

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200948

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀ ಚಿಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರವರು

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ—೧೪

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ

ರಾಜಸೇನಾಸಕ್ತ ಬಿ. ಎಂ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಎಂ ಎ., ಬಿ ಎಲ್

ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ

ಸಂಪಾದಕ

ಡಿ ಚಂಪಾಬಾಯಿ, ಎಂ ಎ

ಮೈಸೂರು

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

೧೯೪೦

CHECKED 1951

9561 ಗಾಂಧಿ 9961 ಪಂಚಾಂಗ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಚ್ಚು ಕೂಟ
ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ
ನಿರ್ವಹಣೆ

Checked 1969

ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಕಾದಿರಿಸಿದೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಲೇಖಕಿಯರಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ವರು ಇಬ್ಬರು . ವೀರ ತಪಸ್ವಿನಿಯಾದ, ಬಸವನ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಾವಹಿಸಿದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಒಬ್ಬಳು , ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಸಂಚಿಯ ಉಳಿಗವನಳಾಗಿ ಅವರ ಕನ್ನಡದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡು ತನ್ನ ಅಳಿಲುಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಇಬ್ಬರೂ ಕನ್ನಡ ಪ್ರೇಮಿಗಳು, ಉಜ್ಜ್ವಲ ಭಕ್ತರು, ಸಮಾಜ ಸೇವಕರು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ರುದ್ರಕನ್ನಿಕೆ , ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ದೇವರನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಂಡು ಶಿವನೇ ಗಂಡನೆಂದು ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನೂ ಜೀವನವನ್ನೂ ಶಿವಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಣಮಾಡಿ, ದೊಡ್ಡ ಧರ್ಮಚಳವಳಿಗಾಗಿ ನಾಡನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಿ, ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಣೈಯನ್ನು ಬೀರಿ, ಆವೇಶ ಹುಟ್ಟಿಸಿದವಳು ಮನೆಗಿಂತ ಅವಳಿಗೆ ನಾಡು ದೊಡ್ಡ ದಾಯಿತು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಸೌಮ್ಯಮೂರ್ತಿ , ಮನೆ ಮಕ್ಕಳ, ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಧರ್ಮಬಾಳಿನ ಚೆಲುವನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ, ನಿತ್ಯ ಸಂಸಾರದ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವೇ ಭಗವಂತನ ಪಾದವನ್ನು ಸೇರುವ ಹಾದಿ ಎಂದು ಸಾರಿದವಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಒಡೆಯರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಲ್ಲಾಸಪಡಿಸುವ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾಡಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದವಳು ಸಂಸಾರದ ಎರಡು ಮುಖವನ್ನೂ ತೋರಿರುವ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಕನ್ನಡಿತಿರು, ಆರಾಧಿಸತಕ್ಕವರು

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಸ್ತ್ರೀ ಧರ್ಮಗೀತೆಯನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿತಿರು ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದಿದೆ ಇದು ಸಂಗ್ರಹವಲ್ಲ, ಪೂರ್ಣ ಗ್ರಂಥ ಕೀರ್ತಿಶೇಷ ರಾದ ಮ|| ರಾ|| ರಾಮಾನುಜಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರು ಮೊದಲು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದವರು. ಈಗ ಹೊಸ ಪ್ರತಿಗಳೊಡನೆ

ಹೋಲಿಸಿ, ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಪೀರಿಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಡನೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಪಾದಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿರುವ ಶ್ರೀಮತಿ ಡಿ ಚಂಪಾಬಾಯಿ, ಎಂ ಎ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನ, ಏನು ಅವಕಾಶಗಳು, ಹಕ್ಕುಬಾಧ್ಯತೆಗಳೂ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೂ ಯಾವುವು ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಉತ್ತಮ ಧೈಯಗಳನ್ನೂ ತಳಹದಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಯುಗಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂಶ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹೊಸದೂ ಹಳದೂ ಸಮನ್ವಯವಾಗಿ, ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಲೂ ಭಾರತೀಯ ಜೀವನ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತೆ ಆಗಲೆಂದು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ನವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಾರೈಸಬಹುದಾಗಿದೆ

ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಕೇಳುವಂತೆ—

ನೆಣ್ಣೆಲ್ಲವೆ ತಮ್ಮನೆಲ್ಲ ಪಡೆದ ತಾಯಿ ?

ಪಣ್ಣೆಲ್ಲವೆ ಪೊರೆದವಳು ?

ನೆಣ್ಣು ನೆಣ್ಣೆಂದೇತಕೆ ಬೀಳುಗಳೆವರು

ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಗಾವಿಲರು ?

ಕುವರನಾದೊಡೆ ಬಂದ ಗುಣವೇನದರಿಂದ ?

ಕುವರಿಯಾದೊಡೆ ಕುಂದೇನು ?

ಇವರಿರ್ವರೊಳೆಲ್ಲಿ ವಡೆದವರಿಂದ

ಸವನಿಪುದಿಹಪರ ಸೌಖ್ಯ

ವಿಷಯ ಸೂಚಿಕೆ

೧	ಮುನ್ನುಡಿ	1
೨	ಪೀಠಿಕೆ	1
೩	ಅನುಬಂಧ	49
೪	ಸಂಧಿಪ್ರಕಾರ ವಿಷಯವಿವರಣೆ	57
೫	ಕಾವ್ಯ ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ	೧
೬	ಟಿಪ್ಪಣಿ	೧೦೭
೭	ಪೂರ್ವಕಥೆಗಳು	೧೧೫
೮	ಶಬ್ದಕೋಶ	೧೨೫

ಸೀರಿಕೆ

೧. ಭಾರತೀಯರ ಸ್ತ್ರೀಧ್ಯೇಯ

ಹೊನ್ನಮ್ಮ 'ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ'ದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವುದು ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು, ಧರ್ಮವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಅವಳು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾಳೆ. "ಆದಿಕಾವ್ಯದೊಳ್ಳಿದನೆಯ ವೇದದೊಳು ಮನ್ನಾದಿಕ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದೊಳು" ಹಿರಿಯರು ತಿಳಿಯಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ 'ಕೃತಿಗೈದು' ನಾನು ಹೇಳುವೆನು ಎಂದು 'ಸೀರಿಕಾಸಂಧಿ'ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಕವಿಯ ಕಾಲವಿಚಾರದ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯದ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಮೊದಲು ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಆಧಾರಗಳಾದ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕಾಲದ ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಬದುಕು, ಅಂದಿನ ರೀತಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಗುಪ್ತಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಕಾಲದ ಕವಿಗಳ ನಾಟಕಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುವ ಮಹಿಳಾಜೀವನ, ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಾಲದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮೇಲ್ಮೈ, ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವೇದಗಳ ಕಾಲ ಮಹಿಳೆಯ ತುಂಬು ಬದುಕಿನ, ಆತ್ಮವಿಕಾಸದ ಯುಗ, ವೇದವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರ, ಪ್ರತಿಭಾಸಾಧನ—ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮಹಿಳೆಗೆ ಯಥೇಚ್ಛ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ವಿನಾಹ ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿತ್ತು ತನ್ನ ಹದಿನಾರು, ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಲು, ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಆಸ್ಪದವಿತ್ತು ಉಪನಯನವಾಗಿ ವಿನಾಹಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಗುರುಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ವೈದಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಬಲ್ಲಿದಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಕೆ ನಿಜವಾಗಿ

ಪತಿಯ 'ಅರ್ಥಾಂಗಿ'ಯಾಗಿದ್ದಳು ಗಾಂಧರ್ವ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮುಂತಾದ ಎಂಟು ಬಗೆಯ ವಿವಾಹಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದುವು

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಧರ್ಮಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸೌಕರ್ಯ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಲೋಪ ಕಂಡುಬಂದರೂ ವಿವಾಹ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲ್ಯ ಉಳಿಯಿತು

ಮನು ಪರಾಶರ ನಾರದರು ಮೊದಮೊದಲ ಧರ್ಮಶಾಸನ ಕಾರರು ಸೂತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಗಳ ಯುಗವನ್ನು (ಕ್ರಿ ಪೂ ಸುಮಾರು ೫೦೦-ಕ್ರಿ ಶ ಸುಮಾರು ೫೦೦) ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮಹಾಮನೀಷಿಗಳು ಮನುಮಹರ್ಷಿಯ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಆರ್ಯರಿಗೆ ಪವಿತ್ರವಾದದ್ದು, ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನಿನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಮನುಮಹರ್ಷಿ ವೇದಾಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ ತತ್ಪ್ರಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಮಹಾನುಭಾವ ಇವನ ಗ್ರಂಥ ವಿಶಾಲವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು, ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಿನ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವಂಥದು ಈ ಶಾಸನಕಾರನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಜೀವಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಮೇಲಾದವನು, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲೆಂದು ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದವನು

ಮನು ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ದಯಾ ಗುಣವನ್ನೂ, ಸಮಷ್ಟಿದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ ಇವರು ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದ 'ಶಿಕ್ಷೆ ರಕ್ಷಣೆ'ಯ ಕಾರಣ ಪುರುಷರು ಸಮಾಜದ ಶುಚಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳನ್ನೇ ಹಾರೈಸುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತಮರು ಪಂಡಿತಪರಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಪದ್ಧತಿ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ನ್ಯಾಯಪರರಾಗಿ, ಉದಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಬಂದರು ಇವೇ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳಾಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟವು.

ಶಾಸನಕಾರರು ನಿಜವಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು, ದುಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದು, ಸಮಾಜವನ್ನು ದೇಶ ಕಾಲಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ನೀತಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು, ಶಾಸನಕಾರರ ಧೈಯಗಳಾಗಿದ್ದುವು ಅವರು ವಿಮರ್ಶನಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಯುಗಧರ್ಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರು, ತಾವು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಕಟ್ಟುನಾಡುಗಳು ಕೂಡ ಸಮಾಜದ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಅಹಿತವೆಂದು ತೋರಿದರೆ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಲಿ, ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ವಿಘಾತಕವೆಂದು ತೋರಿದರೆ ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಶಾಸನಕಾರರೇ ಸಾರಿದರು

ಚಾತುರ್ವರ್ಣಗಳು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಣಬಂದುವು. ಜನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿ ಹೆಚ್ಚಿತು ಪಿತೃಖುಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಪುತ್ರನು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸಿದರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಪನಯನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಎಂಟನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ನಡವಳಿಕೆಯಾಯಿತು ಶ್ರೀಮಂತರ ಸಂಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕನ್ನೆ ಹಿರಿಯರ ಹತ್ತಿರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು, ಆದರೆ ಇದು ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಇಂಧನಳು ಪತ್ತೀಪದಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಸಾಲದೆ ಹೋಗಿ, ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಪತಿಯ ಸಂಗಾತಿನಿಯಾಗುವುದು ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂತು ಮಿಶ್ರವಿವಾಹ ಬಹುಪತ್ತೀತ್ವಗಳು ಗೃಹಿಣಿಯ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದುವು ಪತಿಭಕ್ತಿ, ಪತಿಪೂಜೆಯ ಮತ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು

ಮುಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಲವರು ವಿದ್ಯಾವತಿಯರಿದ್ದರೂ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವರನ್ನು ಹೀನನರ್ಣದವರ ಸಾಲಿಗೆ ಕೂರಿಸಿ ಆಯಿತು. ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂತೋಷಗಳಿಗಾಗಿ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿ ಆಯಿತು ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದ ಪುರಾಣಗಳು ರಚಿತವಾದುವು ಈ ಹಿತವಾದ ಧರ್ಮಕಥೆ

ಗಳಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ ತಣಿಯಿತು, ಆಶೆ, ಬಯಕೆ ಈಡೇರಿತು.

ರಾನಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳು ಆರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಹೇಳುವ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಹಿಂದೂ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಶುಚಿಪಡಿಸಿರುವ, ಪಡಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾವ್ಯ ಇತಿಹಾಸಗಳು. ಇವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕ್ಷಾತ್ರಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಸಿರಿವಂತರ ಬದುಕಿನ ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳಾಗಿವೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂವರ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ವಿನಾಹವಾಗುವ ರೂಢಿಯಿತ್ತು ಇದು ವ್ರೌಢ ವಿನಾಹ ಆದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನೆಯರು ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲೇ ವಿದ್ಯಾವತಿಯರೂ, ಕಲಾಕುಶಲೆಯರೂ ಆಗಲು ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತಿತ್ತು ಗುರುಜನ ವಿಧೇಯತೆ, ಪತಿಭಕ್ತಿ ಕ್ಷಾತ್ರಗೃಹಿಣಿಯರ ಜೀವನಾದರ್ಶಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಘೋರ ದಿವ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ, ಶಪಥ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ದೊಡ್ಡ ಸಭೆಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಸತಿವ್ರತದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಸೀತಾ ದೇವಿಯ ಅಗ್ನಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಂಚದ ಆದರ್ಶ ಗೃಹಿಣಿಯರಲ್ಲಿ, ಪರಮಪತಿವ್ರತೆಯರಲ್ಲಿ ಜಾನಕಿ ಕ್ಷಮಾಮಯಿ, ದ್ರೌಪದಿ ಹರದರ್ಪವುಳ್ಳ ವೀರರಮಣಿ, ಸಾವಿತ್ರಿ ಶ್ರದ್ಧಾಳು, ದಮಯಂತಿ ಪ್ರೇಮಮಯಿ ಈ ಮಹಿಳೆಯರ ಮನಸ್ಸು ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರೇಮಗಳ ಒಳನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿ ಮಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು

ಮಧ್ಯಯುಗದ ಕಾಳರಾತ್ರಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಾಳಿನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಮರೆನಾಚಿತು ಆದರೂ ಗುಪ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಆಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಜೀವನದ ಕುರುಹು ಮಿಣುಕುಗಳು ಕಂಡಿವೆ ಎನ್ನಬಹುದು

ಕವಿಕುಲ ಗುರುವಾದ ಕಾಳಿದಾಸನ ನಾಟಕಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ವಿದ್ಯಾವತಿಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಂತಃಪುರದ ರಾಜಮಹಿಳೆಯರ ವಿದ್ಯೆ ವರ್ಚಸ್ಸು

ಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಆಶ್ರಿತ ಜನರೂ ಸೇವಕಿಯರೂ ಸಾಕ್ಷರರಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಬಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆನ್ನಬಹುದು

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವಮತ ಪ್ರಚಾರವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಯುಗ ; ಕಲ್ಯಾಣದ ಶಿವಾನುಭವ ಮಂಟಪ, ವಚನಕಾರರು ಸ್ತ್ರೀ ಜನಕ್ಕೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಕ್ಕುಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದು, ತಮ್ಮ ಮತತತ್ವ ತಿಳಿಯಲು ಹೆಂಗಸರು ಓದುಕಲಿತು ತಿಳಿವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅನುಭವಿಸಿ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದು, ಇವರ ನಾಯಕಿಯಂತಿರುವ ಮಹದೇವಿಯಕ್ಕನ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿ — ಇವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದರೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ

ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ (೧೩೩೬-೧೬೮೧) ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಬಾಳಿ, ಬಹು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿತ್ತು. ತತ್ವ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಕುಶಲ ಕಲೆಗಳು ಬರಹದಲ್ಲಿ, ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದುವು. ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪಕ ರಲ್ಲಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಉದಾರಭಾವಗಳು ಕಂಡುವು ; ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿವು, ಸ್ವತಂತ್ರವಿಚಾರ ಶಕ್ತಿ ದೊರೆತುವು ; ಮತ ಮತಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ಗೌರವ ಭಾವ ತೋರಿದುವು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಚಾಮರಸರ ಉದ್ದಾಮ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶೋಭಿಸಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬದುಕು ವಿಕಾಸವಾಗಲು ತಕ್ಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿದ್ದುವು ಜನಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ವಿದ್ಯಾ ವತಿಯರಾಗಿದ್ದರು, ಅನೇಕರು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು, ಕಲೋಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಆಶ್ರಿತರಲ್ಲಿ, ಪರಿಜನರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟದ, ತುಂಬ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸಮಂಜಸ ವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಒಡೆದುಹೋದಮೇಲೆ ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಾಳಯಗಾರರ, ನಾಯಕರ, ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ

ಊರು ಆಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಕಳೆಗೊಡುತ್ತ ಬಂದುವು. ಇಂಥ ವರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಭುಗಳು ಮುಖ್ಯರು ವಂಶ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಉದಾರಭಾವ, ಮತಸಹಿಷ್ಣುತೆಯ ರಾಜಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಅಕ್ಷರಶಃ ತತ್ವತಃ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು ದೇಶಭಾಷೆ ಮತ್ತು ರಾಜಭಾಷೆಯಾದ ಕನ್ನಡದ ಸ್ಥಾನ ಮಾನವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು, ವಿದ್ಯೆ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕೊಡುವುದು, ಸ್ತ್ರೀಜನವನ್ನು ಆದರಿಸಿ ಅವರ ಶಕ್ತಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗಳು ಸ್ವಕಟಿ ವಾಗಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಮೈಸೂರ ಅರಸು ಮನೆತನದ 'ಸದ್ವೃತ್ತ'ವಾಗಿದೆಯೆನ್ನಬಹುದು ಚಿಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಆಸ್ಥಾನ, ಅಲ್ಲಿಯ ಬರಹಗಾರರು, ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಲು ತಿಳಿದವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಉತ್ತೇಜನಗಳು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿವೆ ನಮ್ಮ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾದ ಸಂಚಿಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ 'ಹದಿಬದಿಯ ಧರ್ಮ'ದಿಂದ ಆ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಭ್ಯತೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೂ, ರಾಜ ವರಿವಾರದ ಉನ್ನತಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆಯೆನ್ನಬಹುದು

೨. ಕವಿಯ ಆವರಣ ಮತ್ತು ಕಾಲ

'ಹದಿಬದಿಯ ಧರ್ಮ'ದ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಕವಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಚಿಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಒಡ್ಡೋಲಗ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಏಳಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿದೆ

ಮೈಸೂರ ಪ್ರಭುಗಳಾದ ಚಿಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು (೧೬೭೧-೧೭೦೪) ವೈಭವದಿಂದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಆಳಿದರು. ಸ್ವಯಂಸ್ಫೂರ್ತಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಯೂ ಉಳ್ಳ ಈ ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನ ಕನ್ನಡ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜಾ ಮಂದಿರವಾಯಿತು. ಚಿಕದೇವರಾಜರು 'ಚಿಕದೇವರಾಜ ಬಿನ್ನಪ', 'ಗೀತಗೋಪಾಲ'

ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಭಾಗವತ ಭಾರತಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಸಿದರು ದೊರೆಗಳು 'ಬಿನ್ನಸ'ದಲ್ಲಿ, "ಅಕ್ಕರಮನಱಿಯದೊಕ್ಕಲಿಗರ್ಗಂ, ಪೆಣ್ಣಿಳ್ಳಂ ಸಕ್ಕದದಿಂ ತತ್ವಜ್ಞಾನಮಪ್ಪುದರಿದು ಎಂದು ಎಲ್ಲರುಮಱಿವಂತೆ ಕನ್ನಡವಾತಿನೊಳಂ ಮೆಲ್ಲುಡಿಗಳಿಂದೆ ಅಖಿಲ ತತ್ವಾರ್ಥಂಗಳಂ ಸಂಗತಿಗೊಳಿಸಿ"ದುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಈ ರಾಜರು ತಿರುಮಲಾರ್ಯ, ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ, ಸಿಂಗರಾರ್ಯ, ಹೊನ್ನಮ್ಮ, ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಗಣ್ಯಕವಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ಅಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಕಾರಣಕರ್ತರಾದರು, ಇಂಥ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು 'ಕರ್ನಾಟಕ ಭೋಜ'ರೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ವಿಜಯ ಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ, ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ತಮ್ಮ ಆಸ್ಥಾನದ ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾಯಕರಾದರು ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ಈ ದೊರೆಗಳ ವಂಶಾವಳಿ, ಯಶಸ್ಸನ್ನು 'ಚಿಕದೇವರಾಜ ವಂಶಾವಳಿ', 'ಚಿಕದೇವರಾಜ ಯಶೋಭೂಷಣ', 'ಚಿಕದೇವರಾಜ ವಿಜಯ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ ಈ ಕವಿಯೇ ರಚಿಸಿದ 'ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರಚರಿತೆ' ಎಂಬ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಗ್ರಂಥ ಚಿಕದೇವರಾಜರ ಬದುಕಿನ ಸಂಗತಿಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದಲೇ ಕೂಡಿದೆ

ಚಿಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದ ಕಾಲ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪನ್ನವಾದ ಉಜ್ಜ್ವಲ ಯುಗ. ಅವರ ಆಸ್ಥಾನದ ಕವಿಗಳು ಭಕ್ತಿಮತಪ್ರಧಾನವಾದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದರು ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯನು ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದನು, ಇವು ಸ್ಥಳಮಹಿಮೆ, ದೇವತಾಸ್ತುತಿ, ಭಕ್ತಚರಿತ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಮತದ ಸಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂಥವು; ಕೆಲವು ಚಂಪೂ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಕೆಲವು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ, ಕೆಲವು ಸಾಂಗತ್ಯ

ದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. 'ಯಾದವಗಿರಿ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ', 'ಪಶ್ಚಿಮ ರಂಗಧಾಮ ಸಾಂಗತ್ಯ', 'ದಿವ್ಯಸೂರಿಚರಿತೆ', 'ತಿರುವಾಯ್ಮೊಲಿ' ಎಂಬ ತಮಿಳು ಪ್ರಬಂಧದ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಇವುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಟಕವೆಂದು ಹೆಸರಾದ 'ಮಿತ್ರವಿಂದಾ ಗೋವಿಂದ'ವನ್ನು ಸಿಂಗರಾರ್ಯನು ಬರೆದನು "ಚಿಕದೇವ ಭೂಪಾಲ ಸಂತವಿಸಿದ ಸಣ್ಣ ಮಗಳು" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಪದ್ಮಿನೀ ಕಲ್ಯಾಣ'ವನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದಳು ಈಕೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಸಮಕಾಲೀನಳು (೧೬೮೦)

ಈ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಮತದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ, ಶರಣಭಾವವನ್ನೂ ಹೊರಗೆಡಹುವ 'ಸಾತ್ವಿಕ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾವಿಲಾಸ'ದಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳು ರಚಿತವಾದುವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಂಪು, ಪಟ್ಟದಿ, ತ್ರಿಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ಹಾಡು ಎಂಬ ಬಗೆಬಗೆಯ ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮಿಹೆಚ್ಚಿತು ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ ಯುಗದ ಅನಂತರ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕರಗಿದ ಮೇಲೆ, ಈ ಮೈಸೂರ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಉದಾರಭಾವ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಾಹಿತ್ಯೋಪಾಸಕರಲ್ಲಿ, ನಾಯಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಿತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿವು ದೊರಕಿ ಆನಂದವುಂಟಾಗಲಿ ಎಂಬ ಹಾರೈಕೆ ವಿಶೇಷವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡ ಕೇವಲ ಪಂಡಿತ ಜನರ ಸೊತ್ತಾಗಿರದೆ ಪ್ರಜಾಸಾಹಿತ್ಯವಾಗುವ ಸೂಚನೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯ ತನಿಬೆಳಕು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು ಪ್ರಭುಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿರುಚಿಯೂ ಉದಾರ ಭಾವನೆಯೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅರಿವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಫಲಕಾರಿಯಾದುವು ಧರ್ಮದ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದವರೂ ತಜ್ಞರಾದರು, ಅಲ್ಲದೆ ಗ್ರಹಿಸಿದುದನ್ನು ಹಾಡಿ ತೋರಿಸುವಷ್ಟು ಸಾರಸ್ವತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಗಳಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ದೊರೆಗಳ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳು ಜನ್ಮ

ತಾಳುನಂತಾಯಿತು ಪ್ರೌಢ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು 'ಹದಿಬದಿಯ ಧರ್ಮ'ದಂಥ ಸುಲಭ ಕಾವ್ಯಗಳು ದೊರೆಗಳ ಹಿರಿಯ ಆಸೆ ಸಫಲವಾಯಿತು ಅವರ ಸೇವಕ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಂಚಿಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾಗಿ ರಾಜರ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಈಡೇರಿತೆನ್ನಲು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ

ಹೊನ್ನಮ್ಮ 'ಹದಿಬದಿಯ ಧರ್ಮ'ವನ್ನು ಬರೆದದ್ದು ಚಿಕ ದೇವರಾಜರ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಈಕೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಈ ಕಬ್ಬಿಗಿತಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ, ಕವಿಚರಿತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟದ ೫೦೫ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ

೩. ಕವಿವಿಷಯ, ಕಾವ್ಯದ ಹುಟ್ಟು

'ಹದಿಬದಿಯ ಧರ್ಮ'ದಿಂದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ 'ಆನಾವಳೆನ್ನ ಮುನ್ನಿರ ವಾವುದು' (ಸಂಧಿ ೧, ಪದ್ಯ ೩೮) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈಕೆಯ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿ ಅಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ 'ವಾದದೂಳಿಗದೊಳು ಬಳೆದ ಬಾಲಕಿ' (ಸಂಧಿ ೧, ಪದ್ಯ ೪೫) ಎಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಕಿರಿಯತನದಿಂದಲೂ ಒಡೆಯರ ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾದ ಎಳಂದೂರ ದೇವಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರನ್ನು ಓಲೈಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದಳೆಂದು ತೋರು ತ್ತದೆ ಆಮೇಲೆ ದೊರೆಗಳ ಪರಿಜನರ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿ ಅರಸರ ಸಂಚಿಯ ಸೇವಕಳಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಲಸ ದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಗೌರವವನ್ನೂ, ಅಭಿಮಾನವನ್ನೂ ವಹಿಸಿದ್ದಳೆಂಬುದು ಆಕೆ ಪ್ರತಿ ಸಂಧಿಯ ಕಡೆಯ ಪದ್ಯವನ್ನು ಹಾಡುವ ರೀತಿ ಯಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ, ಆಕೆ ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆ.

ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ

ಹೊನ್ನಮ್ಮನುಸುರ್ದ ಕಬ್ಬದೊಳು

ಉನ್ನತಿವಡೆದೊಪ್ಪಿದುದೈದನೆಯ ಸಂಧಿ

ಸನ್ನುತ ಗುಣಸಂಬಂಧಿ

(೫, ೫೦)

ರಾಜದಂಪತಿಗಳು ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಓದಿಗೆ ಅನಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ ವಿದ್ಯಾಗುರುವಾದ ಅಳಸಿಂಗರಾಯನು (ಮಿತ್ರವಿಂದಾ ಗೋವಿಂದದ ಕವಿ) ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ ರಾಜರ ಕರುಣೆಯಿಂದ 'ಕರ್ಬೊನ್ನು ಚೆಂಬೊನ್ನಾದಂತೆ' ಹೊನ್ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾವತಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ ಈಕೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾ ವ್ಯಾಸಂಗವೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥ, ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಪರಿಚಯವೂ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸವೂ ಎಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಲು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪೀಠಿಕಾಸಂಧಿ, ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸಂಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿವೆ ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಅರಿತು, ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ, ಭಾಗವತ, ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ವಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದ್ದಳು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ತಾನು 'ಸ್ವೀಕರಣ'ಮಾಡಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು, ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಆಕರಗಳು ಯಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿಯ 'ಸಮ್ಮತಿ ವಚನ'ಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಆಕರದ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಾಗೂ ಶ್ಲೋಕದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಸುಸಂಸ್ಕೃತಳಾದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಲೋಕಾನುಭವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಾಳನ್ನು, ಜೀವನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಆಕೆ ಅರಿಯುತ್ತಾಳೆ, ನೀತಿಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅರಸರ ಆಸ್ಥಾನದ ಉದಾತ್ತ ಆವರಣ ಹೊನ್ನಮ್ಮನಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ 'ಕನ್ನಡ

ಜಾಣೆ'ಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೆಚ್ಚೇನು ? 'ಸರಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವರದೇವತೆ' ಆಗಿಬಿಡುತ್ತಾಳೆ ಆದರೂ ಆಕೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಚಾರಗಳಿರಡೂ ಮಾತಿಲ್ಲದ ಮೂಗರಂತಿರುತ್ತವೆ ಆಕೆಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯ ವಿಷಯ ಆಕೆಯ ಗುರುವಾದ ಅಳಸಿಂಗರಾರ್ಯನಿಂದ ಚಿಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಆಕೆ ತಿಳಿಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಬಲ್ಲಿದಳಾಗಿರುವಳೆಂದು ಆ ರಾಜಸಭೆಯ ಸಾಹಿತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮನಗಾಣುತ್ತಾರೆ

ಅರಳುವ ಹೂವಿನ ಪರಿಮಳ ಹರಡದೆ ಹೋಗುವುದೇ ? ಒಂದು ದಿನ ಒಳ ಓಲಗದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಬೀರುತ್ತಾರೆ ಅವಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲೆಂದು ಮುಖ್ಯ ರಾಣಿಯಾದ ದೇವಮ್ಮನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ—ಅರಸಿ ಕೇಳು, ಪರಮಾರ್ಥವಾದಿ ಅಳಸಿಂಗರಾರ್ಯನು ಈ ಹೊನ್ನಿ 'ಸರಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವರದೇವತೆ'ಯೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾನೆ ಓದು ಕಲಿಸಿದವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ತಿರುಳು ಇರಲೇ ಬೇಕು, 'ಇವಳು ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರ ನಾಟಕಗಳ ಪವಣಿಗೆಯಿರವ ಬಲ್ಲವಳು', ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯ ಕೇಳಲು ನನಗೆ ತುಂಬ ಕುತೂಹಲ, ಈಕೆಯಿಂದ 'ಕವಿತೆಯೊಂದನು ಪೇಳಿಸು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ತಾಯಿಯಂತಿರುವ ರಾಣಿ 'ಹೊನ್ನಿ ಬಾ ಹೊನ್ನಕ್ಕ ಬಾ' ಎಂದು 'ಕರವಿಡಿದು' ಮಮತೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ; ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯ ವಿದ್ಯಾವತಿ, ತಿಳಿವಿನ ಸಫಲತೆ ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತವರು 'ಕಲಿತ ಬಿಜ್ಜೆಯ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಕೇಳಿವುದೈಸೆ ಫಲ'. ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹಾಡು ಕಂದ, ಕಟ್ಟಾಣಿ, ಎಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ಮೊದಲು ಕೃತಜ್ಞ ಸ್ವಭಾವದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ರಾಜಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಒಡೆಯರಿಗೆ ನಿವೇದಿಸುತ್ತಾಳೆ:

ಅರಸ ಕೇಳೆನಗೆ ನಿನ್ನಡಿಯೂಳಗಮೊಂ
 ದರಸಿಯರಡಿಯೊಲೈಯೊಂದು
 ಪರಿಕಿಪೊಡಖಿಳಾರ್ಥ ಸಾಧನಂಗಳಿಗಿವು
 ನೆರವಾಗಿಹವು ನೇಮದೊಳು

(೧, ೩೧)

ಕಾವ್ಯಕಲೆಯನ್ನು ಅರಿತ ರಾಜರು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಎಂಥ ಕಾವ್ಯ
 ರಚಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಾವೇ ತಿಳಿಯಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಈಕೆ ಕಾವ್ಯ
 ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ ಆದ್ದರಿಂದ

ಪವಣಿಗೆಯೊಪ್ಪೆ ಪುರುಳು ಪೊಗರೇರಿಯಂ
 ಗವಿಸೆಯಲಂಕಾರಗಳು
 ಕವಿದು ಪರಿಯೆ ರಸದೊಳ್ಳಂಪು

(೧, ೨೬)

ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಾವ್ಯ ಉದಿಸಲಿ ಎಂದು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ.
 ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಪ್ರೌಢಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜರ ಆಶಯವಿದ್ದಿ
 ತೇನೋ? ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಹೆಣೆಯಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಾಳೆ;
 ಆದರೆ

ಎನ್ನ ಕವಿತೆಗಬ್ಬದ ಬಗೆ
 ಈ ದಿವ್ಯ ಸಭೆಗೆ ಸಂಗತಮೆ

(೧, ೪೫)

ಎಂದು ಶಂಕಿಸುತ್ತಾಳೆ ರಾಜಸಭೆ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಮೆಚ್ಚಬಹುದೆ,
 ಇಲ್ಲವೆ ಎಂದು ಸ್ವಂತ ಕಬ್ಬಿಗಿತಿಯೇ ತರ್ಕಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಆಕೆಯ
 ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸತನ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಗಳು ಇದ್ದಿರಬಹುದು

೪. ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ

ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹೊನ್ನಮ್ಮ
 ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥ ಯಾವ ಬಗೆಯದು, ಮಹಾಕಾವ್ಯದ
 ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆಯೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ
 ಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ :

ಪದಿನೆಂಟು [ಬಣ್ಣನೆ]ಯೆಂದು ಬವಣೆಗೊಂಡು

ಪದಗೆಟ್ಟು ಬಯಲ ಬಣ್ಣೆ ಸದೆ

ಮುದದೊಡನಿಹಪರದೇಳೆಗೆ ವಡೆಯೆ ಹದಿ

ಬದೆಯ ಧರ್ಮವ ಬಣ್ಣೆ ಪೆನು

(೧, ೪೬)

ನಾನು ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಧರ್ಮಕಾವ್ಯವನ್ನು, 'ಪ್ರೀತಿಗೀತೆ'ವನ್ನು, 'ಪತಿವ್ರತಾಗೀತೆ'ವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತೇನೆ ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಸೋದರಿಯರಿಗೆ (ಸಂಸಾರವಂದಿಗ ರಾದಂಧವರಿಗೆ) ಇಹವೂ ಉಂಟು, ಪರವೂ ಉಂಟು ಎಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಸಾರುತ್ತಾಳೆ

'ನಿರ್ಮಲ ಸತಿಯರ ಧರ್ಮ' ಈ ಕಾವ್ಯದ ತಿರುಳು, ಕೆನೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರಿಗೆ ನಾನು ಕೇವಲ ಋಣಿ

ಆದಿಕಾವ್ಯದೊಳ್ಳಿದನೆಯ ವೇದದೊಳು ಮ

ನ್ವಾದಿಕ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದೊಳು

ಭೇದಿಸಿ ಪಿರಿಯರು ವೇಳಿದುದನೆ ಕೃತಿ

ಗೃಹಾನು ಕಿವಿಗೊಳಿಸಿದೆನು

(೧, ೫೧)

ಮಹನೀಯರು ವಿವರಿಸಿದುದನ್ನೇ ನಾನು ಕಾವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತೇನೆ, ಸೊಗಸುವಂತೆ ಮೊಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ವಾತಿವ್ರತ್ಯದ ತತ್ತ್ವ ಮನುವಿನಂಥ ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾದುದು, ಅರ್ಷ ಮತ್ತು ಪುರಾಣ ಯುಗಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಹಿಳೆಯರ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದುದು; ಅಮರವಾದುದು ಇಂಥ ಘನವಿಷಯವನ್ನು ನನ್ನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡಿಗಲ್ಲಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತತ್ತ್ವಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತೇನೆ—ಎಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ವಿಶದಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮನೆ ಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಗೃಹಿಣಿಯರಿಗೆ ಬಾಳಿನ ಧ್ಯೇಯ

ವೊಂದನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು ಗೃಹಿಣಿಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇವೆಯೇ ಪೂಜೆ, ತನ್ನವರ ಹಿತಚಿಂತನೆಯೇ ಆಕೆಯ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು. 'ಸಂಸರಿಸುವ' ಪತಿಯರಿಗೆ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡ ಬಲ್ಲ ವ್ರತವೇ ಪತಿವ್ರತ ಅಥವಾ ಪತಿಪ್ರೇಮ ಗೃಹಿಣಿಯ ಬಾಳಿನ ಹೆಗ್ಗುರಿಯನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಹೇಳ ಬೇಕೆಂಬುದೇ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಆಶಯ ಇದೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ದೇಶ

೫. 'ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ'ದ ಸಾಧ್ವಿಯ ಚಿತ್ರ

ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಪತಿವ್ರತೆ ತತ್ವದ ಪುತ್ರಳಿ ಯಲ್ಲ, ಜೀವಕಾಂತಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಈ ಸಜ್ಜನೆ ಓದುಗರ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾಳೆ ಈಕೆಯ ಮುಗ್ಧವಾದ ಬದುಕು ನೋಡು ನೋಡುವಾಗಲೇ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಈಕೆಯನ್ನು ಸತ್ಪತ್ನಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಈ ಕೋಮಲೆ ಅತ್ತಿಯಮನೆಗೆ ಬಂದ ಹೊಸತರಲ್ಲಿ (ಸಂಧಿ ೬) ಈಕೆಗೆ ಪತಿದರ್ಶನದ ಸಮಯ ಬರುತ್ತದೆ ಇನಿಯನ ಗುರುತಿಲ್ಲ, ಮಾತನಾಡಿಸಲು ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದು ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವನ್ನು ಹೊರಸೂಸಲು ಈ ಸರಳೆಗೆ ಧಾನ್ಯವಿಲ್ಲ ಈ ಕಿರಿಯಳ ಚೆಲುವು ಸೊಗಸುಗಳು ಬಹು ರಮ್ಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದೇ ಈ ಎಳೆಯಳ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ (ಸಂಧಿ ೭) ತನ್ನ ಸಿಂಗಾರದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಲ್ಲನ ರುಚಿ ಹೇಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಚದುರೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಾಳೆ 'ಆನ ಪರಿಯ ದೇಸಿ ಆಣ್ಣಿಗೆ ಬಗೆವರ್ಪುದು' ಅಂಥ ಅಂದವಾದ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನೇ ಧರಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಪ್ರಿಯನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸೆಳೆಯುತ್ತಾಳೆ ಪತಿಯೊಡನೆ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕು, ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಈ ತರುಣಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. 'ಇಂತು ನೋಡುವೆನಿಂತು ನುಡಿಸೆನಿಂತಿರ್ಪೆ' (ಸಂಧಿ ೮).

ಕಾಂತನು ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಈ ರಮಣಿಯ ಸಡಗರ ಮೇರೆ
ವಿರುತ್ತದೆ ಮನದ ಉಬ್ಬಿನಿಂದ ಆತನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಲು
ಧಾವಿಸುತ್ತಾಳೆ ಎಲ್ಲಭನ ಪರಿಚಯೇ ಈ ಪ್ರೇಮಿಯ
ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ

ಸಂಸಾರದ ತಾವತ್ರಯ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಈ ಸುಕುಮಾರಿ
ಯನ್ನು ಬಾಧಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ ಆದರೂ ಈಕೆ ಧೈರ್ಯ
ಗುಂದುವುದಿಲ್ಲ ಪತಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂದಿದೆ ಕೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ
(ಸಂಧಿ ೩) ಆಗ ಉಚಿತಜ್ಞಳಾದ ಈ ಯುವತಿ ನಮ್ರತೆಯಿಂದ
ಒಪ್ಪುತ್ತಾಳೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಹೆದರಿ ಹಿಂದೆಗೆದರೂ, ಪತಿಯ
ಕೋಪ ಅರಿದಮೇಲೆ ಬಹಳ ಜಾಣತನದಿಂದ ಆತನ ತಪ್ಪು
ಹೀಗಿದೆಯೆಂದು ವಿನಯದಿಂದ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾಳೆ ಪತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಕಾಣುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಈ ಸಾಧ್ವಿ
ಆತನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನೂ, ಬಂಧುಬಳಗದವರನ್ನೂ ತುಂಬ
ಸ್ನೇಹ ಸನ್ಮಾನದಿಂದ ಕಂಡರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೋಜಿಗವೇನಿದೆ ?
(ಸಂಧಿ ೪)

ಮನೆಯೆಂಬ ಶಾಲೆ ಈಕೆಗೆ ತಕ್ಕದ್ದನ್ನೇ ಮಾಡಲು ಬಲ
ವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ತಾಯಾದ ಈಕೆ ವತ್ಸಲತೆಯಿಂದ ಹೆಣ್ಣು
ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ ತಪ್ಪುಮಾಡಿದ ಮಗಳಿಗೆ
ಮನಕರಗಿ ಆದರೂ ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠರವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುತ್ತಾಳೆ
(ಸಂಧಿ ೫) ಈ ಒಳ್ಳೆಯ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ
ಕೊಡುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದದ್ದು, ತನಗೆ ಕೀರ್ತಿ
ತರುವಂತಹುದು

ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಈ ಮಹಿಳೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನುರಿತು ಆ ದೊಡ್ಡ
ಕುಟುಂಬದ ಕಾರ್ಯಾಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಶಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ
ಈ ಪತಿವ್ರತೆಯ ಬದುಕು ಈಗ ಶುಭವಾಗಿದೆ (ಸಂಧಿ ೬) ಈಕೆ
ಮನೆಯ ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಮೇಲ್ವಿಷಯವನ್ನು

ಕೋರುತ್ತ, ಎಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ದುಡಿಯುವುದೇ ಈಕೆಯ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮ ರಕ್ತಗತವಾಗಿದೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಚಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಈ ಸುವ್ರತೆ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆ ನಿಷ್ಠಾವಂತಳು, ಉದ್ಯೋಗಿ, ದೈವಭಕ್ತೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ದಾರಿ ಈಕೆಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ ಈ ಅದರ್ಶ ಗೃಹಿಣಿಯ ಮನಸ್ಸು ಜಗಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿದೆ, ಸಕಲರಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಹಾರೈಸುವಷ್ಟು ಮಹತ್ತರವಾಗಿದೆ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಈ ನಿರ್ಮಲೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ ಆತಂಕವಿಲ್ಲದೆ ತಿಳಿಮನದಿಂದ ಈ ಪುಣ್ಯವಂತಳು ದೇವರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಗಿರುವಂತಿದೆ (ಸಂಧಿ ೮, ಪದ್ಯ ೩೦) ಕೈಗೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲ ಭಾವ ಬಂಜೆಯಲ್ಲ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಇಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಸಾಲು ದೀವನನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಆ ಸೊಡರಿನ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಈಕೆಯ ಬಗೆಯಲ್ಲೂ ಒಂದು ಜ್ಯೋತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬಂತೆ ಈ ಗುಣಸಂಪನ್ನಳ ಮುಖ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದು, ಈ ಮಾನ್ಯಳು ಅದನ್ನು ಮೀರಿದ್ದಾಳೆ ಸುಕೃತಶಾಲಿಯಾದ ಈ ಹದಿಬದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯಳು, ಆದರಣೀಯಳು

ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಸಾಧ್ವಿಯೊಬ್ಬಳ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಪತಿವ್ರತೆಯ ಸ್ವಭಾವದ ಚಿತ್ರ ಈಕೆಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಿಂದಲೇ ಓದುಗರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಈ ಗುಣವಂತೆ ತುಂಬು ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾಳೆ ಈಕೆಯ ಘನವಾದ ನಡೆನುಡಿ, ಈಕೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೊರಹೊಮ್ಮು, ಈಕೆಯ ಸದಾಚಾರ, ಈಕೆಯ ವೃತ್ತಿತ್ವ ಎಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಹೊಂದಿವೆ ಈ ಕಾವ್ಯ ವೃತ್ತಿಯೊಂದರ ಕಥೆಯಲ್ಲ, ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಯಾದ ಉತ್ತಮಳ ನಿತ್ಯಗಟ್ಟಲೆ ಕೆಲಸಗಳ 'ಕೈಪಿಡಿ' ಅಬಲೆಯಾದ ಈಕೆ ವಿಚಕ್ಷಣೆಯಿಂದ, ಆನಂದದಿಂದ, ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಇವು ಶ್ರಮದ, ನೇಮದ ಕಷ್ಟಗಳು ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ, ನಿರಲಸತೆಯಿಂದ ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿಸುವ ಭಲಬಲಗಳು ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಇವೆ.

‘ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ನಡತೆ’ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ ಯತಿ ವ್ರತಿಗಳ ಉಗ್ರತಪವನ್ನು ಮಾರಿಸಬಲ್ಲ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷತೆ ಸುಚರಿತೆಯ ಮನೆಗೆಲಸಗಳಿಗೆ ಲಭಿಸಿದೆ:

ಕಡುನೇಮವಿಡಿದು ಕಕ್ಕಸಗೊಂಡು ಮುನಿವರ

ರೊಡರಿಸುವುಗ್ರತಪಗಳು

ಮಡದಿಯರಿನಿಯರ ಮನವರಿತೆಸಗುವ

ನಡತೆಗಳಿಗೆ ಪಡಿಯಲ್ಲ

(೨, ೨೮)

ಆದುದರಿಂದ ಕುಲಸತಿಯ ವ್ರತಿದಿನದ ಕೆಲಸಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಓದುಗರಿಗೆ ಆದರ ಕುತೂಹಲಗಳು ಜನಿಸುತ್ತವೆ (ಎಂಟನೆಯ ಸಂಧಿ)

೬ ‘ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ’ದಲ್ಲಿ ನೀತಿಯ ಸ್ಥಾನ

ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕು ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಾಗುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಆತನ ಬಾಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಧರ್ಮ ನೀತಿಗಳಿಗೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಡೆ ದೊರಕುತ್ತದೆ “ನೀತಿಯನ್ನು ಸುಲಭವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹೇಳ ಹೊರಟ ಗ್ರಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ” ಆಗುತ್ತದೆ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೀತಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವಂತಹುದೂ ಮತ ಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದೂ ಆಗಿದೆ ಹಿಂದಿನ ಕವಿಗಳ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಅದು ಸಹಜವಾಗಿತ್ತು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ‘ಉದಾರ ಜೀವಿ’ ತನ್ನ ಕಾಲದ ಸಹೋದರಿಯರ ಬದುಕನ್ನೇ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ರತಬಿಂಬಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಅಂದಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಸಾರ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದೇ ಬದುಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿತ್ತು . ಪತಿವ್ರತ್ಯ ಸಂಸಾರವಂದಿಗರಾದ

ಸೋದರಿಯರ ಉಸಿರು ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಸದಾಚಾರ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ ಅವರ ಕುಲವೊಂದೆ, ಶೀಲವೊಂದೆ. ಸತಿಯರ ಮಹಾಭಾವ ವಿಕಾಸವಾಗಲು ಅವರ ಶುಚಿ ಶೀಲ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ತನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯಾದ ಸೋದರಿ 'ಉತ್ತಮಳು ಸತ್ತಮಳಾಗಲಿ', ತಿಳಿಗೇಡಿ ಜಾಣಳಾಗಲಿ, ದುಡುಕುಳ್ಳವಳು ಸಹನಶೀಲಳಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಈ ನೀತಿಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾಳೆ ಇಲ್ಲಿ ನೀತಿ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಬಸಿರೊಳು ಬಂದ ಕುವರನಾದೊಡಮೇನು

ಪೊಸವರೆಯದ ವುರುಷನನು

ಒಸೆದು ನಿಟ್ಟಿಸಿಯೊಡಲೋಚೆಯೊಳ್ಳುಗಳ ಬ

ಣ್ಣಿಸಲಾಗದು ಭಾವೆಯರು

(೪, ೩೩)

ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ ಆದರೆ ಉಪದೇಶಮಾಡುವ ರೀತಿ ಹಿತವಾಗಿದೆ ಪತಿವ್ರತೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮಸುಳಿಸುವಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೀತಿ ಬೆಳೆದಿಲ್ಲ ಕಾವ್ಯನಾಯಕಿಯಾದ ಸಾಧ್ವಿಯನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನೂ ಸುಲಕ್ಷಣವಾಗಿಸಿ, ರಸಭಂಗವಾಗದಂತೆ ನಡುವೆ ಬರುತ್ತದೆ

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಸಂಧಿಗಳು ಪೀಠಿಕಾರೂಪದಲ್ಲಿವೆ ಆಮೇಲೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಹದಿಬದೆಯ ಜೀವನಾನುಭವದಲ್ಲಿ ನೀತಿಯನ್ನು ಬೆರಸಿದ್ದಾಳೆ, ಅದು ಸಜೀವಗೊಂಡು ಸರಸವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ ಸುಚರಿತೆಯ ರೂಪು ಗುಣ ಕಾರ್ಯಗಳು ಓದುಗರಿಗೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಆದರೂ ಇದು 'ನೀತಿಕಾವ್ಯ'ವೆಂದು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು.

ಧರ್ಮದ ತನಿಗಂಪು ತಲೆದೋರೆ ಕಾವ್ಯದ

ಪರ್ಮೆ ಬೇರ್ವರಿದು ಬಿತ್ತರಿಸೆ

(೧, ೪೮)

ಈ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ

ಭಕ್ತಿ ನವರಸಗಳ ತವರು ಸತಿಯ ಪತಿವಿಷಯದ ಅನುರಾಗ ಶುದ್ಧಭಾವ, ಏಕೋಭಾವವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯ ಬಣ್ಣವನ್ನು ತಾಳುವ ವರೆಗೆ ಅದರ ಏರಿಕೆಯನ್ನು ಕವಿ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಸ್ಫುಟಪಡಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ ಸಾಧ್ವಿಯ ಚಿನ್ನದಂಧ ಸಂಸಾರದ ಸುಖಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹಾಡುವಾಗ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ತೋರದೆ, ರಸಯುಷಿಯ ಅಕ್ಕರೆಯ ಮಾರ್ದವವನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರೆದಿದ್ದಾಳೆ ತನ್ನ ಉಹಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಗೃಹಿಣಿಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮರಸವಾಗಿದ್ದಾಳೆ, ಗ್ರಂಥದ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಆಮೇಲೆ ಕವಿ ನೀತಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾಳೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಗುಣ ಗೌರವವನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುವಾಗ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ತಾಯ್ತನ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಉಕ್ಕುತ್ತದೆ 'ಕುವರಿ', 'ಕಂದ', 'ಅಣ್ಣುಗಿ', 'ಮಗಳೆ', 'ಪೆಣ್ಣುಗು'—ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುವ ಈ ಮಾತುಗಳು ಸ್ನೇಹರಸದ ಹನಿಗಳಂತಿವೆ

ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಮಾತಿನ ಸೊಗಸು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ನೀತಿ ಗೆಳೆತನದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ ಎನ್ನಬಹುದು ಒಂದರ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಕುಗ್ಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಒಂದನ್ನೊಂದು ಮುನ್ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರವೆಂದು ರಮ್ಯತೆ ಹೊಂದಿರುವ ಏಳನೆಯ ಸಂಧಿ (ವಿರಹಿಣಿಯ ನಡೆಗನ್ನಡಿ) ಕಾತರಿಸುವ ಮನದ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. ಪತಿಯ ಅಗಲಿಕೆಯ ತಾಪದಿಂದ ಕಳವಳಿಸುವ ನಾಯಕಿಗೆ, ಔಚಿತ್ಯಬಲ್ಲ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ನೀತಿಪಾಠ ಹೇಳಲು ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಸಾಧ್ವಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯ ದೀಕ್ಷೆ ತಾಳುತ್ತಾಳೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಮತದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ, ಪುರಾಣಗಳ ಮಹಿಮೆ, ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನ, ದಾನಧರ್ಮದ ಅಗ್ಗಳಿಕೆ, ಯಮಪುರಿಯ ದಾರಿಯ ಬಿಸಿ, ಬಿರುಸು-ಇವೆಲ್ಲ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.

೭. ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಸ್ಥಾನ

ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಗೃಹಿಣಿಯ ಧರ್ಮ ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಗೃಹಿಣಿಯ ಬಾಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬಲ್ಲ ಧರ್ಮ, ಆಕೆಯ ಪರಮ ಕರ್ತವ್ಯ, ಪತಿವ್ರತಾ ಧರ್ಮ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ

ಪತಿಭಕ್ತಿಯೊಂದು ಶ್ರೀಪತಿ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿದ

ರತಿಶಯಕಿನ್ನೆಣೆಯಿಲ್ಲ

(೨, ೪)

‘ಮಾಧವನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮತಭೇದವುಂಟು’ ಆದರೆ ಪತಿಭಕ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲ ಬದುಕಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವವರಿಗೆ ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂಥ ನಡವಳಿಯ ನಿಯಮಗಳೂ ಇರಬೇಕು ‘ಧರ್ಮದ ತನಿಗಂಪು’ ಕಾಣುವಾಗ ಈ ಗ್ರಂಥ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ

ತಿಳಿದೊ, ತಿಳಿಯದೆಯೊ ಗೃಹಿಣಿ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾಳೆ ಇದು ಆಕೆಯ ಸ್ವಭಾವಲಕ್ಷಣ ಸಂಸಾರವತಿಯಾದ ಹೆಂಗಸಿನ ಕರ್ತವ್ಯ ಇಂಥಾದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ ತನ್ನ ‘ಭಾಗ್ಯದ ಫಲ’ ಪತಿ, ಆತನನ್ನು ನಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ಓಲೈಸು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಧರ್ಮವಚನ ಕರಿಣವಾದುದಲ್ಲ, ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮ ಬೇರೆಯಾಗಲಿ, ದೂರವಾಗಲಿ ಇರದೆ ಗೃಹಿಣಿಯ ನಿತ್ಯಗಟ್ಟಲೆಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹುಟ್ಟುಗುಣ ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು, ಇಂಥ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಸತೀಧರ್ಮವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು, ಸಾಧಿಸುವುದು, ಕಷ್ಟವಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮ ಮನುಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದ (೫ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ, ಶ್ಲೋಕ ೧೫೪ರ) ಉತ್ತರಾರ್ಧ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.—

‘ಉಪಚರ್ಯಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ಸಾಧ್ವ್ಯಾ ಸತತಂ ದೇವವತ್ಪತಿಃ’
ಪತಿ ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ ದೇವರಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು

ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಭಾರತದ ವನಪರ್ವದಲ್ಲಿಯೆ ದ್ರೌಪದೀ ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಸಂವಾದ ಪರ್ವ (ಅಧ್ಯಾಯ ೨೩೪) ದ್ರೌಪದಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ಪತಿವಶೀಕರಣ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮವನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುತ್ತದೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಾವ್ಯದ ಸತೀಧರ್ಮ ಅದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪದ್ದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮಾತಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅರ್ಧಗರ್ಭಿತವಾದ ಈ ಶ್ಲೋಕವಿದೆ.

ಪತ್ಯಾಶ್ರಯೋ ಹಿ ಮೇ ಧರ್ಮೋ

ಮತಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಸನಾತನಃ

ಸ ದೇವಃ ಸಾ ಗತಿನಾರ್ಯಾ

ಸ್ತಸ್ಯ ಕಾ ವಿಪ್ರಿಯಂ ಚರೇತ್

(ವನಪರ್ವ, ಅಧ್ಯಾಯ ೨೩೪, ಶ್ಲೋಕ ೩೯)

“ಸತ್ಯಭಾಮೆ, ನಾನು ಕಾಮಕ್ರೋಧ ಅಹಂಕಾರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸದಾ ಪತಿಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಪತಿಯ ಸ್ನಾನ, ಭೋಜನ, ನಿದ್ರೆಗೆ ಮುಂಚೆ ಅವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅವನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವ ಆಹಾರ ಪಾನೀಯಗಳನ್ನು ನಾನೂ ತ್ಯಜಿಸುತ್ತೇನೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಆತನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಳಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಹೊಲ, ವನ ಅಥವಾ ನಗರದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಪತಿಯನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಎದುರುಗೊಂಡು ವಂದಿಸಿ, ಕಾಲು ತೊಳೆಯಲು

ನೀರು ಕೊಟ್ಟು ಪೀರ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಮನೆಯನ್ನೂ, ಮನೆಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಇರಿಸುತ್ತೇನೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶುಚಿ ರುಚಿಯಾದ ಅನ್ನಾಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪತಿಗೆ ಉಣಬಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಗುರುಜನರನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ ಉಪದೇಶಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪತಿಯ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೇ ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಸೋಮಾರಿತನವನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪತಿಗೆ ಹಿತವಾದದ್ದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ವಿನೋದದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ನಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮನೆ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ, ದುಷ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಯಾರಾದರೂ ಆಪ್ತರಿಗೋಸ್ಕರ ಪತಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋದರೆ, ಹೂ, ಗಂಧ, ಪರಿಮಳಗಳ ಸೊಗಸನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಾನು ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಪತಿಯೇ ಪತ್ನಿಯ ದೇವರು, ಅವನೇ ಆಕೆಗೆ ಆಶ್ರಯ. ಆಕೆಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಬೇರೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲ, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹೆಂಡತಿ ಹೇಗೆತಾನೆ ಕೆಡುಕನ್ನು ಪತಿಗೆ ಮಾಡಬಲ್ಲಳು?"

ಇಂಥ ಪತಿವ್ರತಾರ್ಥಮ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಜೀವನವನ್ನು ಅಳಿಸಬಲ್ಲಂಥಾದ್ದೆ? ಬೆಳಸಬಲ್ಲಂಥಾದ್ದೆ? 'ಪಾಲು ನೀರುಗಳಂತೆ' ಪತಿ ಸತಿಯರು ಇದ್ದರೆ, ಗೃಹಿಣಿ ಛಾಯಾಜೀವಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಭಾವಾಂಶವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವಳೆ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಗೃಹಿಣಿ ಮೆಚ್ಚಿದ ಮನವೊಲಿದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆ ಬೇಕೆ? ಸ್ನೇಹ ಪ್ರೇಮಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಯಾರೂ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಲಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ

ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಿವನೆಂದು ಪತಿಯೊಳು ವಿ
ಶಿಷ್ಟ ಭಾವವ ಬಗೆಗೊಳಿಸಿ

ಪತ್ನಿ ಆತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು,
'ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾಣತಿಯೆಂದು ಬಗೆದು'

‘ಈರೀತಿಯೊಳಿರ್ಪುದೇಕಪತ್ತಿಯರಿಗೆ

ನಾರಾಯಣನಾಜ್ಞೆಯೆಂದು

ಆರೈದು ತಿಳಿದು’—

ಮಾಡಬೇಕೆ? ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಲು ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲವೆ? ‘ಪಲವು ಧರ್ಮಗಳ ಬಳಿಯಿರುವದಾಯಾಸ’ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಬೇಕಾದದ್ದು ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯುವೆನೆಂದು ಹೊರಟರೆ, ಅದು ಹುಚ್ಚು ಹವ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರೇಮ ಎಂಬ ಒಂದೇ ಬೆಳಕನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆಯುವುದು ಲೇಸು.

ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಪರಂಪರೆ ಕೂಡ ಉಂಟು. ಪುರಾಣಗಳು ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಉಗ್ರಗ್ರಹಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಆದರ್ಶ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಪತಿವ್ರತೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಇಮ್ಮಡಿ ಉತ್ಸಾಹ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಸತೀಧರ್ಮ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದುದಲ್ಲ; ಮನೆಗೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಮನ್ವಯಿಸಿ ಇದರ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಉತ್ತಮರಾಗಬಹುದು.

ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ, ‘ಮನ್ವಾದಿಕ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ’ಗಳಲ್ಲಿ ಆದರವಿದೆ, ಪಾರಂಗತತೆಯಿದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮದ ಜತೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಈ ಎರಡು ಅಂಶಗಳನ್ನು ‘ಹದಿಬದಿಯ ಧರ್ಮ’ದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಇದರಿಂದ ಗೃಹಿಣಿಯ ಯಾಜಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ತಟ್ಟುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ‘ಆಯು ಬೀಯದ’ ಆಲೋಚನೆ ಕೇಳಲು ಮಾತ್ರ ಆಕೆ ಬಾಧ್ಯಳಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಗೃಹಿಣಿಯ ಸ್ಥಾನ ಮಾನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳು ಹೀಗೆಯೆ ಸರಿ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?

ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಮ ಮೊದಲು, ಆದರ್ಶಪ್ರೇಮಿಗಳು
ಆಮೇಲೆ, ಕಟ್ಟಳೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಲ್ಲವೆ ?

೮. ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನ

ಸ್ತ್ರೀತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ತುಂಬ ಗೌರವವಿದೆ. ಅದರ
ಘನತೆಯನ್ನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಸಾರಲು ಹಿಂಜರಿದಿಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣೆಂದು
ಈ ಮಗುವನ್ನು ಹೀನಗಳೆಯುವ ಸಮಾಜದ ರೂಢಿಯನ್ನು ನಯ
ನುಡಿಗಳಿಂದ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾಳೆ

ಪೆಣ್ಣೆಲ್ಲವೆ ತಮ್ಮನೆಲ್ಲ ಪಡೆದ ತಾಯಿ

ಪೆಣ್ಣೆಲ್ಲವೆ ಪೊರೆದವಳು

ಪೆಣ್ಣು ಪೆಣ್ಣೆಂದೇತಕೆ ಬೀಳುಗಳೆವರು

ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಗಾವಿಲರು

(೫, ೭)

ಹುಡುಗಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಾಗುವವರೆಗೆ ಕಟ್ಟಳೆಯ ಭಯ
ವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಆಮೇಲೆ ಆಕೆಯ ಬುದ್ಧಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ
ಶಾಸ್ತ್ರನಿಯಮಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಅತ್ತೆಯ
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಳುವಾಗ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತವೆ.
ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಒಂದು ಕಡೆ, ಮನೆಗೆಲಸಗಳ
ಅನಾಂತರ ಒಂದು ಕಡೆ, ಅತ್ತೆಯ ಆಳಿಕೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಗೃಹಿಣಿ
ಯನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತವೆ ತನ್ನ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳಲು ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಹಕ್ಕೂ, ಬಿಡುವೂ ಆಕೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು
ದೊರೆಯದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ
ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕುಗ್ಗಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು ಗೃಹಿಣಿ ಯಾವಾ
ಗಲೂ ಒಬ್ಬರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. 'ನ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ
ಮಹರ್ಷಿ' ಅವಳು ಒಡೆಯನ 'ಒಡನೆ' ಮಾತ್ರ

ತಡೆಯದೆಳಮೆಯೊಳು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ
ನಡುವರಿಯದೊಳು ನಲ್ಲನಿಗೆ
ಕಡುಮುದುಪಾದ ಕಾಲದೊಳು ತನ್ನಣುಗರಿ
ಗಡಕಮೆನಿಪುದಬಲೆಯರು

(೪, ೪೭)

‘ಪೊಸತಿಲ ಪೊರಗಡಿ’ಯಿಡದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಘನವಾಗಿರುವ
ಯಜನಾನಿಯ ‘ಜಸವಳ್ಳಿ ಜಗವ ಪರ್ಬುವುದು’

ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧಳಾದರೂ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ-
ರುವ ಮಹತ್ವ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿದೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳ
ಮೂಲಕವೇ ಗೃಹಿಣಿಯ ಅಂತಸ್ಸತ್ವ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವುದು ಸಾಧ್ಯ
ವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಅಂತೂ
ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀತ್ವಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹದಿ
ಬದಿಗೆ ಗೌರವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾಳೆ ಪತಿವ್ರತೆಯ ಮಹಿಮೆಯ
ಯಥಾರ್ಥಕಲ್ಪನೆ ಕೆಳಗಿನ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ

ಉದಯ ಕಾಲದೊಳೆದ್ದೊ ಲಿದಿಷ್ಟದೈವದ

ಪದಗಳ ಪಾಡುವಂದದೊಳು

ಹದಿಬದೆಯರ ಪೆಸರಾಗೊಂಡು ಪೊಗಳ್ಳುದು

ವಿದಿತವೈಸಲೆ ವೈದಿಕರಿಗೆ

(೨, ೧೫)

ಒಡನೆ, ಪರಾಧೀನತೆ, ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಬದುಕು—ಇಂಥ
ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಆಧುನಿಕ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು.
ಆದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥ ಅಂದಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ
ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಫಲವಾಗಿದೆ ಆಗ, ಜನರು ರೂಢಿ ವಾಡಿಕೆಗಳಿಗೆ
ಒಳಪಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಗಳ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು
ಒಪ್ಪಿ ಅದರಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ಹತ್ತು
ಜನರ ವಿಚಾರ ಸರಣಿಯನ್ನೇ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿ-
ಯಿಂದಲೇ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈಗ ಪ್ರಚಲಿತ

ವಾಗಿರುವ ಸಮಾನತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪಲ್ಲವಿಗಳು
ಕಾಣಿಸಿ ಜನರ ಯೋಚನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿರಲಿಲ್ಲ

೯. ಆಧುನಿಕ ದೃಷ್ಟಿ

ಈಗಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಅಳತೆಯ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ
ಕಾವ್ಯವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ ಇಂದಿನ ಗೃಹಿಣಿಗೂ
ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಾವ್ಯನಾಯಕಿಯಾದ ಗೃಹಿಣಿಗೂ ಕೆಲವಂಶಗಳಲ್ಲಿ
ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಗೃಹಿಣಿಗಿಂತ
ಇಂದಿನ ಗೃಹಿಣಿ ಆವರಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಶಾಲವಾದದ್ದು.
ಶೀಲಸ್ವಭಾವದ ಉತ್ತಮತೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸರಿಸಮಾನರು.
ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆತಿವೆ
ಇಂದಿನ ಮನೆಹೆಣ್ಣು ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಲ್ಲದೆ,
ಶಕ್ತಳಾದ ನಾಗರಿಕಳೂ ಆಗಿ ಪೌರಯೋಗ್ಯವಾದ ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆ
ಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆ ಗಂಡನ ಸಂಗಾತಿ, ಸಂಘಜೀವಿ.
'ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ' ಇರುತ್ತ ಅನುಭವವನ್ನು
ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ತಾನೂ ಸಮಾಜದ ಒಂದು ಅಂಗವೆಂದು
ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬಹುಜನರ
ಕ್ಷೇಮ ಕುಶಲಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾಳೆ

ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪೌರತನ, ಮಾನವ ಸ್ನೇಹ ಚಿನ್ನದ ಬಾಳಿನ
ಅಂಶಗಳು; ತುಂಬು ಬದುಕಿನ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳು ಇಂದಿನ
ಗೃಹಿಣಿಯ ಧೈಯವೂ ಇವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ
ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಉತ್ತಮ ಜೀವನವೇ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಂದಬೇಕಾದ
ಸಿದ್ಧಿ ಬದುಕು ಒಮ್ಮೊಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದ ಹಾಗೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ
ಆದರ್ಶವೂ ಭೇದವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

ಇಂದಿನ ಗೃಹಿಣಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ 'ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ'ವನ್ನು
ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಕವಿಯ ಘನ ಆಶಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ
ಆಕೆಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತನಕ್ಕೆ ತಲೆದೂಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೊನ್ನಮ್ಮನ

ಕಾವ್ಯ ಅಂದಿನ ಗೃಹಿಣಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ಕನ್ನಡಿ ಯೆಂದು ಇದನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾಳೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಓದಿನಿಂದ ಇಂದಿನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಇತಿಹಾಸದೃಷ್ಟಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಧರ್ಮದ ತಳಹದಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಇವಳು ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞಳು

೧೦. ' ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ 'ದ ಶೈಲಿ

ಧರ್ಮದ ಸುಲಭ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಸರಳವಾದ ಪದ ರಚನೆಯಿಂದ ಈ ಕಾವ್ಯ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ, ವಿಚಾರಪೂರ್ಣವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಶಯವನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿಸಲು ತಕ್ಕ ಬಿಡುನಾತುಗಳ ಹದವಾದ ಹೊಂದಾವಣೆ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಶೈಲಿ ಎನ್ನಬಹುದು ಅರ್ಥಬೋಧೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಆಕೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಎಲ್ಲರೂ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬುದು ' ಎಲ್ಲರುಮರಿವಂತೆಳ ವಾತುಗಳಿಂದ ' ಇದನ್ನು ಹಾಡುವೆನು, ' ಎನ್ನೀ ಸರಸಕಾವ್ಯ ' ಅರಸು ಅರಸಿಯರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಲಿ ಎಂದು ಕವಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮದಂಥ ಮಹಾ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಹೊರಟ ಈ ಗ್ರಂಥ ಕವಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ 'ಮಹಾಕೃತಿ'ಯಾಗಿ ತೋರುವುದೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ

ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಶೈಲಿ ಸರಳವಾದರೂ ಕಳೆಯುಳ್ಳದ್ದು, ಸೊಗಸು ವಂತಹುದು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಭಾವಗಳನ್ನು, ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕವಿ ರಸವತ್ತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಸಜೀವಗೊಳಿಸಬಲ್ಲಳು ಕಾವ್ಯದ ಏಳನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿರಹಿಣಿಯ ಚಿತ್ರಚರ್ಯೆಗಳು ಮನಸೆಳೆಯು ವಂಧವು ವಿರಹಿಣಿಗೆ ಮನೆ ಶೂನ್ಯ, ಮನ ಶೂನ್ಯ, ಆಕೆ ಪಾಡು ಗೆಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ, ನರಳಿ ಹೊರಳುತ್ತಾಳೆ, ಎದ್ದು ವ್ಯಾಕುಲಗೊಳ್ಳು ತ್ತಾಳೆ. ಸಿಂಗಾರವಾಗಲಿ, ಆಹಾರವಾಗಲಿ ಆಕೆಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. 'ಅರಿಯದೆ ತನಿಗಿಂಡವ ಮೆಟ್ಟಿ ನಂದಂತೆ' ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಪತಿ

ಬಂದನೆಂಬ ಸಂತೋಷದ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆಕೆಯ
ಹರ್ಷ ಕೋಡಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ

ಮೊದಲೊಳು ಮುಂದುವರಿವ ನೋಟದಿಂದೊಡ
ನೊದಗುವ ಹರ್ಷಾಶ್ರುವಿಂದ (೭, ೩೯)

ಇನಿಯನನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಈ ತಪಸ್ವಿನಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ
ಹಿಗ್ಗು ಪದ್ಯದ ಸರಳ ಪದಗಳಿಂದ ಸ್ಫುಟವಾಗಿದೆ ನಿಂತಿರುವ
ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚೆಲುವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ಅದರ ನಡಗೆಯ
ಚಂದವನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ
ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳುಳ್ಳ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಮನೆಹೆಣ್ಣಿನ ನಡಗೆ
ಯನ್ನು 'ಹಂಸಗಮನ' ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಕವಿಸಮಯದ ರೀತಿ
ಯಿಂದ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಪತಿವ್ರತೆಯ ನಡಗೆ ಉತ್ತಮ
ವಿಚಾರ ಆಚಾರಗಳಿಂದ 'ಶುಭಗಮನ'ವಾದದ್ದನ್ನು ಹೊನ್ನಮ್ಮ
ಲಲಿತ ಪದಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ

ಸಜ್ಜುವಡೆಯೆ ಸೌಮ್ಯತೆ ಸರ್ವಾಂಗದೊ
ಳುಜ್ಜುಗಗೊಳೆಯೊಳ್ಳಡತೆ
ಲಜ್ಜೆ ಬಿಂಬಿಸೆ ಲಾವಣ್ಯದೊಳೊಯ್ಯನೆ (೮, ೩೬).

ಸುಗೃಹಿಣಿ 'ಪಜ್ಜೆ'ಯಿಡುತ್ತಾಳೆ, ಆಕೆಯ ಚೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜೆ
ಬಣ್ಣ ತಾಳಿದೆ ಈ ಪದ್ಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಸೌಂದರ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು
ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಂಜಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ
ಉಂಟು ಕುಲವಧು ಆತ್ಮಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸ್ವಯಂಸಮರ್ಥಳು
ಎಂಬ ಆಶಯ ಕವಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಖಚಿತವಾಗಿದೆ :

ತನ್ನೊಡಲಿಗೆ ತನ್ನ ಮನವ ಕಾಪಿಡುವುದು
ತನ್ನ ಮನಕೆ ತನ್ನ ಮತಿಯ
ತನ್ನ ಮತಿಗೆ ತನ್ನ ಸಾತ್ವಿಕ ಧೈರ್ಯವ
ನುನ್ನತವಡೆದೊಪ್ಪುವುದು (೮, ೩೮)

ಚಿಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಒಳ ಓಲಗ ಶಬ್ದಚಿತ್ರದಂತೆ ಉಜ್ಜ್ವಲವಾಗಿದೆ ರಾಜ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಉಳಿಗದವರು ಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ; ಕಲಾನಿಪುಣೆಯರು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ , ವಿದ್ಯಾವತಿಯರು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಪ್ರಭು, ಪ್ರಭುಪತ್ನಿಯರ ಸದಯಾಂತಃಕರಣ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಗಿದೆ (ಸಂಧಿ ೧, ಪದ್ಯಗಳು ೧೬-೧೯, ೨೧)

ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ, ನಾಣ್ಣುಡಿಯಂಥ ಮಾತುಗಳು ಈ ಕಾವ್ಯದ ಒಡಲಲ್ಲಿ ಮಿನುಗುತ್ತವೆ ,

‘ಸರಸಿದುದೆ ಅನುಗ್ರಹ, ಖತಿಗೊಂಡು ನುಡಿದುದೆ ಶಾಪ’
(೨, ೪೪)

‘ಎಂತು ನಡೆದೊಡೆಲ್ಲರುಮಿದು ಲೇಸೆಂಬ
ರಂತಿರು ಸಂತೋಷದೊಳು’
(೫, ೪೪)

‘ಆಚಾರದಿಂದನುಪಮ ಧರ್ಮದೇಳಿಗೆ’
(೮, ೧೯)

‘ಸಕಲ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಚ್ಯುತನಾರಾಧನೆ’
(೯, ೮)

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಸಹಜವಾದುವು , ಸುಂದರವಾದುವು , ಉಪಮೆ ನೈಜತೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತದೆ ಈ ಸಾದೃಶ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಕವಿ ಹತ್ತಾರುಕಡೆಗಳಿಂದ ಒದಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಕುಶಲಕಲೆ, ಮತ್ತು ಲೌಕಿಕ—ಈ ಆಯ್ಕೆಯಿಂದ ಶೈಲಿಗೆ ವೈವಿಧ್ಯ, ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಚಂದ ಮತ್ತು ನೈಜತೆ ಲಭಿಸಿವೆ

‘ಒಂದು ನಾವೆಯೊಳೇರಿದವರಂತೆ’

‘ಪೊಸಪೂವ ಸರಗೈದು ಮುಡಿಯದೆ ನಲುಗಿಸಿ
ರಸದೆಗೆವೆಸಕ’

‘ಉಗುರೊಳು ಬಾಜಿಪ ಬೀಣೆಗೊನಕೆಗೊಂಬ
ಬಗೆಯೆನಿಪುದು’

‘ಬನದೊಳು ದೆಸೆಗೆಟ್ಟು ಪರಿವಂತೆ ಕತ್ತಲೆ
ಮನೆಯೊಳು ಕಣ್ಣೆರೆವಂತೆ’

‘ನಿನ್ನ ಕೃಪಾರಸದಿಂದೈಸೆಯಾನು ಕ
ಬೊನ್ನ ಚೆಂಬೊನ್ನಾದಂತೆ’

‘ಕಾಯ ಬಾಂಧವರ ಕಣ್ಣೆರಡೆಂದು ಕಾಂಬುದ’

‘ದೇವರಿಲ್ಲದ ದೇಗುಲದ ಬಿತ್ತರದಂತೆ
ಭೂವರನಿಲ್ಲದೂರಂತೆ’

‘ಪುಟ್ಟಿದಂದಿಂದ ಪುರುಳುಗಾಣದವರು
ನೆಟ್ಟನೆ ನಿಧಿಯ ಕಂಡಂತೆ’

ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ, ದೇಶ್ಯ ಪದಗಳನ್ನು, ತದ್ಭವಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಒಡೆಯ, ಊಳಿಗ, ನೋಂಪಿ, ಓಲಗ, ಜಸ, ಬಿಜ್ಜೆ, ಬಿಡುಗಣ್ಣ, ಬಣ್ಣನೆ, ಬೈತಲೆವಣಿ — ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳ ಪೋಣಿಕೆಯಿಂದ ಭಾಷಾಸರಣಿ ಮೃದುವಾಗುತ್ತದೆ, ಕನ್ನಡದ ದೇಸಿಯಿಂದ ಇಂಪಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಸಂಸಾರಕಾವ್ಯ’ವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತಿ, ಪ್ರೇಮ, ಸ್ನೇಹದಂಧ ಸುಕುನಾರ ಭಾವಗಳಿಗೇ ಅವಕಾಶವುಂಟು ಕ್ಷಾತ್ರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪ್ರೌಢಪದಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬೇಕಿಲ್ಲ ಅಂತರಂಗದ ತೀವ್ರ ಯಾತನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ ‘ಕಾಯಧಾರಣೆ’, ‘ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ’, ‘ವೇದನೆ’ ಎಂಬ ಬಲವುಳ್ಳ ಪದಗಳನ್ನು ಕವಿ ಯೋಜಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತದ ಬಗೆ ಬವಣೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು, ಕ್ರಿಯಾಪದವೊಂದನ್ನೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತರುತ್ತಾಳೆ.

ಬೆಸಗೊಂಬಳನಿಯನಾವೆಡೆಯೊಳಿರುವನಾ

ದೆಸೆಯಿಂದ ಬಂದ ಬಂದವರ

ಬೆಸಗೊಂಬಳು ಜೋಯಿಸರ ಜೋಗಿಪುರುಷರ

ಬೆಸಗೊಂಬಳು ಬಿಜ್ಜೆವಳರ

(೭, ೩೪)

ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಪದಗಳಿಗಾಗಿ ಆಯಾಸಪಡುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ, ಶಬ್ದಗಳು ಭಾವಗಳ ಸಂಗಡ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯದ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹುತ್ತವೆ

ಅನುರಾಗದ ಕಾವನ್ನಾಗಲಿ, ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನಾಗಲಿ ಗಂಭೀರರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವ ಕೌಶಲವೂ ಈ ಕವಿಗೆ ಉಂಟು ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ 'ಸುಖದ ಸುಗ್ಗಿ', ತಿಳಿವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸ್ಥಳ (ಸಂಧಿ ೬)

ಈ ಕಾವ್ಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ವಿನಯಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ, ಆಕೆಯ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಕವಿ ಚತುರಳು, 'ನಗೆಗಾರಳು' ಕನಿಕರದ ವಿನೋದದಿಂದ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು 'ನಡೆವೆಣಕೀಯಲಾಗದು' ಜಗಳ ಕಾಯುವ ದಂವತಿಗಳನ್ನು,

ಇವರನಿಳೆನುಂಗದೆ ಪೊರುವುದರಿಂದ
ಸರ್ವಂ ಸಹೆಯೆನಿಸುವುದು

೧೧. ' ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ 'ದ ಛಂದಸ್ಸು

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ 'ಸಂಗತಿ' ಎಂದೂ ಹೇಳುವುದುಂಟು ಈ ರೂಪು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಒಗ್ಗಿಬಂದದ್ದು, ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇದು ಕಾವ್ಯ ಕಟ್ಟಲು ಗಣ್ಯವಾದ ದಾರಿಯೆಂದು ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟಿತ್ತು ಈ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ರಚಿತವಾಗಿದ್ದುವು ಇದು ಹಾಡಿನ ಮಟ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತ್ರಿಪದಿ ಮತ್ತು ಈ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ.

ಸಾಂಗತ್ಯವೆಂಬ ಹೆಸರು ಕವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ 'ಭರತೇಶ ವೈಭವ' ಮತ್ತು 'ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ'ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಉದ್ದಾಮ ಕವಿಗಳಾದ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ (೧೫೫೭) ಕನಕದಾಸರ (೧೫೫೦) ಹೆಸರುಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ ಉದಾತ್ತವೂ, ರಸ

ಭರಿತವೂ ಆದ ಈ ದೊಡ್ಡ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಈ ಕವಿಗಳು ಅದರ ಗೌರವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು ಈಗ ತಿಳಿದಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಬ್ಬ ಬರೆದ ಮೊದಲನೆಯ ಕವಿ ಶಿಶುಮಾಯಣ (ಕ್ರಿ ಶ ಸುಮಾರು ೧೨೩೩)

ಸಾಂಗತ್ಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಥಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಇದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ, ವಿಚಾರ, ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಬಹುದು, ರಸಗಂಗೆಯನ್ನು ಹರಿಯಿಸಬಹುದು, ಈ ಪದ್ಯದ ರೀತಿ ಅಷ್ಟು ಬಲಿಯುಳ್ಳದಾಗಿದೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜೈನ, ವೀರಶೈವ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ ನಮ್ಮ ಕಬ್ಬಿಗಿತಿಯಾದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ಕವಿಗಳು ಮೆಚ್ಚಿದ ಈ ಸಾಂಗತ್ಯ ರೀತಿಯನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿ ಇದರಲ್ಲಿ 'ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ'ವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ

ಸಾಂಗತ್ಯವೆಂದರೆ ಸಂಗತಿ ಹಾಕಿ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಪದ್ಯ ಇದು ದ್ರಾವಿಡ ಗಣವೆಂದು ಕರಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು. ಈ ಗಣಗಳು ಏರ್ಪಡಲು 'ಅಂಶ'ವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುರು ಕಾರಣವಾಗುವುದು ಗಣರಚನೆಗೆ ಆಧಾರ ಮೊದಲ ಗುರು, 'ಮೂಲಾಂಶ'. ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಲಘುವಾಗಿ ಒಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು ಇದರೊಡನೆ "ಒಂದು, ಎರಡು ಗುರುಗಳನ್ನು (ಅಂಶಗಳನ್ನು) ಸೇರಿಸಿದರೆ" ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಗಣಗಳು ಜನಿಸುವುವು, ಮೊದಲನೆಯ ಅಂಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮುಂದಿನ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಗೆ ಬದಲು ಲಘು ಬಂದರೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಬರಬೇಕು. ಇವು ಕಾವ್ಯದ ರಾಗ, ರಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹಿರಿದಾಗಿ, ಕಿರಿದಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮೃದುಗಣಗಳು. ಮಾತ್ರಾಗಣದ ಅಚ್ಚಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟದೆ ಇರುವಂಥ, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬದಲಾಗಿ ಬರಬಲ್ಲ ಸ್ವಾರಸ್ಯವುಳ್ಳವು ಈ ದೇವಗಣಗಳು

(ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿ ಸಂಪುಟ ೧, ೨ನೆಯ ಮುದ್ರಣ, ಪುಟ ೧೫೯)

ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೧, ೩ನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳೂ, ೨, ೪ನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ೨ ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳೂ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮಗಣವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಗಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಣ ಬರುವುದುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ, ಒಂದೆರಡು ಸದ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ ತೋರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಆದಿನಾ | ರಾಯಣ | ನಾಶೇಷ | ನೊಡಗೂಡಿ

ಯಾದರ | ದಿಂದವ | ತರಿಸೆ

ಯಾದವ | ಕುಲವೇ | ಳಿಗೆವೆ | ತ್ತಿರ್ಪುದು

ಮೇದಿನಿ | ಯೊಳು ಮೈಮೆ | ವಡೆದು

ಪೆಣ್ಣಲ್ಲ | ವೆ ತಮ್ಮ | ನೆಲ್ಲ ಪ | ಡೆದ ತಾಯಿ

ಪೆಣ್ಣಲ್ಲ | ವೆ ಪೊರೆ | ದವಳು

ಪೆಣ್ಣು ಪೆ | ಣ್ಣೆಂದೇ | ತಕೆ ಬೀಳು | ಗಳೆವರು

ಕಣ್ಣುಕಾ | ಣದ ಗಾ | ವಿಲರು

ಇಲ್ಲವೆ

ಕಣ್ಣುಕಾ | ಣದ ಗಾವಿ | ಲರು

ಶಬ್ದ ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ಗಮನಕೊಟ್ಟು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೇ ಸರಾಗದ ಏಕನಾದಕ್ಕೆ ಇಳಿಸದೆ, ಗಣವಿಭಾಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

ನೆಣ್ಣು ಪೆ | ಣ್ಣೆಂದೇತ | ಕೆ ಬೇಳು | ಗಳೆವರು
ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಏತಕೆ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಏತಕೆ ಎಂದು
ಒಡೆಯುವುದು ಹಿತಕರ ಹಾಗೆಯೇ

ಮೊಗದೋ | ರವು ಮೋ | ಸಗಳು (೨, ೨೦)

ಎಂಬ ಪಾದವನ್ನು

ಮೊಗದೋರಾ | ವೂ ಮೋಸಾ | ಗಾಳು

ಎಂದು ಹಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ

ಮೊಗದೋ(ಸಂಗತ) | ರವು ಮೋ(ಸಂಗತ) | ಸಗಳು

ಎಂದು ಹಾಡುವುದು ಲೇಸು ಸಂಗೀತಕ್ಕಾಗಿ ಶಬ್ದರೂಪವನ್ನು
ಹಾಳುಮಾಡಬಾರದು

೧೨. ಕನ್ನಡ ಕಬ್ಬಿಗಿತಿಯರು

ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಮೆ
ಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು ವಾಡಿಕೆ ಬಹುಶಃ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಾಮಾ
ಜಿಕ ನಿರ್ಬಂಧ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಒದಗಿ, ಅವರ ವಿದ್ಯಾ
ಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ, ಅನುಭವದ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನೂ, ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ
ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು, ಕುಗ್ಗಿಸಿರಬಹುದು ಇದು ಹೀಗೆಯೇ
ಎಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ
ಸ್ತ್ರೀ ಲೇಖಕಿಯರು ಕಡಮೆಯೇ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಚ್ಚು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿಲ್ಲ
ಹಿಂದಿನಕಾಲದ ಕೆಲವರು ಕಬ್ಬಿಗಿತಿಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ.
ಇವರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಪರಿಚಿತರಾಗಿರು
ವವರು ವಿಜಯ ಅಥವಾ ವಿಜ್ಞಕಾ ಮತ್ತು ಕಂತಿ ಅಕ್ಕ
ಮಹದೇವಿ, ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ, ಚೆಲುವಾಂಬೆ, ಹೆಳವನ ಕಟ್ಟಿ
ಗಿರಿಯಮ್ಮ—ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಚಾರಿತ್ರಕ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ

ಅಧಾರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿವಿಷಯ ಕಾವ್ಯವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು, ಈ ಕಾವ್ಯಗಳೊಡನೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಳಿದುನೋಡುವುದು ಉಚಿತವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವಿಜಯ ಅಥವಾ ವಿಜ್ಞಾ ಕಾ ಗಣ್ಯಳಾದ ಕವಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನವಳೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಕಂತಿ ದೋರಸಮುದ್ರದ ಹೊಯ್ಸಳ ದೊರೆಯಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಳೆಂದೂ, ಆ ದೊರೆಯ ಸಭಾಕವಿಯಾದ ನಾಗಚಂದ್ರನ ಸಮಕಾಲೀನಳೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೆಯುಂಟು. ಈಕೆಗೆ 'ಅಭಿನವ ವಾಗ್ಧೇವಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಇದ್ದಿತಂತೆ 'ಕಂತಿ ಹಂಪರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು' ಹುಟ್ಟಲು ಕಾರಣಳಾದ ಈ ಪಂಡಿತೆ ಗೌರವಾರ್ಹಳು.

ಅಕ್ಕಮಹದೇವಿ (ಸುಮಾರು ೧೧೬೦) ಮತ್ತು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಆಯಾಕಾಲದ ಸ್ತ್ರೀ ಜೀವನದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ತಿಳಿಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು, ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು, ಕಾವ್ಯ ಕಟ್ಟಿದ ಉದಾರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಾವು ಅನುಭವಿಸಿ ಆಚರಿಸಿದ ವೀರಶೈವ ವಿಶಿಷ್ಟಾ ದ್ವೈತ ಭಕ್ತಿಪಂಥಗಳ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—'ಮಹದೇವಿಯಕ್ಕನ ವಚನಗಳು', 'ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ'—ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸಿದ ಸಹಜ ಕವಿಗಳು ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಅವರಣದ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಈ ಮೊದಲೆ ಬಂದಿದೆ ಅಕ್ಕ ಮಹದೇವಿ ಜೀವಿಸಿದ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು, ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಆಕೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನ ಭಕ್ತಿಭಂಡಾರಿಗಳಾದ ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ದಯಪಾಲಿಸಿ ಅವರ ಯುಗವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು, ವೀರಶೈವ ಮತದ ದಾಸಯೋಗ ಹೊಮ್ಮಿ ಜನರು ಉದ್ಧಾರವಾದ ಸಮಯವೆಂದು ಬಹು ಜನರ ಹಿತದ

ಸಲುವಾಗಿ, ಈ ಧರ್ಮ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚಳವಳಿಯ ರೂಪು ತಾಳಿತು. ಒಬ್ಬ ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ದಯಾಧರ್ಮವನ್ನೂ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ಲೋಕರ ಬಾಳನ್ನು ತಿದ್ದಿತು. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪುರುಷರಿಗೆ ಸರಿಸಮವಾದ ಹಕ್ಕುಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂದಿನ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಗೌರವ, ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿ, ವಚನರಚನೆಯ ಕುತೂಹಲ ಹೆಚ್ಚಿದುವು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಶರಣಭಾವ ಪಡೆಯುವಂಥವರಾದರು ಹೀಗೆ ಶಕ್ತರಾದವರು ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ತಿಳಿವಿಗಾಗಿ 'ವಚನೋಪನಿಷತ್ತು'ಗಳನ್ನು ಸರಳಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದರು, ಅವುಗಳ ತತ್ವವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು 'ವಚನ' ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಮ್ಯವಾದ ಗದ್ಯಪ್ರಭೇದ, ಇದು ವೀರಶೈವ ಮತ ಕನ್ನಡ ವಾಚ್ಛಯಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಆಸ್ತಿ; ಶಿವಶರಣೆಯರ ಗದ್ಯಗೀತೆಗಳು ಅವರು ಮಾಡಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವೆ

ವಚನಕಾರ್ತಿಯರು ಬದುಕಿನ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಯರು, ಅಕ್ಕಮಹದೇವಿ, ಅಕ್ಕನಾಗಾಯಿ, ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ, ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ — ಈ ಮಹಾನುಭಾವೆಯರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಇಂಪಾದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವೇ ಶಿವಶರಣೆಯರ ಅನುಭವಜನ್ಯ ವಚನಗಳು, ನುಡಿಗಳು

ಈ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರೆಲ್ಲ ಪೂಜ್ಯರು ಅಕ್ಕಮಹದೇವಿ ಇವರ ನಾಯಕರತ್ನ ಈ ಯೋಗಿನಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ರಗಳೆ, ಪುರಾಣ, ನಾಟಕಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ ಈಕೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಊರು ಉಡುತಡಿ. ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತೊ ಇಲ್ಲವೊ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಈ 'ವಿರಾಗಿಣಿ' ಕಿರಿಯತನದಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು. ಈಕೆಯ ಜೀವನವೇ ಒಂದು 'ದಿವ್ಯಕಾವ್ಯ' ದಂತಿದೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪುಣ್ಯವಂತಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನಂತೆ ಪಾರಂಗತಳಾದವಳು. ಹೊನ್ನಮ್ಮನಂತೆ ಮನಗಂಡು ಮೆಚ್ಚಿದ ತನ್ನ ಮತದ ಗುಟ್ಟು ಗಹನತೆಗಳನ್ನು

ಅಭ್ಯಾಸಿಸಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠಳು ಗೃಹಿಣಿಯಾಗದೆ ಶರಣೆಯಾದ ಅಕ್ಕ ಅಂದಿನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದಳು ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಳ್ಳ ಮಹದೇವಿ 'ನಾಮದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುರೂಪಲ್ಲದೆ ಭಾವಿಸಲು ಗಂಡುರೂಪು ನೋಡಾ' ಎಂದು ಸ್ತ್ರೀಜೀವನದ ಅತಿ ಶಯವನ್ನು ಸಾರಿದಳು ಅಕ್ಕ ಕಲ್ಯಾಣನಗರದ ಶಿವಾನುಭವ ಮಂಟಪದಂಧ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದು ನಿಗೂಢ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುವಷ್ಟು ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಮೇಧಾವಿನಿ ಈಕೆ ಮನೆ ತೊರೆದರೂ ಜನರನ್ನು ತೊರೆಯದೆ ಅವರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನೇಕರಿಗೆ ಕುಶಲವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಧೈಯವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡ ತೇಜಸ್ವಿನಿ

ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಇನ್ನೊಂದು ತರದ ತೇಜಸ್ವಿನಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧಳಾಗಿದ್ದವಳು, ರಾಜರ ಆಶ್ರಿತವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಳು ಅಂದಿನ ಮತವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ವರ್ತಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆದರೂ, ಹೊನ್ನಮ್ಮ ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ತವಕಿಸುತ್ತಾಳೆ, ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ 'ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ'ದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಆದರೆ, ಅಕ್ಕಮಹದೇವಿಯಂತೆ ಒಂದು ಜನಮಾನಸ್ಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇವರಿಬ್ಬರ ವಿಚಾರಕ್ರಮ, ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದರೂ, ಉದಾರಭಾವದಲ್ಲಿ, ಸೋದರೀವಾತ್ಸಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕಮಹದೇವಿಯಿರಿಬ್ಬರೂ ಸರಿಸಮರು

ಅಕ್ಕಮಹದೇವಿಯ ವಚನಗಳು ನಿಷ್ಕೆಯ ಕೆಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ, ಸತ್ಯದ ಸವಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾಗಿವೆ, ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ

ಈ ದೈನ್ಯಭಾವ—'ಎನ್ನ ಮಾಯದ ಮದವ ಮುರಿಯಯ್ಯ! ಎನ್ನ ಕಾಯದ ಕತ್ತಲೆಯ ಕಳೆಯಯ್ಯ! ಎನ್ನ ಜೀವದ ಜಂಜಡವ

ಮಾಣಿಸಯ್ಯ! ಎನ್ನ ದೇವ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವಯ್ಯ; ಎನ್ನ ಸುತ್ತಿದ ಪ್ರಪಂಚವ ಬಿಡಿಸು ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ'

ಈ ಕೃತಜ್ಞತಾಬುದ್ಧಿ—'ಎಳೇಳು ಜನ್ಮದಲಿ ಶಿವಭಕ್ತರೇ ಬಂಧುಗಳೆನಗೆ', 'ನಿಮ್ಮ ಮಂಡೆಗೆ ಹುಣ್ಣು ತಾಹೆನಲ್ಲದೆ ಹುಲ್ಲ ತಾರೆನು'

ಈ ಭಲಗಾರಿಕೆ—'ಆರೂ ಇಲ್ಲದವಳೆಂದು ಆಳಿಗೊಳಲು ಬೇಡ ಕಂಡೆಯ, ಏನು ಮಾಡಿದರೆಯೂ ನಾನಂಜುವಳಲ್ಲ, ತರಗೆಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದು ನಾನಿಹೆನು, ಸುರಿಗೆಯ ಮೇಲೊರಗಿ ನಾನಿಹೆನು ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯ! ಕರಕೆಡೆ ನೋಡಿದೊಡೆ, ಒಡಲನು ವ್ರಾಣವನು ನಿಮಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಶುದ್ಧಳಹೆನು'

ಈ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವ—'ವನವೆಲ್ಲ ನೀವೆ ವನದೊಳಗಣ ದೇವತರುವೆಲ್ಲ ನೀವೆ ತರುವಿನೊಳಗಾಡುವ ಬಗವೃಗವೆಲ್ಲ ನೀವೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ! ಸರ್ವಭರಿತನಾಗಿ ಎನಗೆ ಮುಖದೋರ'

ಅಕ್ಕನವರ ಮಾತುಗಳು ಪರಮಾನುಭವದ ಅಣಿಮುತ್ತುಗಳು ಅಕ್ಕ ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಹಿರಿಯ ಕವಿ

ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ (ಕಾಲ ಸುಮಾರು ೧೬೮೫) 'ಪದ್ಮಿನೀ ಕಲ್ಯಾಣ' ವನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇವರಿಗೂ ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ನಡೆದ ವಿವಾಹ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ ಕಾವ್ಯ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಾಲ್ಯದ ಸಹಜ ಸರಳತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಮುದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯದ ಘಟನೆ ಅಮಾನುಷವಾದುದು

ಮೈಸೂರ ದೊರೆಗಳಾದ ದೊಡ್ಡ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ (೧೭೧೩-೧೭೩೫) ಅರಸಿಯಾದ ಚೆಲುವಾಂಬೆ 'ವರನಂದಿ ಕಲ್ಯಾಣ' ವನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇದು ಎಳು ಸಂಧಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ವಸ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ, ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಚೆಲುವರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗೂ ದಿಲ್ಲಿಯ ಪಾದಷಹನ ಮಗಳಿಗೂ ನಡೆದ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ ಮಾನುಷಾಂಶಗಳಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ ಪ್ರೇಮಭಾವದ ಹುಟ್ಟು, ವಿರಹಯಾತನೆ ರಮ್ಯವಾಗಿ

ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ ಚೆಲುವಾಂಬೆ ಬಹುಶಃ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಾವ್ಯದ ವಿರಹಿಣಿಯ ಸಂಧಿಯಿಂದ ತನ್ನ ನಾಯಕಿಯ ವಿರಹಾವಸ್ಥೆಯ ವರ್ಣನೆಗೆ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಮಗಳನ್ನು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ ಕೊರಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವ ತಾಯಿ, ಮರುಗುವ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಓದುಗರ ಮನವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕನ್ನೆ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಚೆಲುವಾಂಬೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವಿಗೆ ಮೃದುಮಧುರವಾಗಿ ಬೋಧೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ಹೊನ್ನಮ್ಮ 'ಪೆತ್ತವರನು ಪೆರ್ಮೆಗೊಳಿಸು'

'ಮನೆಯೊಳಗಿರುವೆಮ್ಮ ಮಂದಿಗೆ ಬರಿಸದೆ
ಮನದನ್ನನ ಮನ ಒಲಿಸು'

ಚೆಲುವಾಂಬೆ ಅತ್ತೆಯಮನೆಯೊಳು ಉತ್ತಮಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಮ್ಮ
ಪೆತ್ತವರೊಳ್ಳಿದರೆನಿಸು ನೀ
ನುತ್ತಮ ಸತಿಯಾಗಿ ಬಾಳು

ಭಕ್ತಕವಿಯಾದ ಗಿರಿಯಮ್ಮ (೧೭೫೦) ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ, ಉದ್ವಾಳಿಕನ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಅಕ್ಕಮಹದೇವಿಯಂತೆ ಈಕೆ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಭಾವುಕತನದಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದವಳು ಈಕೆಯ ಪದಗಳು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಭಾವಗೀತಗಳು, ಈ ಹರಿಶರಣಳ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಕಾಣಿಸುವ ಹರಳುಗಳು

'ಹದಿಬದಿಯ ಧರ್ಮ'ಕ್ಕೆರುವ ವಾಸ್ತವತೆ, ವಿಚಾರವುಷ್ಟಿ ಮಿಕ್ಕ ಕಬ್ಬಿಗಿತಿಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿಲ್ಲ ವೆನ್ನಬಹುದು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಚಾರ ಹೆಂಗಸರ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು, ಇದು ಉದಾತ್ತವಾಗಿದೆ, ಭದ್ರವಾಗಿದೆ ಬಹುಜನ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ಹಿತದೃಷ್ಟಿ ಈ ಕಬ್ಬಿಗಿತಿಗಿದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ತತ್ವವನ್ನು ತೂಕ ಕೆಡಿಸದೆ ಕೌಶಲದಿಂದ

ಕಿರಿದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಔಚಿತ್ಯದಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಸಂಧಿಗಳನ್ನು ಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಡವಾದ ಪದವಿಲ್ಲ, ಉದ್ದವಾದ ವರ್ಣನೆಯಿಲ್ಲ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಾಳು ಹೇಗೆ ಸುಮಂಗಳವಾದೀತು, ವಿವಾಹ ಮಂಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಪಕತೆ ಬಂದೀತು—ಎಂಬ ಆಳವಾದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕವಿ ಚಿಂತನೆಮಾಡಿ, ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಇಂದಿನ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಕೂಡ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಾವ್ಯದ ಪರನಿಂದ ತತ್ವಬೋಧೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು ವಿವಾಹದ ಸಂಸ್ಥೆ ಉಳಿಯುವಂತಹುದು, ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರೇಮಭಾವ ಬದುಕು ಬೇಕಾದದ್ದು, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಆದರ್ಶ ನಡವಳಿಗೆ ತಕ್ಕದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಪುಸ್ತಕ ಇಂದಿಗೂ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ನೆಲೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಸಹಾಯಮಾಡಬಲ್ಲದು. ಈಕೆಯ ಗ್ರಂಥ ಓದಲು ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮರೆಯಲು ಸುಲಭವಾಗಿಲ್ಲ

ಈ ಕಾವ್ಯ ನಮ್ಮ ನಾಡು ಮತ್ತು ನಾಡೊಡೆಯರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಪಾತಿವ್ರತಿಯರ ಕುಲವನ್ನೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಬಳಗವನ್ನೂ ಬೆಸೆಯಲು ಇದು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ಇಂದಿನ ಮನೆಯಜಮಾನಿಯರಿಗೆ ನೆರವಾಗಬಲ್ಲ ಈ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ

೧೩. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಕವಿಗಳ ಉಕ್ತಿಗಳು

ಈ ಹೀರಿಕೆಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಮಹಿಳೆಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೆನೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ

ಆದಿಕಾವ್ಯವಾದ ರಾಮಾಯಣದ ಉತ್ತರ ಕಾಂಡ, ಸೀತಾ ಪರಿತ್ಯಾಗದ ಹೃದಯದ್ರಾವಕ ಸನ್ನಿವೇಶ; ಪೂಜ್ಯರಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ

ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ .

ನಾಮಿಕೇಯಂ ತನುರ್ನಾನಂ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ದುಃಖಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ
ಧಾತ್ರಾಯಸ್ಯಾಸ್ತಧಾಮೇಽದ್ಯ ದುಃಖಮೂರ್ತಿಃ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ
ಲಕ್ಷ್ಮಣ ! ಬ್ರಹ್ಮ ದುಃಖಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಈ ಒಡಲನ್ನು
ರಚಿಸಿದ , ಇದು ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರಕೃತ ಅದು ನನಗೆ ಸಾಕಾರ
ಸಂಕಟದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಲಿದೆ

ಪೂಜ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಹಾಭಾರತದ ವನ
ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ವಿಷಮಪರಿಸ್ಥಿತಿ
ಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ನಿಷಧಾಧಿಪತಿಯಾದ ನಳಮಹಾರಾಜ
ಜೂಜಾಟದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನಾದ ಪುಷ್ಕರನಿಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಸೋತು
ಪತ್ನಿಯಾದ ದಮಯಂತಿಯೊಡನೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ.
ಹೆಂಡತಿ ಆಕೆಯ ತಂದೆಯೂ ವಿದರ್ಭದೇಶದ ದೊರೆಯೂ ಆದ
ಭೀಮಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿ ಹೋಗಲೆಂದು ಆತನ ಇಷ್ಟ ಪತಿ
ಪ್ರಾಣಳಾದ ದಮಯಂತಿ ಈ ಸೂಚನೆಗೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಆಗ
ಪತ್ನಿ ಎಂಥ ಅಮೂಲ್ಯ ಪದಾರ್ಥ, ಪತಿಗೆ ಎಂಥ ಹತ್ತಿರದ
ಹಿತೈಷಿಯೆಂಬುದನ್ನು ನಳನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ

ನಾಸ್ತಿ ಭಾರ್ಯಾಸಮಂ ಮಿತ್ರಂ ನರಸ್ಯಾರ್ತಸ್ಯ ಭೀಷಜಮ್
ದೈನ್ಯಹೊಂದಿದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಮನಾದ ಸ್ನೇಹಿತನೂ,
ಉಪಾಯವೂ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ

ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನಾದರೂ ಸಹಜ ಕವಿಯೂ, ಸ್ತ್ರೀ ಹೃದ
ಯದ ಕೋಮಲತೆಯನ್ನು ಅರಿತವನೂ ಆದ ಮನುಮಹರ್ಷಿ
ತನ್ನ ಕಾಲದ ಜನರ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು
ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ .

ಯತ್ರ ನಾರ್ಯಸ್ತು ಪೂಜ್ಯಂತೇ ರಮಂತೇ ತತ್ರ ದೇವತಾಃ

ಎಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುವರೋ, ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗುತ್ತಾರೆ

ನ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮರ್ಹತಿ

ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೊಂದಲು ಅರ್ಹಳಲ್ಲ

ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಈ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಮುಂದಿನ ಕವಿಗಳ ಮನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಬಹುದು, ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿರಬಹುದು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಅಪ್ರಬುದ್ಧಳು, ಅಳುಗೋಳಿನ ವೃತ್ತಿ ಎಂಬ ಯೋಚನೆ ದೃಢಪಟ್ಟಿರಬಹುದು

ಕವಿಕುಲಗುರುವಾದ ಕಾಳಿದಾಸ ತನ್ನ ಉದಾತ್ತಸುಂದರ ಕಾವ್ಯನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾನೆ

‘ಕುಮಾರ ಸಂಭವ’ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀವರಮೇಶ್ವರರ ವಿವಾಹ ಸಮಯ ಬರುತ್ತದೆ. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಹಿಮಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಈ ಅನ್ಯಾದೃಶ ವಧೂವರರ ಲಗ್ನವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಲು, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ, ಅರುಂಧತೀದೇವಿಯೂ ಹಿಮಾಲಯ ರಾಜನ ನಗರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ಸತ್ಕಾರ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಆಮೇಲೆ, ಅರಸನು ಅವರಿಗೆ ಸತಿ ಸುತೆಯರ ಗುರುತನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ ತಂದೆಯ ಕನ್ಯಾವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಕವಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇರುವ ಅಪಾರಗೌರವ ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೊರಸೂಸುತ್ತದೆ.

ಏತೇ ವಯಮಮಿವಾ ದಾರಾಃ

ಕನ್ಯೇಯಂ ಕುಲಜೀವಿತಮ್

ಸ್ವಯಂ ನಾವು, ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪತ್ನಿ, ಈಕೆ ನನ್ನ ಮಗಳು—ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಪ್ರಾಣ.

‘ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲ’ದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಕದ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಶ್ಲೋಕ, ಕಣ್ವಯುಷಿಗಳ ನಿಶ್ಚಿಂತ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ, ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಅತ್ತಿಯಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಮುನಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ‘ಅರ್ಥೋ ಹಿ ಕನ್ಯಾ ಪರಕೀಯ ಏವ’ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ‘ಕೊಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ಕುಲಕ್ಕೆ ಹೊರಗು’ ಎಂದ ಹಾಗೆ

ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾದ ನಾಡೋಜ ಪಂಪನ(೯೪೧) ಸುಂದರ ಗಂಭೀರ ಕಾವ್ಯವಾದ ‘ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ’ದಲ್ಲಿ ಮನಕರಗಿಸುವ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶ ಬರುತ್ತದೆ ಪಾಂಡವರು ಅರಗಿನ ಮನೆಯಿಂದ ತಾಯಿ ಕುಂತಿಯೊಡನೆ ಪಾರಾಗಿ, ಏಕಚಕ್ರನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ, ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದಿದ್ದಾರೆ ಆ ಊರಿಗೆ ಹೆಮ್ಮಾರಿ ಯಾದ ಬಕಾಸುರನ ಉಪಟಳದ ಬಿಸಿ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೋಕಿರುತ್ತದೆ ಇರುವ ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ, ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು, ಮಗ, ಮಗಳು, ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ರಕ್ತಸನಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿಯೇ ತೀರ ಬೇಕು, ವಿಷಮನೇಳಿ, ಬಗೆಹರಿಯದೆ ಅವರು ದೈನ್ಯಾಲಾಪಮಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುಂತಿ ಬಂದು ಸಮಾಚಾರವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಲು ಬೇಕು, ವಂಶವನ್ನು ಉಳಿಸಿ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣ ಕೊಡಲು ಮಗ ಬೇಕು ‘ಮಗಳನೀವೆನವ್ವೊಡೆ ಕೊಡಗೂಸೆಂಬುದು ಪೆಜರೊಡವೆ’ ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನೇ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ

ಬಸವಯುಗದ ಮುಖ್ಯವಚನಕಾರರು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಬಸವಣ್ಣ, ಚೆನ್ನಬಸವ, ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಮಡಿನಳ ಮಾಚಯ್ಯ, ಈ ಮಹನೀಯರು ಅನೇಕ ಭಕ್ತರೊಡನೆ ಶಿವಾನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿರುವಾಗ ‘ಗುರುವನರಸುವೆನೆಂದು’ ತೊಳಲಿ, ಬಳಲಿ ಮಹದೇವಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು ಅಕ್ಕನವರ ಭಕ್ತಿ ವರ್ಚಸ್ಸಿಗೆ

ಸಾಧುಗಳು ಬೆರಗಾದರು ಚಾಮರಸನ (೧೪೩೦) 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗ
ಲೀಲೆ'ಯಲ್ಲಿಯ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಗಮನಾರ್ಹ
ವಾಗಿದೆ .

ಲೋಕದೊಳು ಸತಿಜನ್ಮವನು ತಾ
ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತನುಲೋಭ ಮೋಹವ
ನೂಕಿ ನಿಸ್ಪೃಹೆಯಾಗಿ ನಿಲುವವರಾರು ಧಾತ್ರಿಯಲಿ
ಈಕೆಗಾರೆಣೆ ಶಿವಶಿವಾ ಎನು
ತಾಕೆಯನು ಬಸವಣ್ಣ ಮುಖ್ಯರ
ನೇಕ ಪರಿಯಲಿ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು ಶರಣು ಶರಣೆನುತ

'ಭರತೇಶ ವೈಭವ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ತನ್ನ
ಕಾವ್ಯ ನಾಯಕನಾದ ಭರತಚಕ್ರೇಶ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ
ಅವರನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು
ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ ರಾಣಿಯರು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಮಕ್ಕಳನ್ನು
ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಮಕ್ಕಳ ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖದಿಂದ ತಂದೆ
ಯಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ 'ಎದೆ ಹಣ್ಣಾಯ್ತು'

ಆ ಕುವರಿಯರೊತ್ತಿನೊಳಗೆ ಕಂಬನಿದಾಳ್ವ
ವ್ಯಾಕುಲ ಸತಿಯರ ನೋಡಿ
ಏಕೆ ಪೆಣ್ಣಿಡಿದಿರೌ ಗಂಡುವಡೆಯದೆಂದು
ಭೂಕಾಂತ ಮರುಕದೊಳ್ ನುಡಿದ

ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಸಮಕಾಲಿಕನಾದ ಪದ್ಮನಾಭ (೧೬೮೦)
'ಪದ್ಮಾವತೀ ಚರಿತೆ'ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಎಂದೂ ಮರೆಯ
ದಂಥವು :

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹೆತ್ತು ಹೆರರ ಬಾಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು
ಕಣ್ಣೀರಿಕ್ಕುತ್ತ ಮನದಿ
ಉಣ್ಣರೊ ಉಡರೊ ಎನುತ ಚಿಂತಿಸುತಿಹ
ಹೆಣ್ಣಿಂದ ಫಲವುಂಟೆ ನಮಗೆ

ಜನಪ್ರಿಯ ಕವಿಗಳಾದ ಸರ್ವಜ್ಞ (೧೭೦೦) ಲಕ್ಷ್ಮೀಶರ (೧೭೦೦) ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀವಿಷಯಕವಾಗಿ ಒಂದು ತರದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಖಚಿತವಾಗಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಕವಿ ಸ್ತ್ರೀ ಘಾತಕಬುದ್ಧಿಯ ಚಂಚಲೆ ಎಂದರೆ, ಎರಡನೆಯವನು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಾಳು ಗೌರವಾರ್ಹವಾದರೂ ದುಃಖದ್ದು, ಕಷ್ಟದ್ದು ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನಂಬಿದಂತಿರಬೇಕು ನಂಬದಲೆ ಇರಬೇಕು
ಇಂಬರಿದು ಎಚ್ಚರಿರಬೇಕು ಹೆಣ್ಣನು
ನಂಬಿದವ ಕೆಟ್ಟ ಸರ್ವಜ್ಞ

ಸತ್ವಮೂರ್ತಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ, ಸದಾ ವನವಾಸಿನಿ, ದುಃಖಿನಿ. ಪತಿವ್ರತೆಯರಲ್ಲಿ ಪತಿವ್ರತೆ, ಜನರ ಹೊಲ್ಲದ ಅನುಮಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ರಾಮನಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ ಆಕೆಗೆ ಏನೊ ಆತಂಕ, ಏನೊ ಕಳವಳ. ನಿಜವಾದ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು 'ಬಿರುಗಾಳಿ ಪೊಡೆಯಲ್ವೆ ಕಂಪಿಸಿ ಫಲಿತ ಕದಳಿ' ಮುರಿದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಒರಗುವಂತೆ ಮೂರ್ಛಿತರಾದಳು, ಎಚ್ಚತ್ತು, ಹಮ್ಮಿಸಿ ಹಲುಬುತ್ತಾಳೆ, ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮ ಪಾಪದ ಫಲವೆಂದು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಾಳೆ

ಕಡೆಗೆ ಕರುಣಾಳು ರಾಘವನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ
ಕಡುಪಾತಕಂಗಳೆದು ಪೆಣ್ಣಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿ
ಮೊಡಲಂ ಪೊರವುದೆನ್ನೊಳಪರಾಧಮುಂಟು

ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪಾಡು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಶೋಕಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಹೆಂಗಸು ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸುವುದು ಯಾರ ಪಾಪ ?

೧೪. ಗ್ರಂಥ ಸಾರ

'ಹದಿಬದಿಯ ಧರ್ಮ'ದ ಪಾರವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರತಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಓಲೆ

ಗರಿಯವು, ಒಂದು ಕೈಬರಹದ್ದು, ಒಂದು ಮುದ್ರಿತವಾದದ್ದು. ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರದ ಓರಿಯೆಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿಯ ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು 'ಕ' ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ ಇದೇ ಶುದ್ಧಪಾರವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಬರಹದ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ಸಮರ್ಪಕತೆಗಳಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಕೈಬರಹದ ಪ್ರತಿಗೂ, ಓಲೆಯದಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನೂ ಕಂಡು ಬಾರದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿಲ್ಲ 'ಕ' (ಮೈಸೂರು ಓ ಪ್ರ ೧೩೦ ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ ಕ ೭೫-೧೨೪) ಇದರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು **ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮ ಸಂಗತ್ಯಂ** ಎಂದಿದೆ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಹೀಗೆ.

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯನಮಃ

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಧರಾಯನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಾರಾಯಣಾಯನಮಃ

ಶ್ರೀ ಶೈಲಾರ್ಯಗುರವೇನಮಃ

ಶ್ರೀ ಶಿಂಗಲಾರ್ಯಗುರವೇನಮಃ

ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮ ಸಂಗತ್ಯ || ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ

ಕಾವ್ಯದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ,

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯನಮಃ

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಮದ್ ವೇಲಾಪುರೀ ಸೌಮ್ಯ ಕೇಶವಾಯನಮಃ

ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಜಯಾಭ್ಯುದಯ ಶಾಲಿವಾ

ಇಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಮುಗಿದುಹೋಗಿದೆ

ಮದ್ರಾಸು ಸರಕಾರದ ಓರಿಯೆಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿಯ ಓಲೆ ಗರಿಯ ಪ್ರತಿ (೧೮-೪-೧೦ ಪ್ರತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮ ಸಾರ) ಇದನ್ನು 'ಖ' ಎಂದಿದೆ ಕಾವ್ಯದ ಮೊದಲು ಹೀಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯನಮಃ

ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಸಂಪೂರ್ಣಂ' ಎಂದಿದೆ

ಮ ಆ ರಾಮಾನುಜಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರು ೧೮೯೩ರಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯನ್ನು 'ಗ' ಎಂದಿದೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಗಳು ಒಂಬತ್ತು ಸಂಧಿಯುಳ್ಳವಾಗಿವೆ

ಅ ಬ ಕುಳದ ಉಪಯೋಗ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿರಳವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನಲು ಓಲೆಗರಿಯ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಮಾತ್ರ ಬಂದಿರುವುದು ಸೂಚನೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಓದಲೆಂದು ಇದು ಪುನರ್ಮುದ್ರಿತವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಅ ಬದ ತೊಡಕಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ

ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಸುಲಭತೆಗಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಶಬ್ದಕೋಶದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ

೧೫. ಕೃತಜ್ಞತೆ

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪಾರವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವಾಗ, ಪೀರಿಕೆ ಶಬ್ದಕೋಶಾದಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಾಗ, ಇದರ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಉಚಿತವಾದ ಅನೇಕ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅಚ್ಚಿನ ಕರಡು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತಿದ್ದಿ ನನಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾನ್ಯರಾಗಿಯೂ, ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಜಸೇವಾಸಕ್ತ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬಿ ಎಂ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಎಂ ಎ , ಬಿ ಎಲ್ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ನನಗೆ ತುಂಬ ಉಪಕಾರಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್ ಶ್ರೀಮಾನ್ ತಿರುವಳ್ಳೂರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಘವಾಚಾರ್ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಆದರಪೂರ್ವಕ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಸಂಪಾದನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ 'ಹದಿಬದಿಯ ಧರ್ಮ'ದ ಓಲೆಗರಿ ಪ್ರತಿ, ಕೈಬರಹದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೊಟ್ಟು, ಇತರ ಓಲೆಗರಿಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರದ ಓರಿಯೆಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎಂ. ಎಸ್. ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯ, ಎಂ ಎ , ಬಿ ಎಲ್ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

'ಹದಿಬದಿಯ ಧರ್ಮ'ದ ಪಾರ ಗೊತ್ತುಮಾಡುವಾಗ ಮದ್ರಾಸು ಸರಕಾರದ ಓರಿಯೆಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿಯಿಂದ ಓಲೆಗರಿಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಇತರ ಅವಶ್ಯಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಎರವಲಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ಬರವಣಿಗೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಉತ್ತಮ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ವಿಶೇಷ ಋಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಲೈಬ್ರರಿಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಡಾ|| ಎ ಎನ್. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ, ಎಂ ಎ , ಎಲ್ ಟಿ , ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಗೌರವಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಣಾಮಗಳು

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಮುದ್ರಣಕಾರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೂ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಚ್ಚುಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ

ಬೆಂಗಳೂರು
೨೦-೧೦-೧೯೪೦

ಡಿ. ಚಂಪಾಬಾಯಿ

ಅನುಬಂಧ

‘ಉತ್ತರರಾಮ ಚರಿತೆ’, ‘ಶಾಕುಂತಲ’, ‘ಮನುಸ್ಮೃತಿ’,
‘ಶ್ರೀಭಾಗವತ’—ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮತ್ತು ಅವು
ಗಳನ್ನು ಹೋಲುವ ‘ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ’ದ ಪದ್ಯಗಳು

ತಿದ್ದುಪಡಿ

ಪುಟ	ಪದ್ಯ	ಸಾಲು	ತಪ್ಪು	ಒಪ್ಪು
೪೭	೧	೨	ಅಮರ್ಮರತಚ್ಚರಿವಡೆಯೆ	ಅಮರ್ಮರ್ಮತಚ್ಚರಿವಡೆಯೆ
೭೮	೪೫	೩	ಘಳ್ಲಲನುಗುವ	ಘಳ್ಳಿಲನುಗುವ

ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ -

ಪೊಸಪೂವ ಸರಗೈದು ಮುಡಿಯದೆ ನಲುಗಿಸಿ
ರಸದೆಗೆವೆಸಕವೆನಿವುದು (೬, ೨೪)

ತನ್ನ ಪೆರ್ಚುಗೆಯೊಳು ಪೆರ್ಚುಗೆಗೊಂಡುರೆ
ತನ್ನ ಕುಂದಿನೊಳು ಕುಂದುವಳ (೬, ೪೪)

ಮನದೊಳು ಮನ ನೆನಹಿನೊಳು ನೆನಹು ಮತ್ತಿ
ತನು ತನುವಿನೊಳೊಡವೆರಸಿ
ಅನುಗೊಳೆ ಪಾಲು ನೀರುಗಳಂತಿನಿಯನು
ಮಿನಿಯಳುಮೇಕವೆನಿವುದು (೬, ೪೭)

ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ -

ಅತ್ತಿಮಾವಂದಿರಿಗಳುಕಿಯಕ್ಕರುಗೂಡಿ
ಚಿತ್ತವರಿತು ಸೇವೆಯೆಸಗು (೫, ೪೦)

ಸವತಿಯರೊಳು ಸಂಗಾತಿವೆಂಗಳವೊಲು
ನೆವಮಿಲ್ಲದ ನೇಹವೆರಸು (೫, ೪೧)

ಕಂದ ಕೇಳಿನಿಯನು ಕನಲಿ ಕಾಡಿದೊಡದ
ರಿಂದ ನೀನಳವಳಿಯದಿರು (೫, ೫೫)

ವೇರೈಸಿರಿಯಿಂದ ಪಿಗ್ಗಿ ಬೆರೆತು ನಿನ್ನ
ಮೇರೆ ತಾರೆಯ ಮಾರದಿರು
ಸೇರಿಯೊಳಿಗವೆಸಗುವ ಸೇವಕರನು
ಸೈರಣೆಗೊಂಡು ಸಂತವಿಸು (೫, ೪೩)

— ಉತ್ತರ ರಾಮಚರಿತ

ನೈಸರ್ಗಿಕೇ ಸುರಭಿಣಃ ಕುಸುಮಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಾ
ಮೂರ್ಧ್ನ ಸ್ಥಿತರ್ನ ಚರಣೈರವತಾಡನಾನಿ

(ಅಂಕ ೧, ಶ್ಲೋಕ ೧೪)

ಅದ್ವೈತಂ ಸುಖದುಃಖಯೋರನುಗುಣಂ
ಸರ್ವಾಸ್ತವಸ್ಥಾಸು ಯತೌ

(ಅಂಕ ೧, ಶ್ಲೋಕ ೩೯)

— ಶಾಕುಂತಲ

ಶುಶ್ರೂಷಸ್ವ ಗುರೂನ್ ಕುರು ಪ್ರಿಯಸಖೀವೃತ್ತಿಂ ಸಪತ್ನೀಜನೇ
ಭರ್ತುರ್ವಿಪ್ರಕೃತಾಪಿ ರೋಷಣತಯಾ ಮಾಸ್ಮ ಪ್ರತೀಪಂಗಮಃ
ಭೂಯಿಷ್ಯಂ ಭವ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪರಿಜನೇ ಭಾಗ್ಯೇಷ್ಟನುತ್ಸೇಕಿನೀ
ಯಾಂತ್ಯೇವಂ ಗೃಹಿಣೀಪದಂ ಯುವತಯೋ ವಾಮಾಃ ಕುಲಸ್ಯಾಧಯಃ

(ಅಂಕ ೪, ಶ್ಲೋಕ ೧೮)

ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ -

ವ್ರತಹೋಮ ನಿಯಮೋಪವಾಸದಾನಂಗಳೆಂ
 ದತಿಶಯನಡೆದ ಧರ್ಮಗಳು
 ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಪಡಿಯಲ್ಲೆಂದಿದ
 ರತಿಶಯನರಿತಾಚರಿಪುದು (೩, ೬)

ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಿವನೆಂದು ಪತಿಯೊಳು ವಿ
 ಶಿಷ್ಟಭಾವನ ಬಗೆಗೊಳಿಸಿ (೩, ೧೮)

ತಡೆಯದೆಳಮೆಯೊಳು ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ
 ನಡುವರೆಯದೊಳು ನಲ್ಲನಿಗೆ
 ಕಡುಮುದುವಾದ ಕಾಲದೊಳು ತನ್ನಣುಗರಿ
 ಗಡಕಮೆನಿವುದಬಲೆಯರು (೪, ೪೭)

ಬರಿಸುವುದೊಂದೂರೊಳರ್ಪಳನುಪಚಾರ
 ನೆರಸಿ ಪಾರಣೆ ಪರ್ವಗಳಿಗೆ (೫, ೨೯)

ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನಿಬರೊಡವುಟ್ಟಿದ
 ಪೆಣ್ಣನು ವೆರ್ಮೆಗೊಳಿಸಿ
 ಬಣ್ಣ ಬಂಗಾರವ ಬಗೆ ಬಗೆಯಿಂದಿತ್ತು
 ತಣ್ಣನೆ ತಣಿಸಿ ಬಾಳುವುದು (೫, ೪೬)

ಆಚಾರದಿಂದನುಪಮಧರ್ಮದೇಳಿಗೆ
 ಆಚಾರದಿಂದಾಯುಷ್ಯ (೮, ೧೯)

ತನ್ನೊಡಲಿಗೆ ತನ್ನ ಮನವ ಕಾಪಿಡುವುದು
 ತನ್ನ ಮನಕೆ ತನ್ನ ಮತಿಯ (೮, ೩೮)

— ಮನುಷ್ಯತೆ

ನಾಸ್ತಿ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಪೃಥಗ್ಯಜ್ಞೋ ನ ವ್ರತಂ ನಾಪ್ಯಪೋಷಿತಂ
ಪತಿಂ ಶುಶ್ರುಷತೇ ಯೇನ ತೇನ ಸ್ವರ್ಗೇ ಮಹೀಯತೇ

(ಅಧ್ಯಾಯ ೫, ಶ್ಲೋಕ ೧೫೫)

ಉಪಚರ್ಯಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ಸಾಧ್ವಾಶ್ಯ ಸತತಂ ದೇವವತ್ಪತಿಃ

(ಅ. ೫, ಶ್ಲೋಕ ೧೫೪)

ಪಿತಾ ರಕ್ಷತಿ ಕೌಮಾರೇ ಭರ್ತಾ ರಕ್ಷತಿ ಯೌವನೇ
ರಕ್ಷಂತಿ ಸ್ಥಾವಿರೇ ಪುತ್ರಾ ನ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರೈರ್ಮಹತಿ

(ಅ. ೯, ಶ್ಲೋಕ ೩)

ತಸ್ಮಾದೇತಾಃ ಸದಾ ಪೂಜ್ಯಾ ಭೂಷಣಾಚ್ಛಾದನಾಶನೈಃ
ಭೂತಿಕಾಮೈರ್ನರೈರ್ನಿತ್ಯಂ ಸತ್ಕಾರೇಷೂತ್ಸವೇಷು ಚ

(ಅ. ೩, ಶ್ಲೋಕ ೫೯)

ಪಿತೃಭಿರ್ಭ್ರಾತೃಭಿಶ್ಚೈತಾಃ ಪತಿಭಿದೇವರೈಸ್ತಥಾ
ಪೂಜ್ಯಾ ಭೂಷಯಿತವ್ಯಾಶ್ಚ ಬಹುಕಲ್ಯಾಣಮೀಪ್ಸುಭಿಃ

(ಅ. ೩, ಶ್ಲೋಕ ೫೫)

ಆಚಾರಾಲ್ಲಭತೇಹ್ಯಾಯುರಾಚಾರಾದೀಪ್ಸಿತಾಃ ಪ್ರಜಾಃ

(ಅ. ೪, ಶ್ಲೋಕ ೧೫೬)

ಆತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ ಯಾಸ್ತು ರಕ್ಷೇಯುಸ್ತಾಃ ಸುರಕ್ಷಿತಾಃ

(ಅ. ೯, ಶ್ಲೋಕ ೧೨)

ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ -

ಸಾವಡಸಿದ ಸಮಯದೊಳು ಸದ್ಗತಿಗಾಗಿ
 ಯಾವುದನೊಲಿದಾಲಿವುದು
 ಆವುದನೋದುವುದಾವುದನೊಡರಿಪು
 ದಾವುದನಿರದೆ ನೆನೆವುದು (೯, ೨೮)

ಹರಿಕಥೆಗಳನೆ ಕೇಳುವುದು
 ಹರಿನಾಮಂಗಳನೊಲಿದೋದುವುದು ಶ್ರೀ
 ಹರಿಪದಂಗಳನೆ ನೆನೆವುದು (೯, ೩೦)

ಹರಿಪಾದಪದ್ಮದ ಸೇವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪಲ
 ವರಿಸಮಿದ್ವಿಡೆ ಫಲವೇನು
 ಮುರವೈರಿಯ ನೆನೆದೊಂದು ಮುಹೂರ್ತಕೆ
 ಪರಗತಿ ಬಯಸಿದಂತಹುದು (೯, ೩೧)

ಅಂದು ಖಟ್ಟಾಂಗನೆಂಬರಸು ತಾನಳಿವುದ
 ಕೊಂದು ಮುಹೂರ್ತದೊಳರಿತು
 ಕುಂದದೆ ಭಜಿಸಿ ಮುಕುಂದನ ಚರಣವ
 ಸಂದನು ಪರಮಪದವಿಗೆ (೯, ೩೨)

ಏಳೆಲೆ ಭರತವಂಶಾಗ್ರಣಿ ಬೇಗದೊ
 ಕೇಳು ಭಜಿಸು ಮಾಧವನ
 ಏಳು ದಿವಸದಾಯುವಿರ್ಪುದು ನಿನಗಿ
 ನ್ನಾಳೋಚನೆಯೇತರೆದಕೆ (೯, ೩೩)

— ಶ್ರೀ ಭಾಗವತ

ಅತಃ ಪೃಚ್ಛಾಮಿ ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಪರಮಂ ಗುರುಮ್
ಪುರುಷಸ್ಯೇಹ ಯತ್ಕಾರ್ಯಂ ಮ್ರಿಯಮಾಣಸ್ಯ ಸರ್ವಧಾ

(ಸ್ಕಂಧ ೧, ಅ. ೧೯, ಶ್ಲೋಕ ೩೭)

ಯಚ್ಛ್ರೋತವ್ಯಮಧೋ ಜಾಪ್ಯಂ ಯತ್ಕರ್ತವ್ಯಂ ನೃಭಿಃ ಪ್ರಭೋ
ಸ್ಮರ್ತವ್ಯಂ ಭಜನೀಯಂ ವಾ ಬ್ರೂಹಿ ಯದ್ವಾ ವಿಪರ್ಯಯಮ್

(ಸ್ಕಂಧ ೧, ಅ. ೧೯, ಶ್ಲೋಕ ೩೮)

ತಸ್ಮಾದ್ಭಾರತ ! ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಭಗವಾನ್ ಹರಿರೀಶ್ವರಃ
ಶ್ರೋತವ್ಯಃ ಕೀರ್ತಿತವ್ಯಶ್ಚ ಸ್ಮರ್ತವ್ಯಶ್ಚೇಚ್ಛತಾಽಭಯಮ್

(ಸ್ಕಂಧ ೨, ಅ. ೧, ಶ್ಲೋಕ ೫)

ಕಿಂ ಪ್ರಮತ್ತಸ್ಯ ಒಹುಭಿಃ ಪರೋಕ್ಷೈರ್ಹಾರ್ಯನೈರಿಹ
ವರಂ ಮುಹೂರ್ತಂ ವಿದಿತಂ ಘಟೇತ ಶ್ರೇಯಸೇ ಯತಃ

(ಸ್ಕಂಧ ೨, ಅ. ೧, ಶ್ಲೋಕ ೧೨)

ಖಟ್ಟಾಂಗೋನಾಮ ರಾಜರ್ಷಿಜ್ಞಾತೃಪ್ತೇಯತ್ತಾಮಿಹಾಯುಷಃ
ಮುಹೂರ್ತಾತ್ಸರ್ವಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಗತವಾನಭಯಂ ಹರಿಮ್

(ಸ್ಕಂಧ ೨, ಅ. ೧, ಶ್ಲೋಕ ೧೩)

ತವಾಪ್ಯೇತರ್ಹಿ ಕೌರವ್ಯ ಸಪ್ತಾಹಂ ಜೀವಿತಾವಧಿಃ
ಉಪಕಲ್ಪಯ ತತ್ಸರ್ವಂ ತಾವದ್ಯತ್ಸಾಂಪರಾಯಿಕಮ್

(ಸ್ಕಂಧ ೨, ಅ. ೧, ಶ್ಲೋಕ ೧೪)

ಸಂಧಿಪ್ರಕಾರ ವಿಷಯವಿವರಣೆ

೧ನೆಯ ಸಂಧಿ - ಪೀಠಿಕಾಸಂಧಿ

ಪುಟ ೧-೧೩

ದೇವತಾಸ್ತುತಿ - ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶ - ಪಶ್ಚಿಮ
ರಂಗನಾಥನ ವೈಭವ-ಮೇಲುಕೋಟೆ-ಯದುವಂಶ
ದವರು ಕುಲದೇವರ ನೇವೆಗೆಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು-
ಮಹಿಶೂರು ಶೂರರ ನಾಡು - ಮೈಸೂರು ದೊರೆಗಳ
ಚರಿತ್ರೆ-ಚಿಕದೇವರಾಜರು-ರಾಜಾಶೀರ್ವಾದ-ಅವರಿ
ಗಿರುವ ದೈವಾನುಗ್ರಹ - ರಾಜರ ಪಟ್ಟದರಾಣಿ ಎಳ
ವಂದೂರ ದೇವಮ್ಮ, ಗುಣವತಿ - ಕವಿಯ ವಿಚಾರ,
ಆಕೆಯ ವಿದ್ವತ್ತು, ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತಿ - ಕಾವ್ಯದ ರೀತಿ
ಆಶಯಗಳು-ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮದ ಮಹಿಮೆ-ಈ ಸಂಧಿ
ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ

೨ನೆಯ ಸಂಧಿ

ಪುಟ ೧೪-೨೪

ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಅಗ್ಗಳಿಕೆ-ಶ್ರೀಪತಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮತ
ಭೇದವಿದೆ, ಪತಿಭಕ್ತಿಗೆ ಇಲ್ಲ-ಪತಿವ್ರತೆ ಪಂಚಭೂತ
ಗಳಿಗೂ ವಂದ್ಯಳು - ಸತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳು - ಈಕೆ
ಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳು ಪ್ರಸನ್ನರು-ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರೀತರು-
ವೈದಿಕರು ಪತಿವ್ರತೆ ಮನುಷ್ಯದೇವತೆ ಎಂದು ಹೊಗಳು
ತ್ತಾರೆ - ಸತೀ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಮಿಗಿಲಾದ
ಧರ್ಮ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ-ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಸುಲಭ ತಪಸ್ಸು-
ವರಮಾರ್ಗ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ - ಯತಿಧರ್ಮ,
ಸತೀ ಧರ್ಮ - ಏಕಪತ್ನಿಯ ಕಥೆ - ಪತಿವ್ರತಾ
ಮಹಾತ್ಮ್ಯ - ಸಾಧ್ವಿಯರ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು

೩ನೆಯ ಸಂಧಿ

ಪುಟ ೨೫-೩೫

ಸತಿ ಪತಿಯನ್ನು ಶುಶ್ರೂಷೆಮಾಡುವ ಬಗೆಗಳು
- ಪತಿಯನ್ನು ಏಕೋಭಾವದಿಂದ ಗುರುವೆಂದು,

ದೇವರೆಂದು, ಗತಿಯೆಂದು ಉಪಚರಿಸಬೇಕು - ದೇವ ಪೂಜೆ, ಪತಿಪೂಜೆ ಒಂದೆ - ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪತಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು - ಔಚಿತ್ಯದಿಂದ ಪತಿಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕು - ನಿಗರ್ವಿಯಾಗಿ ತದೇಕಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು ಓಲೈಸಬೇಕು - ಅದರ್ಶ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮತ್ತು ಪ್ರಶಂಸೆ.

೪ನೆಯ ಸಂಧಿ

ಪುಟ ೩೬-೪೬

ಆತ್ಮಿ ಮಾನ ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಆದರಿ ಸುವ ರೀತಿ-ಗಂಡನ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಆತ್ಮಿಮಾವಂದಿ ರನ್ನಾಗಲಿ, ಅವರ ಒತ್ತಾಸೆಯಿಂದ ಪತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ತೊಂದರೆಪಡಿಸುವುದು ಪತಿವ್ರತಿಗೆ ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ - ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಗೆ ಹೆಸರು ಬರುವಂತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಈ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಬೇಕು - ಈ ಮೊಡ್ಡ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಮಿಕ್ಕವರ ಸಂಗಡ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಇರಬೇಕು - ನೆರೆಮನೆಯವರಿಗೆ ಗೌರವ ತೋರಿಸ ಬೇಕು - ಅಯೋಗ್ಯರನ್ನು ದೂರಮಾಡಬೇಕು - ಗಂಡನ ಘನತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೊಡ್ಡತನವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು - ಯಾವಾಗಲೂ ಪುರುಷರ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು - ಇವೆಲ್ಲ 'ನಾರಾಯಣನಾಜ್ಞೆ'ಯೆಂದು ನಡೆಸಬೇಕು

೫ನೆಯ ಸಂಧಿ

ಪುಟ ೪೭-೫೭

ಎಲ್ಲರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಸ್ನೇಹ ಅಭಿಮಾನಗಳಿಂದ ಕಾಣಬೇಕು - ಹೆಣ್ಣುಮಗು ಹೀನ ವಾದದ್ದಲ್ಲ ಮಾನ್ಯವಾದದ್ದು - ಹೆಣ್ಣಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ - ಉದಾಹರಣೆಗಳು - ಮಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೊಟ್ಟ ಮನೆ ಗಳೆರಡನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವಳು - ವರಾನ್ವೇಷಣೆ - ವರ ವಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳು - ಕುಲೀನತೆ, ರೂಪ,

ಗುಣ, ಯವ್ವನ, ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ - ಇಂಥವನಿಗೆ ಮಗ
ಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು - ತಮ್ಮಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಬೇ
ಕೆಂದು ಆಸೆಪಡುವ ಮಗುವನ್ನು 'ಬೀಳುಗುವರನಿಗೆ'
ಕೊಡಬಾರದು - ತವರುಮನೆಯ ಮೋಹ ಹೆಣ್ಣುಮಗು
ವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು - ಆಕೆಗೆ ಒಡವೆ, ವಸ್ತ್ರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮೋಡಶ
ದಾನದ ಫಲ ಬರುತ್ತದೆ - ಪಾರಣೆ ಪರ್ವಗಳಿಗೆ,
ಮದುವೆ ಮುಂಜಿಗಳಿಗೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಬರಮಾಡಿ
ಕೊಂಡು ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಬೇಕು - ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ
ಮಗಳಿಗೆ ತಾಯಿ ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶ

೨ನೆಯ ಸಂಧಿ

ಪುಟ ೫೮-೬೮

ಸಂಸಾರ ಸುಖದ ಸಾರ - ಸೌಹಾರ್ದವುಳ್ಳ
ದಂಪತಿಗಳು - ದುಷ್ಟ ದಂಪತಿಗಳು - ಆ ಚಿತ್ರ, ಈ
ಚಿತ್ರ - ಸಂಸಾರ ದುರ್ಗತಿ - ದಿಟ್ಟಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು
ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಟ್ಟು - ಸ್ನೇಹ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ
ಆಕೆಯನ್ನು ನಡಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು

೩ನೆಯ ಸಂಧಿ

ಪುಟ ೬೯-೭೯

ಸುಖದಾಂಪತ್ಯ - ಪತಿವಿರಹ ವಿರಹಿಣಿಯ ನಡ
ತೆಯ ಪರಿ - ಪತಿಪ್ರಾಣಳಾದ ಸಾಧ್ವಿ - ಆಕೆಯ ವಿರಹ
ವೇದನೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ತಪಸ್ಸು - ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ -
ಆಕೆಯ ವಿಹ್ವಲ ಸ್ಥಿತಿ - ಇನಿಯ ಬಂದನೆಂಬ
ಸುವಾರ್ತೆ - ಪತಿರಾಯನ ದರ್ಶನ - ಪರಮಾನಂದ

೪ನೆಯ ಸಂಧಿ

ಪುಟ ೮೦-೯೦

ನಡವಳಿಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ತಿಳಿದ ಪತಿವ್ರತೆಯ ದಿನ
ಚರಿ - ನಿರಲಸತೆ - ಕೆಲಸಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ - ಮಕ್ಕ
ಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳುವುದು - ವಿಚಕ್ಷಣೆ ಜಾಣ್ಮೆ ಸದಾ
ಚಾರಗಳೇ ಬಾಳಿನ ಗುರಿ - ಗೃಹಿಣಿಯ ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರದ

ನಿಪುಣತೆ - ದೇವಪೂಜೆ - ಅತಿಧಿಸತ್ಕಾರ - ಪುರಾಣ
ಶ್ರವಣ-ತತ್ವಚಿಂತನ-ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿ-ವಿನಯಶೀಲತೆ-
ಒಳ್ಳೆಯತನದ ಸೊಬಗು-ವಿಮರ್ಶೆಬುದ್ಧಿ-ದೋಷ
ದೂರತೆ-ಯಶಸ್ಸು-ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನ-ಜಾಗರೂಕತೆ
-ಪತಿಯ ಆದರ, ಆರೈಕೆ

೯ನೆಯ ಸಂಧಿ

ಪುಟ ೯೧-೧೦೫

ಒಳ್ಳೆಯತನ - ಇತರರಿಗೆ ಹಿಂಸೆಮಾಡದಿರು
ವುದು-ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆ-ಗಣ್ಯರಲ್ಲಿ ಆದರಭಾವ-
ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ ಎಂದರೆ ತಿಳಿಮನದಿಂದ ಮಾಡುವ
ಕೆಲಸಗಳು-ಇಂಥವರಿಗೆ ಮೋಸವಿಲ್ಲ, ಕೇಡಿಲ್ಲ-
ಇವರು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು - ಮಹಾತ್ಮರ
ಸಂದರ್ಶನವೇ ಪುಣ್ಯ-ಯಮನೂರು-ದಾರಿ ಪೆಡಸು
-ದಾನಧರ್ಮ-ಭಗವನ್ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ-ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥ
ಗಳ ಶ್ರವಣ - ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಾಧನ - ತೀವ್ರ ಧ್ಯಾನ
ಉತ್ತಮ ಸುಖ ಕೊಡುತ್ತದೆ-ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳು-ಪುರಾಣ
ಶ್ರವಣದ ಫಲ, ಪಾಪವನ್ನು ತೊಡೆಯುವುದು-ಭಕ್ತಿ
ಮತದ ತತ್ವ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ
ನಡೆಯಬೇಕು ಕಾವ್ಯದ ಮುಕ್ತಾಯ ಕವಿ ವಿದ್ಯಾ
ಗುರುವನ್ನು ಸ್ಮರಣಮಾಡುವುದು - ಉದಾತ್ತವಾದ
ಮಂಗಳಾಚರಣೆ - ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಮಹಿಮೆ
ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕವಾಗಿರಲಿ-ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ
-ದೇಶದ ಸುಭಿಕ್ಷ-ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಉನ್ನತಿಕೆ-
ಪ್ರಭು ಚಿಕದೇವರಾಜರು ಧರ್ಮದಿಂದ ನಾಡನ್ನಾಳಲಿ
- ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಧರ್ಮದ ಸೀಮೆಯಾಗಲಿ -
ಕನ್ನಡಿಗರು ಘನವಂತರಾಗಲಿ

ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ

ನೊದಲನೆಯ ಸಂಧಿ

ಶ್ರೀಮದಮಲಗುಣನಿಧಿಗೆ ನಿತ್ಯನಿಗೆ ನಿ
ಸ್ತೀಮ ಕೃಪಾವಾರಿಧಿಗೆ
ರಾಮಣೀಯಕರಾಶಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮ ರಂಗ
ಧಾಮನಿಗಾನೆರಗುವೆನು

೧

ರಂಗಧಾಮನ ದಿವ್ಯಾಂಗ ಸಂಗತಿಯಿಂ
ಮಂಗಳದೇವತೆಯೆನಿಸಾ
ರಂಗಮಂದಿರ ಮಂಗಳವೈಜಯಂತಿಗೆ
ರಂಗನಾಯಕಿಗೆರಗುವೆನು

೨

ಆದಿನಾರಾಯಣನಾ ಶೇಷನೊಡಗೂಡಿ
ಯಾದರದಿಂದವತರಿಸೆ
ಯಾದವಕುಲವೇಳಿಗೆವೆತ್ತಿವುಡು
ಮೇದಿನಿಯೊಳು ಮೈಮೆವಡೆದು

೩

ಆ ಯಾದವರಿಗೆ ಕುಲದೇವರೆನಿಸ ನಾ
 ರಾಯಣನಾದಿ ಕಾರಣನು
 ಶ್ರೀಯೊಡಗೂಡಿ ಕರ್ಣಾಟಕದೇಶದೊ
 ಳೀ ಯಾದವಾದ್ರಿಯೊಳಿಹನು

೪

ಬಲಕೃಷ್ಣರಿಂದೆ ಪಲವು ಪೂಜೆಗೊಂಡಿರ್ಪ
 ಕುಲದೇವರ ಸೇವೆಗೆಂದು
 ಪಲವು ಯಾದವರಾಯರಾ ದ್ವಾರಾವತಿಯಿಂ
 ದೊಲಿದ್ದೈತಂದರೀ ನೆಲಕೆ

೫

ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನಡಿಗಳಿಗೆರಗಿ ಮ
 ಹಾನಂದರಸದ ಮೈಮೆಯೊಳು
 ಆ ನೆಲೆಯನು ಬಿಟ್ಟುಗಲಲಾರದೆ ತಾ
 ವೀ ನಾಡೊಳು ನೆಲಸಿದರು

೬

ಈ ಶೈಲಕೆರಡು ಗಾವುದ ತೆಂಕಣ ರಮ್ಯ
 ದೇಶವ ನೆಲೆವೀಡುಗೊಳಿಸಿ
 ಈ ಶೂರರು ನೆಲಸಿದರದರಿಂದೆ ಮ
 ಹೀಶೂರಪುರವೆನಿಸಿದುದು

೭

ಆ ದಿನ ಮೊದಲು ಮೈಸೂರನಾಳಿದರಾ
 ಯಾದವಕುಲವರ್ಧನರು
 ಶ್ರೀ ದೇವರಾಜಚಂದ್ರಮನವತರಿಸಿದ
 ನಾ ದಿವ್ಯವಂಶವಾರ್ಧಿಯೊಳು

೮

ಭಾವಿಸೆ ಭೋಗಭಾಗ್ಯದೊಳ್ಳೆ ಸಿರಿಯೊಳು
 ದೇವೇಂದ್ರಗೆ ಮಿಗಿಲೆನಿಸಿ
 ದೇವರಾಜನ ಬಸುರಿದೊಗೆದನು ದೊಡ್ಡ
 ದೇವರಾಜೇಂದ್ರ ಭೂವರನು

೯

ಭೂವನಿತೆಯ ಪುಣ್ಯದ ಪುಂಜ ಮಾನುಷ
 ಭಾವನ ಪಡೆದುದೆಂಬಂತೆ
 ಈ ವಸುಧೀಶನಿದೊಗೆದಸೆದನು ಚಿಕ್ಕ
 ದೇವರಾಜನು ತೇಜದೊಳು

೧೦

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದೊಳು ರತ್ನ ಸಿಂಹಾಸ
 ನಾರೋಹಣವನಾಚರಿಸಿ
 ಧಾರಣೆಯನು ಧರ್ಮದೊಳು ಪಾಲಿಸುತ ಮ
 ಹಾರಾಜನೆನಿಸಿ ರಾಜಪನು

೧೧

ಶ್ರೀ ಯುವತೀಶನಖಿಲಗುಣನಿಧಿ ನಾ
 ರಾಯಣನಾದಿಕಾರಣನು
 ಆಯುರಾರೋಗೈಶ್ವರ್ಯವ ಚಿಕದೇವ
 ರಾಯನಿಗನುಗೊಳಿಸುವನು

೧೨

ಧರೆಯ ಪೊರೆವ ಧರ್ಮವ ಸಂಪಾದಿಪ
 ಧುರವ ಗೆಲುವ ಗೈಮೆಯೊಳು
 ನರಪತಿ ಚಿಕದೇವರಾಜೇಂದ್ರಗೆ ಶೌರಿ
 ನೆರವಾಗಿಹನು ನೇಮದೊಳು

೧೩

ಚಿಕದೇವರಾಜಚಂದ್ರಮನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ
 ಸಕಲಸದ್ಗುಣಸಂಪನ್ನೆ
 ಅಕಲುಷೆಯೆಳವಂದೂರ ದೇವಮ್ಮನು
 ಸಕಲ ಸಂಪದದೊಡನಿಹಳು

೧೪

ಇಷ್ಟಗುಣೆಯರೆಣ್ಣರು ಮತ್ತೆ ರಾಣಿಯ
 ರಷ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೊ
 ಅಷ್ಟ ದಿಗ್ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯರೊ ತಾಮನೆ ಸಂ
 ತುಷ್ಟಿಯೊಳೊಡವೆರೆದಿಹರು

೧೫

೨ ಹಡಪಾ ಕಾಳಾಂಜಿ ಪೊಂಗಟ್ಟಿಗೆ ಕುಂಚ ಕ
 ನ್ನಡಿ ಗಿಂಡಿ ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆಗಳ
 ಪಿಡಿದೂಳಿಗಗೈವ ಬಿಂಕಗಾತಿಯರಾ
 ಪೊಡವಿಯಾಣ್ಣನ ಪೊದ್ದಿಹರು

೧೬

ಪಾಡುವ ಕುಣಿನ ಬಾಜಿಪ ೩[ಬಣ್ಣನೆ] ೩ ವಾ
 ತಾಡುವ ಪರಿಹಾಸಗೈವ
 ಗಾಡಿಕಾತಿಯರು ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಜೋಡು
 ಗೂಡಿರುವರು ಕೂರ್ಮೆಯೊಳು

೧೭

ನೋಂತು ಚತುಷ್ಟಸ್ತಿ ಕಲೆಗಳು ವೆಣ್ಣರಿ
 ಜಾಂತು ಸೇರಿದುವೊ ಎಂಬಂತೆ
 ಸಂತಸ ಮಿಗೆ ಸರ್ವ ಸರಸವಿದ್ಯಾಸಿ
 ದ್ಧಾಂತವೇದಿನಿಯರೊಪ್ಪಿಹರು

೧೮

ಪಲರಾಣಿಯರೊಳಿಗದ ಪೆಣ್ಣುಳುಮಿ
 ಕೈಲದೊಳು ಳಪಂಕ್ತಿಳಿಗೊಂಡೆಸೆಯೆ
 ನೆಲದಾಣ್ಣನೊಳವೊಲಗದೊಳೊಪ್ಪಿದನಾ
 ಬಲವೈರಿಗೆ ಪಡಿಯೆನಿಸಿ

೧೯

ಓಲಗಗೊಳುತೊಂದು ದಿನವೆಡಬಲದ ಸು
 ಶೀಲೆಯರೊಳು ಕಡೆಗಣ್ಣ
 ಸಾಲುವಿಡಿದು ಸುಳಿಸುಳಿಸಿಯೆನ್ನೊಳು ಸತ್‌ಕೃ
 ಪಾಲೋಕನವನೆಸಗಿದನು

೨೦

ಕರುಣಾಮೃತಾಬ್ಧಿಯ ಕಲ್ಲೋಲಗಳಂತೆ
 ತರತರದೊಳು ಕವಿತರುವ
 ಸರಸಕಟಾಕ್ಷವನೆಸಗಿಯೆನ್ನೊಳು ಮನ
 ಗರಗಿ ಮನ್ನಿಸಲೆಳಸಿದನು

೨೧

ಎನ್ನ ಮನ್ನಿಪೆನೆಂದೆಣಿಸಿ ತನ್ನೆಡದೊಳು
 ಪೊನ್ನ ಪುತ್ತಳಿಯಂತೆಸೆವ
 ಮನ್ನಣೆವಡೆದ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯ ಮೊಗ
 ಮನ್ನೋಡುತಿಂತು ನುಡಿದನು

೨೨

ಅರಸಿ ಕೇಳಿ ಹೊನ್ನಿ ಸರಸಸಾಹಿತ್ಯದ
 ವರದೇವತೆ ತಾನೆಂದು
 ಪರಮಾರ್ಥವಾದಿಯಳಸಿಂಗರಾರ್ಯನು
 ಪರಿಪರಿಯೊಳು ಬಣ್ಣಿಸನು

೨೩

ಓದುಗಲಿಸುವರೊಲಿದು ಪೊಗಳಿದೊಡಾ
 ವೋದುಗಲಿವರೋದುಗಳು
 ಮೇದಿನಿಯೊಳು ಮೇಲೆನಿಪುವೆಂಬುದು ಲೋಕ
 ವಾಸವೈಸಲೆ ರಾಣಿ ಕೇಳು

೨೪

ಇವಳು ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರನಾಟಕಗಳ
 ಪವಣಿಗೆಯಿರವ ಬಲ್ಲವಳು
 ಇವಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸವಿಗಳಸುತ್ತಿನ್ನ
 ಕಿವಿಗಳು ಕದುಬುಗೊಂಡಿಹವು

೨೫

ಪವಣಿಗೆಯೊಪ್ಪೆ ಪುರುಳು ಪೊಗರೇರೆಯಂ
 ಗವಿಸೆಯಲಂಕಾರಗಳು
 ಕವಿದು ಪರಿಯೆ ರಸದೊಳ್ಗಂಪು[ಕ]ಮ್ಮನೆ
 ಕವಿತೆಯೊಂದನು ಪೇಳಿಸಿಂದು

೨೬

ಎಂದ ರಾಯನ ನುಡಿಗಾನು ವಿನಯಗೂಡಿ
 ಪಿಂದೆಗೆದಿರೆ ಪಟ್ಟದರಸಿ
 ಕಂದ ಬಾರೆನ್ನ ಕಟ್ಟಾಣಿ ಪೆಣ್ಣಣಿಯೆ ಬಾ
 ರೆಂದು ಮುಂದಕೆ ಬರಿಸಿದಳು

೨೭

ಓಹೊನ್ನಿ ಬಾ ಹೊನ್ನಕ್ಕಓ ಬಾರೆಂದು ಕರವಿಡಿ
 ದೆನ್ನ ತನ್ನೊತ್ತಿಗೆ ಬರಿಸಿ
 ಎನ್ನೊಳು ನೆನಮಿನಿತಿಲ್ಲದೆರಕಗೂಡಿ
 ಮನ್ನಿಸಿ ನುಡಿದಳಂತೆಂದು

೨೮

ಕಲಿತ ಬಿಜ್ಜೆಯ ಬಲ್ಲರಿಗೆ ಕೇಳಿವುದೈಸೆ
ಫಲವಿದನರಿತು ನೀನಿಂದು
ಅಲಸದೆ ನಾಣ್ಣುದಂಜದೆಯಳುಕದೆ ಪೇಳು
ಪಲವಗೆ ಕಬ್ಬದೊಳ್ಳುಗಳ

೨೯

ಇಂತು ನುಡಿದ ರಾಣಿಯ ನುಡಿಗೇಳಿಯೋ
ರಂತೆ ಚಿತ್ತವ ಬಲಿವಿಡಿದು
ಸಂತಸ ಮಿಗೆ ಸಭೆಯೊಳು ರಾಯಗೆ ಮಾ
ರಾಂತು ಬಿನ್ನವಿಸಿದೆನಿಂತು

೩೦

ಅರಸ ಕೇಳಿನಗೆ ನಿನ್ನಡಿಯೊಳಿಗಮೊಂ
ದರಸಿಯರಡಿಯೊಲೈಯೊಂದು
ಪರಿಕಿಪೊಡವಿಳಾರ್ಥಸಾಧನಂಗಳಿಗಿವು
ನೆರವಾಗಿಹವು ನೇಮದೊಳು

೩೧

ನಿನ್ನಡಿಯೊಲವರಿತಿರ್ಪುದೆನಗೆ ಬಿಜ್ಜೆ
ನಿನ್ನೊಳಿಗವೆನ್ನ ಧರ್ಮ
ನಿನ್ನಾಣತಿಗೈವುದೆನ್ನ ಮನೋರಥ
ವೆನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕೆ ಸರಿಯುಂಟೆ

೩೨

ಪಲವೋದುಗಳಿಂದ ಪಲವು ೨ಗೈಮೆ೨ಗಳಿಂದ
ಪಲ ಬಗೆವಾತುಗಳಿಂದ
ಬೆಲೆವಡೆದಿರ್ಪೆನೆಂದೆಣಿಸುವಳಲ್ಲ ನಿ
ನ್ನೊಲವೊಂದನೆ ನಂಬಿಹೆನು

೩೩

ನಿನ್ನ ಗುಣಂಗಳನೊಲಿದೋದುವುದೋದು
 ನಿನ್ನಾಳಗೈಮೆಯೊಳ್ಗೆಮೆ
 ನಿನ್ನೊಲವರಿತು ನುಡಿದ ನುಡಿ ನಲ್ಲುಡಿ
 ಯಿನ್ನಿವಕೆಣೆ ಬೇರುಂಟೆ

೩೪

ನಿನ್ನ ಕೃಪಾರಸದಿಂದೈಸೆಯಾನು ಕ
 ಬೊನ್ನು ಚೆಂಬೊನ್ನಾದಂತೆ
 ಸನ್ನುತಿವಡೆದೊಳ್ಳುವೆತ್ತು ಸಕಲ ಭಾ
 ಗ್ಯೋನ್ನತಿಯೊಡಗೂಡಿಹೆನು .

೩೫

ನಿನ್ನಡಿ ಸೋಂಕಿನೊಳಖಿಲ ದುರಿತಗಳ
 ಸನ್ನಾಹವ ಸದೆದಟ್ಟು
 ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ
 ಹೊನ್ನಿಯೆಂಬೆಳ್ಳೆವೆತ್ತಿಹೆನು

೩೬

ನಿನ್ನಾಣತಿಗೆಳೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಸಂದು
 ನಿನ್ನೂಳಿಗಗಳನೆಸಗಿ
 ನಿನ್ನವಳೆನಿಸಿ ನಿನ್ನೆಡೆವಿಡದಿರ್ಪೇನೀ
 ಯುನ್ನತಿಗಿನ್ನೆಣೆಯುಂಟೆ

೩೭

ಅನಾವಳೆನ್ನ ಮುನ್ನಿರವಾವುದು ಮ
 ತ್ತೀ ನಿನ್ನ ದಯವಾವುದಕಟ
 ಏನೆಂಬಿನಿದಕೆ ಪೆಳವನೆಡೆಗಾ ಗಂಗಿ
 ತಾನೈದೆ ಬಂದುದೆಂಬಂತೆ

೩೮

ಎನ್ನ ಜನ್ಮಕೆ ಸಾಫಲ್ಯಮಾದುದು ನಿನ್ನ
ಚೆನ್ನಡಿಯೊಳಿಗದಿಂದ
ಪಿನ್ನೇಳು ಮುನ್ನೇಳು ತರದವರನಿಬರು
ಮುನ್ನತಿವಡೆದರೆನ್ನಿಂದ

೩೯

ಆವ ಜನ್ಮದೊಳಾನಾವ ಸುಕೃತಗಳ
ನಾವ ಬಗೆಯೊಳೆಸಗಿದೆನು
ಈ ವಿಧದೇಳಿಗೆವಡೆದೀಯೊಡಲೊಳೆ
ದೇವರೊಳಿಗವೆಸಗುವೆನು

೪೦

ಒಲಿದು ತನ್ನೊಡವುಟ್ಟು ಸೊನೆ ಮಗಳೆಂದೆಂಬ
ಪಲರು ಮುನ್ನಿನ ಬಾಂಧವರು
ಕುಲದೇವತೆಯೆಂದು ಕೂರ್ತು ತಂತಮ್ಮಿಷ್ಟ
ಫಲವ ಪಡೆವರೆನ್ನಿಂದ

೪೧

ಸುತ್ತಣ ದೇಶದರಸಿಯರ ಬೈತಲೆ
ಗುತ್ತಮ ಭೂಷಣವೆನಿಸ
ಮುತ್ತಿನ ಸರವೆನ್ನ ರವ್ವವಾವುಗೆಗಳ
ಸುತ್ತ ಲಂಬಣವಾದುದಿಂದು

೪೨

ಏವೇಳುವೆನೆನ್ನ ಮನದಾನಂದವ
ನಾವ ಬಗೆಯೊಳರುಹುವೆನು
ಭಾವಿಸೆ ಸೊಗದ ಸುಗ್ಗಿಯ ತನಿಸೊಕ್ಕೆನ್ನ
ನಾವರಿವುದು ಮತ್ತೇವೆ

೪೩

ಒಡೆಯನಿರಿಸಿದಂತಿರ್ಪುದಲ್ಲದೆ ಪೇ
 ಳೊಡವೆಗೆ ಬೇರಿರವುಂಟೆ
 ಕಡುಗೂರ್ಮೆಯಿಂದ ನಿನ್ನಡಿಯಾಣತಿಯನೆನ್ನ
 ಮುಡಿಯೊಳಾಂತೆನು ಮತ್ತೀನು

೪೪

ಆದೊಡಮೆನ್ನ ಕವಿತೆ ಗೌಬ್ಬದ ಬಗೆ
 ಈ ದಿವ್ಯ ಸಭೆಗೆ ಸಂಗತಮೆ
 ಪಾದದೊಳಿಗದೊಳು ಬಳಿದ ಬಾಲಕಿಯೆಂ
 ದಾದರದಿಂದಾಲಿವುದು

೪೫

ಪದಿನೆಂಟು [ಬಣ್ಣನೆ]ಯೆಂದು ಬವಣಿಗೊಂಡು
 ಪದಗೆಟ್ಟು ಬಯಲ ಬಣ್ಣಿಸದೆ
 ಮುದದೊಡನಿಹಪರದೇಳೆ ವಡೆಯೆ ಹದಿ
 ಬದೆಯ ಧರ್ಮವ ಬಣ್ಣಿಪೆನು

೪೬

ಅರಸಿಯರನಿಬರುವಾದರದಿಂದೆನ್ನ
 ಸರಸಕಾನ್ಯವ ಸವಿವಂತೆ
 ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ನಡತೆಯನಿಲ್ಲಿ
 ಪುರುಳುಗೊಳಿಸಿ ಪೊಗಳುನೆನು

೪೭

ಧರ್ಮದ ತನಿಗಂಪು ತಲೆದೋರೆ ಕಾನ್ಯದ
 ಪರ್ಮೆ ಬೇರ್ವರಿದು ಬಿತ್ತರಿಸೆ
 ನಿರ್ಮಲ ಸತಿಯರ ಧರ್ಮವ ಕೃತಿಯಾಗಿ
 ನಿರ್ಮಿಸಿ ನೆಗೆಳಿಪೆನಿಂದು

೪೮

ಬಲ್ಲರಿಂದಾನು ಕೇಳಿದುದಕೆ ಪೆಚು ಕುಂ
 ದಿಲ್ಲದಂತೆಚ್ಚುರುಗೂಡಿ
 ಎಲ್ಲರುಮರಿವಂತೆಗಳವಾತುಗಳಿಂದ
 ಸೊಲ್ಲಿಸುವೆನು ಸೊಗಸುವೊಲು

೪೯

ಎಂದ ನುಡಿಯ ರಾಯನುಮರಸಿಯರುಮಾ
 ನಂದವಡೆದು ಬಗೆಗೊಳಿಸೆ
 ಸಂದ ಸತೀಧರ್ಮವನು ಸಾಹಿತ್ಯದೊ
 ಳೊಂದುಗೊಳಿಸಿ ಪೇಳಿದೆನು

೫೦

ಅದಿಕಾವ್ಯದೊಳ್ಳೆದನೆಯ ವೇದದೊಳು ಮ
 ನ್ವಾದಿಕ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದೊಳು
 ಭೇದಿಸಿ ಪಿರಿಯರು ವೇಳಿದುದನೆ ಕೃತಿ
 ಗೈದಾನು ಕಿವಿಗೊಳಿಸಿದೆನು

೫೧

ಸತಿಯರೀ ಕೃತಿಯನಾಲಿಸಿದೊಡಂದಂದಿಗೆ
 ಪತಿಭಕ್ತಿ ಬಣ್ಣವೇರುವುದು
 ಮತಿ ಮಸುಳಿಸದೆ ಮರವೆದೋರದಿಹ ಪರ
 ದತಿಶಯವನುಗೂಡುವುದು

೫೨

ಎಳವೆಣ್ಣಳೇ ಕೃತಿಗೇಳೆ ತಮ್ಮನಿಯರ
 ನೆಳಮೆಯೊಳಳವುಗೆಡಿಸದೆ
 ಬಳಸಂದು ಬಾಳುವರತ್ತೆ ನಾವಂದಿರ
 ನೊಳಗಂ ವುಗಂ ಗೈದೊಳ್ಳುವಡೆವರು

೫೩

ಮನೆವಾಕ್ತೆಯರಿಯದ ಮರುಳುವೆಣ್ಣೀ ಕೃತಿ
ಯನೆ ಮನಮೊಲಿದೋದಿದೊಡೆ
ಜನರಿವಳನು ಪೋಲ್ವ ಜಾಣೆ ಜಗದೊಳಿ
ಲ್ಲೆನೆ ಚಾತುರ್ಯವಡೆವಳು

೫೪

ಮುನಿದು ಮೂದಲಿಸಿ ಮೋಡಿಯೊಳಿದ್ದು ಮೂರ್ಖಪ
ಮೊನೆಗಾತಿಯಾ ಕೃತಿಗೇಳೆ
ಇನಿಯನ ಮೊಗವ ನೋಡದ ಮುಷ್ಣ ಮೋಹಿಸಿ
ಮನಗರಗುವಳು ಮತ್ತೇನು

೫೫

ಕಡುನಾಣ್ಣಿಯಂಜಿ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ಕಂಪನಗೊಂಬ
೧೧ ಬಡವೆಣ್ಣಳೇ೧೧ ಕೃತಿಗೇಳೆ
ಎಡಬಲದವರೇಳಿಸದಂತೆ ಮನದನ್ನ
ರೊಡನೆ ಬಾಳುವರಡಕದೊಳು

೫೬

ಬಗೆಯೆ ಮೈಲಿಗೆಯೆಂಜಲೆಂಬುದನರಿಯದ
ಮುಗುದೆಯರೀ ಕೃತಿಗೇಳೆ
ನಿಗಮದೊಳೊಗಿದ ನೇಮಂಗಳ ತಿಳಿದೀ
ಜಗಕೆ ಪಾವನೆಯರೆನಿಸರು

೫೭

ಅತ್ತಿನಾದಿನಿಯರೊಳಳುಕದೆ ಕಾದುವು
ನೃತ್ತಿಯರೀ ಕೃತಿಗೇಳೆ
ಉತ್ತಮಗುಣಗಳಿಂದೊಳಗುಗೈದವರೊಳು
ಪತ್ತುಗೆವೆರಸಿ ಬಾಳುವರು

೫೮

ಒರ್ವರೊರ್ವರೊಳು ಮಚ್ಚರಿಸುವ ಸವತಿಯ
 ರರ್ವರುಮಾ ಕೃತಿಗೇಳೆ
 ಬೇರ್ವರಿದಿರ್ಪ ವೈರದ ಬೇರ ಪರದಿ
 ಟ್ಟರ್ವರೊಂದೆನಿಸಿಯೊಪ್ಪುವರು

೫೯

ಇದು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಧರ್ಮತತ್ವದ ಸಾರ
 ವಿದೆ ಸಂಜೀವನ ಮಂತ್ರ
 ಇದು ಪರಮಾರ್ಥ ಹಿತೋಪದೇಶದ ತಿರು
 ಳಿದನು ಸತಿಯರೋದುವುದು

೬೦

ಇದನಾಲಿಪುದೊಳ್ವೆಂಡಿರೀ ಧರ್ಮದ
 ಹದನರಿತಾಚರಿಸುವುದು
 ಇದನು ಕಲಿವುದಿದರೊಳಗಿರುವುದು ಹದಿ
 ಬದೆಯರೆನಿಸಿ ಬಾಳುವುದು

೬೧

ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ
 ಹೊನ್ನಮ್ಮನುಸುರ್ದ ಕಬ್ಬದೊಳು
 ಉನ್ನತವಡೆದೊಗೆದುದು ಪೀರಿಕಾಸಂಧಿ
 ಸನ್ನತಗುಣಸಂಬಂಧಿ

೬೨

ಎರಡನೆಯ ಸಂಧಿ

ಮಂಗಳಗುಣಗಣನಿಧಿಗೆ ನಿರ್ಮಲನಿಗು
ತ್ತುಂಗ ಮಹಿಮೆಗೆ ಮಾಧವಗೆ
ಸಂಗತಜನಸರ್ವಫಲದಗೆ ಪಶ್ಚಿಮ
ರಂಗಧಾಮನಿಗೆರಗುವೆನು

೧

ಇಂಗೋಲನ ತಾಯಿಗಿಂಗದಿರನ ತಂಗಿ
ಗಿಂಗಡಲಣುಗಿಗಿಂದಿರೆಗೆ
ರಂಗಧಾಮನ ರಾಣಿಗೆ ರಾರಾಜಿಪ
ರಂಗನಾಯಕಿಗೆರಗುವೆನು

೨

ಪತಿಯೊಳು ಪರಭಕ್ತಿಗೈವುದು ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಪತಿಯಾಣತಿಯೆಂದು ಬಗೆದು
ಪತಿಯನೆ ಪರದೇವತೆಯೆಂದು ಭಜಿಸುವ
ಪತಿಯರ ಸನ್ನುತಿಸುವೆನು

೩

ಪತಿಭಕ್ತಿಯೊಂದು ಶ್ರೀಪತಿಭಕ್ತಿಯೊಂದಿದ
ರತಿಶಯಕಿನ್ನೆಣೆಯಿಲ್ಲ
ಮತಭೇದವುಂಟು ಮಾಧವಭಕ್ತಿಗಿದಕಾ
ಮತಭೇದವೂ ಾಮಗುಳಿಲ್ಲ

೪

ಆದರದೊಡನಂತರಂಗದೊಳಾಣ್ಣನ
ಪಾದವ ಭಜಿಪ ಭಾವೆಯರ
ಪಾದ ಧೂಳಿಗಳಿಂದ ಪಾವನವಹುದೀ
ಮೇದಿನಿಯೆನೆ ಮಿಕ್ಕುದೇನು

೫

ಪತಿತರ ಪಾವನವೆನಿಸುವ ಬಲೈಯೊ
ಳತಿಶಯವಡೆದ ತೀರ್ಥಗಳು
ಸತಿಯರ ಪಾದಸಂಸ್ಪರ್ಶದಿಂ ತಮ್ಮದು
ಷ್ಕೃತವ ಕಳೆಯಲೆಳಸುವುವು

೬

ತಡೆಯದೆಲ್ಲೆಡೆಯೊಳು ತಾನು ಬೀಸುವೆನೀ
ಯೆಡರನೇಳಿಪೆನೆಂದೆಲರು
ಸಡಗರದಿಂದ ಸಾಧ್ವಿಯರಡಿಸೋಂಕಿದ
ಪುಡಿಯ ಮುಡಿಯೊಳಾನುವುದು

೭

ತೇಜಿಗಳೆಡಹದೆ ತೇರುಡಿಯದೆ ತ
ನ್ನೋಜೆಯುಡುಗದೆ ಭಾಸ್ಕರನು
ಈ ಜಾತಿ ಸಾಧ್ವಿಯರೆಸಕದೇಳಿಗೆಯಿಂದ
ತೇಜವಡೆದು ತಿರುಗುವನು

೮

ಮಳೆಗರೆವುದು ಬೆಳೆ ಪೆರ್ಚುವುದಿಳೆ ತಳ
ಕೆಳದು ಪೋಗದೆ ತಡೆದಿಹುದು
ಪಳಿವಿಲ್ಲದ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ನಡತೆಯ
೨ ಬಳದೊಳೆಂಬರು ಬಲ್ಲವರು

೯

ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಪಾದದರ್ಶನ
 ದೊರೆಕೊಂಡುದೆ ಪುಣ್ಯದಿವಸ
 ಪರಿದಿವರನು ಬಲವರೆ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣ
 ದಿರವನ್ನೀವಣ್ಣಿಪೆನು

೧೦

ತನ್ನಿನಿಯನ ತಾಯ್ತಂದೆಯ ಕುಲಗಳ
 ನುನ್ನತಿಗೈದೊಪ್ಪುವಡೆದು
 ಮನ್ನಣೆವೆತ್ತ ಸಾಧ್ವಿಯರ ಮಹಿಮೆಗಳ
 ಸನ್ನತಿಸುವಡೆನ್ನಳವೆ

೧೧

ಈ ಸುಚರಿತ್ರೆಯರೆಸಗಿದವನುಣ
 ಲಾಸೆವಡುವರು ಪಿತೃಗಳು
 ಆ ಸುಖ ದೊರೆಕೊಂಡೊಡವರಿಗಪ್ಪುದು ತೃಪ್ತಿ
 ಸಾಸಿರ ಬರಿಸ ಪರ್ಯಂತ

೧೨

ಸತಿಯರ ಕೈ ಸೋಂಕಿದವನ ಸವಿವುದ
 ರತಿಶಯವಾಡಲೆನ್ನಳವೆ
 ಅತಿಕೃಚ್ಛ್ರ ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ಸಾಂತಪನಾದಿ
 ವ್ರತನಿಯಮದ ಪವಣಲ್ಲ

೧೩

ಇವರಿದ್ದೆಡೆ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ
 ವಿವರಿದ್ದ ಮನೆ ದೇವಭವನ
 ಇವರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೇವತೆಯರು ದಿಟವೆಂದು
 ವಿವರಿಸುವರು ವೇದವಿದರು

೧೪

ಉದಯಕಾಲದೊಳೆದ್ದೊಲಿದಿಷ್ಟದೈವದ
 ಸದಗಳ ಪಾಡುವಂದದೊಳು
 ಹದಿಬದೆಯರ ಪೆಸರ್‌ಗೊಂಡು ಪೊಗಳ್ಳುದು
 ವಿದಿತವೈಸಲೆ ವೈದಿಕರಿಗೆ

೧೫

ಪತಿಯ ಪಾದಾಬ್ಜಭಕ್ತಿಯೆ ತಮಗಿಹಪರ
 ಗತಿಯೆಂದು ಕಡುವಿಡಿದಿರ್ಪ
 ಸತಿಯರಿರ್ಪೆಡೆಯೊಳು ಕೃತಯುಗಮೊಂದಲ್ಲ
 ದಿತರಯುಗಕ್ಕಿಂಬಿಲ್ಲ

೧೬

ಪರಮಪತಿವ್ರತೆಯಿದ್ದ ಬಳಿಯೊಳಾ
 ಸಿರಿರಾಣಿ ಸೇರಿ ಬಂದಿಹಳು
 ಸರಸತಿ ಸಾವಿತ್ರಿ ಗಾಯತ್ರಿಯರುಮಾ
 ಪರಿಸರದೊಳು ಬಳಸಿಹರು

೧೭

ಪಲವು ಸುಕೃತಮಿಂತು ಪರಿಣತಿವೆತ್ತುದೊ
 ಕುಲದೇಳೆ ಗುಂಪುಗೂಡಿದುದೊ
 ಸಲೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸಾಕಾರವಾದುದೊ ಎನೆ
 ಕುಲವಧು ಕುರುಹು ಗೊಂಡಿಹಳು

೧೮

ಪತಿಭಕ್ತಿರಸಮಿಂತು ಬಲಿದುದೊ ಪರಿಶುದ್ಧ
 ಮತಿಗಿಂತು ಮೈದೊರಕಿದುದೊ
 ವ್ರತದೇಳೆಯಿಂತು ಬಿತ್ತರವಡಿದುದೊ ಎನೆ
 ಸತಿಯರು ಜಸವಡಿದಿಹರು

೧೯

ಜಗದೊಳಪಾಂಸುಲೆಯರ ಚರಿತಕೆ ಸರಿ
 ಮಿಗಿಲಿಲ್ಲ ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮದೊಳು
 ಬಗೆಯರಿತೆಸಗಬಲ್ಲವರಿಗೆಂದಿದಿಗೂ
 ಮೊಗದೋರವು ಮೋಸಗಳು

೨೦

ಈ ಕಾಲವಾ ಕಾಲವೀ ದೇಶವಾ ದೇಶ
 ವೀ ಕುಲವಾ ಕುಲವೆನದೆ
 ಏಕರೀತಿಯೊಳೆಸಗುವ ಧರ್ಮಕೆದಕಿನ್ನು
 ಲೋಕದೊಳೆಣೆ ಬೇರುಂಟೆ

೨೧

ಉಣದುಡದೊಡಲ ದಂಡಿಸುವಾಯಸವಿಲ್ಲ
 ಪಣವ ವೆಚ್ಚಿಸುವ ಪಾಡಿಲ್ಲ
 ಗುಣವಂತೆಯರೆಸಗುವ ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆ
 ಗೆಣೆಯಹ ತಪವಿನ್ನೊಳವೆ

೨೨

ಪಲನಾಡಿಗೆ ಪರಿಪರಿದು ಬಳಲಿಯಲ್ಲಿ
 ಪಲನೀರ ಮುಳುಗಿ ಮುಂಗಡದೆ
 ನಲಿದೆಸಗುವ ನಲ್ವಿಂಡಿರ ನಡತೆಗೆ
 ಪಲನೇಮಗಳು ಪಾಸಟೆಯೆ

೨೩

ಮನೆಯ ತೊರೆದು ಮನೆವಾಕ್ತೆಯನುಳಿದು ತ
 ನ್ನನುಕೂಲದಾಸೆಯನಳಿದು
 ಬನದೊಳು ಗೈವ ಬರಿಯ ತಪಗಳು ಕುಲ
 ವನಿತೆಯರಿರವಿಗೆ ದೊರೆಯೆ

೨೪

ಮನೆಯೆ ಧರ್ಮಾಶ್ರಮ ಮನೆವಾಳ್ತೆಯೆ ಧರ್ಮ
ವಿನಿಯನೂಳಿಗ ದೇವಪೂಜೆ
ಮನನವಿವನ ನೆನೆವುದೆ ಸಾಧ್ವಿಯರಿಗೆ
ಮುನಿಸತಿಯರ ಮೋಡಿಯೇನು

೨೫

ಇನಿಯನ ಸೇವೆಯೊಳೆಣೆಯಿಲ್ಲದ ಧರ್ಮ
ಮನೆವಾಳ್ತೆಯೊಳರ್ಧಕಾಮ
ಮನದನ್ನನೊಳು ಮಾಧವನ ಭಾವಿಸೆ ಮೋಕ್ಷ
ವೆನೆ ಸತಿಯರಿಗರಿದೇನು

೨೬

ಫಲವು ಧರ್ಮಂಗಳ ಬಳೆಯುವುದಾಯಾಸ
ಫಲವ ಭೋಗಿವುದಾನಂದ
ಕುಲಸತಿಧರ್ಮವ ಕೂರ್ತಿಸಗುವುದಾ
ಫಲಭೋಗಕೆ ಪಾಟಿಯಲ್ಲೆ

೨೭

ಕಡುನೇಮವಿಡಿದು ಕಕ್ಕಸಗೊಂಡು ಮುನಿವರ
ರೊಡರಿಸುವುಗ್ರತಪಗಳು
ಮಡದಿಯರನಿಯರ ಮನವರಿತಿಸಗುವ
ನಡತೆಗಳಿಗೆ ಪಡಿಯಲ್ಲ

೨೮

ಆ ರೂಢಿವೆತ್ತ ಮಹಾಭಾರತದೊಳ
ಗಾರಣ್ಯಕ ಪರ್ವದೊಳು
ನೂರತೊಂಬತ್ತೆಂಟನೆಯಧ್ಯಾಯದೊ
ಳಾರಯ್ಯೆ ಕಥೆಯೊಂದುಂಟು

೨೯

ಸಾಂಗ ವೇದವನೋದಿ ಸಕಲ ಧರ್ಮದ ತ
 ತ್ವಂಗಳನರಿತಾಚರಿಸಿ
 ತುಂಗ ಮಹಿಮೆವೆತ್ತು ದೋಷವಳಿದು ಮುನಿ
 ಪುಂಗವನೊರ್ವನೆನೆದನು

೩೦

ಮನೆಯೊಳು ಮರುಕವನುಳಿದು ತಪವ ಗೈವ
 ಮನದಿ ವನವನನುಸರಿಸಿ
 ತನುವ ದಂಡಿಸಿ ಘೋರ ತಪವನೆಸಗುತ್ತಲ್ಲಿ
 ಮುನಿಮುಖ್ಯನೆನಿಸಿ ಮೆರೆದನು

೩೧

ಒಂದು ದಿವಸ ವೇದಮೋದತ ಬೇಸಗೆ
 ಯಿಂದ ಬಳೆದ ಬಿಸಿಲಿನೊಳು
 ಬೆಂದುರೆ ಬೆನುರುತ್ವಬಿಸುಸುಯ್ಯುತ್ತಂದು
 ನಿಂದನು ಮರದ ನೆಳಲೊಳು

೩೨

ಆ ಋಷಿವರನಂತಿರ್ಪ ವೇಳೆಯೊಳಾ
 ಭೂರುಹದಗ್ರಶಾಖೆಯೊಳು
 ಸೇರಿದ ಬಿಳುವಕ್ಕೆ ಚೀರುವ ದನಿ ಮಿಗೆ
 ಕೂರಮಾಗಿರೆ ಕೊನರಿದುದು

೩೩

ಆ ಪರಿ ದನಿ ಯಾವ ಬಳಿಯೊಳು ಪೊಣ್ಣೆದು
 ದಾ ಪರಿಸರವನಾರೈದು
 ಕೋಪವೆರಿಸಿ ಕೂರ್ತು ನೋಡೆ ತಾಪಸನಂ
 ದಾ ಪಕ್ಕಿಗಸುವಡಗಿದುದು

೩೪

ಹರಣವಳಿದು ಧರೆಗುರುಳಿದ ಪಕ್ಕೆಯ
ಪರಿಯ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ಪರಿತಪಿಸಿ
ಇರದೆ ತಾನೆಸಗಿದ ತಪಗಳ ಮೈಮೆಗೆ
ಸರಿಯಿಲ್ಲೆಂದೆಣಿಸಿದನು

೩೫

ಬಳಿಕ ಪಸಿದು ಪಾರ್ವರ ಬೀದಿಯೊಳೊಂದು
ನಿಳಯವ ಪೊಕ್ಕು ನಿಂದಲ್ಲಿ
ಬಳಲಿದೆನೆನಗುಣಬಡಿಸೆಂದಲ್ಲಿದರ್
ಕುಲಪಾಲಿಕೆಗುಸುರಿದನು

೩೬

ಒಲಿದೇಕಪತ್ನಿಯೆಂಬೊಳ್ಳೆಸರೆಸೆವಾ
ಕುಲಸತಿಯಳ್ಳರುಗೂಡಿ
ನಲವಿನಿಂದವನಿಗನ್ನವನೀಯುವೆನೆಂದು
ಕೆಲದೊಳು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದಳು

೩೭

ಅನಿತರೊಳಲ್ಲಿಗವಳ ಗಂಡನೈತರೆ
ಮನಮೊಲಿದಿದಿರೆದ್ದು ನಡೆದು
ವಿನಯದಿಂದುಚಿತೋಪಚಾರವೆಸಗಿ ಮಿಗೆ
ಮನದನ್ನನ ಮನ್ನಿಸಿದಳು

೩೮

ಪತಿಸೇವೆಯೊಳಂತು ಪಸಿದ ಪಾರ್ವನ ಮರೆ
ದತಿ ವಿಳಂಬವನಾಚರಿಸೆ
ಸತಿಯರ ಧರ್ಮದ ಸಾರವನರಿಯದೆ
ಖತಿಗೊಂಡು ಮುನಿ ಗಳಪಿದನು

೩೯

ಅತಿ ಘೋರ ತಪವೆಮ್ಮದದನು ನೀನರಿಯದೆ
 ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಮರುಳಾಗದಿರು
 ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆಯ ಬಲೈ ಫಲಿಸದಿಲ್ಲಿ
 ಯತಿಧರ್ಮದಿರವಿದು ಬೇರೆ

೪೦

ಎಂದು ಗರ್ವದ ಸೊಕ್ಕೇರಿ ನುಡಿದ ಮುನಿ
 ಯಂದಮನಾರೈದೊಡನೆ
 ಅಂದು ತನ್ನಾಣ್ಣನೊಳನುಮತಿಸಡೆದೈ
 ತಂದು ನುಡಿದಳಂತೆಂದು

೪೧

ಬಳಲಿದೆ ಸಾಕಿನ್ನು ಬಡಿಸಿದನ್ನವನುಂಡು
 ತಳುವದೆ ತಪವನಾಚರಿಸು
 ಬಿಳುವಕ್ಕಿಯ ಬೀಳಗೆಡಹಿದ ಬಿಂಕವೀ
 ಬಳಿಯೊಳು ಬಣ್ಣವಡೆಯದು

೪೨

ಮರುಳೆ ನೀನೀ ಮಾತ ಮರೆ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮದೊಂ
 ದಿರವ ನೀನರಿತವನಲ್ಲ
 ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಬಗೆ ಬೇರಿದು
 ಹರಿಹರಾದ್ಯರ ಹವಣಲ್ಲ

೪೩

ಇತರ ಚಿಂತೆಯನುಳಿದೇಕಚಿತ್ತದೊಳಾತ್ಮ
 ಪತಿಸಾದ ಭಕ್ತಿಯೊಳೆಸೆವ
 ಸತಿಯರೊಲಿದು ಪರಸಿದುದೆಯನುಗ್ರಹ
 ಖತಿಗೊಂಡು ನುಡಿದುದೆ ಶಾಸ

೪೪

ವ್ರತಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಯತಿಗಳಿರದೆ ಗೃ
ವತಿಘೋರ ತಪದಾಚರಣೆ
ಸತಿಯರ ಧರ್ಮಕೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲೆಂದು ಗೀ
ಷ್ಪತಿಯಗತ್ಯು ನೊಳಾಡಿದನು

೪೫

ಆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಾಮಂತ್ರಿತ ಜಲಸೇಕ
ಮಾತ್ರದೆ ಮೈಮೆ ಮೈದೆಗೆದು
ಅತ್ರಿಯ ಸತಿಗನಸೂಯಾದೇವಿಗೆ
ಪುತ್ರರಾದರು ಪೂರ್ವದೊಳು

೪೬

ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದೇಕ್ಷೆಯ ಪರಿಕಿಪೆನೆಂ
ದೋತು ರಾಘವನುಸಿದ್ಧೋಡನೆ
ಸೀತೆ ಬೆಂಕಿಯ ಪುಗೆ ಶೀತಳಮಾದುದು
ಮಾತಾವುದು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ

೪೭

ಹರನ ಸಾಹಸಕಂಜದೆ ಪಲವಗಲು ಮು
ಪ್ಪುರ ಪಡಿಬರಿಸಿ ಪೋರಿದುದು
ಪುರದೊಳಗಿರ್ಪ ಪುಣ್ಯಾಂಗನೆಯರ ಸ
ಚ್ಚರಿತದ ಸಲಿಗೆಯಿಂದೈಸೆ

೪೮

ಧರ್ಮಗತಿಯ ತಾರತಮ್ಯವ ತಿಳಿವೊಡೆ
ಪೆರ್ಮೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಬೇಸರದೆ
ನಿರ್ಮಲಮತಿಯಾಗಿ ನೀ ನಡೆ ಮಿಥಿಲೆಗೆ
ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನ ಬಳಿಗೆ

೪೯

ಎಂದೇಕಪತ್ನಿ ನುಡಿಯೆ ಕೇಳಿ ಮುನಿ ಮನ
 ದಂದವಳಡಿಗಳಿಗೆರಗಿ
 ಅಂದಿನ ಗರ್ವವಳಿದು ಮಿಥಿಲೆಯ ಬಳಿ
 ಸಂದನು ಸಂತೋಷದೊಳು

೫೦

ಈ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದೇಳೆ ಯನಾಲಿಸೆ
 ಪಾಪಗಳೆದ್ದು ಪಾರುವುವು
 ಶ್ರೀಪತಿಯವರೆನ್ನ ಸೇವಕರೆಂದುರೆ
 ಕಾಪಿಡುವನು ಕರುಣದೊಳು

೫೧

ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ
 ಹೊನ್ನಮ್ಮನುಸುರ್ವ ಕಬ್ಬದೊಳು
 ಮನ್ನಣೆವಡೆದುಮೊಂದರ ಮುಂದಣ ಸಂಧಿ
 ಸನ್ನತ ಗುಣಸಂಬಂಧಿ

೫೨

ಮೂರನೆಯ ಸಂಧಿ

ಶ್ರೀ ಭೂಮಿ ನೀಳಾನಾಥನಿಗನುಪಮ
ವೈಭವ ವೈಕುಂಠಪತಿಗೆ
ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶುಭಗುಣನಿಧಿಗಂಬುಜ
ನಾಭನಿಗಾನೆರಗುವೆನು

೧

ದೇವ ಮಾನವ ಮೃಗ ನಗರೂಪದ ವಾಸು
ದೇವನ ವಿಭವಂಗಳನು
ಆ ವಿಧದೊಡಲವೆತ್ತನುಸರಿಸುವ ಲ
ಕ್ಷ್ಮೀವಧುವನು ವಂದಿಪೆನು

೨

ಪತಿಸಾದಭಕ್ತೆಯರೆನಿಸಿ [ಬಣ್ಣನೆ]ವೆತ್ತ
ಸತಿಯರೊಲಿದು ಸಮನಿಸುವ
ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆಯ ಬಗೆಯನರಿತು ಸಂ
ಗತಿಗೈದದನು ಬಣ್ಣಿಪೆನು

೩

ಪತಿಯೆ ಪರಮಗುರು ಪತಿಯೇ ದೇವತೆ
ಪತಿಯೇ ಸದ್ಗತಿಯೆಂದು
ಪತಿಯ ಪಾದಾಂಬುಜದೊಳು ಭಕ್ತಿಗೈವುದು
ಸತಿಯರ ಧರ್ಮದ ಸಾರ

೪

ಪತಿಯೊಲವರಿತು ಪತಿಯ ಿಸೇರುವೆಂಯೊಳಿದ್ದು
 ಪತಿಯೊಳಿಗಗಳನೆಸಗಿ
 ಪತಿಯಾಣತಿಯ ಬಂದಿಯೊಳಡಗಿರ್ಪುದು
 ಪತಿಯ ಧರ್ಮದ ಸರ್ವಸ್ವ

೫

ವ್ರತ ಹೋಮ ನಿಯಮೋಪವಾಸ ದಾನಂಗಳೆಂ
 ದತಿಶಯವಡೆದ ಧರ್ಮಗಳು
 ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಪಡಿಯಲ್ಲಿಂದಿದ
 ರತಿಶಯವರಿತಾಚರಿವುದು

೬

ಪ್ರತಿಮೆಯ ರೂಪದ ಪಂಕಜನಾಭಗೆ
 ನತಿಗೈದು ನಲವೇರುವಂತೆ
 ಪತಿಯ ರೂಪದೆ ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದ ಶ್ರೀ
 ಪತಿಯ ಪಾದವ ಭಜಿಸುವುದು

೭

ಪಗಲಿರುಳೆನ್ನದೆ ಪತಿಯಾಣತಿಯೊಳು
 ಮೊಗದಿರುಹದೆ ಮೊನೆಗೊಳದೆ
 ಬಗೆದೆಗೆಯದೆ ತನ್ನ ಭಾಗ್ಯದ ಫಲವೆಂದು
 ಬಗೆದು ಭಕ್ತಿಯೊಳೆಸಗುವುದು

೮

ಮಾಯವನನುಗೊಳಿಸದೆ ಮೈಮರಸದೆ
 ಕಾಯ ಮನೋವಚನಗಳ
 ಆಯಸದಿಂದಳವಳಿಯದೆ ಪತಿಯನು
 ಪಾಯದಿಂದುಫಚರಿಸುವುದು

೯

ಒಲಿದು ಪತಿಯ ಮನದೊಲವನಾರೈದು ತಾ
 ನಲಸಿಕೆಗೊಳದನುಸರಿಸಿ
 ಕುಲಸತಿಯರ ಧರ್ಮ ಕೊನರಿಡೆ ನೇಹವ
 ನೆಲೆಗಾಣಿಸಿ ನೆಗಳುವುದು

೧೦

ಇದೊ ನಿನ್ನ ಪತಿಬಂದನೆಂಬ ನಲ್ಲುಡಿ ಕೇಳಿ
 ಮುದವೇರಿ ಮೊಗಸಿರಿವಡೆದು
 ಕದುಬಿಯವನ ಸೇವೆಗನುವಪ್ಪ ವಸ್ತುವ
 ನೊದವಿಪುದುರ್ವಗೊಂಡೊಡನೆ

೧೧

ಇಂತು ನೋಡುವೆನಿಂತು ನುಡಿವೆನಿಂತೆಸಗುವೆ
 ನಿಂತು ಸೇರುವೆನಿಂತಿರುವೆ
 ಇಂತು ಮನ್ನಿಪೆನಿಂತು ಮನಗರಗಿಪೆನೆಂದು
 ಚಿಂತಿಪುದೇಕಚಿತ್ತದೊಳು

೧೨

ಮನೆವಾಳ್ತೆ ಮೆಯ್ಯಲಸಿಕೆ ಮಕ್ಕಳ ಮುದ್ದು
 ಬಿನದಂಗಳನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು
 ದನಿಗೇಳದ ಮುನ್ನ ತಾನಿದಿಗೊಂಡವ
 ನನುವರಿತನುಸರಿಸುವುದು

೧೩

ಸೋಗೆ ಮುಗಿಲ ಕಂಡು ಸೂರ್ಕುವಂದದೊಳನು
 ರಾಗರಸದ ಲಹರಿಯೊಳು
 ಬಾಗಿಲಿನೊಳವೊಕ್ಕು ಬಂದನೆಂಬುದುಮತಿ
 ವೇಗದೊಳಿದಿರುಗೊಳುವುದು

೧೪

ತಳುವದಚ್ಚುತನಿಗರ್ಚನೆಗೈವಂತಡಿ
 ದೊಳೆದು ತೊಡೆದು ದುಗುಲದೊಳು
 ಬಳಿಕ ನಡೆದುಬಂದ ಬಳಲಿಕೆಗಳೆವಂ
 ತೊಳುವಾತುಗಳನೊಡರಿಪುದು

೧೫

ಪಸಿವಲಸಿಕೆಗಳ ಪರಿದು ಕೆಲದೆ ನಿಂದು
 ನಸುನಾಣ್ಣುತ ನಲವಿನೊಳು
 ಒಸೆದೊಲವರಿತೊಯ್ಯನುಚಿತೋಪಚಾರವ
 ನೆಸಗುವುದೇಕಚಿತ್ತದೊಳು

೧೬

ಆವ ಪರಿಯ ದೇಸಿಯಾಣ್ಣಿಗೆ ಬಗೆವರ್ಪು
 ದಾ ವಿಧಗಳನಾರೈದು
 ಭಾವಿಸಿ ತಿಳಿದುಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು ಬಣ್ಣೆಗೆಯಿಂದ
 ಭಾವವ ಬಂದಿಗೊಳುವುದು

೧೭

ಇಷ್ಟ ದೇವತೆಯಿವನೆಂದು ಪತಿಯೊಳು ವಿ
 ಶಿಷ್ಟ ಭಾವವ ಬಗೆಗೊಳಿಸಿ
 ಕಷ್ಟ ಕಾರ್ಪಣ್ಯವ ಕಾಣಿಸಿ ಕನಲದೆ
 ತುಷ್ಟವಡಿಪುದೊಲವರಿತು

೧೮

ಹಿತವಿದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಿದು ಮನಕೆ ಸ
 ಮ್ಮತವಿದಿಂದೆಂಬ ಮರ್ಮವನು
 ಮತಿಯೊಳೆಣಿಸಿ ಮನದನ್ನನ ಸೇವೆಗು
 ಚಿತ ವಸ್ತುಗಳನೆ ಚಿಂತಿಪುದು

೧೯

ಮನೆವಾಳ್ತೆ ಯೆಸಗುವ ಮರ್ಯಾದೆಯನು ತ
 ನಿನ್ನಿಯನಿಗಿಂತೆಂದರುಹಿ
 ಮನದೊಲವರಿತೊಡಬಟ್ಟು ದನೊಡರಿಸಿ
 ಮನಬಾರದುದನು ಮರೆವುದು

೨೦

ಗ್ರಾಸ ವಸನ ಪರಿಕರಮಿಲ್ಲದಿರೆ ಕ
 ಟ್ಪಾಸುರದೊಳು ಗಾಳುಗೆಡದೆ
 ಓಸರಿಸುತ್ತೊಯ್ಯನೇಕಾಂತದೊಳೊಮ್ಮೆ
 ಬೇಸರಿಸದೆ ಬಿನ್ನವಿವುದು

೨೧

ಗನ್ನಗದುಕುಗಳ ಕಳೆದು ಗರ್ವವ ಬಿಟ್ಟು
 ಹನ್ನಸಗಳನು ಹಬ್ಬಿಸದೆ
 ತನ್ನ ಬಾಳಿಕೆ ಬಡತನದ ಬಗೆಯನೆಲ್ಲ
 ಬಿನ್ನವಿವುದು ವಿನಯದೊಳು

೨೨

ಮುನಿದಿನಿಯನ ಕಡುಮೊನೆವಾತಿಗೆ ನೊಂದು
 ಕನಲದೆ ಗಾರುವಡೆಯದೆ
 ತನುಮನಗಳ ತನ್ನ ಬಸಗೈದು ದೈನ್ಯವ
 ಕೊನರಿಸಿ ತಂಪುಗೊಳಿವುದು

೨೩

ಪವಣಿಲ್ಲದೆ ಪಲವಗೆ ಮಾತನಾಡದೆ
 ಕವೆ ಕೋಡುಗಳನು ಕಾಣಿಸದೆ
 ನೆವವಿಲ್ಲದೆ ನೆಗ್ಗಿ ನೆಲಕೆಳಿಮೊರಲದೆ
 ಸವನಿಸುವುದು ಸಂತಸವನು

೨೪

ಆರಿ ಬೊಬ್ಬಿರಿ ದಾರಭಟಿಯನಾಚರಿಸದೆ
 ಪಾರದೆ ಪರಸಹಾಯವನು
 ಪೋರದೆ ಪುರ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕದೆ ಪುಸಿಯದೆ
 ಸೇರಿ ಸೇವೆಯನೆಸಗುವುದು

೨೫

ನೋಯಿಸಿ ನುಡಿಸದೆ ನೋಡದುಚಿತಗಳ
 ಬೀಯವೆಸಗಿ ಬೇಸರಿಸದೆ
 ಆಯವರಿತು ತರಲರಿಯದ ಪತಿಯೊಳ
 ಸೂಯೆಗೊಳದೆ ಸುಖಿಸುವುದು

೨೬

ಪೆರತೊಂದು ನೆವದೊಳು ಬಿಸುಪೇರಿದ ಕೋಪ
 ದುರುಬಿನಿಂದೊದರುವ ಪತಿಗೆ
 ತರಿಸಂದು ತಾನಿದಿರುತ್ತರವೀಯದೆ
 ಪೆರದೆಗೆವುದು ಭೀತಿನಡೆದು

೨೭

ಪತಿಯ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮೋಸ ಬಂದೊಡಮದರಿಂದ
 ಖತಿಗೊಂಡು ಗಲಗುವಡಿಸದೆ
 ಇತರರರಿಯದಂತೇಕಾಂತ ಸಮಯದೊ
 ಳತಿಭಕ್ತಿಯಿಂದರುಹುವುದು

೨೮

ಅನುಚಿತ ಕಾರ್ಯಮನವನೊಡರಿಸೆ ಕಂಡು
 ನಿನಗಿದು ನೀತವಲ್ಲೆಂದು
 ನೆನೆಯೆನೆನಲ್ಲದೆ ನೇಮಿಪುದಿಲ್ಲೆಂದು
 ವಿನಯವೆರಸಿ ಬಿನ್ನವಿಪುದು

೨೯

ಅತಿ ಭೀತಿಯಿಂದನು ಗೆಟ್ಟು ಪಿಂತೆಗೆಯದೆ
ಮಿತಿ ಮಾರಿ ಮೇಲುವರಿಯದೆ
ಇತರ ಜನರು ತನ್ನನೇಳಿಸಿ ನಗದಂತೆ
ಪತಿಸೇವೆ ಗೈದು ಬಾಳುವುದು

೩೦

ಪಿರಿಯರ ಮಗಳೆಂದು ಬಿಜ್ಜೆಗಲಿತೆನೆಂದು
ವರರೂಪವತಿ ತಾನೆಂದು
ಪರಮ ಪಾವನೆಯೆಂದು ಬರೆದೆ ಬೆರೆಯದನು
ಸರಿಸುವುದಾತ್ಮವಲ್ಲಭನ

೩೧

ವ್ರತವೆಸಗುವೆನೆಂದು ಮಿಂದು ಬಂದಿಹೆನೆಂ
ದತಿಶಯದಿಂದನು ಗೆಡದೆ
ಪತಿಯ ಪಡಿಗ ಪಾವುಗೆಗಳ ಪಿಡಿದು
ನ್ನತಿನಡೆವುದು ನಾರಿಯರು

೩೨

ಗರತಿಗೆಲಸವೆಂದು ಗೆಲ್ಲಗೊಂಡು ಬದೆ
ಪರಿಚಾರವೆಂದು ಪಳಿಯದೆ
ಪಿರಿದು ಕಿರಿದುಗಳ ಭೇದವನೆಣಿಸದೆ
ನಿರವಿಸಿದುದನೆಸಗುವುದು

೩೩

ಮುಡಿಯೊಳು ಪೊತ್ತು ಮುದ್ದಿಸಿದೊಡೇನಡಿಗಳಿಂ
ಪೊಡವಿಗಿಟ್ಟೊರಸಿದೊಡೇನು
ಒಡೆಯನಿಟ್ಟಂತಿರ್ಪುದೊಡವೆಗುಚಿತಮೆಂದು
ನಡೆವುದು ನಲ್ವೆಂಡಿರೊಲಿದು

೩೪

ತನ್ನ ತವರುಮನೆಗೆಲ್ಲ ತಾನೊಡತಿಯೆಂ
 ಬುನ್ನತಿವಡೆವುದರಿಂದ
 ತನ್ನಿನಿಯನಿಗೊಳಿಗದವಳಪ್ಪುದು ಸಂ
 ಪನ್ನತೆಯೆಂದು ಬಗೆವುದು

೩೫

ಆರಯ್ಯೆ ತಂದೆತಾಯಾದೊಡಮೇನುಪ
 ಕಾರಿಗಳಾದೊಡಮೇನು
 ಆರಾದೊಡಮಾತ್ಮಪತಿಗಾಗದವರನು
 ದೂರಮೆನಿಸಿ ತೊರೆದಿಹುದು

೩೬

ಛಲವಿಡಿದೊಂದನೆಳಸಿ ಚಾರಿವರಿಯದೆ
 ನೆಲೆವಿಡಿದೊಂದರೊಳಿರದೆ
 ನೆಲೆನಿಂದ ನೀರ ತೆಪ್ಪದವೋಲು ತೆಗೆದೆಡೆ
 ಗಲೆಗೊಳದನುಸರಿಸುವುದು

೩೭

ಕೊನಬಾದೊಡಮೇನು ಕೂರ್ಮೆಯಾದೊಡಮೇನು
 ಬಿನದಮಾದೊಡಮೇನು ಬೇರೆ
 ಇನಿಯನೇಕಾಂತದೊಳೆಸಗಿದುದನು ತನ್ನ
 ಮನದೊಳೆ ಮರೆಮಾಜುವುದು

೩೮

ಸೆಜ್ಜೆವನೆಯ ಸೇವೆಯೊಂದನುಳಿದು ಮಿ
 ಕ್ಕುಜ್ಜುಗ ಗೈನ ವೇಳೆಯೊಳು
 ಸಜ್ಜಾತಿ ಸತಿಯರಿನಿಯರ ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳು
 ಲಜ್ಜೆವೆರಸಿ ರಂಜಿಪುದು

೩೯

ಪರದೇವತೆಯೆಂದು ಭಕ್ತಿಗೈವುದು ಬಲು
 ದೊರೆಯೆಂದು ಪಚರಿಸುವುದು
 ಗುರುವೆಂದು ವಿನಯಗೂಡಿಪುರ್ವದಿನಿಯನೊಳು
 ನೆರವೆಂದು ನೆರೆ ನಂಬುವುದು

೪೦

ಮುಳಿದಲ್ಲಿ ಮುಳಿದೆಳಸಿದುದನೆಳಸಿಯಲ್ಲ
 ಗಳೆದುದೆಲ್ಲವನಲ್ಲಗಳೆದು
 ಬಳಿವಿಡಿದಿನಿಯನ ಪಾದಾರವಿಂದದ
 ನೆಳಲಂತೆ ನೇಮಮೊಳಿಹುದು

೪೧

ಕೆಳೆಗೊಳುವುದು ಸೇವೆಗೈವುದು ನಲ್ಲನ
 ಬಳಿ ಸಲುವುದು ಭಜಿಸುವುದು
 ಒಳಗುವೇಳುವುದೊಡನಾಡುವುದೊಲಿದೊಲೈ
 ಗೆಳಸುವುದೇಕನೆನುವುದು

೪೨

ಗಣಿಸುವುದವನರಿವೆಯ ಳಕೌಶಲಗಳಳಿ
 ಗುಣಿಸುವುದವನ ಗುಣಗಳ
 ಎಣಿಸುವುದವನೊಲಿದೆಸಗುವ ನಲ್ಮೆಯ
 ತಣಿಸುವುದಿಂತು ಚಿತ್ತವನು

೪೩

ಕೇಳುವುದವನ ಕೀರ್ತಿಯನಾಲಿಪರಿಗೆ
 ವೇಳುವುದವನ ಪೆರ್ಮೆಯನು
 ಮೇಳಗೊಳುವುದವನೊಳು ಮೇರೆ ಮಾರದೆ
 ಬಾಳುವುದಿಂತು ಭಾವೆಯರು

೪೪

ಈ ತೆರದೊಳು ನಡೆದಿನಿಯನ ಮನಕೆ ಸಂ
 ಪ್ರೀತಿದೋರಿಸುವ ಪೆಂಡಿರಿಗೆ
 ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಬಗೆ ಬಣ್ಣವೇರಿ ವಿ
 ಖ್ಯಾತಿ ಬೆಳೆದು ಬಿತ್ತರಿಪುದು

೪೫

ತಳುವದಡವಿಯೊಳು ತನ್ನ ತಪ್ಪಿಸಿ ಪೋದ
 ನಳನೊಳು ನಲ್ಮೆಯನೆಸಗಿ
 ಇಳೆಯ ಪೆಂಡಿರೊಳೆಣೆಯಿಲ್ಲದ ಕೀರ್ತಿಯ
 ತಳೆದಿಸೆದಳು ದಮಯಂತಿ

೪೬

ಕಾನನದೊಳು ಕಡುಕಷ್ಟವಡೆದು ನೋವು
 ಬೇನೆಗಳಿಗೆ ಬೇಸರದೆ
 ಸಾನುರಾಗದೊಳನುಸರಿಸಿ ತನ್ನಿನಿಯನ
 ಜಾನಕಿ ಜಸವ ಪಡೆದಳು

೪೭

ದ್ಯೂತಕೇಳಿಯೊಳಜ್ಞಾತವಾಸದೊಳಂದು
 ಧಾತುಗುಂದದೆ ಪಾಂಚಾಲಿ
 ಓತು ಪಾಂಡವರನೊಲಿಸಿ ಹದಿಬದಿಯರ
 ಬೈತಲೆವಣಿಯೆನಿಸಿದಳು

೪೮

ಇಂತು ವಸಿಷ್ಠನೊಳಿದಳರುಂಧತಿ
 ಇಂತತ್ರಿಯೊಳನಸೂಯೆ
 ಇಂತಗಸ್ತ್ರನೊಳು ಲೋಪಾಮುದ್ರೆ ಪೆರತೇ
 ನಿಂತಿದರ್ಲೆಲ್ಲ ಸಾಧ್ವಿಯರು

೪೯

ಇಂತು ನಡೆದು ಪತಿಗಂತರಂಗಿಯರಪ್ಪ
ಕಾಂತೆಯರಿಗೆ ಕಯ್ಯೊಡನೆ
ಸಂತಾನ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳನು ಶ್ರೀ
ಕಾಂತನು ಕೈಸೇರಿಸುವನು

೫೦

ಚಿನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ
ಹೊನ್ನಮ್ಮನುಸುರ್ದ ಕಬ್ಬದೊಳು
ಮನ್ನಣೆವಡೆದಿಸೆದುದು ಮೂರನೆಯ ಸಂಧಿ
ಸನ್ನತ ಗುಣಸಂಬಂಧಿ

೫೧

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಧಿ

ನಂದನ ಮೋಹದ ನಂದನ ಸನಕಸ
ನಂದನವಂದಿತ ಚರಣ
ಮಂದರಧರ ಮಾಧವ ಗೋವಿಂದ ಮು
ಕುಂದ ದೇವನೆ ಸಲಹೆನ್ನ

೧

ಎಂದೆಂದುಮಿನಿಯನೊಳೆರೆ ಹೊರೆಯಿಲ್ಲದ
ಚಂದದಿಂದೆರ್ದೆಯೊಳು ನಿಂದ
ಇಂದುಸೋದರಿಗಿಂದೀವರ ಮಂದಿರೆ
ಗಿಂದಿರೆಗಿಂದು ವಂದಿಸೆನು

೨

ಅತ್ತಿ ಮಾವನು ಮೊದಲಾದ ಪೂಜ್ಯರೊಳನು
ವೃತ್ತಿಗೈದಾತ್ಮವಲ್ಲಭನ
ಚಿತ್ತವರಿತು ಸೇವೆಯೆಸಗುವ ಸತಿಯರ
ವೃತ್ತವ ಬಿತ್ತರಿಸುವೆನು

೩

ತನ್ನ ಪೆತ್ತವರು ಮಿಗಿಲು ತನ್ನವರೊಳು
ತನ್ನ ಪೆತ್ತವರಿಗೆ ಮಿಗಿಲು
ತನ್ನಿನಿಯನ ಪೆತ್ತವರೆಂದವರನು
ಮನ್ನಿಸುವುದು ಮರುಕದೊಳು

೪

ಗಂಡನ ಬಲೈಯೊಳತ್ತಿವಾವಂದಿರ
ಗಂಡನನವರ ಬಲೈಯೊಳು
ಅಂಡಲೆಯದೆಯನಿಬರನನುಸರಿಸುವ
ಪೆಂಡಿರ ಜಸ ಪೆರ್ಚುವುದು

೫

ಅತ್ತಿವಾವಂದಿರೊಳಡಕಮೆನಿಸಿ ಪತಿ
ಚಿತ್ತದಿರವ ಸೆರೆಗೊಂಡು
ವೆತ್ತ ತಾಯನು ವೆಸರೆನಿಸುವುದಿಳೆಯೊಳ
ಗುತ್ತಮನಾರಿಯರೊಲಿದು

೬

ಎಂತು ಕಾಪಿಟ್ಟೊಡಮೇನ ಬೆಸಸಿದೊಡ
ಮಂತರಂಗದೊಳನುಗೆಡದೆ
ಚಿಂತಿಸಿಯಳಲದೆ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಳದತಿ
ಸಂತೋಷದೊಳು ಸಮ್ಮತಿವುದು

೭

ಪೊತ್ತು ಪೊತ್ತಿಗೆ ಪೋಗಿ ಪೊಡಮಟ್ಟು ನಸು ತಲೆ
ಗುತ್ತಿ ನಾಣ್ಣುತ ನಲವಿನೊಳು
ಒತ್ತಿ ನೊಳುಪಚರಿಸುತ್ತಿದವರೊಲಿ
ದಿತ್ತುದರಿಂದ ತಣವುದು

೮

ಉತ್ತರಕುತ್ತರವಿತ್ತಿದಿರಾಡದೆ
ಒತ್ತಿ ನುಡಿಯದೊತ್ತರಿಸದೆ
ಮತ್ತವರಿತ್ತಾಣತಿಯ ಮಸ್ತಕದೊಳು
ಪೊತ್ತು ಪೂಜಿಸುತೆಸಗುವುದು

೯

ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡದೆ ಅವಮತಿಗೈಯದೆ
 ಮತ್ತೆಯಾಗದೆ ಮರೆತಿರದೆ
 ಅತ್ತಿನಾವಂದಿರಾಣತಿಯನಾಲಿವುದೇಕ
 ಚಿತ್ತದೊಳೇಕಪತ್ತಿಯರು

೧೦

ಕೂಗಿ ನುಡಿಯದೆ ಕೊಬ್ಬದೆ ಕೋಪವೆಸಗದೆ
 ಮೂಗುವಡದೆ ಮೋಡಿಗೊಳದೆ
 ಲೋಗರುಚಿತಮೆನಲೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯನು
 ನಾಗಿ ನುಡಿವುದವರೊಡನೆ

೧೧

ಮುದುಕರರಿಯರೆಂದು ಮುಂದುಗೆಟ್ಟಾಡದೆ
 ಚದುರರಲ್ಲಿಂದು ಜರೆಯದೆ
 ಇದು ಹಿತವೆಂದವರಿತ್ತುಪದೇಶವ
 ನೆದೆಗೊಳಿಸುವುದೆಸಗುವುದು

೧೨

ಪಾಡುವಡಿಪರೆಂದು ಪರಿಹರಿಸದೆ ಚುನ್ನ
 ವಾಡದೆ ಮನೆವಾಕ್ತೆಯನು
 ಮಾಡುವುದವರ ಸಮ್ಮತದಿಂದ ಸತಿಯರೊ
 ಳೀಡುಜೋಡಿಲ್ಲಿನಿಸುವುದು

೧೩

ಮಾನಗೊಳದೆ ಮೈಲಿಗೆಯೆಂಜಲೆಂದನು
 ಮಾನಗಯ್ಯದೆ ಮನವೊಲಿದು
 ಬೇನೆಬಿದ್ದಿರೆ ಪೇಸದೆ ಬೇಸರದೆ ಸ
 ನ್ಮಾನದೊಳುಪಚರಿಸುವುದು

೧೪

ಹಮ್ಮುಗೊಳದೆ ಹದವಳಿಯದೆ ನಾವನ
 ಸಮ್ಮುಖದೊಳು ಾಮಂಡಿಸದೆ
 ಹೆಮ್ಮೆವಾತಾಡದೆ ಹೆಕ್ಕಳಿಸದೆ ಚಿತ್ತ
 ಸಮ್ಮತಿಯರಿತೆಸಗುವುದು

೧೫

ಅವ ವೇಳೆಯೊಳಾವುದು ನುಗೊಳಲೆಳಸಿದ
 ರಾ ವೇಳೆಯೊಳವನೆಲ್ಲ
 ಸಾವಧಾನದೊಳು ಸಂಗತಿಗೊಳಿಸುವುದಿಷ್ಟ
 ದೇವತೆಯಿಂದೆಣಿಸುವುದು

೧೬

ಒತ್ತಿನೊಳಿದ್ದೊಲವರಿತಡಿಗಳನೊಯ್ಯ
 ನೊತ್ತುವುದೊಂದುವೆರೆವುದು
 ಸುತ್ತುಗೆಲಸವ ಸೊಲ್ಲಿಸದೆಸಗುವುದಿಂ
 ತತ್ತೆಯನನುವರ್ತಿಸುವುದು

೧೭

ಬೀಸುವುದೊಮ್ಮೆ ಪಿಡಿದು ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆಯ
 ಪಾಸುವುದೊಮ್ಮೆ ಪಾಸಿಗೆಯ
 ಸೂಸುವುದೊಮ್ಮೆ ಪನ್ನೀರ ಸುಗಂಧವ
 ಪೂಸುವುದೊಮ್ಮೆ ಪೂಜುವುದು

೧೮

ತಾನೆ ನೀರೆರೆದು ಮೀಯಿಸುವುದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
 ತಾನೆ ತೊಡಿಗೆ ತೊಡಿಸುವುದು
 ಏನೆಸಗುವೆನೆಂದಿದಿರೊಳಿದ್ದೆಲ್ಲವ
 ಸಾನಂದದೊಳು ಸಮನಿವುದು

೧೯

ಉಡುಗೆ ತೊಡಿಗೆಯೂಟ ಮಿಹದೊಳತಿಶಯ
 ವಡುವೆನೆಂದೊಡಲು ಮರೆಯದೆ
 ಪಡಿಯಹೆನೆಂದು ಬಗೆಯದವರಿಗೆ ತಾನು
 ಕಡಮೆಯೆನಿಸಿ ಕಾಣಿಸುವುದು

೨೦

ಕುತ್ತವೆಣಿಸಿ ಕೋಪಗೊಳದೆ ಕೂರ್ತಿವರೆಮ್ಮ
 ತೆತ್ತಿಗರೆಂದೆರ್ದೆಗೊಳಿಸಿ
 ಅತ್ತಿಗೆ ನಾದಿನಿಯರೊಳಂತರಂಗವ
 ಪತ್ತುಗೆಗೊಳಿಸಿ ಬಾಳುವುದು

೨೧

ಅಂದಂದಿಗಿನಿಯನ ಮೆಯ್ಯಾರೈಕೆಯ
 ಇನೆಂದೆಂದಿಗು ಇ ಬೇಸರದೆ
 ಒಂದೆ ನಾವೆಯೊಳೇರಿದವರಂತೆ ಸವತಿಯ
 ರೊಂದೆನಿಸಿಪುರದೊಪ್ಪದೊಳು

೨೨

ಪೋರದೆ ಪುರುಡಿಸದೊರ್ವರೊರ್ವರೊಳನು
 ಸಾರಮೆನಿಸಿ ಸಮ್ಮತದೊಳು
 ಓರಗೆಗಳದಿಯರೊಂದುವೆರಸುವಂ
 ತೋರಗಿತ್ತಿಯರೊಂದಿಹುದು

೨೩

ತಂದೆ ತಾಯನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಕೈಗೆಡೆಯಾಗಿ
 ಬಂದ ಸೊಸೆಯರ ಬಾಧಿಸದೆ
 ಅಂದಂದಿಗುಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಯೂಟ ಮಿಹಗ
 ಳಿಂದ ಸಂತಸಗೊಳಿಸುವುದು

೨೪

ಬಸವಳಿಸದೆ ಪಳೆಯದೆ ಭಂಗವಡಿಸದೆ

ಹಸಗೆಡಿಸದೆ ಹದುಗಿಸದೆ

೪ ಬಸಿರೊಳು ಬಂದ ಪೆಣ್ಣಕ್ಕಳ ಮರುಕವ

ಸೊಸೆಯರೆಡೆಯೊಳಿಸಗುವುದು

೨೫

ಬಸಿರನಿಟ್ಟಿಸಿಯುಣಬಡಿಸುವುದೊಳುಮುಡಿ

ಯೆಸಕವರಿತು ಮಿಯಿಸುವುದು

ಒಸೆದು ಸಿಂಗರಿಸುವುದೊಲಿದು ನೋಡುವುದಿಂತು

ಸೊಸೆಯರ ಸುಖಬಡಿಸುವುದು

೨೬

ಒಲಿದು ೫ ಬಸಿರಿ ೫ ಯಾನಾವುದ ಬಯಸುವ

ಳಲಸದೆಯವನೆಲ್ಲವನು

ಪಲವಗೆಯೊಳು ಪವಣಿಸಿಯವಳಿಚ್ಛೆಯ

ಸಲಿಸಿ ಸಂತಸಗೊಳಿಸುವುದು

೨೭

೬ ಅಲಿಗೈವ ಬಗೆಯನರುಹಿ ತಂದೆ ತಾಯನು

ಪಲಬಗೆಯೊಳು ಬಳಲಿಸದೆ

ನಲವಿನೊಳಿನಿಯನ ನಲೈಯನೊರೆವುದು

ಕುಲದೊಳೊಗೆದ ಕುವರಿಯರು೬

೨೮

ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ೭ ತಮ್ಮ ೭

ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳೊಳು

ಕಕ್ಕಸಗೊಂಡು ಕನಲಿ ಕಾದದೆ ಮಿಗೆ

ಯಕ್ಕರನನುಗೊಳಿಸುವುದು

೨೯

೪. (ಖ) ಬಸುರೊಳು. ೫. (ಖ) ಬಸುರಿ. ೬. (ಗ) ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯ ಇಲ್ಲ. ೭. (ಖ) ತನ್ನ.

ತಾಯ ತಂದೆಯ ದೆಸೆ ಗಂಡನ ದೆಸೆಯೆಂ
 ಬೀಯೆರಡಿರವಿನೊಳೆಸೆವ
 ಕಾಯ ಬಾಂಧವರ ಕಣ್ಣೆರಡೆಂದು ಕಾಂಬುದ
 ಸೂಯೆಗೊಳದೆ ಸುಖಿಸುವುದು

೩೦

ಬುದ್ಧಿಗಲಿಯಲರಿಯದ ಪಸುಮಕ್ಕಳ
 ಮುದ್ದಿಸಿ ಮುದವೇರುವುದು
 ಬುದ್ಧಿಗಲಿನ ಕಾಲದೊಳು ವೊಯ್ದು ಬಯ್ದು ನ
 ಲ್ಪುದ್ಧಿಗಳನೆ ಬೋಧಿಸುವುದು

೩೧

ಓದುಗಲಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂಟ ಮಿಹವ
 ನಾದರದಿಂದನುಗೊಳಿಸಿ
 ಓದಿಸುವರು ಕೊಂಡು ಬಯ್ದೊಡಮವರನು
 ಮೂದಲಿಸದೆ ಸಮ್ಮತಿಪುದು

೩೨

ಬಸಿರೊಳು ಬಂದ ಕುವರನಾದೊಡಮೇನು
 ವೊಸವರೆಯದ ಪುರುಷನನು
 ಒಸೆದು ನಿಟ್ಟಿಸಿಯೊಡಲೋಜೆಯೊಳ್ಪುಗಳ ಬ
 ಣ್ಣಿಸಲಾಗದು ಭಾವೆಯರು

೩೩

ಗುರು ಪಿರಿಯನು ತಂದೆ ಸೋದರನಣುಗನು
 ವೊರೆವರಸಾದೊಡಮೇನು
 ಬರಿಸ ಪನ್ನೆರಡಾದ ಬಳಿಕಾರೊಳಮೊಂದು
 ವೆರಸದೆ ಪೆರದೆಗೆದಿಹುದು

೩೪

ಪಸಿದು ಬಳಲಿ ಪರದೇಸಿ ಲಬಾಯ್ವಿಡೆ ಕಂ
ಡಸಮಯವೆಂದಬ್ಬರಿಸದೆ
ಬಿಸುವಾತಿನೊಳು ಬೇಯಿಸದಿದ್ದ ಮಾತ್ರವ
ನೊಸೆದೀವುದೊಳ್ವಾತಿನೊಳು

೩೫

ನೆರೆಮನೆ ಮುಮ್ಮನೆ ಗರತಿಯರೊಲಿದೊಮ್ಮೆ
ಬರೆ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ
ಕರೆದಾದರಿಸಿ ಕೈಲಾಪ ತೆರದಿ ಸ
ತ್ಕರಿಸಿ ಭರದೆ ಕಳುವುವುದು

೩೬

ಮೊನೆಗಾತಿ ಮುಗುದೆ ಮುಸುಂಡಿಯಾಗಲಿ ನೆರೆ
ವನೆ ಗರತಿಯ ನೀಕರಿಸದೆ
ಮನೆಗೆ ಬಂದೆಡೆಯೊಳು ಮನ್ನಿಸಿ ಮನಮೊಲಿ
ದನುವರಿತಾದರಿಸುವುದು

೩೭

ತನ್ನ ಮನೆಯ ಮದುವೆಯೊಳು ಮಂಗಲದೊಳು
ತನ್ನ ಬಾಂಧವರೆಲ್ಲರನು
ಅನ್ನ ಪಾನಂಗಳಿಂದಾದರಿವುದು ಮತ್ತೆ
ಪೊನ್ನಡೆಯಿತ್ತು ಪೂಜುವುದು

೩೮

ಅರಿಯದೊಳಿಗವೆಣ್ಣುಳು ತಪ್ಪುಗೈದಡಿ
ಗೆರಗಿದೊಡನೆ ಮನಗರಗಿ
ಮರೆತದನೆಲ್ಲವ ಮಕ್ಕಳೊಳೆಸಗುವ
ಮರುಕವೆರಸಿ ಮನ್ನಿವುದು

೩೯

ಮುಳಿದವರೊಳು ಮೊಗವಂಟೆ ಮುಗ್ಗದೆಯಾಡಿ
 ಪಳಿದವರೊಳು ಪೋರುಗೊಳದೆ
 ಮುಳುಗಿಯೆಚ್ಚವರೊಳು ಮೂದಲೆಯೆಸಗದೆ
 ಒಳುವೆಂಡಿರೊಳ್ಳುವಡೆವುದು

೪೦

ಕಂಡ ಕಂಡವರೊಳು ಕಡುದೈನ್ಯವಡೆಯದು
 ದ್ವಂಡೆಯೆನಿಸಿ ತಾನಿರದೆ
 ಗಂಡನ ಘನತೆಯೆಂತಂತು ಪರ್ಯ ಕೈ
 ಕೊಂಡೆಸೆವುದು ಕೋವಿದೆಯರು

೪೧

ಕೇಣಗೊಂಡವರೆಂತು ಕೆಣಕಿ ನೋಡಲಿ ಮತ್ತೆ
 ಮಾಣಲಿ ಮನುತೆಯುಳ್ಳವರು
 ಊಣೆಯನಿಲ್ಲದಂತೊಳ್ಳಡತೆಯೊಳಿದುರ್
 ಕಾಣಿಸುವುದು ಘನತೆಯನು

೪೨

ಬಸವಿಯರೊಳು ಪಾತಕಿನಿಯರೊಳು ಮ
 ತ್ತಸತಿಯರೊಳು ಕೆಳೆಗೊಳದೆ
 ಪೊಸತಿಲ ಪೊರಗಡಿಯಡದೊಳ್ಳೆಂಡಿರ
 ಜಸವಳ್ಳಿ ಜಗವ ಪರ್ಬುವುದು

೪೩

ಮಾಲೆಗಾತಿಯ ಮಡವಳತಿಯ ಕಣಿತಿಯ
 ಸೂಲಗತ್ತಿಯ ಸೂಳೆಯನು
 ಅಲೋಚನೆಗಂತರಂಗಕೆ ಬರಿಸದೆ
 ಮೇಲರಿತಿಹುದು ಮೇರೆಯೊಳು

೪೪

ಬಸಿರಿಯ ಬಾಣಂತಿಯ ಬೇನೆವಡೆದರ
ಹಸುಮಕ್ಕಳ ಹಯನುಗಳ
ಬಸವಳಿಸದೆ ಬಳಲಿಸದೆ ಬಯ್ಯದೆ ಬಗೆ
ಯೊಸೆದುಚಿತದೊಳೊವುವುದು

೪೫

ನೀತಿ ವರ್ತನಗಳ ನಿಯಮಿಪ ಪಿರಿಯರ
ಮಾತುಗಳನು ಮನಗೊಳಿಸಿ
ಆ ತೆರದೊಳು ನಡೆದವನಿಯೊಳಧಿಕ ವಿ
ಖ್ಯಾತಿವಡೆವುದು ಕಾಂತೆಯರು

೪೬

ತಡೆಯದೆಳಮೆಯೊಳು ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ
ನಡುವರೆಯದೊಳು ನಲ್ಲನಿಗೆ
ಕಡುಮುದುಪಾದ ಕಾಲದೊಳು ತನ್ನಣುಗರಿ
ಗಡಕಮೆನಿಪುದಬಲೆಯರು

೪೭

ಈ ರೀತಿಯೊಳಿರ್ಪುದೇಕಪತ್ನಿಯರಿಗೆ
ನಾರಾಯಣನಾಜ್ಞೆಯೆಂದು
ಆರೈದು ತಿಳಿದಾಚರಿಪುದೊಡನೆ ಕೈ
ಸೇರುವುವಿಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳು

೪೮

ಅರಿತಾಚರಿಸಿಯಖಿಲ ಶಾಸ್ತ್ರತತ್ವವ
ನರಿಯದವರಿಗರಿಯಿಸುತ
ಮೆರೆವ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಮೆಲ್ಲಡಿದಾವರೆ
ಗೆರಗಿ ಭಕ್ತಿಯನೆಸಗುವುದು

೪೯

ಕೀಳು ದೇವತೆಗೆರಗದೆ ಕಿರಿಯರ ಮಾತ
 ಕೇಳದೆ ಕೀಳಿಗಿಳಿಯದೆ
 ಏಳು ಲೋಕವ ಪೊಡೆಯೆಡೆಯೊಳಿಟ್ಟೀವು
 ನಾಳುತನವನಾದರಿಪುದು

೫೦

ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ
 ಹೊನ್ನಮ್ಮನುಸುರ್ದ ಕಬ್ಬದೊಳು
 ಉನ್ನತಿವಡೆದೊಗೆದುದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಧಿ
 ಸನ್ನತ ಗುಣಸಂಬಂಧಿ

೫೧

ಐದನೆಯ ಸಂಧಿ

ಅಮರ್ದುಗಡೆವ ಸಮಯದೊಳಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿ
ದರ್ಮರಂರತಚ್ಚರಿವಡೆಯೆ
ಕಮಲೆಗೆದೆಯನಿಂಬುಗೊಳಿಸಿದ ಪುರುಷೋ
ತ್ತಮನಡಿಗಾನೆರಗುವೆನು

೧

ಕಡೆವುದನುಳಿದು ಕಾದಿಹ ಬಿಡುಗಣ್ಣರ
ಗಡಣಂಗಳ ಕಡೆಗಣಿಸಿ
ಒಡನೆ ನಾರಾಯಣನುರವ ಸೇರಿದ ಸಿರಿ
ಮಡದಿಯಡಿಗೆ ವಂದಿಪೆನು

೨

ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳೊಡವುಟ್ಟಿದರತ್ತಿ ಮಾ
ವಂದಿರು ಸಕಲ ಬಾಂಧವರು
ಕುಂದದೆ ನಲ್ವೆಂಡಿರ ಕೂರ್ತುಪಚರಿ
ಪಂದವನನುವದಿಸುವೆನು

೩

ಪೆಣ್ಣ ಪೆತ್ತವರ ಬಳಗ ಬಳೆವುದು ಬೇಗ
ಪೆಣ್ಣ ಪೆತ್ತವರು ಪೆಚುವರು
ಪೆಣ್ಣ ಪೆತ್ತದರಿಂದೆ ಪೆಸರೆನಿಸಿತು ಮಿಗೆ
ಬಣ್ಣವೇರಿತು ಪಾಲ್ಗಡಲು

೪

ಪೆಣ್ಣೆಂದ ಪೆರ್ಮೆಗೊಂಡನು ಹಿಮವಂತನು
 ಪೆಣ್ಣೆಂದ ಭೃಗು ಪೆರ್ಚಿದನು
 ಪೆಣ್ಣೆಂದ ಜನಕರಾಯನು ಜಸವಡೆದನು
 ಪೆಣ್ಣು ನಿಂದಿಸಲೇಕೆ ಪೆರರು

೫

ಸಿರಿರಾಣಿಯ ಸೀತೆಯ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಶ್ರೀ
 ಹರಿಯೊಡನೊಂದೆ ಹಂತಿಯೊಳು
 ಇರಿಸಿ ಪೂಜೆಯನೊಡರಿಸುವರು ಪಿರಿಯರು
 ಪರಿಕೆವೊಡವರು ಪೆಣ್ಣೈಸೆ

೬

ಪೆಣ್ಣಲ್ಲವೆ ತಮ್ಮನೆಲ್ಲ ಪಡೆದ ತಾಯಿ
 ಪೆಣ್ಣಲ್ಲವೆ ಪೊರೆದವಳು
 ಪೆಣ್ಣು ಪೆಣ್ಣೆಂದೇತಕೆ ಬೀಳುಗಳೆವರು
 ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಗಾವಿಲರು

೭

ಕುವರನಾದೊಡೆ ಬಂದ ಗುಣವೇನದರಿಂದ
 ಕುವರಿಯಾದೊಡೆ ಕುಂದೇನು
 ಇವರಿರ್ವರೊಳೇಳೆವಡೆದವರಿಂದ
 ಸವನಿಪುದಿಹಪರಸೌಖ್ಯ

೮

ಕುಲಪುತ್ರನೋದಿ ತಿಳಿದು ನಡೆದಲ್ಲದೆ
 ಕುಲವನುಧ್ಧರಿಸಲರಿಯನು
 ಕುಲಪುತ್ರಿಯೊಳ್ಳು ವರನಿಗಿತ್ತ ಮಾತ್ರಕೆ
 ಕುಲಕೋಟಿಯನುಧ್ಧರಿಸಲು

೯

ಬಸುರೊಳೊಗೆದು ಬಳಿದೇಕ ರೀತಿಯೊಳೆಲ್ಲ
 ಸಿಸುಗಳಿದೊಡಮೇನು ಬಳಿಕ
 ಒಸೆದಿತ್ತುದನೊಡಬಡುವಳು ಪೆಣ್ ಗಂಡು
 ಪಸುಗೆಗೊಂಬನು ಬಲೈಯೊಳು

೧೦

ಪುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯೊಳು ಪೋರಿ ಪುರುಳುಗೊಂಬ
 ದಿಟ್ಟ ಗಂಡುಗಳಂತಿರಲಿ
 ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ತಣೆವ ಕುವರಿಗೆ ಮನ
 ಮುಟ್ಟಿ ಕೊಡುವುದು ಕೋವಿದರು

೧೧

ಎನ್ನ ಪೆತ್ತವರಿವರೀ ಮನೆಯೊಡನೆಗ
 ಕೆನ್ನವೆಂದಿರವಿಲ್ಲದಿರ್ಪ
 ಕನ್ನೆಯನನ್ಯರಿಗೀವನ್ನೆವರಮುರೆ
 ಮನ್ನಿಸುವುದು ಮಮತೆಯೊಳು

೧೨

ಅರಿತು ನಿಟ್ಟಿಸೆ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಂದತಿಶಯ
 ದೆರಕದೊಳೆಸೆವ ಪೆಣ್ಗಳನು
 ಪೊರನೋಟದಿಂದ ನೋಡದೆ ಪೋಲೆನಿಸದೆ
 ಮರುಕವೆರಸಿ ಮನ್ನಿವುದು

೧೩

ಪದುಳಗೊಳಿಸಿ ಪಲಬಗೆ ಪಸದನಗಳ
 ಪುದುಗಿಸಿ ಪೊಂದೊಡಿಗೆಗಳ
 ಮದುವೆಗೆ ನೆರೆದ ಪೆಣ್ಣುಕ್ಕಳ ನಿಟ್ಟಪ
 ರೆದೆಗೊಳಿಪಂತೆಸಗುವುದು

೧೪

ಸುಗುಣನಾವನು ಸುಚರಿತ್ರನಾವನು ಕಣ್ಣೆ
 ಸೊಗಸುವ ಸೊಬಗನಾರೆಂದು
 ಬಗೆದು ಭಾವಿಸಿ ಪೆಣ್ಣಿನೀವುದು ವಂಶದೊ
 ಕೊಗೆದೊಳ್ಳು ವರನಿಗೊಲಿದು

೧೫

ಅಲೆಗೆಯ್ದದವಮತಿಯೆಸಗದ ವೈರವ
 ಬಲಿಸದ ಬರಿದೆ ಪಳೆಯದ
 ಕೊಲೆ ಬೈಗಳಿಂದ ಕೋಟಲೆಗೊಳಿಸದ ಸ
 ತ್ತುಲಕೀವುದು ಕುವರಿಯನು

೧೬

ಪಣದಾಸೆ ನಂಟುತನದ ಪತ್ತುಗೆ ನೇಹ
 ದೆಣಕೆಗಳಿಂದೆದೆಗರಗಿ
 ಗುಣ ಜವ್ವನ ಕುಲ ರೂಪುಗುಂದಿದ ನಡೆ
 ವೆಣಕೀಯಲಾಗದು ಪೆಣ್ಣು

೧೭

ಜಡನಿಗೆ ಜಾತಿಹೀನನಿಗೆ ಚಂಚಲನಿಗೆ
 ಕಡು ಮೂರ್ಖನಿಗೆ ಗಾಂಪನಿಗೆ
 ಬಡತನದೊಳ್ಳು ಬಲು ಬವಣೆಗೊಂಬವನಿಗೆ
 ಕೊಡಲಾಗದು ಕುವರಿಯನು

೧೮

ಬಾಳಿ ಬದುಕಿ ತಣಿವಿಲ್ಲದ ತಮ್ಮಂತೆ
 ಬಾಳಲೆಳಸುವ ಬಾಲಕಿಯ
 ಬೀಳುಗುವರನಿಗೆ ಬೆಲೆಗೈದರೆಂಬುದ
 ಕೇಳಿ ಕಿವಿಯ ಮುಚ್ಚುವುದು

೧೯

ತನ್ನ ಮನೆಯೊಳುಂಡು ತವರುಮನೆಯ ಸಂ
ಪನ್ನವಕ್ಕೆಂಬ ಪೆಣ್ಣಳಿಗೆ
ಪೊನ್ನ ತೊಡಿಗೆ ಪೊಸದುಗುಲಂಗಳನಿತ್ತು
ಮನ್ನಿಸುವುದು ಮನವರಿತು

೨೦

ಬಡವರಾವೆಮಗೆಲ್ಲಿ ಬರ್ಪುದೊಡವೆಯೆಂದು
ಕಡುದೈನ್ಯವಾಡಿ ಕಳೆಯದೆ
ಉಡದೆ ತೊಡದೆ ತಾವುಳಿದು ತನುಜೆಯರಿ
ಗುಡುತೊಡುವೊಡನೆ ಕೊಡುವುದು

೨೧

ತನ್ನ ತವರುಮನೆಯವರಿತ್ತ ಪಿತ್ತಳೆ
ಪೊನ್ನೆಂದು ಬಗೆದು ಪೂಜಿಸುವ
ಕನ್ನೆಯರೊಳು ಕಡುಗೂರ್ಮೆಯನೊಡರಿಸಿ
ಪೊನ್ನ ರನ್ನದೊಳು ಪೂಜುವುದು

೨೨

ಪುಟ್ಟಿದಂದದಿ ಬಂದು ಪೊಕ್ಕಳೆಂದಣುಗಿಯ
ನೆಟ್ಟನೆ ನಿಂದಿಸದಂತೆ
ಕಿಟ್ಟಿದ ಪಲಕೆಲವೊಡವೆಗಳನು ಕೈ
ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದು ಬೇಸರದೆ

೨೩

ಬೇಡಿ ಬೇಡಿದ ವಸ್ತುವ ಪೆಣ್ಣಗುವಿಗೆ
ನೀಡುವ ನೇಮಗಾರರಿಗೆ
ಪೋಡಶದಾನದ ಫಲ ಸುಲಭದೊಳು ಕೈ
ಗೊಡುವುದೆಂಬರುತ್ತಮರು

೨೪

ಅನ್ನಪಾನದೊಳಾಭರಣ ವಸನದೊಳು
ಮನ್ನಣೆಯೊಳು ಮನಮೊಲಿದು
ಕನ್ನೆ ರನ್ನೆಯರು ಪರಕೆಗೈಯಲಾ ಮನೆ
ಯುನ್ನತಿವಡೆದೊಪ್ಪುವುದು

೨೫

ಅದರಿಂದ ಪೆಣ್ಣುಕ್ಕಳನಾದರಿಪುದು
ಮುದವೇರಿಪುದು ಮುದ್ದಿಪುದು
ಮದುವೆ ಮಂಗಲದೊಳು ಮನವೊಲಿದವರಿಗೆಂ
ದೊದವಿಪುದುಚಿತ ವಸ್ತುವನು

೨೬

ಸಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆಯ ವೂಸರವ ಇಂ
ಬಣ್ಣ ಪಲವು ಭಕ್ಷ್ಯಗಳ
ಕಣ್ಣು ವಿಡಿದುದನು ಕಳುಹಿಸುವುದು ತನ್ನ
ಪೆಣ್ಣೆದ್ದ ಮನೆಗೆ ಬೇಸರದೆ

೨೭

ಅಂದಂದಿಗೆ ನೆನೆ ನೆನೆದು ನೇಹದೊಳೆನ್ನ
ಕಂದನೆಂತಿರ್ದಪಳೆಂದು
ಬಂದ ಬಂದವರ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕೇಳುವುದು ಮನ
ದಂದು ಮಾನಿಸರನಟ್ಟುವುದು

೨೮

ಬರಿಸುವುದೊಂದೂರೊಳರ್ಪಳನುಪಚಾರ
ವೆರಸಿ ಪಾರಣೆ ಪರ್ವಗಳಿಗೆ
ನೆರೆಯೂರೊಳು ಬಾಳುವ ನಿಜ ತನುಜೆಯ
ಕರೆಯಿಸುವುದು ಕಾಲವರಿತು

೨೯

ತಂದೆಯ ಮನೆಯಿಂದ ತಂದೆನೀ ವಸ್ತುವ
ನೆಂದೇಳ್ಗೆಯ ಕೊಳುವಂತೆ
ಬಂದ ಬಂದಾಗ ಬರಿದೆ ಕಳುಸದೆ ಪೆಣ್ಣೆ
ಗೊಂದರೆಯೊಡನೆಗೊಡುವುದು

೩೦

ಮಂದಿವಾಳದೊಳಾಣ್ಣನ ಮೇಗಣ ದೂರ
ತಂದ ತನ್ನ ಣುಗಿಯನೊಡನೆ
ಹಿಂದುಮುಂದೆಣಿಸದೆ ಹೀಯಾಳಿಸಿ ಮಿಗೆ
ನಿಂದಿಸಿ ನೀಕರಿಸುವುದು

೩೧

ಅವಿವೇಕದೊಳು ತನ್ನಾಣ್ಣನ ನುಡಿಗಳೆಳ
ದವಮತಿಗಳನಾಚರಿಸ
ಕುವರಿಗೆ ಸಲಿಗೆಯ ಕೊಟ್ಟು ಕೊಬ್ಬಿಸ ತವ
ರವರೈಸೆ ಪೆಣ್ಣಾಗದವರು

೩೨

ಮುಳಿವ ಮೋಡಿಯೊಳಿರ್ಪ ಮೊನೆವಾತಾಡುವ
ಪಳಿವ ಪಲವು ಪಾಡುಗಳಿಗೆ
ಅಳಲುವ ಮನವನಡಗಿಸಿಯಣುಗಿಗಾಗಿ
ಅಳಿಯನಿಗಳುಕೆ ನಡೆವುದು

೩೩

ಪೆತ್ತ ಪೆಣ್ಣುಗಳ ಪೆರ್ಚಿಸಿ ವೈಮರಿದು
ನೃತ್ತಿಯಪ್ಪಂತೆ ಮನ್ನಿಸದೆ
ಸುತ್ತು ಕೆಲಸವ ಕಲಿಸಿ ಗೈಸುವುದೊಡ
ನೊತ್ತಿ ನುಡಿವುದುಚಿತವನು

೩೪

ಕಂದ ಕೇಳಿನಿಯನು ಕನಲಿ ಾಕಾಡಿದೊಡದ
 ರಿಂದ ನೀನಳವಳಿಯದಿರು
 ಒಂದಡಿಯಿಂದೊದೊಡಮದನುಳಿದು ಮ
 ತ್ತೊಂದಡಿವಿಡಿಮೊಡಬಡಿಸು

೩೫

ಇನಿಯನೊಲಿದು ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯರಿತು ಮಿಗೆ
 ಸನುಮಾನಗೈದು ಸಂತವಿಸೆ
 ಎನಗೊಳಗಾದನೆಂದೆಣಿಸಿ ಮೈಮರೆಯದೆ
 ಅನುನಯದಿಂದನುಸರಿಸು

೩೬

ಕುಲಕೆ ಪೊರಗು ಕೊಟ್ಟ ಪೆಣ್ಣೆಂಬುದನರಿ
 ತೆಲಗೆ ನೀನೆಮ್ಮ ಬಯಸದೆ
 ಅಲೆಗೈವ ನಲ್ಲನೊಳಡಕನಾಗಿದೆಮ್ಮ
 ಕುಲದೇಳೈಯ ಕೊನರಿಡಿಸು

೩೭

ಮುಳಿಸು ಬೇಸರು ಮೋಡಿಯಲಸಿಕೆ ಮೊನೆ ಮನ
 ದಳಲಂಜಿಕೆ ಅದುಗುಡದೊಳು
 ತಿಳಿತಿಳಿದಿನಿಯನಿಂಗಿತ ಭೇದಂಗಳ
 ನಳುಕಿಯಳುಕಿ ಅನುಸರಿಸು

೩೮

ಕನಸಿನೊಳಾದೊಡವಿದಿರುವಾತಾಡದೆ
 ಕನಲದೆ ಕಲಹವೆಸಗದೆ
 ಮನೆಯೊಳಗಿರುವೆಮ್ಮ ಮಂದಿಗೆ ಬರಿಸದೆ
 ಮನದನ್ನನ ಮನವೊಲಿಸು

೩೯

ಅತ್ತಿ ನಾವಂದಿರಿಗಳು ಕಿಯಕ್ಕರುಗೂಡಿ
ಚಿತ್ತವರಿತು ಸೇವೆಯೆಸಗು
ಅತ್ತಿಗೆ ನಾದಿನಿಯರನನುವರ್ತಿಸು
ನೆತ್ತವರನು ಪೆರ್ಮೆಗೊಳಿಸು

೪೦

ಸವತಿಯರೊಳು ಸಂಗಾತಿವೆಂಗಳವೊಲು
ನೆವಮಿಲ್ಲದ ನೇಹವೆರಸು
ಅವರಿವರಂತಿಂತು ನುಡಿದ ಚಾಡಿಗಳಿಗೆ
ಕಿವಿಗಳನಿತ್ತು ಕೇಳದಿರು

೪೧

ಮಗಳೆ ನಿನ್ನಿನಿಯನ ಮನೆಯವರೆಮ್ಮೊಳು
ಪಗೆ ಸಾಧಿಸಿ ಬಯ್ಯೊಡದಕೆ
ಬಗೆಯೊಳು ತಾಳುಮೆಯನು ಬಲಿದವರೊಳು
ಮೊಗವಂಟದೆ ಮೋನವೆಸಗು

೪೨

ಪೇರೈಸಿರಿಯಿಂದ ಪಿಗ್ಗಿ ಬೆರೆತು ನಿನ್ನ
ಮೇರೆ ತಾರೆಯ ಮಾರದಿರು
ಸೇರಿಯೂಳಿಗವೆಸಗುವ ಸೇವಕರನು
ಸೈರಣೆಗೊಂಡು ಸಂತವಿಸು

೪೩

ಎಂತು ನಡೆದೊಡನಿಯನಿ ಳಗಿಂಪುಳಿದೋರುವು
ದೆಂತು ನಡೆದೊಡೇಳ್ಗೆಯಹುದು
ಎಂತು ನಡೆದೊಡೆಲ್ಲರುಮಿದು ಲೇಸೆಂಬ
ರಂತಿರು ಸಂತೋಷದೊಳು

೪೪

ಇಂತು ಪೆಣ್ಣುಕ್ಕಳಿಗೆದೆಯೊಳು ನೆಲೆಗೊಳು
 ವಂತೆ ಬುದ್ಧಿಯನು ಪೇಳುವುದು
 ಪಿಂತಣ ನಲ್ಪೆಂಡಿರ ಪೆರ್ಮೆಗಳನೋ
 ರಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಪೊಗಳುವುದು

೪೫

ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನಿಬರೊಡವುಟ್ಟಿದ
 ಪೆಣ್ಣನು ಪೆರ್ಮೆಗೊಳಿಸಿ
 ಬಣ್ಣಬಂಗಾರವ ಬಗೆ ಬಗೆಯಿಂದಿತ್ತು
 ತಣ್ಣನೆ ತಣಿಸಿ ಬಾಳುವುದು

೪೬

ಸೋದರ ಮಾವಂದಿರು ಸೊಸೆಯರಿಗೆ ಬೇ
 ಕಾದ ವಸ್ತುವ ಕೈಯೊಡನೆ
 ಆದರದಿಂದಳವಡಿಪುದಲಸದೆ ಸಂ
 ಪಾದಿಪುದಿಹಪರಗಳನು

೪೭

ತಂದೆಯೊಡನೆ ತಾಯೊಡನೆ ತನ್ನೊಡನೆಯು
 ಮೊಂದು ಬಸುರೊಳೊಗೆದವರು
 ಕುಂದದೆ ಬಾಳುವ ಕುವರಿಗೆ ಕುರುಪುಗೊಂ
 ಡೊಂದರೆಯೊಡನೆಗೊಡುವುದು

೪೮

ಕುವರಿಯನಿಂತು ಕೂರ್ಮೆಯೊಳು ಸಲಹಿ ಮ
 ತ್ತವಳನಿತ್ತೊಳ್ಳು ವರನಿಗೆ
 ಸನೆಯದ ಧರ್ಮವ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮಾ
 ಧವನ ಮನವ ಬರಿಸುವುದು

೪೯

ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ
ಹೊನ್ನಮ್ಮನುಸುರ್ದ ಕಬ್ಬದೊಳು
ಉನ್ನತಿನಡೆದೊಪ್ಪಿದುದೈದನೆಯ ಸಂಧಿ
ಸನ್ನತ ಗುಣಸಂಬಂಧಿ

ಆರನೆಯ ಸಂಧಿ

ಅವನಿಗಳೆಯುಮಾಗಸಮುಮಳತೆಗೊಳು
ವಾ ವೇಳೆಯೊಳಡಿಗಳಿಗೆ
ಪಾವುಗೆಯಂತಳವಟ್ಟು ತೋರಿದುವಾ
ದೇವನಿಗಾನು ವಂದಿಪೆನು

೧

ಕಡಲೆಡೆಯೊಳು ಮಲಗಿದನಾವಳಿಗಾಗಿ
ಕಡಲ ಕಡೆದು ಬಳಲಿದನು
ಕಡಲೊಳು ದಾರಿಗೈದನು ಶೌರಿಯಾ ಸಿರಿ
ಮಡದಿಯಡಿಗೆ ವಂದಿಪೆನು

೨

ಎಳೆ ಜವ್ವನದೊಳೆಡೆ ಜವ್ವನದೊಳು ಮ
ತ್ತಿಳವ ಜವ್ವನದೊಳನಿಯಳ
ಒಳಗರಿತುಪಚರಿಸುವ ನಲ್ಲನಿಗವ
ಳೊಳಗಪ್ಪ ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣಿಪೆನು

೩

ಎರನೆಳ್ಳೆನಿತಿಲ್ಲದೊರ್ವರೊರ್ವರೊಳೊಡ
ವೆರೆದಿರ್ಪ ಸತಿಪತಿಗಳಿಗೆ
ದೊರೆಕೊಂಬುದು ಸಂಸಾರ ಸುಖದ ಸುಗ್ಗಿ
ಪರದೊಳಾನಂದ ಪರ್ಬುವುದು

೪

ಸತಿ ಪತಿಯರ ಸೌಹೃದದಿಂದ ಸಂಸಾರ
ವತಿಶಯವಡೆದು ತೋರುವುದು
ಇತರೇತರ ನೈರದಿಂದಿರ್ವರಿಗೆ ದು
ರ್ಗತಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವುದು

೫

ಒಳತೋಟಿಯೊಡರಿಪ ಗಂಡ ಪೆಂಡಿರ ಮನೆ
ನೆಳಲ ಸೇರರು ನೀತಿವಿದರು
ಬಳಿಕ ಮಾತೇನಿನ್ನು ಬಸುರೊಳು ಬಂದ ಮ
ಕ್ಕಳುಮಲ್ಲಗಳೆದು ನಡೆವರು

೬

ತೋಟಗೊಳುವ ದುಷ್ಟದಂಪತಿಗಳು ಬೂ
ತಾಟಗಳಿಂದನುಗೆಟ್ಟು
ಊಟನಿದ್ದೆಗಳೊಂದರೊಳು ಸುಖಮಿಲ್ಲದೆ
ಕೋಟಲೆಗೊಂಡು ಕುಗ್ಗುವರು

೭

ದಂಪತಿಗಳ ಪಗೆತನದಿಂದಿರ್ವರ
ಪೆಂಪಿನ ಬೇರು ಪರಿವುದು
ಸೊಂಪುಗೆಡುವುದು ಸೊಬಗು ಸಂಸಾರದ
ಜಂಪು ಸಡಿಲಿ ಜಾರುವುದು

೮

ಕಡುಮೂರ್ಖತನದೊಳು ಕಡೆಗಣಿಸುವ
ಬಿಡುನುಡಿಗಳ ಬಿತ್ತರಿಸುವ
ಬಿಡದೆ ಕಾದುವ ಗಂಡಪೆಂಡಿರನೇತಕೆ
ಪಡೆದನಕಟ ಪದ್ಮಭವನು

೯

ಒರ್ವರೊರ್ವರನೊಡಬಡದೊಡಬಡಿಸದ
 ಗರ್ವಿತ ದಂಪತಿಗಳನು
 ಇರ್ವರನಿಳೆ ನುಂಗದೆ ಪೊರುವುದರಿಂದ
 ಸರ್ವಂ ಸಹೆಯೆನಿಸುವುದು

೧೦

ತಿಳಿದದರಿಂದಿನಿಯರು ದಿಟ್ಟವೆಂದಿರ
 ಬಳಿಸಂದೊಡಬಡಿಸುವುದು
 ತಿಳಿಪುವುದೆದಿಗೊಳಿಸುವುದಿಂಪುದೋರುವು
 ದೊಳಗು ಗೈದೊಂದುವೆರೆವುದು

೧೧

ಒಲುಮೆಯನೊಳಕೊಂಡು ನಾಣ್ಣೆಯೊಲಿಯದಂತೆ
 ಚಲಪೋರುವೆಳಜವ್ವನದ
 ಕುಲಸತಿಯೊಳು ಕೋಪಿಸದೆ ಕೋಟಲೆಗೊಳ
 ದಲಸದೆಯನುಸರಿಸುವುದು

೧೨

ಎನೆಂದರಿಯದೆಳವೆಯೊಳಿನಿಯಳಭಿ
 ಮಾನಗೊಂಡಿರೆ ಮಚ್ಚರಿಸದೆ
 ಮೋನದೊಳಿರದೆ ಮೋಡಿಯ ಕಾಣಿಸದೆ ಸ
 ನ್ಮಾನದಿ ಮನಗರಗಿಪುದು

೧೩

ನಲ್ಲನಿಗೊಲಿದು ನಾಣ್ಣುವ ಮುದ್ದುವೆಣ್ಣಿನ
 ಮೆಲ್ಲೆರ್ದೆ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆಯೆನಿಸೆ
 ಬಲ್ಲವನವಳ ಬಲುಮೆ ಗೈದು ಬಳಲದೆ
 ಚಲ್ಲವಾಡುವುದು ಜಾಣ್ಮೆಯೊಳು

೧೪

ನಿಟ್ಟಿಸೆ ತಲೆವಾಗುವ ನೇಹದೊಳು ಮನ
ಮುಟ್ಟಿ ಮರಳಿ ನಿಟ್ಟಿಸುವ
ದಿಟ್ಟಿದಿಟ್ಟಿಗಳೊಡವೆರೆಯೆ ನಾಣ್ಣುವರೂಳ
ಗುಟ್ಟಿರಿತುಪಚರಿಸುವುದು

೧೦೩

ಮಾರಲೆಳಸಿ ಮೇಲುವರಿನ ಮನದ ಮಿತಿ
ಮಾರಲಂಜಿಕೆಗೊಂಬ ಮೆಯ್ಯ
ಎರುವ ಪುರ್ಬಿನೆರಗುವೊಳ್ಳೊಗದಳೆ
ನೀರೆಯ ನೆಲೆಯ ತಿಳಿವುದು

೧೦೪

ಪೆರತೊಂದು ಪೆಂಪೇರುವೆರ್ದೆಯ ಮಿರುಪ ಮೆಯ್ಯ
ನಿರಿಗೊಂಬ ನಿಡುವುರ್ಬುಗಳ
ಕುರಿತು ನೋಡುವ ನೋಟದ ಕೊನುರಿಯ ಬಗೆ
ಯರಿತರಕದೊಳೆರಗುವುದು

೧೦೫

ಕೊಂಕುಗಲಿವ ನೋಟ ಕುಣಿಯಲೆಳಸುವ ಪು
ರ್ಬಂಕೆಗೆ ನಿಲದಭಿಲಾಷೆ
ಬಿಂಕವಡೆವ ನಡೆವೆತ್ತೆಳೆವೆಂಡಿರ
ಸೋಂಕುವುದವರೊಲವರಿತು

೧೦೬

ಪೊದೆಯಲೆಳಸುವೆರ್ದೆ ಪುಸಿಯೆನಿಸುವ ನಡು
ಮದವೇರುವ ಮನದಿರವು
ಪದುಳಗೊಳುವ ನಡೆ ಬಗೆಗೊಂಬ ಬಾಲೆಯ
ಬೆದರಿಸದೊಡಗೊಡಿಸುವುದು

೧೦೭

ಸಣ್ಣನೆನಿಸ ನಡು ಸನ್ನಾಹವಡುವೆರ್ದೆ
 ಬಣ್ಣವೇರುವ ಬಡಬಾಸೆ
 ಬಣ್ಣೆಗೆಗೊಳುವ ಬಗೆಯ ಪೊಸವರೆಯದ
 ಪೆಣ್ಣೆನೊಲುಮೆಯ ಪೆರ್ಚಿಪುದು

೨೦

ಗಾಡಿಗಲಿವ ನಡೆ ಗನ್ನವೇರುವ ನುಡಿ
 ಮೋಡಿದೋರುವ ಮುದ್ದು ನೋಟ
 ಮೂಡುವ ಲಜ್ಜೆಯೆಸೆವ ಮುದ್ದುವೆಣ್ಣಳ
 ನೀಡುಗೊಳುವುದಿರವರಿತು

೨೧

ಇಂಗಿತಗಳನಿಡಿರಿಡಲೆಳಸುವ ನೋಟ
 ವಂಗಹಾರದೊಳೆಸೆವಂಗ
 ವ್ಯಂಗ್ಯವ ಕಲಿವ ಒಳ್ಳುಡಿ ಬಗೆಗೊಳೆ ಕೋಮ
 ಲಾಂಗಿಯ ಕೂರ್ತೆರಗಿಪುದು

೨೨

ಗಲಗೆಸಗದೆ ಗಾಬರಿಗೊಳಿಸದೆ ಮಿಗೆ
 ಕಲಹವ ಗಂಟುವಡಿಸದೆ
 ಬಲುಮೆಗೈಯದೆ ಬಾಲೆಯ ಬಣ್ಣವಾತಿನಿಂ
 ದೊಲಿಸಿಯೊತ್ತಿಗೆ ಬರಿಸುವುದು

೨೩

ನಸುನಾಣ್ಣುವೆಳೆನೆಂಡಿರ ನಲವೇರಿಸಿ
 ಬಸಗೈಯದೆ ಬಲ್ಮೆದೋರೆ
 ಪೊಸಪೂವ ಸರಗೈದು ಮುಡಿಯದೆ ನಲುಗಿಸಿ
 ರಸದೆಗೆನೆಸಕವೆನಿಪುದು

೨೪

ಬೆದರುವ ಮುದ್ದುವೆಣ್ಣಿಗೆ ಭೀತಿಗಳೆವಂತೆ
 ಪದುಳಗೈಯದೆ ಬಲೈದೋರೆ
 ಸೊದೆಯುಂಡು ಸೊಕ್ಕುವ ಜೂನ್ನವಕ್ಕೆಗೆ ಬಿಸು
 ಗದಿರನೂಡುವ ಗೈಮೆಯಂತೆ

೨೦

ಅರಿಯದ ಪೆಣ್ಣುನಾದರಿಸಿ ಅಂಜಿಕೆಗಳ
 ಪರಿವುಗೈಯದೆ ಬಲೈದೋರೆ
 ತರಿಸಂದು ಮಳೆಗೆ ಬಾಯ್ಬಿರವ ಚಾದಗೆಯೊಳು
 ಬರಸಿಡಿಲೆರಗಿತೆಂಬಂತೆ

೨೧

ಮುಗುದೆ ನಾಚಿಕೆಗೊಳೆ ಮುದ್ದಿಸಿ ತಿಳುಪದೆ
 ಪಗೆ ಸಾಧಿಸಿ ಬಲೈದೋರೆ
 ಉಗುದೊಳು ಬಾಜಪ ಬೀಣೆಗೊನಕೆಗೊಂಬ
 ಬಗೆಯೆನಿವುದು ಭಾವಿಪೊಡೆ

೨೨

ಎರಗಿ ಎರಗದೆಳೆವೆಣ್ಣುನೆರಗಿಸದೆ
 ಒರಿದೆ ಮುನಿದು ಬಲೈದೋರೆ
 ಎರೆವ ತಣ್ಣೀರನೆಳಸುವೆಳೆವಳ್ಳಿಗೆ
 ತರಳಗೊಂಡವ ತಳಿವಂತೆ

೨೩

ತರತಮ ಭಾವವರಿತು ತರುಣಿಯೊಳೊಡ
 ವೆರಸಿ ಬಿನದವೆಸಗುವುದು
 ತರವರಿಯದೆ ತಲೆಯೊಳು ಪೊತ್ತು ಲಾಲಿಸೆ
 ಪರಿಭವ ಗೈದು ಪಳಿವಳು

೨೪

ತಿಳಿಯದಿನಿಯಳನುವನು ತೀವರವ
 ಟ್ಟಳವಳಿ ದಾಲಿ ಪರಿಯದೆ
 ಒಳಗರಿತೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಸೇರುವಿನಿಯನ
 ಬಳಿಸಲುವರು ಬಾಲೆಯರು

೩೦

ಎರವಿನಿತಿಲ್ಲದಂತೆಳೆವರೆಯದ ಪೆಣ್ಣು
 ಸರಿಗೊಂಡು ಸರಸವಾಡುವುದು
 ಸರಿಯಲ್ಲೆಂದುಳಿದಿರ ಮರವಡುವಳು
 ಮರದ ಬೊಂಬೆಯ ಮಾಟದೊಳು

೩೧

ಒತ್ತಿಗೆ ಬರಿಸುವುದೊಮ್ಮೆ ಬಿನದವಾ
 ಡುತ್ತ ಭೀತಿಯ ಬಿಡಿಸುವುದು
 ಮತ್ತೆ ಮೆಯ್ಯಳಿಯೊಳು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಚಿತ್ತ
 ವೃತ್ತಿಯ ಸೆರೆಯ ಪಿಡಿವುದು

೩೨

ಬಿನದವಾತನು ಬೆಸಗೊಳೆ ಪೆರಸಾರದೆ
 ಮುನಿಯದೆ ಮೋಡಿಯೊಳಿರದೆ
 ಇನಿಸು ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡಿರಗಿದ ನುಣ್ಣೊಗ
 ದಿನಿಯಳನೆದೆಗರಗಿವುದು

೩೩

ಮುಂಚೆರಗನು ಪಿಡಿದೊಡನೆ ಬಾಗಿದ ಮುಖ
 ಕಂಜದ ಪದುಗುವೊಡಲಿನ
 ಅಂಜುವ ಮನದೊಳವರೆಯದ ನೀರೆಯ
 ನಂಜಿಸದನು ಸರಿಸುವುದು

೩೪

ಸರಸವೆಸಗಿ ಕೈಸಾರ್ಚಿದೊಡನೆ ಮಿಗೆ
 ಮೊರೆದೇಳುವ ಮೈನವಿರ
 ಮುರಿಗೊಳುವಂಗದ ಮೊಳೆವ ಬೆಮರ ಇವರಳಿ
 ತರುಣಿಯನೆದೆಗರಗಿಪುದು

೩೫

ಒದವಿ ಕೈಸೋಂಕಿದೊಡನೆ ಹದುಗುವ ಮೆಯ್ಯ
 ಕದುಬುವ ಸಕಲ ಕರಣದ
 ಬೆದರುವ ಕಣ್ಣ ಬೆಚ್ಚುವ ಮನದೇಳೆಯಳ
 ಎದೆಗರಗಿಪುದಿಚ್ಚೆಯರಿತು

೩೬

ಪಿಡಿಯೆ ಮುಂಗೈಯ ಜಡಿದು ಮುರಿದಲಸುವ
 ಕುಡುವುರ್ಬುಗಳ ಗುಡಿಗೊಳಿಸ
 ಬಿಡು ಬಿಡೆಂದೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿನ್ನವಿವೆಳೆ
 ವಡದಿಯನೊಡಬಡಿಸುವುದು

೩೭

ಜಡೆಯ ತುಡುಕಿ ಪಿಡಿದೊಡನೆ ಘರಿಕ್ಕನೆ
 ಮಡಮುರಿದೆಸೆವೊಳ್ಳೊಗದ
 ಅಡವಾಯುವ ಕೂರ್ನೋಟದ ಕೊಮರಿಯ
 ನೊಡಬಡಿಸುವುದೊಲಿಸುವುದು

೩೮

ಸೋಂಕಲೆಳಸೆ ಸುಕ್ಕುವ ಪೊಂಜೆಳೆ ಮೆಯ್ಯ
 ಕೊಂಕಿದ ಕುಡುವುರ್ಬುಗಳ
 ಭೋಂಕನೇಳುವ ನವಿರುಗಳೆಳವರೆಯದ
 ಬಿಂಕಗಾತಿಯ ಬೆರಸುವುದು

೩೯

ಕನಲಿ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆಯವಳೆಂದಲ್ಲಗಳೆಯದೆ
 ಮನಮುರಿಯದೆ ಮಚ್ಚರಿಸದೆ
 ಅನುನಯ ವಚನದಿಂದನುಗೊಳಿಸುವನಿಗೆ
 ಮನವೀವರೆಳೆವಡದಿಯರು

೪೦

ನೆರೆ ಜವ್ವನದ ನೀರೆಯೊಳೆರವೆಣಿಸದೆ
 ಮರೆಮಾಜಿ ಮನಮುರಿಯಿಸದೆ
 ಎರಕವೆರಸಿ ಮನೆವಾಳ್ತೆಯ ಭಾರವ
 ಪೊರಿಸಿ ಪುದುಗುವಡಿಸುವುದು

೪೧

ಆಯಿತಾಯಿತು ಎಂದಲ್ಲಗಳೆಯದೆ ತ
 ನ್ನಾಯವನವಳಿಗರುಹದೆ
 ಆಯ ಬೀಯವನವಳೊಡನಾಳೋಚಿಸಿ
 ಕೈಯಡಕದೊಳಿರಿಸುವುದು

೪೨

ಎನ್ನವಳೆಂದೆರಕದೊಳಿವುದು ಪೊನ್ನ
 ರನ್ನವ ಪೊಸದುಗುಲಗಳ
 ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯ ವಂಚಿಸದೆ ಮನದನ್ನಳ
 ನುನ್ನತವಡಿಸುವುದೊಲಿದು

೪೩

ತನ್ನ ಪೆರ್ಚುಗೆಯೊಳು ಪೆರ್ಚುಗೆಗೊಂಡುರೆ
 ತನ್ನ ಕುಂದಿನೊಳು ಕುಂದುವಳ
 ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯೊಳಗರೆ ಮೆಯ್ಯೆನಿಸುವ ಮನ
 ದನ್ನಳ ಮನ್ನಿಪುದೊಲಿದು

೪೪

ಉಡದಿರೆ ಮಡಿಯುಡದುಣದಿರೆ ಸವಿಯುಣ
 ದೊಡವೆಯ ತೊಡದಿರೆ ತೊಡದೆ
 ಎಡೆವಿಡದಿನಿಯನಡಿಯ ನೆಳಲನು ಪಡಿ
 ವಿಡವ ಮಡದಿಯ ಮನ್ನಿವುದು

೪೫

ನಿನ್ನದೆನ್ನದು ನೀನಾನು ನಿನ್ನವರಿವ
 ರನ್ನವರಿವರುಗಳೆಂದು
 ತನ್ನಿನಿಯಳ ತನ್ನೊಡವೆ ಮೈ ಬಳಗವ
 ಭಿನ್ನಗೈಯದೆ ಬೆರಸುವುದು

೪೬

ಮನದೊಳು ಮನ ನೆನಪಿನೊಳು ನೆನಹು ಮತ್ತೆ
 ತನು ತನುವಿನೊಳೊಡವೆರಸಿ
 ಅನುಗೊಳೆ ಪಾಲುನೀರುಗಳಂತಿನಿಯನು
 ಮಿನಿಯಳುಮೇಕವೆನಿವುದು

೪೭

ಎಳೆ ಜವ್ವನ ಮೊದಲಿಂದುವರೆಗಮೆನ್ನ
 ಬಳಿಸಂದು ಬಾಳಿದಳೆಂದು
 ಇಳಿವ ಜವ್ವನದೊಳಗೆರವುದೋರದೆಯೆಂದಿ
 ನೊಳು ನೇಹವನೊಡರಿವುದು

೪೮

ಪಣಿಕೆ ಗೈವೊಡೆ ರೂಪು ಜವ್ವನಮಿದ್ದೇನು
 ಗುಣಮಿಲ್ಲದ ಕುಲಸತಿಗೆ
 ಗುಣಕರುಗೊಂಡಿರೆ ಕೂರ್ತೆಂದೆಂದಿಗು
 ಮೆಣೆ ಬಿಚ್ಚದೇಕವೆನಿವುದು

೪೯

ಎರವಿಲ್ಲದೇಕವೆನಿಸಿ ಧರ್ಮದೊಳು ಸಂ
 ಸರಿಸುವ ಸತಿಪತಿಗಳಿಗೆ
 ಪುರುಷೋತ್ತಮನಡಿಗಳ ಪೂಜೆಯಿಂದಿಹ
 ಪರಸುಖ ಪದುಳಗೊಳುವುದು

೫೦

ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ
 ಹೊನ್ನಮ್ಮನುಸುರ್ದ ಕಬ್ಬದೊಳು
 ಉನ್ನತಿವಡೆದೊಪ್ಪಿದುದಾರನೆಯ ಸಂಧಿ
 ಸನ್ನತ ಗುಣಸಂಬಂಧಿ

೫೧

ಏಳನೆಯ ಸಂಧಿ

ವಂದಾರು ಜನಕೆ ವಾಂಛಿತ ಫಲಗಳನೀವ
ಮಂದಾರ ತರುಗೆ ಮಾಧವಗೆ
ಕುಂದುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಗುಣಕರುಗೊಂಡ ಮು
ಕುಂದನಿಗಾನು ವಂದಿಸೆನು

೧

ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆದೆಯೊಳು ಪುದುಗಿದರ್ವ
ನಿರವರಿತೆಲ್ಲ ಲೋಗರೊಳು
ಕರುಣಾಮೃತವ ಕರೆಗಣ್ಣಿಸಿ ಪರಿಸುವ
ಸಿರಿರಾಣಿಯಡಿಯ ಸೇವಿಸೆನು

೨

ನೆರೆಯೂರಿಗೆ ಪೋಗಿ ನಲ್ಲನೈತರದಿರೆ
ಬರವ ಬಯಸಿ ಬಸವಳಿವ
ವಿರಹಿಣಿಯರ ನಡತೆಯ ಬಿತ್ತರಗಳ
ನೊರೆವೆನುಚಿತವೆಂಬಂತೆ

೪

ಸೋಗೆ ಮುಗಿಲ ಸೂರ್ಯನ ಸರಸೀರುಹ
ಸಾಗರ ವೇಲೆ ಚಂದ್ರಮನ
ಕೋಗಿಲೆ ಸುಗ್ಗಿಯ ಕೂರ್ಪಂತೆ ಸತಿಯನು
ರಾಗದಿನಿಯನ ಜಾನಿಪಳು

೪

ನೆನೆವಳವನ ನೆರೆ ಸೊಗಸೊಳುವಗೆಗಳ
 ನೆನೆವಳವನ ಮೈಸಿರಿಯ
 ನೆನೆವಳವನ ನೇಹದೇಸಕದಿರವನಿಂತು
 ನೆನೆನೆನೆದಿಂಪುಗೊಳುವಳು

೫

ದೇವರಿಲ್ಲದ ದೇಗುಲದ ಬಿತ್ತರದಂತೆ
 ಭೂವರನಿಲ್ಲದೂರಂತೆ
 ಜೀವಿತೇಶ್ವರನ ವಿರಹದೊಳು ಸೆಜ್ಜೆಯ
 ಭಾವಿಸಿ ಬಣ್ಣಗುಂದುವಳು

೬

ಕೆಲದೊಳು ಕೆಳದಿಯಿರೆ ಸೈರಿಸದೊಂದು
 ಕೆಲಸದ ನೆವದಿಂದ ಕಳುಪಿ
 ಒಲಿದೋಪನೊಕ್ಕೈತದೊಪ್ಪನ ನೆನೆನೆನೆ
 ದಲಸಿ ಮೈಮುರಿದೊರಲುಗಳು

೭

ತಲೆವಾಗಿಲೊಳು ದಾರಿಗರ ನೋಡಲೆಳಸದೆ
 ನೆಲೆವಾಡವೇರಿ ನಿಟ್ಟಿಸದೆ
 ಒಲಿದಿನಿಯನ ನಲ್ಬಗೆಯ ನೆನಹಿನೊಳು
 ನೆಲೆನಿಂದು ನೇಮಗೊಳುವಳು

೮

ಪರಿಪರಿಯುಡೆ ತೊಡವುಗಳ ಪೂಸರಗಳ
 ಪರಿಮಳದಣ್ಣು ಬಯಸದೆ
 ಗೃತಿಯಿರಿದನುಳಿದಿರಲಾಗದೆಂಬಲಂ
 ಕರಣ ಮಾತ್ರವ ಧರಿಸಿಹಳು

೯

ಮಂಗಳಕರ ಮಾತ್ರವನಲ್ಲದೆ ಮಿಕ್ಕ
 ಸಿಂಗರಗಳನು ಚಿಂತಿಸದೆ
 ಸಂಗಾತಿವೆಂಗಳ ಸರಸಭಾಷಣವ ಮ
 ನಂಗೊಳಿಸದೆ ಮರುಗುವಳು

೧೦

ಪಾಯಸ ಪರಮಾನ್ನವ ಪಲಬಗೆಯ ಕ
 ಜ್ಞಾಯವ ಕಾಯಿಪಣ್ಣುಗಳ
 ಬಾಯ ಸವಿಗೆ ಬಯಸದೆ ಅನ್ನಪಾನದಿ
 ಕಾಯಧಾರಣೆಯೆ ಸಗುವಳು

೧೧

ಮನೆಮಕ್ಕಳು ಮನೆವಾಕ್ತಿಯೊಳು ತನ್ನ
 ಧನ ಧಾನ್ಯದಾಯ ಬೀಯದೊಳು
 ತನುವಿನಾರೈಕೆಗಳೊಳು ತಾನೆರಗದ
 ಮನದಿಂದ ಮರುಳೆನಿಸುವಳು

೧೨

ಎನ್ನತನ್ನವರೆಂದವರಿವರನು ಮಿಗೆ
 ಮನ್ನಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬರಿಸದೆ
 ಮನ್ನಿಸಿ ಕರೆವರ ಮನೆಗೆ ಪ್ರೋಗದೆ ಮನ
 ದನ್ನನ ನೆನಹಿನೊಳಿಹಳು

೧೩

ಎಡಬಲದವರಂತಿಂತು ನುಡಿದರೆಂದು
 ತಡೆದು ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯೊಳಿರದೆ
 ಎಡೆವಿಡದಿನಿಯನ ನೆನೆದು ನೇಮದೊಳಿರ್ಪ
 ಮಡದಿಗೆ ಮತ್ತೆಣೆಯುಂಟೆ

೧೪

ನಗುವರು ನಗಲಿ ನಾಚುವರು ನಾಚಲಿ ಮಿಗೆ
ಮೊಗದಿರುಹುವರು ತಿರುಹಲಿ
ಬಗೆಯದದನು ಭಾವಿಪಳು ತನ್ನಿನಿಯನ
ನಗೆನೋಟ ನಡೆನುಡಿಗಳನು

೧೫

ನಿರಿಗೊಂಡ ಪುರ್ಬಿನ ನೆಲೆನಿಂದ ನಿಡುಗಣ್ಣು
ಅರಿಕೆಗುಂದಿದ ಕರಣಗಳ
ಒರೆವ ಕಣ್ಣೀರೊಪ್ಪದಿಂದೊಳ್ಳೆಳದಿಗೆ
ಮರುಕನ ಮನಗೊಳಿಸುವಳು

೧೬

ಕೆಂದಳಿರೈದಳದೊಳಗಿಟ್ಟ ಗಲ್ಲದ
ಕಂದಿದ ಮೊಗದಾವರಯ
ಸಂದಣಿಸುವ ನಿಟ್ಟುಸುರ ನೆಲೆಯೊಳಿ
ದ್ದಂದಗೆಡಿಪಳಾಳಿಯನು

೧೭

ಕವಿವ ಕುರುಳ ಕಟ್ಟು ಸಡಿಲಿದ ಚೊಲ್ಲೆಹ
ದೆವೆಯಿಕ್ಕದೆಸಳು ಕಣ್ಣುಗಳ
ಸವೆಯದ ನೆನಹಿನ ಸೈಪಿಂದ ಕೆಳದಿಗೆ
ಸವನಿಸುವಳು ಸಂಕಟವನು

೧೮

ಪಡಿಮೊಗದೊಳು ನಿಂದು ಬಾಯಿಟ್ಟು ಕರೆದೊಡ
ಮೊಡಲನಲುಗಿದೊಡಮದಕೆ
ಒಡನೆಚ್ಚರದೋಜೆಯಿಂದ ಕೆಳದಿಯರ
ಗಡಣವ ಕೈಗೆಡಿಸುವಳು

೧೯

ಎಲೆಯಕ್ಕ ನಿನೇತಕಿಂತು ಚಿಂತಿಪೆಯೆಂ
ಬುಲಿಗೇಳಿದೊಡನುರವಣಿಸಿ
ಕೆಲದಲ್ಲಿ ನಿಂದವರೊಳು ಕೇಣವೆಸಗುತ
ನೆಲೆಗೆಡಿಸುವಳು ನೇಹಿಗರ

೨೦

ಎನ್ನಿನಿಯನ ಪಾದಸೇವೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾ
ನೆನ್ನೆಗಮಿಂತಿರ್ಪೆನೆಂದು
ತನ್ನೊಳು ತಾನೆ ತವಕಗೊಂಬ ಸತಿಯ ಮ
ಹೋನ್ನತಿಗಿನ್ನೆಣೆಯಂಟೆ

೨೧

ಒಲಿದ ನಲ್ಲನ ವಿರಹದೊಳೊರಲುವ ಕುಲ
ಲಲನೆಯ ವಿರಹವೇದನೆಗೆ
ಪಲಬಗೆಯುಗ್ರ ತಪಂಗಳೇಡಲ್ಲೆಂ
ದುಲಿವುವು ಮುನ್ನಿನೋದುಗಳು

೨೨

ಇರದೆಸಗುವ ದಾನ ಹೋಮ ನಿಯಮದಿಂದ
ಪರಿಹರಿಸದ ಪಾಪಗಳು
ವಿರಹದ ತನಿ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಬೆಂದಳಿವುದೆಂ
ದೊರೆನರಖಿಲವೇದವಿದರು

೨೩

ಈ ದೇಹದಂಡನವೈಸೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ
ವೇದವಿಹಿತ ಮಾರ್ಗದೊಳು
ಆ ದಾರಿಯೊಳಾಣ್ಣನಗಲೆ ಸಂಕಟಗೊಂಬ
ವೇದನೆಗೆಣೆಯಾವುದಿನ್ನು

೨೪

ಬಸವಳಿದೊಡಲ ಪಾಸಿನೊಳೀಡಾಡುವ
 ಳುಸುರುಸುರೆಂದೊರಲುಗಳು
 ಮುಸುಕಿಡುವಳು ಮುದುಡುವಳು ಕೈಕಾಲ್ಗಳ
 ಬಿಸುಸುಯ್ದು ಬೆಚ್ಚುತೇಳುವಳು

೨೫

ಅರಿಯದೆ ತನಿಗೊಂಡವ ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಂದಂತೆ
 ತುರುಚನ ಗಿಡು ಸೋಂಕಿದಂತೆ
 ಬಿರುಬುಗೊಂಬಳು ಬೆದರುವಳಳುವಳು ಬೇ
 ಸರುವಳು ಬೇನೆವಡೆವಳು

೨೬

ಒಂದರೆಗಳಿಗೆಯನೊಂದು ಬರಿಸದಂ
 ತೊಂದು ಜಾವನ ಯುಗದಂತೆ
 ಒಂದಿರುಳನು ಕಲ್ಪಕಾಲದಂತೆಣಿಪಳು
 ಮುಂದುಗೆಡುವಳು ಮೋಹಿಪಳು

೨೭

ಬನದೊಳು ದೆಸೆಗೆಟ್ಟು ಪರಿವಂತೆ ಕತ್ತಲೆ
 ಮನೆಯೊಳು ಕಣ್ಣೆರೆವಂತೆ
 ಇನಿಯನನಗಲಿ ತಾನಿರವುಗಾಣದೆ ಮಿಗೆ
 ಯನುಗೆಡುತಳವುಗುಂದುವಳು

೨೮

ಎಂದಿಗೆನ್ನಿನಿಯನನಿದಿರುಗೊಳುವೆನಿ
 ನ್ನಂದಿಗೆ ಹತ್ತಿ ಸಾರುವೆನು
 ಎಂದಿಗವನ ಪಡಿಮೊಗದೊಳು ಸಂದವೆ
 ನೆಂದೆಡೆವಿಡದೆ ಜಾನಿಪಳು

೨೯

ಎಂದಿಗವನ ನುಡಿಗಳ ಸವಿಸವಿದಾ
 ನಂದದೊಳಳ್ಳು ತೇಲುವೆನು
 ಎಂದಿಗಿನ್ನಿರವನನಿಗಾನರುಹುವೆ
 ನೆಂದು ಬಯಸಿ ಬಳಲುವಳು

೩೦

ಎಂದಿಗಿನ್ನೆದೆ ತಣಿವಂತೆಲ್ಲ ಸೇವೆಯ
 ನೊಂದನುಳಿಯದೊಡಂಪೆನು
 ಎಂದಿಗವನೊಳೊಡವೆರೆದೊಂದೆನಿಸುವೆ
 ನೆಂದೆರಕದೊಳೆಣಿಸುವಳು

೩೧

ಇಂದಿನೊಳಿಗಲೆನ್ನಿನಿಯನೈತರಬೇ
 ಕೆಂದು ಕದುಬಿ ಕಾತರಿಸಿ
 ಮಿಂದು ಮಡಿಯನುಟ್ಟು ಮನೆಯ ದೇವರ ಬಲ
 ವಂದು ನೋಂಪಿಯ ನೋನುವಳು

೩೨

ಅತ್ತಣ ದೆಸೆಯಿಂದ ಬೀಸುವೆಲರನೆಲ
 ರೊತ್ತಿನೊಳೆಸೆವ ಸೌಸವವ
 ಸುತ್ತಿ ಸೌಸವವ ತುತ್ತುವ ತುಂಬಿಯ ಬೆಂ
 ಬತ್ತಿ ಕೇಳುವಳವನಿರವ

೩೩

ಬೆಸಗೊಂಬಳಿನಿಯನಾವೆಡೆಯೊಳಿರುವನಾ
 ದೆಸೆಯಿಂದ ಬಂದ ಬಂದವರ
 ಬೆಸಗೊಂಬಳು ಜೋಯಿಸರ ಜೋಗಿಪುರುಷರ
 ಬೆಸಗೊಂಬಳು ಬಿಜ್ಜೆವಳರ

೩೪

ಬೆಸಗೊಂಬೆಗಳೆನ್ನ ವಲ್ಲಭನೆಲ್ಲದನೆಂದು
 ಬೆಸಗೊಂಬೆಗಳೆಂತಿರ್ಪನೆಂದು
 ಬೆಸಗೊಂಬೆಗಳೆಂದಿಗೆ ಬಂದಪನೆಂದಿತ್ತು
 ಬೆಸಗೊಂಬಳು ಬೇಸರದೆ

೩೫

ಇಂದಿಗೀ ಪಗಲಿಗೀ ಜಾವಕೀ ಘಳಿಗೆಗೆ
 ಬಂದಪನೆಂದವರುಸಿರೆ
 ಮಂದಹಸಿತ ಮುಖದಿಂದ ಮನದೊಳಾ
 ನಂದದಿ ನಲವೇರುವಳು

೩೬

ಉಕ್ಕಿ ಸುರಿವ ಸೊಗದಾಲಿ ನೀವೊಳನಲಿಂದ
 ಮಿಕ್ಕು ಮಾರುವ ಇನವಿಂಥ
 ಸೊಕ್ಕುವ ಮನದಿಂದ ಸುತ್ತುಗಳದಿಯರ
 ಬೆಕ್ಕನ ಬೆರಗುವಡಿಸಳು

೩೭

ಈಗಲೆ ಬರ್ಪನೆಂಬುದನಾಲಿಸಿ ತಲೆ
 ವಾಗಿಲ ತೆರೆಯಲೆಳಸುತ
 ಬೇಗದೊಳವನ ಸೇವೆಗೆ ಬೇಕಾದುದ
 ನಾಗಳೆಯನುಗೊಳಿಸುವಳು

೩೮

ಮೊದಲೊಳು ಮುಂದುವರಿವ ನೋಟದಿಂದೊಡ
 ನೊದಗುವ ಹರ್ಷಾಶ್ರುವಿಂದ
 ಮುದದೊಳು ಮುರಿದೇಳುವ ನವಿಂದೊಡ
 ನಿದಿರುಗೊಳುವಳಿನಿಯನನು

೩೯

ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಪನೆಂಬುದುಮನು
ರಾಗರಸದ ಲಹರಿಯೊಳು
ಎಗೈವೆನೆಂಬುದನರಿಯದವನಿಗಿದಿ
ರಾಗಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನಿಂದಿಹಳು

೪೦

ಪುಟ್ಟಿದಂದಿಂದ ಪುರುಳುಗಾಣದವರು
ನೆಟ್ಟನೆ ನಿಧಿಯ ಕಂಡಂತೆ
ಕಟ್ಟಿರಕದೊಳಿನಿಯನ ಕಾಣುತ ಮರ
ವಟ್ಟು ಮೈಮರೆತು ನಿಟ್ಟಿಪಳು

೪೧

ಯೋಗದಶಾ ಪರಿಣತಿಯೊಳು ತನಗಿದಿ
ರಾಗಿ ನಿಂದಿದರ್ ದೇವತೆಯ
ಯೋಗಿಗಳೆರ್ದೆಗೊಳಿಪಂತಿನಿಯನೊಳನು
ರಾಗವೆರಸಿ ನಿಟ್ಟಿಪಳು

೪೨

ಕಾಣದೆ ಪಲವಗಲಿಂದ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ
ಮಾಣಿಕ ಮೈದೋರಿದಂತೆ
ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನ ಪಾದಾರವಿಂದಂಗಳ
ಕಾಣುತ ಕವಿದು ನಿಟ್ಟಿಪಳು

೪೩

ಪುಳಕದ ನೆವದಿಂದ ಪೊಣ್ಣುವ ಹರ್ಷದ
ಬೆಳೆಗೈಗೆ ನೀರೆರೆವಂತೆ
ತುಳುಕುವ ಸೊಗದಾಲಿ ನೀರ್ದೋರೆಯನು ತಂ
ದಿಳುವುತವನ ನಿಟ್ಟಿಪಳು

೪೪

ಬಳಿಕ ಮನವ ಬಲಿವಿಡಿದಿನಿನ ಪಾದ
 ನಳಿನಂಗಳಿಗೆ ನತಿಗೈದು
 ಘಳಲನುಗುವ ಹರ್ಷಾಶ್ರುವಿಂದುಂಗುಟ
 ಗಳನು ತೊಳೆದು *ಪೂಜುವಳು*

೪೫

ಕೆಲದೊಳಿರ್ಪಳು ಗೆಲ್ಲಗೊಂಬಳು ನೇಹವ
 ಬಲಿವಳು ಬಣ್ಣವೇರುವಳು
 ಒಲಿದು ನಿಟ್ಟಿಪಳೊಡನೊಡಲು ಮರೆತು ನಲಿ
 ನಲಿವಳು ನಲವೇರುವಳು

೪೬

ಪೊರಮಟ್ಟು ಪೋದಂದು ಮೊದಲಿಂದು ವರೆಗೆ ತ
 ನ್ನೇರೆಯನಿರ್ದಿರವೆಲ್ಲವನು
 ಎರಕವೆರಸಿ ಕೇಳುವಳೆಡೆಯೆಡೆಯೊಳು
 ಮರುಗುತ ಮನಗೊಳಿಸುವಳು

೪೭

ಎರವಿನಿತಿಲ್ಲದೆಂದಿನ ನೇಹದೊಳೊಡ
 ವೆರಸುವಳೆದೆಗರಗುವಳು
 ಪರಿಪರಿಯೊಳಿಗವನು ಪಣ್ಣಿ ತಣೆವಳು
 ಪರಮಾನಂದವಡುವಳು

೪೮

ಜಾನಿಸುತಿನಿಯನ ಚರಿತವ ವಿರಹದೊ
 ಳೇ ನೇಮವ ನೆಲೆಗೊಂಡ
 ಮಾನಿನಿಗಿಹಪರದೊಳು ಮನದೊಲವರಿ
 ತಾನಂದವೀವನಚ್ಯುತನು

೪೯

ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ
ಹೊನ್ನಮ್ಮನುಸುರ್ದ ಕಬ್ಬದೊಳು
ಮನ್ನಣೆವಡೆದೊಪ್ಪಿದುದೇಳನೆಯ ಸಂಧಿ
ಸನ್ನತ ಗುಣಸಂಬಂಧಿ

೫೦

ಎಂಟನೆಯ ಸಂಧಿ

ಅನನಿಚ್ಛೆಯೊಳವತರಿಸಿದುದಾದಿಯೊ
ಳಾವನಿಂದೊಳ್ಳುವಡೆದುದು
ಅವನೊಳಡಗುವುದಖಿಳ ಚರಾಚರ
ವಾ ವಿಷ್ಣುಗಾನೆರಗುವನು

೧

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭೆಯೆನಿಸಿ ಸಕಲ ವೇ
ದಾವಳಿಯೊಳು ಜಸವಡೆದ
ಪಾವನಚರಿತೆಯ ಪದ್ಮಸದ್ಮೆಯ ಲ
ಕ್ಷ್ಮೀವನಿತೆಯ ವಂದಿವೆನು

೨

ಲೋಕಶಾಸ್ತ್ರವನಾಲೋಚಿಸಿ ತಿಳಿದದ
ರೈಕಮತ್ಯವನಳವಡಿಸಿ
ಏಕಪತ್ನಿಯರೆಸಗುವ ದಿನಚರ್ಯೆಯ
ಜೋಕೆ ತಪ್ಪದೆ ಸೊಲ್ಲಿಸುವೆನು

೩

ಅರುಣೋದಯದ ಸಮಯದೊಳೆದ್ದು ಶ್ರೀ ಹರಿ
ಗುರುಚರಣಕೆ ಕೂರ್ತೆರಗಿ
ಪರಮಭಕ್ತಿಯೊಳೊಲಿದಿನಿಯನೆಚ್ಚಿರುವನ್ನ
ಮರುಕವೆರೆದು ಕಾದಿಹುದು

೪

೧. (ಖ) ಛಾತ್ಮಪತಿಯ ಪಾಪವ ತನ್ನ ಶಿರಮೊಳು ಶೇಖರಿಸುವುದು.

ಸಡಿಲಿದ ಮುಡಿಯ ಸೈ ಪಿಡುತೊಂದರೊಳೊಂದು
 ತೊಡಕಿದ ರನ್ನ ಸರಗಳ
 ಬಿಡಿಸುತೆಚ್ಚುವನ್ನೆವರಮಿನಿಯನ ಕೆಲ
 ಗಡೆಯೊಳೊಲಿದು ಕಾದಿಹುದು

೫

ಎದ್ದು ನಿಟ್ಟಿಸುವಿನಿಯನ ನೋಟಕೆ ತನ್ನ
 ಮುದ್ದು ಮೊಗವ ಮುಂಗೊಳಿಸಿ
 ನಿದ್ದೆಯೊಳೆಸಗಿದ ನಿಖಿಲಾಪಚಾರವ
 ತಿದ್ದುವುದಿನಿವಾತಿನೊಳು

೬

ಅಡಿಗಳಿಗೆರಗಿಯಾಣತಿಗೊಂಡು ಪೊಡಮ
 ಟ್ಟೊಡನೂಳಿಗದ ಪೆಣ್ಣಳಿಗೆ
 ಬಿಡುಗೆಲಸಂಗಳ ಬೆಸಸಿಯಾಪಂತೆ ತಾ
 ನೊಡರಿವುದೊಳ್ ಜ್ಜವನು

೭

ಕರು ತುರುಗಳ ಕಾಪಿಡುವ ಕರೆವ ಪಾ
 ಲ್ಗರೆವ ಕಾಸುವ ಕೌಶಲವ
 ಅರಿಯದ ಸೊಸೆ ಪೆಣ್ಣಕ್ಕಳಿಗಾ ಬಗೆ
 ಯರಿವಂತನುಗೊಳಿಸುವುದು

೮

ದೇವಪೂಜೆಯ ದೇವರಿಗೆರಗುವುದತ್ತಿ
 ನಾವಂದಿರಡಿಗೆ ಮಣಿವುದು
 ಭಾವಂದಿರಡಿಗೆ ವಂದನೆಗೈವುದು ತನ್ನ
 ಭಾವಶುದ್ಧಿಯ ಬಳೆಯುವುದು

೯

ಮನಮೊಲಿದುಡಿಸಿ ತೊಡಿಸಿ ತಿಲಕಂಗಳ
 ನನುಗೈದಾದರವೆರಸಿ
 ಮನೆಯೊಳಿರುವ ಮಕ್ಕಳನೆಲ್ಲರನೊ
 ಯ್ದಿನಿಬರಡಿಯೊಳೆರಗಿವುದು

೧೦

ಕಳವು ಕಪಟಗಳ ಕಲಿಯದಂದದಿ ಮ
 ಕ್ಕಳನಡಿಗಡಿಗಳುಕಿವುದು
 ಎಳಮೆಯೊಳೆದೆಗೊಂಡ ಸುಗುಣ ದುರ್ಗುಣಗಳ
 ಕಳೆವುದರಿದು ಕಡೆಕಡೆಗೆ

೧೧

ಆರೈದು ತನ್ನಿನಿಯನ ಸಿರಿ ಬಡತನ
 ವೀರೀತಿಯೆಂದೆದೆಗೊಳಿಸಿ
 ಬಾರದ ವಸ್ತುವ ಬಯಸಿ ಬಾಧಿಸದೆ ಕೈ
 ಸಾರಿದುದಕೆ ಸಮ್ಮತಿವುದು

೧೨

ಹಸಗೆಡದಂತೆ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕುಟುಕದಂತೆ
 ಪಸುಗಳು ಬಾಯಿಡದಂತೆ
 ಕಸ ಪುಗದಂತೆ ಕಾಪಿಡುವುದು ಧಾನ್ಯವ
 ಜಸವಡೆವುದು ಜಾಣ್ಮೆಯೊಳು

೧೩

ಸಾವಧಾನದೊಳು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮನೆಯೊಳು
 ತೀವಿದ ದಿವ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ
 ದೇವರಾರೋಗಣೆಗೆಂದೆಲ್ಲವ ಭಕ್ತಿ
 ಭಾವದಿ ಪರಿಶೋಧಿವುದು

೧೪

ಪಳದಾಗದ ಮುನ್ನ ಬಣ್ಣಗಿಡದ ಮುನ್ನ
ಮೊಳೆದೋರಿ ಮುಗ್ಗದ ಮುನ್ನ
ಕಳೆಯಲಿಯದ ಮುನ್ನ ಕಂದಿ ಕುಂದದ ಮುನ್ನ
ಬಳಸುವುದಖಿಳ ವಸ್ತುವನು

೧೫

ವಿಾಸಲಳಿಯದಂತೆ ಮಿದಿವರೆವುರ್ದುವ
ಬೀಸುವರನು ಬೆಸಸುವುದು
ಈ ಸುವಸ್ತುವನಿತನುಗೊಳಿಸುವ ಬಗೆ
ಲೇಸೆಂಬವೊಲೆಸಗುವುದು

೧೬

ಕೆಲಗಂದು ಬೇರು ಗೆಣಸು ದಂಟು ಕುಡಿ ಕಾ
ಯೆಲೆ ಮಿಡಿಗಾಯಿಗಳೆಂಬ
ಪಲವಗೆ ಶಾಕದೊಳುಚಿತಾನುಚಿತವ
ನೆಲೆಯರಿವುದು ನೇಮದೊಳು

೧೭

ಕೊಳೆತ ಕಂದಿದ ಇಲಿ ತಿಂದುಳಿದ ವಿಾಸ
ಲಳಿದಲ್ಲದವರು ತಂದಿತ್ತ
ಪುಳಿತ ಪೊಲ್ಲದ ನೆಲದೊಳು ಪುಟ್ಟಿದ ಶಾಕಂ
ಗಳನು ಕಳೆದು ಬಿಸುಡುವುದು

೧೮

ಆಚಾರದಿಂದನುಪಮಧರ್ಮದೇಳಿಗೆ
ಆಚಾರದಿಂದಾಯುಷ್ಯ
ಆಚಾರದಿಂದಿಹಪರವದರಿಂದ ಸ
ದಾಚಾರವತಿಯೆನಿಸುವುದು

೧೯

ಆದಿಯೆನಿವುದಾಚಾರಂಗಳಿಗೆ ಮಿಾಹ

ವಾದ ಬಗೆಯೊಳದನರಿತು

ಆದರವೆರಸಿ ಮಿಾವುದು ಮೊದಲೊಳು ಮಿಕ್ಕ

ವೇದವಿಧಿಯನೆಸಗುವುದು

೨೦

ಇಳಿದು ನೀರೊಳು ಮಿಾವುದಿದಕಾರದವರು ಮೈ

ಮೊಳೆವುದು ಮಂಡೆಯನುಳಿದು

ಚಳಿಯ ಸೈರಿಸಲಾರದ ಸತಿಯರು ಬಿಸಿ

ಯೊಳು ಮಿಾವುದು ಮೈಮೊಳೆವುದು

೨೧

ಬಳೆದ ಬೇನೆಯ ಬಡಮೆಯ್ಯ ಭಾವೆಯರೆದ್ದು

ತೊಳೆದು ಕೈಕಾಲು ಮೊಗಗಳ

ಉಳಿದಂಗವನು ನನೆದುಡೆಯೊಳು ತೊಡೆವುದು

ಕಳೆವುದು ಪಾಪಕರ್ಮವನು

೨೨

ನೀರೊಳು ಮೆಯ್ಯ ನೇಮದೊಳು ಕರಣಗಳಿ

ಭೂರಿಸತ್ವದೊಳು ಬುದ್ಧಿಯನು

ನಾರಾಯಣನೊಳುತನದೊಳಾತ್ಮನ ತೊಳೆ

ದೋರಂತೆ ಒಳ್ಳುವಡೆವುದು

೨೩

ಸಲೆ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ಹಿತ್ತಳೆ ಕಂಚು ತಾಮ್ರದ

ಪಲಬಗೆ ಪಾತ್ರಂಗಳನು

ಕಿಲುಬಿನ ಕರೆ ತೋರದಂತಾದರದಿಂ

ದಲಸದೆ ತೊಳೆವುದಂದಂದು

೨೪

(ಖ) ಇಂದ್ರಿಯಗಳ

ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯೆಡೆಗೆ ತಾ
ವಡಿದೊಳೆವುದಕೆಂದು ಬೇರೆ
ಮಡಗಿಸುವುದು ಮರ್ಯಾದೆಯರಿತು ನೀರ
ಕೊಡಗಳ ಕುಲಪಾಲಕಿಯರು

೨೫

ರಚನೆಯ ಬಗೆ ರಯ್ಯಮಾಗೆಯುಸಸ್ಕರ
ಉಚಿತಮೆನಿಸಿಯೊಳ್ಳುವಡೆಯೆ
ಶುಚಿ ರುಚಿಯಪ್ಪಂತೆ ಸುಯಿಧಾನದೊಳ್ಳಿದೆ
ಪಚನಗೈವುದು ಭಾವೆಯರು

೨೬

ಬೆಂದು ಬೇಯದೆ ಗಬ್ಬದೊಳು ಪಸಿಯಾದುದ
ಬೆಂದುರೆ ತಳ ಪೊತ್ತಿದುದನು
ಅಂದವಳಿದುದನಚ್ಚುತನಾರೋಗಣೆ
ಗೆಂದು ಮುಂದಿಡದೆ ಕಳೆವುದು

೨೭

ಮೈದೊಳೆಯದ ಮಡಿಯುಡದ ಮೈಲಿಗೆಯೆಂಜ
ಲಾದ ನಾರಿಯರನುಗೈದ
ಈ ದೇವರಾ ದೇವರಿಗೆಂದುದನು ನಿ
ವೇದಿಸಲಾಗದಚ್ಚುತಗೆ

೨೮

ದೇವರಿಗೆರಗಿ ದೇವರ ಮನೆಮೊಕ್ಕಲ್ಲಿ
ತೀವಿರುವುಪಕರಣಗಳ
ಸಾವಧಾನದಿ ಸಜ್ಜುಗೈವುದು ಜನ್ಮವ
ಪಾವನವೆನಿಸಿ ಬಾಳುವುದು

೨೯

ಸಾರಿಸಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಸರಗೊಳಿಸಿ ದೀ
 ಪಾರೋಪಣವನಾಚರಿಸಿ
 ಹಾರುತ ಮನದನ್ನನ ಬರವನೆ ಮನ
 ವಾರೆ ಕಾದಿಹುದು ಕಾಂತಿಯರು

೩೦

ಒಡನೆ ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಗಾರೋಗಣೆ
 ವಡಿಸಿ ತಂದಮೃತಾನ್ನವನು
 ತಡೆಯದಿನಿಯನನುಮತಿವಡೆದದನುಣ
 ಬಡಿಸುವುದುಪಚರಿಸುವುದು

೩೧

ಅತಿಥಿಗಳಭ್ಯಾಗತರೊಡನಧವರ
 ಯತಿ ಯಾಚಕರೆಲ್ಲರನು
 ಪತಿಕರಿಸುವುದು ಬಳಿಕ ಸಂತಸದೊಳು
 ಸತಿಯರು ಸವಿವುದನ್ನವನು

೩೨

ತಿಳಿವಂತೆ ಪೇಳುವ ದೇಶಿಕೋತ್ತಮನಂಘ್ರಿ
 ನಳಿನಂಗಳಿಗೆ ನತಿಗೈದು
 ಬಳಿಕ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣ
 ದೊಳುಗತೆಗಳನು ಕೇಳುವುದು

೩೩

ತಿಳಿದದರೊಳು ತತ್ವದಿರವ ಮಾಧವನಂಘ್ರಿ
 ಯೊಳು ಭಕ್ತಿಭಾವವ ಬಲಿಸಿ
 ಕಳೆವುದು ಸಕಲ ಕರಣ ಕಲ್ಮಷಗಳ
 ತೊಳೆವುದು ಮನದ ದೂಳುಗಳ

೩೪

ಎರು ಜವ್ವನದ ನೀರೆಯರಿನಿತನಿತಕ್ಕೆ
ಮೋರೆಗಾಣಿಸಿ ಮುಂಬರಿಯದೆ
ಮಾರಬಾರದ ಕಜ್ಜದೊಳು ಮೇರೆಯರಿತು ಮೈ
ದೋರಿ ನಡೆವುದುಚಿತದೊಳು

೩೫

ಸಜ್ಜು ನಡೆಯೆ ಸೌಮ್ಯತೆ ಸರ್ವಾಂಗದೊ
ಳುಜ್ಜು ಗಗೊಳೆಯೊಳ್ಳ ಡತೆ
ಲಜ್ಜೆ ಬಿಂಬಿಸೆ ಲಾವಣ್ಯದೊಳೊಯ್ಯನೆ
ಪಜ್ಜೆಯಿಡುವುದು ಭಾವೆಯರು

೩೬

ನೆಲನ ನಿಟ್ಟಿಸೆ ದಿಟ್ಟ ನೇಮದೊಳರೆ ಮನ
ತಲೆ ನಸುಮಣದಂದವಡೆಯೆ
ಒಲೆಯದೆ ಮೆಯ್ಯೊಪ್ಪದೊಳರೆ ಒಯ್ಯನೆ
ಕುಲವಧು ಪಜ್ಜೆಗೊಳುವುದು

೩೭

ತನ್ನೊಡಲಿಗೆ ತನ್ನ ಮನವ ಕಾಪಿಡುವುದು
ತನ್ನ ಮನಕೆ ತನ್ನ ಮತಿಯ
ತನ್ನ ಮತಿಗೆ ತನ್ನ ಸಾತ್ವಿಕ ಧೈರ್ಯವ
ನುನ್ನತಿವಡೆದೊಪ್ಪುವುದು

೩೮

ತನ್ನ ಮನೆಯ ಬಡತನಗಳ ಧನಗಳ
ತನ್ನಿನಿಯನ ತಪ್ಪುಗಳ
ತನ್ನ ಮರವೆ ಮೋಸಗಳನವರಿವರೊಳು
ಬಿನ್ನವಿಸದೆ ಮರಸುವುದು

೩೯

ಪಲವೇಳೆಯೊಳು ಪರಿಯದೆ ತಾಯ್ನೆಗಲ್ಲಿ
 ಪಲವಗಲಿದ್ದು ನೆಲಸದೆ
 ಪಲಬಗೆಯೊಳು ಪತಿಸದವನಗಲಿದೊಂದು
 ಕಲೆಯ ಕಲ್ಪದ ಮೋಲೆಣಿವುದು

೪೦

೪ ಪೆರರ ಮರ್ಮವ ಪೆರರಾಲೋಚನೆಗಳ
 ಪೆರರೇಕಾಂತದಿಸಕವ
 ಪೆರತೊರ್ವರಿಗೆ ಪೇಳುವ ಬೆಸನವ ಬಿಟ್ಟು
 ನೆರೆ ನೇಮದೊಳು ನೆಲಸುವುದು೪

೪೧

ನೆರೆಮನೆ ಮನೆವಾರ್ತೆಯನಿಂತಂತೆಂದು
 ಪರಿಹಾಸ ಗೈದು ಪಳಿಯದೆ
 ಪರರೊಳು ಪರಿವಾದವ ಬಣ್ಣಿಸುವರೊಡ
 ವೆರಸದೆ ಬೇರೆನಿಸುವುದು

೪೨

ಪರಿದೂರ ಬೀದಿ ಬೀದಿಯ ಪಲವನೆಯೊಳು
 ತಿರುಗುವ ದಿಟ್ಟವೆಣ್ಣುಳನು
 ಕರೆದು ಮನ್ನಿಸದೇಕಾಂತವನಾಡದೆ
 ಪರಿಹರಿವುದು ಪದುಳದೊಳು

೪೩

ಬಂಡು ಬೂತಾಟದ [ಬಣ್ಣನೆ]ಯನು ಕೆವಿ
 ಗೊಂಡು ಕೇಳದೆ ಕುರುಪಿಡದೆ
 ಚಂಡಿ ಚಪಲೆ ಚಾಡಿಕಾತಿಯೆನಿಸದೆ ನ
 ಲೈಂಡಿರಿವುದು ನಲೈಯೊಳು

೪೪

ಕೆಟ್ಟರಳಿದರೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಗಂಜದ ಚ[ಚ]ಳಿ
 ಬಿಟ್ಟ ಕೆಳದಿ ವೆಣ್ಣಳೊಳು
 ನೆಟ್ಟನೆ ಬಳೆದಿದರ್ ನೇಹವ ನೆನೆಯದೆ
 ಪೊಟ್ಟು ಕಳೆದು ಪೊರಡಿವುದು

೪೫

ತೊಂಡುವೆಣ್ಣಳ ನೇಹದೊಡಕಿಗೆ ಸಿಲುಕದೆ
 ಲಂಡವೆಣ್ಣಳ ಲಾಲಿಸದೆ
 ಪುಂಡವೆಣ್ಣಳೊಳು ಪೊದರ್ಗವಡೆಯದೆ ನ
 ಲೈಂಡಿರೊಡನೆ ಬೆರಸುವುದು

೪೬

ಕಂಡ ಕಡೆಗೆ ನಡೆನಡೆದಳುಕದೆ ಕಾಲು
 ಗಂಡ ಕರಾಳವೆಣ್ಣುಗಳ
 ಅಂಡಲೆದವರೊಳು ಬಳೆದೊಳ್ಳೇಹವ
 ಬೆಂಡುಗಳೆದು ಬಿಡಿಸುವುದು

೪೭

ಮರುಳಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮಬ್ಬನೊಳಿದದಿಲ್ಲೆಂ
 ದೊರೆದಿನಿಯನನೇಳಿಸದೆ
 ಇರುಳಿಗೆಂದಿಳಿವೊತ್ತಿನೊಳೆಲ್ಲ ವಸ್ತುವ
 ತರಿಸುವುದನುವಡಿಸುವುದು

೪೮

ನೆನೆದೊಂದೊಂದನೆಡೆಯೊಳಿದ್ದಾಣ್ಣನ
 ಮನವ ನೋಯಿಸಿ ಮರುಗಿಸದೆ
 ಮನೆಗೆಲಸವನೆಲ್ಲವನಾರೈದು ಮ
 ತ್ತಿನಿಯನ ಶಯ್ಯೆಗೆರುವುದು

೪೯

ಪಗಲಿರುಳೇ ಪರಿಯೊಳು ನಡೆದಿನಿಯನ
 ಬಗೆಯ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಗೊಂಬ
 ಸುಗುಣೆಯರಿಹಪರದೊಳು ಸೂರೆಗೊಂಬರು
 ಸೊಗದ ಸುಗ್ಗಿಯ ಸುಲಭದೊಳು

೫೦

ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ
 ಹೊನ್ನಮ್ಮನುಸುರ್ದ ಕಬ್ಬದೊಳು
 ಉನ್ನತಿವಡೆದೊಪ್ಪಿದುದೆಂಟನೆಯ ಸಂಧಿ
 ಸನ್ನತ ಗುಣಸಂಬಂಧಿ

೫೧

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿ

ಆವನಾಣತಿಯೂಳಿಗ ಕರ್ಮಯೋಗ ಮ
ತ್ತಾವನ ನೆನಹು ವಿಜ್ಞಾನ
ಆವನೊಳೆರಕ ಭಕುತಿಯಾ ಪರವಾಸು
ದೇವನಿಗಾನೆರಗುವೆನು

೧

ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯ ಶ್ರೀಹರಿಭಕ್ತಿ ಸತ್ಕರ್ಮ
ಹೀನರನೆಮ್ಮನಾರೈದು
ಆ ನಾರಾಯಣನಡಿಗಿರಗಿಪ ಸಿರಿ
ಗಾನತಿಗೈದು ಬಾಳುವೆನು

೨

ಪತಿಪಾದಭಕ್ತಿಯರೆನಿಪ ಸತಿಯರು ತಾ
ವತಿಶಯ ಗತಿಗಳಿಸಿದೊಡೆ
ಇತರ ಚಿಂತೆಯನುಳಿದೇಕಚಿತ್ತದೊಳು ಶ್ರೀ
ಪತಿ ಪಾದವನೆ ಭಜಿಸುವುದು

೩

ಆವ ದೇವರನಾವರು ಭಜಿಸುವರಾ
ದೇವರನವರು ಸೇರುವರು
ಆವ ಭೋಗದೊಳು ದೇವರಿರ್ಪರು ತಾ
ವಾ ವಿಧದೊಳು ಬಾಳುವರು

೪

ಶ್ರೀವರನಡಿಯ ಸೇರಿದರನುಳಿದು ಮಿಕ್ಕ
 ದೇವಲೋಕವನೇರಿದವರು
 ದೇವರೊಡನೆ ತಾವುಮಳಿವರೆಂಬುದನು ಗೀ
 ತಾ ವಚನದೊಳು ತಿಳಿವುದು

೫

ಅದೆಂತೆನೆ

ಶ್ಲೋ|| ಆಬ್ರಹ್ಮಭುವನಾಶ್ಲೋಕಾಃ
 ಪುನರಾವರ್ತಿನೋಽರ್ಜುನ |
 ಮಾಮುಪೇತ್ಯ ತು ಕೌಂತೇಯ
 ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನ ವಿದ್ಯತೇ ||

ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಅಧ್ಯಾಯ ೮, ಶ್ಲೋಕ ೧೬

ಪರಹಿಂಸೆಯೆಸಗದೆ ಪರಧನಕಳುಪದೆ
 ಪರಪುರುಷಂ ಗಾಸೆವಡದೆ
 ಸಿರಿಯರಸನ ಪಾದಸೇವೆ ಗೈದವರಾ
 ಪರಮಪದವನು ಸೇರುವರು

೬

ಚಾಡಿವೇಳದೆ ಚಂಡಿತನವೆಸಗದೆ ಚುನ್ನ
 ವಾಡದೆ ಜರದು ನುಡಿಯದೆ
 ಕೇಡೆಣಿಸದೆ ಕೆಲರಿಗೆ ಹರಿಪದಸೇವೆ
 ಗೀಡಾಗಿ ಗತಿಯ ಪಡೆವುದು

೭

ಸೇರುವುದಿಹಪರಗತಿ ನಾರಾಯಣ
 ನಾರಾಧನೆಯೊಳ್ಲರಿಗೆ
 ಅರಯ್ಯೆ ಸಕಲ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಚ್ಚುತ
 ನಾರಾಧನೆಯೆನಿಸುವುದು

೮

ಇದನಾಚರಿಸುವುದಿದೃಗುನುಳಿದಿರ್ಪುದೆಂ
ಬುದನಾರೈದು ಶಾಸ್ತ್ರದೊಳು
ಎದೆಗೊಳುವಂತೆ ವೇಳುವ ಪಿರಿಯರ ದಿವ್ಯ
ಪದಸೇವೆ ಗೈದು ಬಾಳುವುದು

೯

ಇದನಾಚರಿಸಿದೊಡೀ ಫಲವಪ್ಪುದೆಂ
ಬುದು ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮವೆನಿವುದು
ಮುದದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನೆಳಸುವ ಕೋವಿದ
ರಿದರ ಹಂಬಲನು ಬಿಟ್ಟಿಹುದು

೧೦

ಆವುದನೆಸಗದಿದೊಡೆ ಪಾಪವಾ ಕರ್ಮ
ಭಾವಿಸೆ ನಿತ್ಯವೆನಿವುದು
ಆವ ವಿಧದೊಳಾದೊಡಮಾ ಕರ್ಮವ
ನಾವಗಮಾಚರಿಸುವುದು

೧೧

ಈ ನಿಮಿತ್ತದೊಳಿದನೆಸಗುವುದೆಂಬುದು
ತಾನೈಸೆ ನೈಮಿತ್ತ ಕರ್ಮ
ಆ ನಿಮಿತ್ತದೊಳಾಚರಿಸುವುದೆಲ್ಲರು
ಮಾ ನೈಮಿತ್ತ ಕರ್ಮವನು

೧೨

ಇಂತು ಮುಕ್ತಿಯನೆಳಸುವರು ಕಾಮ್ಯವನುಳಿ
ದಂತರಂಗದ ಶುದ್ಧಿಯೊಳು
ಚಿಂತೆಗೊಳದೆ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತ ಕರ್ಮವ
ಸಂತಸದೊಡನೆಸಗುವುದು

೧೩

ಇದು ಜಗದೀಶ್ವರನಾಜ್ಞೆಯೆನಗೆ ತಾ
ನಿದನಾಚರಿಸಬೇಕೆಂದು
ಮುದದೊಡನೊಡರಿಪರಿಗೆ ಮೋಸವಿಲ್ಲೆಂ
ಬುದನರಿವುದು ಗೀತೆಯೊಳು

೧೪

ಶ್ಲೋ|| ನೇಹಾಭಿಕ್ರಮ ನಾಶೋಽಸ್ತಿ
ಪ್ರತ್ಯವಾಯೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ |
ಸ್ವಲ್ಪಮಪ್ಯಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ
ತ್ರಾಯತೇ ಮಹತೋ ಭಯಾತ್ ||

ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಅಧ್ಯಾಯ ೨, ಶ್ಲೋಕ ೪೦

ಈಯೆಸಕದೊಳರೆ ಶುದ್ಧರಾದೊಡಮಾ
ಸ್ತ್ರೀಯರಾದೊಡಮೇನವರು
ಆ ಯೋಗಿಗಳಡರುವ ಪರಗತಿಗೆ ತಾ
ವಾಯಾಸವಿಲ್ಲದೇರುವರು

೧೫

ಇಂತವ್ವುದಕ್ಕಂ ಗೀತಾವಚನಂ :
೨ ಶ್ಲೋ|| ಸ್ತ್ರೀಯೋ ವೈಶ್ಯಾಸ್ತಥಾ ಶೂದ್ರಾ
ಸ್ತೇಽಪಿಯಾಂತಿ ಪರಾಂಗತಿಮ್ ||

ಭಗವದ್ಗೀತಾ: ಅಧ್ಯಾಯ ೯, ಶ್ಲೋಕ ೩೨

ಶುಚಿಯಾಗಿರೆ ದೇವತೆಗಳು ಸಲಹುವರು
ಶುಚಿಯನು ಪಿತೃಗಳೋವುವರು
ಶುಚಿಗಂಜುವುವು ಪ್ರೇತ ಭೂತಗಳದರಿಂದ
ಶುಚಿಯವ್ವುದೆಲ್ಲ ವೇಳೆಯೊಳು)

೧೬

೨. (ಖ) ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಧಿಯೂ ಇದೆ.
ಕಿಂಪುನಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಪುಣ್ಯಾ ಭಕ್ತಾ ರಾಜರ್ಷಯಸ್ತಥಾ.

ಪಿರಿಯರ *ನಿಟ್ಟಿಸಿದೊಡನೆ* ಪೋವುದು ಭೀತಿ
ಪರಿದೋಡುವುವು ಪಾಪಗಳು
ಇರದದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಶರಣರ ದಿವ್ಯ
ಚರಣ ದರ್ಶನವೆಸಗುವುದು

೧೭

ಪರಮ ವಿಶ್ವಾಸವೆರಸಿ ವಿಷ್ಣು ವೈಷ್ಣವ
ಚರಣ ತೀರ್ಥವ ಸೇವಿಸಿದೊಡೆ
ಪರಿದೋಡುವುವು ಸಕಲ ಪಾಪಂಗಳು
ಪರಮ ಪದವಿ ಬಸವಹುದು

೧೮

ತಿಳಿಯೆ ಮಾನುಷಲೋಕದಿಂದಾ ಜನನೂರ
ಬಳಿಗೈದುವ ಪೆರ್ಬಟ್ಟೆ
ಉಳಿಯದೆಂಬತ್ತಿಂಟು ಸಾಸಿರ ಗಾವುದ
ದಳತೆಯ ನೀಟವೆನಿಪುದು

೧೯

ಊರು ಕೇರಿಗಳಿಲ್ಲ ಒರ್ವರ ನೆರವಿಲ್ಲ
ನೀರು ನೆಳಲು ತಾನಿಲ್ಲ
ಸೇರಿ ನಿಲುವದೊಂದು ರಾವಿಲ್ಲವೆನಲಾ
ದಾರಿಯನೇವೇಳುವುದು

೨೦

ಪುರಿದಂತೆ ಬೇವುರಿ ಮಳಲ ರಾಶಿಗಳಿಂದ
ಹರಹಿದ ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ
ಪರಿಪರಿ ಗೋರುಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಪಜ್ಜೆಯ
ನುರಿಗೊಳಿಸುವುದೊಡನೊಡನೆ

೨೧

ಆರಯ್ಯ ದಾನವೀಯದ ಪಾಪಿಗಳೇ
 ದಾರಿವಿಡಿದು ನಡೆತಹರು
 ಭೂರಿ ದಾನಗಳಿತ್ತ ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷರೇ
 ದಾರಿಯೊಳಿಡರಡಿಗಳನು

೨೨

ಪೊಡವಿಯ ಪಾಸಿಕೆಗಳನುಂಬ ಉಟವ
 ಕುಡಿನೀರ ತುರು ಕುದುರೆಗಳ
 ಉಡೆಗಳನೊಳ್ಳಣಿಗಳನೊಲಿದೀವುದು
 ಪಡೆವುದು ಪರಮ ಗತಿಗಳನು

೨೩

ಅಲಸದೆ ಮುಕ್ತಿಯನಾಸೆವಡುವರನೈ
 ಫಲವ ಬಯಸಿ ಬಣ್ಣಗೆಡದೆ
 ನೆಲೆಗೊಂಡ ನಿಜಧರ್ಮದ ನೇಮವಳಿಯದೆ
 ಪಲವು ದಾನವ ಪಣ್ಣವುದು

೨೪

ತಾಳಿಗೆಯೊಣಗದ ಮುನ್ನಮೆ ನಾಲಗೆ
 ಬೀಳದ ಮುನ್ನಮೆ ಬೇಗ
 ಪೇಳುವುದಂಬುಜಾಕ್ಷನ ಪೆಸರುಗಳನು
 ಪೇಳಲರಿಯದೊಡಾಲಿವುದು

೨೫

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯಿಂದತೀವೇಗದೊಳು ದುಃ
 ಖಾವಳಿಯಳಿವುದೆಂಬುದಕೆ
 ಭಾವಿಸೆ ಭಾಗವತದೊಳೊಂದು ಕಥೆಯುಂ
 ಟಾ ವಿಧವನು ಬಣ್ಣಿಸೆನು

೨೬

ತಕ್ಷಕನಿಂದ ತನಗೆ ಅಳಿವವ್ವು ದಿ
 ನ್ನಕ್ಷಯಗತಿಗೊಂಬನೆಂದು
 ಆ ಕ್ಷಣದೊಳು ಶುಕಮುನಿಯಡಿಗಿರಗಿ ಪ
 ರೀಕ್ಷಿತನಿಂತು ಕೇಳಿದನು

೨೭

ಸಾನಡಸಿದ ಸಮಯದೊಳು ಸದ್ಗತಿಗಾಗಿ
 ಯಾವುದನೊಲಿದಾಲಿವುದು
 ಆವುದನೋದುವುದಾವುದನೊಡರಿಪು
 ದಾವುದನಿರದೆ ನೆನೆವುದು

೨೮

ಇಂತು ನುಡಿದ ಪರೀಕ್ಷಿತರಾಯಗೆ ಮಿಗೆ
 ಸಂತಸವನು ಸಮನಿಸುತ
 ತಾಂ ತಿಳಿದಖಿಲಶಾಸ್ತ್ರದ ತತ್ವಮನೋ
 ರಂತರುಹಿದನಾ ಯೋಗಿ

೨೯

ಅರಸ ಕೇಳುಪತ್ತಡಸಿದ ವೇಳಗೆ
 ಹರಿಕಥೆಗಳನೆ ಕೇಳುವುದು
 ಹರಿನಾಮಂಗಳನೊಲಿದೋದುವುದು ಶ್ರೀ
 ಹರಿಪದಂಗಳನೆ ನೆನೆವುದು

೩೦

ಹರಿಪಾದ ಪದ್ಮದ ಸೇವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪಲ
 ವರಿಸಮಿದ್ಧೊಡೆ ಫಲವೇನು
 ಮುರವೈರಿಯ ನೆನೆಮೊಂದು ಮುಹೂರ್ತಕೆ
 ಪರಗತಿ ಬಯಸಿದಂತಹುದು

೩೧

ಅಂದು ಖಟ್ಟಾಂಗನೆಂಬರಸು ತಾನಳಿವುದ
 ಕೊಂದು ಮುಹೂರ್ತದೊಳಿತ್ತು
 ಕುಂದದೆ ಭಜಿಸಿ ಮುಕುಂದನ ಚರಣವ
 ಸಂದನು ಪರಮಪದವಿಗೆ

೨೨

ಎಳೆಲೆ ಭರತನಂಶಾಗ್ರಣಿ ಬೇಗದೊ
 ಕೇಳು ಭಜಿಸು ಮಾಧವನ
 ಎಳು ದಿವಸದಾಯುವಿರ್ಪುದು ನಿನಗಿ
 ನ್ನಾಳೋಚನೆಯೇತರಿತಕೆ

೨೩

ಈ ವಿಧದೊಳು ಪೇಳಿದ ಶುಕಮುನಿಗೆ ಪ
 ದಾವನತಿಯನಾಚರಿಸಿ
 ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯೊಳು ಭಾಗವತವ ಕೇಳಿಯಂ
 ದಾ ವಿಷ್ಣು ಪದವನೈದಿದನು

೨೪

ಆರಯ್ಯ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣ ರಾಮಾಯಣ
 ಭಾರತ ಭಾಗವತಗಳ
 ಆರು ಪಿರಿಯರಿಂದಾಲಿಪರವರಿಗೆ
 ಸೇರುವುವಖಳ ಸಿದ್ಧಿಗಳು

೨೫

ಇದಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ವಚನಂಗಳು ಪಲವುಂ
 ಟದರೊಳೊಂದೆರಡನೋದುವೆನು
 ಅದರರ್ಥಂಗಳನೆಲ್ಲರುಮರಿವಂತೆ
 ಪದರಚನೆಯೊಳು ಬಣ್ಣಿವೆನು

೨೬

ಶ್ರೀ ಭಾಗವತೇ ಪ್ರಥಮಸ್ಕಂಧೇ, ಪ್ರಥಮೇಧ್ಯಾಯೇ
 ಶ್ಲೋ|| ಧರ್ಮಃ ಪ್ರೋಜ್ಞತ ಕೈತವೋತ್ರ
 ಪರಮೋ ನಿರ್ಮತ್ಸರಾಣಾಂ ಸತಾಂ |
 ವೇದ್ಯಂ ವಾಸ್ತವಮತ್ರ ವಸ್ತು
 ಶಿವದಂ ತಾಪತ್ರಯೋನ್ಮೂಲನಂ ||
 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಮುನಿಕೃತೇ
 ಕಿಂ ವಾ ಪರೈರೀಶ್ವರಃ |
 ಸದ್ಯೋ ಹೃದ್ಯವರುಧ್ಯತೇತ್ರ
 ಕೃತಿಭಿಃ ಶುಶ್ರೂಷುಭಿಸ್ತತ್ ಕ್ಷಣಾತ್ ||

ವೇದವ್ಯಾಸನಣುಗನಾ ಶುಕಮುನಿ
 ಯಾದರದಿಂದನುಗೈದ
 ವೇದ ತತ್ವಾರ್ಥಮೆನಿಪ ಭಾಗವತವ
 ನಾದರದಿಂದಾಲಿಪುದು

೩೭

ಮದ ಮತ್ಸರಂಗಳಡಗಿದ ಮಹಾತ್ಮರ
 ಸದಮಳ ಧರ್ಮವಿದರೊಳು
 ಇದು ತಾಪತ್ರಯ ಹರವಿದನಾಲಿಪ
 ರಿದೆಯೊಳು ಹರಿ ನೆಲಿಸುವನು

೩೮

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣೇ ಷಷ್ಠೇ ಅಂಶೇ ಚರಮೇ ಅಧ್ಯಾಯೇ
 ಶ್ಲೋ|| ಪುರಾಣಂ ವೈಷ್ಣವಂ ಚೈತತ್
 ಸರ್ವಕಿಲ್ಬಿಷನಾಶನಂ |
 ವಿಶಿಷ್ಟಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರೈರ್ಭ್ಯಃ
 ಪುರುಷಾರ್ಥೋಪಪಾದಕಂ ||

ಯತ್ರಾದೌ ಭಗವಾ ಚರಾಚರ
 ಗುರುರ್ಮಧ್ಯೇ ತಥಾಂತೇ ಚ ಸಃ |
 ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಮಯೋಚ್ಯುತೋಖಿಲ
 ಜಗನ್ಮಧ್ಯಾಂತ ಸರ್ಗಪ್ರಭುಃ ||
 ತಚ್ಛೃಣ್ವಿನ್ಸು ರುಷಃ ಪವಿತ್ರ
 ಪರಮಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರನ್ನಾರಯನ್ |
 ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸ್ತಿನತತ್ಸಮ
 ಸ್ತ್ರಿಭುವನೇಷ್ಟೇಕಾಂತಸಿದ್ಧಿಹರಃ ||

ಇದನು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣವೆಂಬರು ಮ
 ತ್ತಿದರಿಂದ ಪಾಪ ಪರಿವುದು
 ಇದು ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದೊಳುತ್ತಮವೆನಿಸುವು
 ದಿದು ಸರ್ವಫಲವ ಸಾಧಿವುದು

೩೯

ಆದಿ ಮಧ್ಯಾಂತ ರಹಿತನಚ್ಯುತನಿದ
 ರಾದಿ ಮಧ್ಯಾಂತದೊಳಹನು
 ಈ ದಿವ್ಯ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣವ ಕೇಳುವ
 ರಾ ದೇವನಡಿಯ ಸೇರುವರು

೪೦

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ಯುದ್ಧಕಾಂಡೇ ಚರಮಸ್ವರ್ಗೇ
 ಶ್ಲೋ || ರಾಮಾಯಣಮಿದಂ ಕೃತ್ಸ್ನಂ
 ಶೃಣ್ವತಃ ಪರತಸ್ಸದಾ |
 ಪ್ರಿಯತೇ ಸತತಂ ರಾಮ
 ಸ್ಸಹಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ಸನಾತನಃ ||

ಪಾಪಾನ್ಯಪಿ ಚಯಃ ಕೃತ್ವಾ
ಅಹನ್ಯಹನಿ ಮಾನವಃ |
ಪರತ್ಯೇಕಮಪಿಶ್ಲೋಕಂ
ಪಾಪಾತ್ಸಪರಿಮುಚ್ಯತೇ ||

ಈ ರಾಮಾಯಣವೆಲ್ಲವನೆಡೆವಿಡ
ದಾರೈದು ತಿಳಿದೋದುವರನು
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಲಿದು ಸಲಹುವನಾದಿ
ನಾರಾಯಣನವನೈಸೆ

೪೧

ಒಂದು ಸರ್ಗಮನೊಂದು ಪದ್ಯಮನಲ್ಲದೊ
ಡೊಂದು ಪಾದವನೋದಿದೊಡೆ
ಅಂದಂದಿನೊಳೆಸಗಿದ ಪಾಪಂಗಳಂ
ದಂದಿಗೆ ಪರಿಹರಿಸುವುವು

೪೨

ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾರತೇ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣ ಪರ್ವಣಿ
ಚರಮೇ ಅಧ್ಯಾಯೇ

ಶ್ಲೋ || ಕಾಷ್ಟ್ಣಂ ವೇದಮಿಮಂ ಸರ್ವಂ
ಶೃಣುಯಾದ್ಯಸ್ಸಮಾಹಿತಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಕೃತಂ ಪಾಪಂ
ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ನಶ್ಯತಿ ||
ಅಹ್ನಾ ಯದೇನಃ ಕುರುತೇ
ಇಂದ್ರಿಯೈರ್ವನಸಾ ಗಿರಾ |
ಮಹಾಭಾರತಮಾಖ್ಯಾಯ
ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ||

ವೇದವ್ಯಾಸನೊಲಿದು ವೇಳಿದ ವೊಸ
 ವೇದವೆನಿಪ ಭಾರತವನು
 ಓದಿದ ಮಾತ್ರದೊಳಳಿವುವು ಬ್ರಹ್ಮಹ
 ತ್ಯಾದಿ ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳು

೪೩

ನಡೆ ನುಡಿ ನೆನಹುಗಳಿಂದಂದಿದಿನೊ
 ಕೊಡರಿಸುವುಗ್ರ ಪಾಪಗಳು
 ಅಡಗುವುವಂದಂದಿಗೆ ಭಾರತದೊಂದು
 ನುಡಿಯನೋದಿದ ಮಾತ್ರದೊಳು

೪೪

ಇಂತು ನಡೆವ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತ ಕರ್ಮ ಶ್ರೀ
 ಕಾಂತನೂಳಿಗವೆಂದು ತಿಳಿದು
 ಸಂತಸದಿಂದಾಚರಿಸೆಳ ಸತಿಯರಿಗೆ
 ಚಿಂತಿತ್ತ್ವಫಲ ಸೇರುವುದು

೪೫

ಗುರುಮುಖದಿಂದ ರಹಸ್ಯತ್ರಯಾರ್ಥದ
 ತಿರುಳನರಿತು ತೀವ್ರದೊಳು
 ಪರಿಹರಿವುದು ಮಂತ್ರಾಂತರ ದೇವತಾಂ
 ತರ ಸಾಧನಾಂತರಂಗಳನು

೪೬

ಪಂಚಸಂಸ್ಕಾರಗಳನು ಪಡೆದೊಡನರ್ಥ
 ಪಂಚಕತತ್ವಮನರಿತು
 ಪಾಂಚಕಾಲಿಕ ಧರ್ಮವನೆಸಗುತ ನಿ
 ಶ್ಚಂಚಲ ಚಿತ್ತದೊಳಿಹುದು

೪೭

ಇದು ಮಂತ್ರವಿದು ದೇವತೆಯಿದು ನಡತೆಯಿಂ
ಬುದನಂತಂತರಂಗದೊಳು
ಮುದದೊಡನಿರ್ಪ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ
ವದವಿ ಕೈಬಸಮಾಗಿಹುದು

೪೮

ಪತಿಯೊಲವಕ್ಕೆ ಸತಿಯರೊಳು ಸತಿಯರು
ಸತಿಪಾದ ಭಕ್ತಿಯರಕ್ಕೆ
ಸತಿಯರ ಮೈಮೆ ಸಕಲ ಜಗದೊಳು ನಿಲ್ಲೆ
ಸತಿಧರ್ಮ ಶಾಶ್ವತಮಕ್ಕೆ

೪೯

ಉರ್ವೀಶರು ಧಾರ್ಮಿಕರಕ್ಕೆ ಜಗದೊಳು
ಪಾರ್ವರು ಪದುಳದೊಳಿರ್ಕೆ
ಒರ್ವರೊರ್ವರೊಳೊಡವೆರೆಗೆ ದಂಪತಿಗಳು
ಸರ್ವರು ಸೌಖ್ಯದೊಳಿರ್ಕೆ

೫೦

ಶ್ರೀವೇದಮಾರ್ಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರ್ಯ
ನಾ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮಮೂರ್ತಿ
ಆವನುಭಯ ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯನೆಂ
ಬೀ ವಿಧದೇಳೆವೆತ್ತಿಹನು

೫೧

ಶ್ರೀ ಶುಕ ವೇದವ್ಯಾಸ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಪ
ರಾಶರರನು ಪಡೆಗೊಂಡು
ಶ್ರೀ ಶೃಂಗದಾಸಂಬುಜಭಕ್ತಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನ
ರಾಶಿಯೆನಿಸಿ ರಾಜಿಪನು

೫೨

ಈ ಮಹಿಮೆಯೊಳೆಸೆವಳಸಿಂಗರಾರ್ಯನು
 ದ್ವಾಮ ಕೃಪಾವೈಭವಕೆ
 ಭೂಮಿಯೆನಿಸಿ ನೆಗಳಿದ ಮೈಮೆಯಿಂದಾ
 ನೀ ಮಹಾಕೃತಿಯ ಪೇಳಿದೆನು

೫೩

ಧರ್ಮರಹಸ್ಯವನರಿತಿರ್ಪೆನೆಂಬೊಂದು
 ಪರ್ಮೆಯೊಳು ಸುರ್ವವಳಲ್ಲ
 ಧರ್ಮದ ನೆನಹು ಮರೆಯದಂತೆ ಕೃತಿಯಾಗಿ
 ನಿರ್ಮಿಸಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದೆನು

೫೪

ಭಾವಿಸೆ ಬಿಜ್ಜೆಗಲಿತ ಪರ್ಮೆಯನಗಿಲ್ಲ
 ದೇವತೆಗಳ ವರಮಿಲ್ಲ
 ಆವುದನುಪದೇಶವಿತ್ತನಾರ್ಯನು ತನ
 ಗಾ ವಿಧದೊಳು ಪೇಳಿದೆನು

೫೫

ಓಲೆವಿಡಿದು ನಾಮೋದಲೇಕಿದನೆಮ್ಮ
 ಶೀಲವನೆಂದು ಕಳೆಯದೆ
 ಬಾಲೆ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಬಳಲಿದಳೆಂಬ ಮರುಕದಿಂ
 ದಾಲಿವುದಖಿಲ ಸತಿಯರು

೫೬

ಮಳೆಯಕ್ಕೆ ಕಾಲಕಾಲಕೆ ದೇವರೊಲವಿಂದ
 ಬೆಳೆಗೈಗೆ ಪೆರ್ಚುಗೆಯಕ್ಕೆ
 ಇಳೆಯೊಳು ಪತಿ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರ ಸಂಪದದೊಡ
 ನೊಳುವೆಂದಿರೊಪ್ಪದೊಳಿಕೆ

೫೭

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದೊಳು ಸಿರಿ ನೆಲಸಿಕೆ
ಭೂರಿ ವೈಭವ ಪುದಿದಿಕೆ
ಶ್ರೀರಂಗಧಾಮನ ದಿವ್ಯಯಾತ್ರೋತ್ಸವ
ದಾರಾಧನೆ ಮಿಗಿಲಕ್ಕೆ

೫೮

ಕನ್ನಡನಾಡೊಳು ಕಲಿಯುಗ ಪುಗದಿಕೆ
ಕನ್ನಡಿಗರು ಘನರಕ್ಕೆ
ಉನ್ನತಿವಡೆಗೆಯಗರ ದೇಗುಲಗಳು
ಸನ್ನತಿವಡೆಗೆ ಸತ್ರಗಳು

೫೯

ಈ ವಸುಧೆಯ ಧರ್ಮದೊಳು ಪಾಲಿಸುಗೆ ಚಿಕ
ದೇವರಾಜೇಂದ್ರ ಚಂದ್ರಮನು
ದೇವಗೋವಿಪ್ರಸಂತತಿ ಸಂತಸದೊಳಿಕೆ
ಗೋವಿಂದಗಾನಂದಮಕ್ಕೆ

೬೦

ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಸಂಚಿಯ
ಹೊನ್ನಮ್ಮನುಸುರ್ದ ಕಬ್ಬದೊಳು
ಮನ್ನಣೆವಡೆದೊಪ್ಪಿ ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿ
ಸನ್ನತ ಗುಣಸಂಬಂಧಿ

೬೧

ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಸಂಧಿ ೫, ಪದ್ಯಗಳು ೮, ೯

ಕುವರನಾದೊಡೆ ಬಂದ ಗುಣವೇನದರಿಂದ

ಕುವರಿಯಾದೊಡೆ ಕುಂದೇನು

ಕುಲಪುತ್ರನೋದಿ ತಿಳಿದು ನಡೆದಲ್ಲದೆ

ಕುಲವನುಧ್ಧರಿಸಲರಿಯನು

ಗಂಡುಮಗುವಾದರೇನು? ಹೆಣ್ಣುಮಗುವಾದರೇನು? ಯಾರು
ಮಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತಾರೆಯೋ, ಆ ಮಗುವಿನ ಒಳ್ಳೆಯ
ನಡತೆಯಿಂದ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೆ ಕೀರ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ
ಮಕ್ಕಳೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಅಷ್ಟೇ
ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವರು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಉತ್ತಮರಾಗಿ ಬಾಳುವ
ಶಕ್ತಿಯುಂಟು

ಕುಮಾರನು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದು, ತಕ್ಕ
ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಲವನ್ನು ಹೊಂದುವವರೆಗೆ ಕುಲ
ವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಲಾರನು ಆತನ ಸ್ವಭಾವವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿರುಸು
ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಂತೆ ನಯಸ್ವಭಾವವಿದ್ದರೂ,
ತಿಳಿವು ಬಂದಮೇಲೆ ಆತನ ಮನೋಭಾವ ಬೇರೆಯಾದಂತೆ
ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಆಸ್ತಿಯ ಖಾಲಿಗಾಗಿ ಗಂಡು
ತನ್ನ ಹಕ್ಕುಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ

ಹೆಣ್ಣುಮಗುವಿನದು ಮರುಕದ ಸ್ವಭಾವ, ಒಳ್ಳೆಯ ಪತಿಯ
ಕೈ ಹಿಡಿದು, ಘನವಂತರ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕನ್ನೆ ಆತ್ತೆಯ
ಮನೆ ತವರುಮನೆಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಾಳೆ ಕೋಮಲ
ಸ್ವಭಾವದ ಹೆಣ್ಣು ತವರವರು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನು
ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅದು ಅಮೂಲ್ಯ
ಪದಾರ್ಥವೆಂದು ಹಿಗ್ಗುವಳು

ಯೋಗದಶಾಪರಿಣತಿ: ಸಂಧಿ ೭, ಪದ್ಯ ೪೨

ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಗಾಗಿ ಮುಷಿಗಳು ತೋರಿರುವ' ಮಹಾ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಯೋಗಗಳು ಇವು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುವು ಎಡಿಬಿಡದೆ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವನು ಯೋಗದ (ಭಕ್ತಿಯ) ದಶಾ = ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ ಈ ಸಾಧನೆಯ ಕಟ್ಟಕಡೆ ಸಿದ್ಧಿ ಅಥವಾ ಸಮಾಧಿ ಅಥವಾ ಪರಿಣತಿ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಗಾಢವಾದ ಆನಂದವೇ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ನೆಚ್ಚಿದ ದೇವತೆ, ಒಳಗೆ, ಹೊರಗೆ, ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ

ನೀರೊಳು ಮೆಯ್ಯ ನೇಮದೊಳು ಕರಣಗಳ:

ಸಂಧಿ ೮, ಪದ್ಯ ೨೩

ಸರ್ವವನ್ನು ಶುಚಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ನಾನ ಅಗತ್ಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಡಲನ್ನೂ, ನಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಹೆಚ್ಚಿದ ಸತ್ವಗುಣದಲ್ಲಿ (ಸತ್ಯ ಸುಗುಣ ಮೊದಲಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ) ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ವಿಯಾಸಬೇಕು ನಾರಾಯಣನ ದಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನ ಅಂಶವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಪಡಿಸಬೇಕು ಈ ಪೂರ್ಣ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಕೇವಲ ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು.

ಕರ್ಮಯೋಗ: ಸಂಧಿ ೯, ಪದ್ಯ ೧

ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸಾಧನೆಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಎರಡು ಬಗೆಯದಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಗೊಡಿಸುವುದು, ಆತನ ಆತ್ಮ ಬಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಕರ್ಮಯೋಗ ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಧನೆ ಅದರ ಉದ್ದೇಶವೂ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಕರ್ಮಗಳೆಂದರೆ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದ ಕೆಲಸಗಳು. ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವಲಕ್ಷಣ ಕೆಲಸ ಅಥವಾ

ಕರ್ಮ ಮಾಡುವುದು ಕರ್ಮ ಮಾಡದೆ ಶರೀರ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೂಡ ನಡೆಯಲಾರದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಪ್ರಯೋಜನದ ಆಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ದುಡಿಯ ಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಸೇವೆಯೇ ಉತ್ತಮ ಕರ್ಮ ; ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೇ 'ಯಜ್ಞ' ತನ ಗೋಸ್ವರವೆಂದು ಕೆಲಸಮಾಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಟ್ಟುಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತವೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು (ಮೋಕ್ಷ) ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ತಾನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳ ಫಲಾಫಲ ಗಳಲ್ಲಿ ಆಶೆಯನ್ನಿಡದೆ 'ಲೋಕ ಸಂಗ್ರಹ'ಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಮನಕೊಟ್ಟು, ಮೈಯೊಡ್ಡಬೇಕು ಗಣ್ಯರ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರತೆ ಯನ್ನು ಇತರರು ಕಲಿತು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇದು ಲೋಕರೂಢಿ ಉತ್ತಮನ ಕರ್ಮ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಮೇಲ್ವಂಕ್ತಿ ಆತನ 'ಸೋಂಬತನ' ಜನರ ಸತ್ವನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ, ಯೋಗ್ಯರು ಮಿಕ್ಕವರ ಕಾರ್ಯಶೀಲತೆಯ ಹೊಣೆ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಇರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅನಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಬೇಕು, ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು 'ಜನಕಾದಿಗಳು ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು'

ರಹಸ್ಯತ್ರಯ : ಸಂಧಿ ೯, ಪದ್ಯ ೪೬

ಪ್ರಕೃತಿ, ಆತ್ಮ, ಪರಮಾತ್ಮ—ರಹಸ್ಯತ್ರಯಗಳು ಪೃಥ್ವಿ, ಅಪ್ಪು, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶಗಳೆಂಬ ಪಂಚಭೂತಗಳು, 'ಪ್ರಕೃತಿ.'

ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಶ ಆತ್ಮ

ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮ ಇವೆರಡಕ್ಕೆ ಒಡೆಯ ನಾದ ದೇವರು 'ಪರಮಾತ್ಮ'.

ಪಂಚಸಂಸ್ಕಾರಗಳು : ಸಂಧಿ ೯, ಪದ್ಯ ೪೭

ಇವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚಾರಗಳು —

೧. ತಪ : ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಯುಧಗಳಾದ ಶಂಖ ಚಕ್ರಗಳ
ಲಾಂಛನವನ್ನು (ಚಿಹ್ನೆ) ತೋಳಿಗೆ ಧರಿಸುವುದು

೨ ಪುಂಡ್ರ . ನಾಮವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು

೩ ನಾಮ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಪುರು
ಷರು ವಿಷ್ಣುವಿನ ' ದಾಸ 'ನೆಂತಲೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರು
ವಿಷ್ಣುವಿನ ' ದಾಸಿ 'ಯೆಂತಲೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು

೪ ಮಂತ್ರ . ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೂರು ವಿಧದ
ಮಂತ್ರಗಳು

(ಅ) ನಾರಾಯಣ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಿ

(ಆ) ದ್ವಯ ಅಧವಾ ಶರಣಾಗತಿ

(ಇ) ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೬೬
ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ

೫ ಯಾಗ . ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆ

ಅರ್ಥಪಂಚಕ : ಸಂಧಿ ೯, ಪದ್ಯ ೪೭

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವ ಜೀವಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆ
ಯಲು ಸಹಾಯವಾಗುವ ಅಮೋಘವಾದ ಐದು ಉಪಾಯಗಳು :-

೧ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜೀವಿಗಳು ಅಗಣಿತರು, ಬದ್ಧ, ಕೇವಲ,
ಮುಮುಕ್ಷು, ಮುಕ್ತ, ನಿತ್ಯ ಎಂಬ ಐದು ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ.
ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವ ಬದ್ಧಜೀವಿಯೂ ಅರ್ಥಪಂಚಕದ
ಸಹಾಯದಿಂದ ಉದ್ಧಾರದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.
ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಇಲ್ಲದೆ ನಾಗಾಯಣನ ಸಾಮಾನ್ಯದ ಸುಖವನ್ನು
ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

೨ ಪರಸ್ವರೂಪ ಭಗವಂತನ ರೂಪು ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ತಿಳಿಯುವುದು

೩ ಪುರುಷಾರ್ಥಸ್ವರೂಪ ಜೀವಿಯ ಧೈಯ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು

ಧರ್ಮ

ಅರ್ಥ

ಕಾಮ

ಮೋಕ್ಷ

೪ ಉಪಾಯಸ್ವರೂಪ . ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಿ ಕೊಡಬಲ್ಲ ಐದು ಸಾಧನಗಳು ಅಥವಾ ಉಪಾಯಗಳು (ಯೋಗಗಳು)

ಕರ್ಮಯೋಗ

ಜ್ಞಾನಯೋಗ

ಭಕ್ತಿಯೋಗ

ಪ್ರಪತ್ತಿಯೋಗ

ಆಚಾರ್ಯಾಭಿಮಾನ

ಪ್ರಪತ್ತಿಯಿಂದರೆ, ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದು , ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಆತನ ಮರೆಹೋಗುವುದು

ಆಚಾರ್ಯಾಭಿಮಾನ . ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ತಾನೇ ನೇರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲಾರದ ಜೀವಿಗೆ ಕೂಡ ಉನ್ನತಿಯುಂಟು ಸದ್ಗುರುವಿನ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಆತನನ್ನೇ ಗತಿಮತಿಯೆಂದು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದು ಶಿಷ್ಯನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯನು ತಾನೇ ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ , ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಾನೆ ಇಂಥ ಆಚಾರ್ಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನು ಕುಂದದ ಅಭಿಮಾನವನ್ನಿಡಬೇಕು

೫. ವಿರೋಧಿಸ್ವರೂಪ . ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅಡ್ಡಬರುವ ಐದು ತರದ ತೊಂದರೆಗಳು .

ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧಿ (ಭ್ರಾಂತಿ), ಅರ್ಥ ಕಾಮಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಭಿಮಾನ, ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ (ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ) ಅಪನಂಬಿಕೆ, ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಪಚಾರ, ಮತ್ತು ಪರತ್ವವಿರೋಧಿ (ಸ್ವಾಮಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಭಾವನೆ)

ಪಾಂಚಕಾಲಿಕ ಧರ್ಮ : ಸಂಧಿ ೯, ಪದ್ಯ ೪೨

ಪ್ರತಿದಿವಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಐದು ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು

ಅಭಿಗಮನ ಎದ್ದಕೂಡಲೇ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದು

ಉಪಾದಾನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪೂಜೆಗೆಂದು ಹೊ ಮೊದಲಾದ ಪೂಜಾ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಡುವುದು

ಇಜ್ಯಾ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಲೋಕನಾಥನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಮನನ ಮಾಡುವುದು, ಸ್ವಾಮಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹಾಡುವುದು, ಮತ್ತು ಕೇಳುವುದು.

ಯೋಗ ಪ್ರೀತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಲೀನ ಮಾಡುವುದು

ಶ್ರೀ ವೇದಮಾರ್ಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರ್ಯ :

ಸಂಧಿ ೯, ಪದ್ಯ ೫೧

ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಆದಿಶೇಷನ ಅವತಾರವೆಂದು ಮಾನ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತಮವಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಜನರ ಮನಸ್ಸು ನೆಲಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮರಿವರು.

ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಶ್ರೀ ಭೂತಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೨೭ರಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಹತ್ತಿರ ತತ್ವ ವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ದೈವಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕಾರಣಪುರುಷರು ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ 'ಯತಿರಾಜ'ರೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿದರು. ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ್ದು ಕೆಳಗೆ ಹೆಸರು ಕಾಣಿಸಿರುವ ಪೂಜ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದರು.

೧ ವೇದಾಂತಸಾರ

೨ ವೇದಾರ್ಥ ಸಂಗ್ರಹ

೩ ವೇದಾಂತ ದೀಪ

೪ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ

೫ ಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯ

ಈ ಪೂಜ್ಯಪಾದರು ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳವಾದ ಮೇಲುಕೋಟೆ (ಯದುಗಿರಿ) ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲವಿದ್ದರು ಅನೇಕ ವಿಷ್ಣುದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಾಡಿದರು ಅಸಂಖ್ಯಾತರಾದ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಮತದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು

ಈ ಪುಣ್ಯಪುರುಷರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಸಾರವಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು, ದಾಸಭಾವದಿಂದ (ಪ್ರಪತ್ತಿ) ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶರಣುಹೋದರೆ, ಎಂಥ ಪರಮಸುಖ ದೊರಕುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇರುವುದೆಂದು ವಿಶದ ಪಡಿಸಿದರು

ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಧರ್ಮಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ 'ಉಭಯವೇದ' ವೆಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು ಸಂಸ್ಕೃತ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆಳ್ವಾರರೆಂದು ವಂದನೀಯರಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ

ಭಕ್ತಕವಿಗಳ ಗೀತಸಾಹಿತ್ಯ (ತಮಿಛ್ ಪ್ರಬಂಧಂ, ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಂ) ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಜನಕ್ಕೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಧರ್ಮಗುರುಗಳು ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು.

ಪೂರ್ವಕಥೆಗಳು

ಸಂಧಿ ೨, ಪದ್ಯ ೪೬

ಆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಾನುಂತ್ರಿತ . . . . ಅತ್ರಿಯ
ಪತಿಗನಸೂಯಾದೇವಿಗೆ ಪುತ್ರರಾದರು ಪೂರ್ವದೊಳು

ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ (ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಲ್ಲಿ) ಒಬ್ಬರು ಮಹಾತ್ಮರಾದ
ಅತ್ರಿಯುನಿಗಳು ಅವರ ಪತ್ನಿ ಮಹಾತೇಜೋವಂತಳೂ ಪರಮ
ಪತಿವ್ರತೆಯೂ ಆದ ಅನಸೂಯಾದೇವಿ ಅವಳ ಕೀರ್ತಿ ಸುರ
ಲೋಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನೂ
ಹೆದರಿಸಿತು ಇಂದ್ರನು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟನು

ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ಭಿಕ್ಷುಕರ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ
ದರು, ಮುನಿಸತಿಯನ್ನು ಪತಿವ್ರತಾ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಒರೆಹಚ್ಚಿ
ನೋಡುವೆವೆಂದು ಅತ್ರಿಯಹರ್ಷಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು.
ಋಷಿಗಳು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು ವೇಷಧಾರಿ
ಗಳು ಋಷಿಪತ್ನಿಯ ಹತ್ತಿರ ಇಚ್ಛಾಭೋಜನವನ್ನು ಬೇಡಿದರು
ಸಾಧ್ವಿ ಬಂದವರನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ, ಆಗಲಿ ಎಂದಳು. ಆಕೆಯ
ಪತಿ ಬರುವವರೆಗೆ ಯತಿಗಳು ಕಾಯಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಆದ್ದ
ರಿಂದ ಬಂದವರಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಲು ಅನಸೂಯಾವಾತೆ
ಸಿದ್ಧಳಾದಳು ಬಂದವರು ಆಕೆ ವಿವಸ್ತ್ರಳಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿ
ಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಆಹಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವೆಂದು ಮುಷ್ಕರಮಾಡಿ
ದರು. ಪರಮಪತಿವ್ರತೆ ಬೆರಗಾದಳು, ಯೋಚಿಸಿದಳು, ಪತಿ
ಯನ್ನು ನೆನೆದಳು, ಆತನ ತಪೋಬಲ ತನ್ನ ರಕ್ಷೆ, ಬೆಂಗಾವ
ಲೆಂದಳು 'ಅತಿಥಿಗಳು ನನ್ನ ಶಿಶುಗಳು' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ
ವಸ್ತ್ರರಹಿತಳಾಗಿ ಊಟ ಬಡಿಸಲು ಬಂದಳು. (ಶ್ರೀಗುರು ಚರಿತ್ರೆ)
ಪತಿಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಗೌರಿ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಕಮಂಡಲಾದಕ
ವನ್ನು ಅತಿಥಿಗಳಮೇಲೆ ಚಿಮುರಿಸಿದಳು ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತಾ

ಮಹಿಮೆ! ಅತಿಥಿಗಳು ಕೂಸುಗಳಾಗಿ ಆಡತೊಡಗಿದರು, ಅಳತೊಡಗಿದರು. ಅವರನ್ನು ಋಷಿಪತ್ನಿ ಮಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸಿದಳು. ಅತ್ರಿಮಹರ್ಷಿ ಎಲೆಮನೆಗೆ ಬಂದು ನಿಜಾಂಶ ತಿಳಿಸಿದರು, ಶಿಶುಗಳು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅರಿತರು, ಅವರಿಗೆ ವಂದಿಸಿದರು. ಜಗತ್ಪಾರಣರು ನಿಜರೂಪ ತೋರಿಸಿ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿರೆಂದರು ನಿರಿಚ್ಛೆಯ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಏನೂ ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಸೂಯಾದೇವಿ 'ನೀವು ನನ್ನ ಪುತ್ರರಾಗಬೇಕು' ಎಂದಳು. 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಂಶವಾದ ಚಂದ್ರ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶವಾದ ದತ್ತ, ರುದ್ರನ ಅಂಶವಾದ ದೂರ್ವಾಸರು ಈ ಋಷಿದಂಪತಿಗಳ ಕುಮಾರರಾದರು ಪರ್ಣಶಾಲೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಿದರು.

ಸಂಧಿ ೩, ಪದ್ಯ ೪೭

ಕಾನನದೊಳು ಕಡುಕಷ್ಟವಡೆದು ಜಾನಕಿ ಜಸವ ಪಡೆದಳು

ಸಂಧಿ ೨, ಪದ್ಯ ೪೭

... .. ಸೀತೆ ಬೆಂಕಿಯ ಪುಗ್ಗೆಶೀತಳವಾದುದು.

ವಿದೇಹರಾಜನಾದ ಜನಕನ ಮಗಳು, ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ದೊರೆಯಾದ ದಶರಥಮಹಾರಾಜನ ಸೊಸೆ, ದಶರಥರಾಮನ ಪತ್ನಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಅವತಾರ ರಾಮನು ತಂದೆಯ ಸತ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಲು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು; ಪತಿಪ್ರಾಣಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯೂ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ಅಡವಿಯ ಕಷ್ಟಕಂಟಕಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿದಳು, ಪತಿಗೆ ಪ್ರೇಮಧಾರೆ ಎರೆದಳು.

ರಾವಣನಿಂದ ಸೀತಾಪಹರಣವಾಯಿತು; ಕಪಿ ಸೈನ್ಯದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸೀತೆಯ ಸುದ್ದಿಯಿರಿತು ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾವಣನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲಸಹಿತ ಸವರಿದನು. ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಲಂಕೆಗೆ ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

ದೊಡ್ಡ ಸಭೆಯಿದುರು, ವಿನಯದಿಂದ ಬಾಗಿ ಬಂದ ಜಾನಕಿ
ಯನ್ನು ರಾಮನು ಆದರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಪರಗೃಹವಾಸ ಕಾಲದ ಆಕೆಯ
ಶೀಲಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂದೇಹಗೊಂಡನು. ಮಿಥ್ಯಾಪ
ವಾದ ನೀಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೀತೆ ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ತನ್ನ ಸತೀತ್ವವನ್ನು
ಉಗ್ಗಡಿಸುತ್ತ ಧಗಧಗಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳು ಅದು ಆಕೆ
ಯನ್ನು ಬಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ, ಬದಲು ಶ್ರೀಗಂಧದಂತೆ ತಂಪಾಯಿತು.

ಸಂಧಿ ೨, ಪದ್ಯ ೪೮

ಹರನ ಸಾಹಸಕಂಜದೆ ಮು

ಪುರ ಪೋರಿದುದು

ಪುಣ್ಯಾಂಗನೆಯರ ಸ

- ಚ್ಚರಿತದ ಸಲಿಗೆಯಿಂದೈಸೆ

ತಾರಕಾಸುರನ ಮಕ್ಕಳು ಮೂವರು. ತಾರಾಕ್ಷ, ಕಮಲಾಕ್ಷ,
ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿ ಘೋರ ತಪಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದರು
ಅಮೋಘ ವರವನ್ನು ಪಡೆದರು ಜಗವಿಜಯಿಗಳಾಗಿ ತ್ರಿಪುರ
ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು

ಇವು ಚೆನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದುವು;
ಚಕ್ರದಮೇಲೆ ನಿಂತು ಚಲಿಸುವಂಥವು, ಸ್ವರ್ಗ, ಅಂತರಿಕ್ಷ,
ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥವು ಇವು ಒಟ್ಟುಗೂಡುವುದು ಬಹು
ಅಪೂರ್ವ, ಯುಗಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹಾಗೆ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಈ ತ್ರಿಪುರಗಳು
ಸೇರಿದಾಗ ಒಂದು ಬಾಣದಿಂದ ಇವನ್ನು ಸುಡಬಲ್ಲ ದೇವಾಧಿ
ದೇವನಿಂದ ಈ ಲೋಕಕಂಟಕರಿಗೆ ಸಾವು ಬರಬೇಕೆಂದು
ವಿಧಿನಿಯಮವಿತ್ತು. ರಾಕ್ಷಸ ಪತ್ನಿಯರು ಶಿವಭಕ್ತೆಯರು,
ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯರು ಆಗಿದ್ದರು ಬಹಳ ಕಾಲ ಮಹಾದೇವನ
ಸಾಹಸವನ್ನು ಇವರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ತ್ರಿಪುರ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿತು.
ಹರನು ಬಹುಕಾಲ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಾಧನೆಮಾಡಿ ಒಂದೆ ಬಾಣದಿಂದ
ಮುಪ್ಪುರಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದನು (ಶೈವ ಸುಧಾರ್ಣವ,
ಪುಟ ೧೧೯)

ಸಂಧಿ ೨, ಪದ್ಯ ೪೯ ಮತ್ತು ೫೦

ಧರ್ಮಗತಿಯ ತಾರತಮ್ಯವ ತಿಳಿವೊಡೆ .

ನೀ ನಡೆ ಮಿಥಿಲೆಗೆ ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನ ಬಳಿಗೆ.

ಮಿಥಿಲೆಯ ಬಳಿ ಸಂದನು ಸಂತೋಷದೊಳು

ರಾಜಧರ್ಮ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಜನಕನ ಊರು ಮಿಥಿಲೆ. ಇದು ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನು ಮಾಂಸದ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಸಾಮಾನಿನ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ದನ್ನು ಕಂಡನು ವಿಪ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂಗಡಿಕಾರನು ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು, ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ಪತಿವ್ರತೆ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು ಎಂದನು, ಈ ಸ್ಥಳ ನಿನಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಾದರೆ ನಡೆಯಿಂದನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಒಪ್ಪಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಅರ್ಘ್ಯವಾದ್ಯದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದನು

ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ರೂಪು, ರೀತಿ, ವ್ಯಾಪನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳು ನಡೆದುವು ಅದರ ಸಾರಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮುಗಿಸಲಾಗಿದೆ

ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿ ಆಧಾರ, ಇದು ಅನಂತ ಶಾಖೆಗಳುಳ್ಳದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮವು ಅನಂತ, ನಿಗೂಢ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ, ಆಸಕ್ತಿ ಇಟ್ಟರೆ ಅದು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮಹೋನ್ನತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡ ಬಲ್ಲದು, ದೇವನನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಬಲ್ಲದು ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತಾರಕ ಮತ್ತು ಉದ್ಧಾರಕ.

ಧರ್ಮ ಕಾಲದೇಶಪ್ರಸಂಗಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಸತ್ಯಭಾಷಣ ಮಾಡುವುದು ಧರ್ಮ, ಆದರೆ ಮದುವೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳಾದರೆ ಅದು ಅಧರ್ಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಸ್ವಧರ್ಮ (= ಕುಲಧರ್ಮ)ದಲ್ಲಿ

ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೀನವಂಶದವ ಉಚ್ಚ ವರ್ಣದವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಧರ್ಮದಿಂದ ಜಾರಿದರೆ ಮೇಲು ಜಾತಿಯವನು ಕೀಳು ಜಾತಿಯವನಾಗುತ್ತಾನೆ

ಕುಲಧರ್ಮದ ವೃತ್ತಿ ಕ್ರೂರವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಾಧುವಾದದ್ದೇ, ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿದೆ, ಜ್ಞಾನಿಗಾದರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ಕೇವಲ ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅನಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕುಲದ ಕಸಬನ್ನು ನಡಸಿಕೊಂಡುಹೋದರೆ, ಅದರ ಫಲ ಅಂಟದು, ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗದು.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಧರ್ಮ.—ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಸಾಧು ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಭೂತದಯೆ, ಅಹಿಂಸೆ, ನಯ ನುಡಿ—ಇವುಗಳ ಆಚರಣೆ, ಆರ್ಜುನಿಯೇ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವೆಂಬುದು ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದೂ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರದ ಒಂದು ಅಂಗವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಇಂಥ ಆಚಾರ, ಗುಣ, ಬಲ ಉಳ್ಳವನು ಶಿಷ್ಯನು ಶಿಷ್ಟಾಚಾರದಿಂದ ಯೋಗವುಂಟಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ಲಭಿಸಿ ಸಂಸಾರ ಭಯ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ

ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮ.—ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಆದರವಿರಿಸುವುದು ಅವರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇವಲ ಭೂದೇವರೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಈ ಗುರು ಜನರ ಸತ್ಕಾರದಿಂದ, ಇವರ ಸಂತೋಷ ಆಶಿರ್ವಾದಗಳಿಂದ ಮಗನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ತಪೋಬಲ ಬರುತ್ತದೆ ಪ್ರಜ್ಞಾಲಾಭವಾಗುತ್ತದೆ

ಉದಾ : ಧರ್ಮವ್ಯಾಧ.

ಮೋಕ್ಷ ಧರ್ಮ.—ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಉಂಟಾಗಲು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ; ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಉಪಚರಿಸಬೇಕು. ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಧರ್ಮಾಂಗಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಆಚರಿಸಿದರೆ, ಇಂದ್ರಿಯ

ಜಯವಾಗುತ್ತದೆ ಚಿತ್ತ ವಶವಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಧರ್ಮ ನಡಸಿಯೂ ಅತ್ಯಪ್ಪಿಹೊಂದುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಜ್ಞಾನಿ. ಇಂಥವನು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಎಲ್ಲ ಬಲಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಪರಮ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ

ಕರ್ಮ ಚಕ್ರ.— ಇದು ಉಂಟಾಗಲು ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಪ್ರಾರಬ್ಧಗಳು ಕಾರಣ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಏಳು-ಬೀಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನವೂ, ಆಚಾರವೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಸರಿಮಾಡುತ್ತವೆ, ಇವುಗಳ ಫಲದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸರಿಯಾಗದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಧರ್ಮದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳು ವ್ಯತ್ಯಾಸಹೊಂದುತ್ತವೆ

ಹೀಗೆ ಧರ್ಮವಿವರಣೆ ಮಾಡಿದನಂತರ ಧರ್ಮವ್ಯಾಧ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದಂತಿರುವ ಕೋಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನ ಮುಖ್ಯನ ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಕುಳಿತಿದ್ದರು ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು, ಇವರು ನನ್ನ ಭಾಗದ ದೇವತೆಗಳು ಎಂದನು ಅವನ ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ವಿಪ್ರನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದರು. ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನು “ನೀನು ಕುರುಡರಾದ ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ವೇದಾಭ್ಯಾಸ ಕೈಂದು ಹವಣಿಸಿದ್ದು ತಪ್ಪು ಬೇಗ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಅನರ ಶೋಕವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಸಂತೋಷಪಡಿಸು, ಎಂದರೆ ನಿನಗೆ ಮೇಲು, ಮಂಗಳ. ನನಗೆ ಧರ್ಮಜ್ಞನೆಂದು ಕೀರ್ತಿ ಬರಲು ನಾನು ಮಾತಾಪಿತರನ್ನು ಓಲೈಸುವುದೇ ಕಾರಣ” ಎಂದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆದನು

(ಮಹಾಭಾರತ ವನಪರ್ವ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ೨೦೭-೨೪೪)

ಸಂಧಿ ೩, ಪದ್ಯ ೪೬.

ನಳನೊಳು ನಲೈಯನೆಸಗಿ
ಪೆಂಡಿರೊಳೆಣೆಯಿಲ್ಲದ ಕೀರ್ತಿಯ
ತಳೆದಿಸೆದಳು ದಮಯಂತಿ.

ಈಕೆ ವಿದರ್ಭದೇಶದ ದೊರೆಯಾದ ಭೀಮನೆಂಬವನ
ಮಗಳು, ನಿಷಧದೇಶದ ದೊರೆಯಾದ ನಳನನ್ನು ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ
ಮದುವೆಯಾದಳು ಈ ಅನುರೂಪ ದಂಪತಿಗಳು ಬಹುಕಾಲ
ಸುಖದಿಂದಿದ್ದರು ಕಲಿಮಹಿಮೆಯಿಂದ ನಳನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ
ಪುಷ್ಕರನೊಡನೆ ಜೂಜಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಕೋಶವನ್ನೆಲ್ಲ
ಸೋತನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು ಮಹಾಸಾಧ್ವಿಯಾದ
ದಮಯಂತಿ ಆತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಳು ಇಬ್ಬರೂ ಅರಣ್ಯವನ್ನು
ತಲುಪಿದರು

ಅಲ್ಲಿಯ ಕಷ್ಟಕೋಟಲೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ಆಯಾಸಗೊಂಡು
ದಂಪತಿಗಳು ಒಂದು ಕಡೆ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದರು ದಮಯಂತಿ
ತೌರೂರಿಗೆ ಹೋಗಿಂದ ಗಂಡನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ,
ಶ್ರಮದಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟು ನಿದ್ರೆ ಹೋದಳು ದುಃಖವಿಹ್ವಲನಾದ
ನಳನು ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದನು ಆಕೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋದರೆ
ದಾರಿತೋರದೆ ಅವಳು ತಂದೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸುಖಿಸುವಳೆಂದು
ಎಣಿಸಿ ನಳನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಡೆದನು ದಿಕ್ಪಾಲರು
ಆಕೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಕೋರಿದನು

ನಿದ್ಧೆಯಿಂದ ದಮಯಂತಿ ಎದ್ದಳು, ಪತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು
ಶೋಕಿಸಿದಳು, ಕಾಡುಮೇಡಿನಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಹುಡುಕಿದಳು.
ಪ್ರಾಣಭಯ ಪರಾಭವಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದಳು ಚೇದಿರಾಜನ
ರಾಜಮಾತೆಯ ಹತ್ತಿರ ಸೈರಂಧ್ರಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಕಾಲ
ವಿದ್ದಳು ಆಮೇಲೆ ತಂದೆಯಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಎರಡನೆಯ

ಸ್ವಯಂವರದ ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ನಳನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ತನ್ನನ್ನು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಿದನೆಂದು ಆತನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ

(ಮಹಾಭಾರತ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ೫೩-೭೯)

ಲೋಸಾಮುದ್ರೈ: ಸಂಧಿ ೩, ಪದ್ಯ ೪೯

ವಿದರ್ಭದೇಶದ ದೊರೆಯ ಮಗಳು, ಅಗಸ್ತ್ಯಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪತ್ನಿ ಮದುವೆಯಾದೊಡನೆ ಪತಿಯ ಇಷ್ಟದಂತೆ ದಿವ್ಯ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದೊಗೆದು ನಾರು ಸೀರೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಮುನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವಳು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುತ್ತಾಳೆ, ಪತಿ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ

ಸಂಧಿ ೫, ಪದ್ಯ ೫

ಹಿಮಾಲಯ ಜನಕರು ಪರಮಪತಿವ್ರತೆಯರೂ ಲೋಕಪೂಜ್ಯರೂ ಆದ ಪಾರ್ವತಿ ಜಾನಕಿಯರಂಥ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಇಂಥವರ ತಂದೆಗಳು ಎಂಬ ಖ್ಯಾತಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಸಂಧಿ ೬, ಪದ್ಯ ೧

ಆವನಿಗಳೆಯುಮಾಗಸಮುಮಳತೆಗೊಳುವಾ ವೇಳೆಯೊಳಡಿಗಳಿಗೆ ಪಾವುಗೆಯಂತಳವಟ್ಟು ತೋರಿದುವಾ ದೇವ

ವಾಮನಾವತಾರದ ಕಥೆ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣು ಮಹರ್ಷಿ ಕಶ್ಯಪರ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ದೈತ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ಬಲಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಲೆಂದು ವಟು ವಾಮನನ ರೂಪಿನಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನ ಸಭೆಗೆ ಬಂದನು ಅತಿಥಿಗೆ ಏನು ಇಷ್ಟವೆಂದು ಬಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು ಮೂರು ಪಾದದಷ್ಟು ಭೂಮಿ ತನಗೆ ಸಾಕೆಂದನು. ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ದಾನದ ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ವಿರಾಡ್ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಭೂಮಿ ಆಕಾಶಗಳನ್ನು ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಶಿರದಲ್ಲಿಟ್ಟನು.

(ಭಾಗವತಾಮೃತ: ಪುಟ ೨೭೫)

ಸಂಧಿ ೯, ಪದ್ಯ ೨೭

ಆ ಕ್ಷಣದೊಳು ಶುಕಮುನಿಯಡಿಗಿರಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಂತು
ಕೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀ ಶುಕರು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪುತ್ರರು. ತಂದೆ
ಇವರಿಗೆ ಭಾಗವತವನ್ನು ಹಾಡ ಕಲಿಸಿದರು ಜನಕ ನಾರದರಿಂದ
ಇವರು ಪರಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು, ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾದರು.
ತ್ರಿಲೋಕ ಸಂಚಾರಿಗಳಾದ ಇವರು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿತ
ಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿ ಬಂದರು ಮುನಿ ಶಾಪದಿಂದ ಏಳು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ
ಸಾಯಲಿರುವ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಗೆ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಿಮೆ
ಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಭಾಗವತವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿಸಿ ಧನ್ಯನನ್ನಾಗಿ
ಮಾಡಿದರು

(ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾರತಸಾರ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ೧೫೧-೧೬೦ ಮತ್ತು
Srimad Bhagavata condensed-pp 10, 13,
19 & 20)

ಸಂಧಿ ೯, ಪದ್ಯ ೩೨

ಖಟ್ಟಾಂಗನೆಂಬರಸು

ಕುಂದದೆ ಭಜಿಸಿ ಮುಕುಂದನ ಚರಣವ ಸಂದನು ಪರಮಪದವಿಗೆ

ಖಟ್ಟಾಂಗನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದ ಸಾರ್ವಭೌಮನು. ದೇವ
ದೈತ್ಯರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ನೆರವಾದನು ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಸನ್ನ
ರಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ ಎಂದರು. ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅವರಿಂದ
ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ಎರಡು ಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದನು.
ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಏಕಾಗ್ರ ಮನದಿಂದ
ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು

ಶಬ್ದಕೋಶ

ಅ

ಅಕಲಾಷೆ	೧-೧೪	ಮಲಿನತೆಯಿಲ್ಲದವಳು
ಅಕ್ಕಿ	೫-೨೦, ೯-೫೭	ಅಗಲಿ
ಅಗರ	೯-೫೯	ಸಂ. ಅಗ್ರಹಾರ
ಅಗ್ರ	೨-೨೨	ತುದಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠ
ಅಡಕ	೪-೬, ೬-೪೨	ವಿಧೇಯತೆ, ಹತೋಟಿ
ಅಡಸು	೯-೨೦	ಒದಗು, ಸಂಭವಿಸು
ಅಡಿ	೨-೧೫, ೪-೨೯	ಪಾದ, ಕಾಲು
ಅಣ್ಣ	೭-೯	ಲೇಪನ, ಬಳಿಯುವುದು
ಅಣುಗ	೪-೨೪	ಮಗ, ಪ್ರೀತಿಯವನು
ಅತಿಥಿ	೮-೨೨	ಕರಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದವನು
ಆದ್ರಿ	೧-೪	ಬೆಟ್ಟ, ಗುಡ್ಡ
ಆಧವ	೮-೨೨	ದೀನ, ಪೋಷಕರಿಲ್ಲದವ
ಅನಿಬರು	೧-೪೭, ೪-೫	ಅಷ್ಟರೂ, ಎಲ್ಲರೂ
ಅನು	೪-೨೭	ಹದ, ಔಚಿತ್ಯ
ಅನುನಯ	೬-೪೦	ಸ್ನೇಹ
ಅನುಪಮ	೨-೧	ಹೋಲಿಕೆಯಿಲ್ಲದ
ಅನುರಾಗ	೭-೪೨	ಭಕ್ತಿ, ಪ್ರೀತಿ
ಅನುವದಿಸು	೫-೨	ತಿಳಿಸು, ಹೇಳು
ಅನುವೃತ್ತಿ	೪-೨	ಅನುಸರಣೆ
ಆಪಾಂಸುಲೆ	೨-೨೦	ನಿಮಗಲಳು, ಪತಿವ್ರತೆ
ಆಬಲೆ	೪-೪೭	ಬಲವಿಲ್ಲದವಳು, ಹೆಂಗಸು
ಆಮದು	೫-೧	ಸಂ. ಆಮೃತ
ಆರಿದು	೨-೨೬	ಕಷ್ಟ, ಅಸಾಧ್ಯ
ಆಲ್ಲಗಳೆ	೬-೬	ಹೀಯಾಳಿಸು, ಕಡೆಗಣಿಸು
ಆಲುಗು	೭-೧೯	ಆಲುಗಿಸು, ಕದಲಿಸು

ಅಲೆಗೆಯ್	೫-೨೭	ಹಿಂಸೆಮಾಡು
ಅವನಿ	೪-೪೬	ಇಳಿ, ಭೂಮಿ
ಅವಮತಿ	೪-೧೦	ಅವಮಾನ
ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ್ಥ	೧-೧೫	ರಾಜ್ಯ, ಭಂಡಾರ, ಸೈನ್ಯ, ಅನೆ, ಕುದುರೆ, ಭತ್ತ, ಚಾಮರ, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ
ಅಳ್ವ	೭-೨೦	ಮುಳುಗಿ (ಧಾತು. ಆಳ್)
ಅಳಲು	೫-೨೨, ೭-೨೬	ಸಂಕಟ, ದುಃಖ
ಅಳವು	೭-೨೮	ಬಲ, ಶಕ್ತಿ
ಅಳವಡು	೮-೨	ಹೊಂದು
ಅಳ್ವರು	೨-೨೭	ಮಮತೆ
ಅಳಿ	೭-೨೨	ನಾಶವಾಗು
ಅಳುಕು	೫-೪೦	ಹೆದರಿಕೆ, ದಿಗಿಲು
ಅಂಕೆ	೬-೧೮	ಹಿಡಿತ, ಸ್ವಾಧೀನ
ಅಂಗವಿಸು	೧-೨೬	ಹೊಂದಿಸು
ಅಂಗಹಾರ	೬-೨೨	ಅಂಗವಿಕ್ಷೇಪ
ಅಂಗ	೮-೨೨	ಒಡಲು, ದೇಹ
ಅಂಡಲೆ	೪-೫, ೮-೪೭	ಪೀಡೆ, ತೊಂದರೆ
ಅಂದ	೨-೪೧, ೨-೧೪	ರೀತಿ, ಬಗೆ
ಅಂಬುಜ	೨-೪	ತಾವರೆ

ಅ

ಅಣತಿ	೧-೨೭, ೨-೫	ಸಂ. ಅಜ್ಞಪ್ತಿ, ಅಪ್ಪಣೆ
ಅಣ್ಣ	೧-೧೬, ೫-೨೨	ಒಡೆಯ, ಸ್ವಾಮಿ
ಅತ್ಮ	೪-೨	ತನ್ನ
ಅನ್	೧-೪೪	ತಾಳು, ಧರಿಸು
ಅಪು	೪-೨೬	ಹ.ಗ. ಅರ್ಪು, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ
ಅರಭಟೆ	೨-೨೫	ಅಬ್ಬರ
ಅಯ	೨-೨೬, ೬-೪೨	ವರಮಾನ, ಹುಟ್ಟುವಳಿ
ಅರ್	೨-೨೫	ಕೂಗು, ಗರ್ಜಿಸು, ಶಕ್ತನಾಗು
ಅರಯ್	೨-೨೯, ೨-೨೬, ೪-೪೮	ಯೋಚಿಸು, ವಿಚಾರಮಾಡು

ಆರೋಗಣೆ	೮-೪೪	ಊಟ
ಅಲಿ	೭-೪೪	ಕಣ್ಣು ಗುದ್ದೆ
ಅಲಿಸು	೨-೫೧	ಕೇಳು
ಅಸುರ	೩-೨೧	ಜುಗುಪ್ಸೆ

ಇ

ಇಂಗದೇರ	೨-೨	ಇನಿದು+ಕದಿರ+೮=ತಂಪಾದ ಕಿರಣವುಳ್ಳವ (ಚಂದ್ರ)
ಇಂಗಿತ	೫-೩೮, ೬-೨೨	ಅಶಯ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಮನೋಭಾವ
ಇಂಗೋಲ	೨-೨	ಇನಿದು+ಕೋಲ್+೮=ಕಟ್ಟು ಬಿಲ್ಲಾಗಿ ಉಳ್ಳವ, ಮನ್ಮಥ
ಇಂದೀವರ	೪-೨	ಕನ್ನೈದಿಲೆ
ಇಂದು	,,	ಚಂದ್ರ
ಇನಿಯ	೩-೩೮, ೪-೨೨	ಪ್ರಿಯ
ಇಂಪುಗೊಳ್	೭-೫	ತಾಳ್ಮೆಹೊಂದು, ಸುಖಪಡು
ಇಂಬು	೨-೧೬	ಅವಕಾಶ, ಎಡೆ
ಇರವು	೨-೪೩	ಸ್ಥಿತಿ
ಇರುಳು	೮-೫೦	ಕತ್ತಲೆ
ಇಹ	೫-೪೮	ಈ ಲೋಕ, ಐಹಿಕ

ಈ

ಈಡು	೯-೭	ಪಾತ್ರ, ಸಮ
ಈಡಾಡು	೭-೨೫	ಎಸೆ, ಬೀಸಾಡು

ಉ

ಉಗ್ರ	೨-೨೮, ೭-೨೨, ೯-೪೪	ಕ್ರೂರ, ಕಠಿಣವಾದ
ಉಗು	೭-೪೫	ಸುರಿ, ಸ್ರವಿಸು
ಉಜ್ಜುಗ	೩-೩೯, ೮-೩೬	ಸಂ. ಉದ್ಯೋಗ, ಕೆಲಸ
ಉಡಿ	೨-೮	ಒಡೆ, ಮುರಿ
ಉಡುಗು	,,	ಕುಗ್ಗು, ಕಡಮೆಯಾಗು

ಉದ್ದಂಡ	೪-೪೧	ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ, ಗರ್ವಿಷ್ಠ
ಉನ್ನತಿ	೫-೨೫	ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಿಕೆ, ಘನತೆ
ಉಪಕರಣ	೮-೨೯	ಸಾಮಾನು, ಸಲಕರಣೆ
ಉಪಸ್ಥರ	೮-೨೬	ಪದಾರ್ಥ
ಉರವಣಿಸು	೭-೨೦	ದುಡುಕು
ಉರು	೨-೩೨, ೮-೨೭	ಹೆಚ್ಚು
ಉಲಿ	೭-೨೨	ಶಬ್ದ ಮಾಡು, ಧ್ವನಿಮಾಡು

ಊ

ಊಡು	೬-೨೫	ತಿನ್ನಿಸು, ಊಟಮಾಡಿಸು
ಊಣೆಯು	೪-೪೨	ಕುಂದು, ಲೋಪ
ಊಳಿಗ	೧-೪೫, ೫-೪೩	ಸೇವೆ, ಪರಿಚರೆಯೆ

ಎ

ಎಡೆ	೨-೪೪, ೪-೩೭, ೭-೪೭	ಸ್ಥಳ, ಅವಕಾಶ
ಎಣಿಸು	೩-೪೩, ೭-೩೧	ಯೋಚಿಸು, ಹಂಬಲಿಸು
ಎಣೆ	೨-೨೬, ೩-೪೬	ಸಮ, ಸರಿ
ಎರಕ	೧-೨೮, ೬-೪೧ ೭-೩೧	ಅಂತಃಕರಣ, ಪ್ರೇಮ
ಎರಗು	೨-೧, ೬-೨೨	ನಮಸ್ಕರಿಸು, ಬಾಗು
ಎರವು	೬-೫೦, ೭-೪೮	ದೂರ, ಅಂತರ, ಭೇದ
ಎರೆಯು	೭-೪೭	ಪ್ರಭು, ಸ್ವಾಮಿ
ಎರೆ	೪-೧೯	ಸುರಿ, ಹನಿಸು, ಯಾಚಿಸು
ಎಲರ್	೨-೭, ೭-೩೩	ಗಾಳಿ
ಎಲೆಗೆ	೫-೩೭	ಸಂಬೋಧನೆ ಎಲೇ !
ಎಸಕ	೨-೮, ೪-೨೬, ೬-೨೪, ೭-೫	ಕೆಲಸ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ
ಎಸಗು	೨-೩೫, ೩-೧೬, ೪-೩, ೭-೧೧	ಮಾಡು
ಎಸೆ	೧-೧೦, ೨-೩೦, ೩-೪೬	ಹೊಳೆ, ಪ್ರಕಾಶಿಸು

೯)

ಶಬ್ದ ಕೋಶ

೧೨೯

ಎಳಮೆ
ಎಳಸು

೪-೪೭
೧-೨೧, ೫-೧೯

ಚಿಕ್ಕ ತನ, ಬಾಲ್ಯ
ಬಯಸು, ಆಶಿಸು

ಏ

ಏಳಸು
ಏಳ್ಗೆ

೨-೭
೨-೫೧, ೫-೮

ತಿರಸ್ಕರಿಸು
ಹೆಚ್ಚಳ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ

ಐ

ಐಸಲೆ
ಐತರು
ಐದೆ

೧-೨೯, ೨-೧೫
೭-೩
೧-೩೮

ಅಲ್ಲವೆ
ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರು
ಚೆನ್ನಾಗಿ

ಒ

ಒಗೆ
ಒಡಬಡು
ಒಡರಿಸು

೧-೯, ೫-೧೦
೩-೨೦
೩-೧೫, ೫-೬,
೬-೪೮

ಹುಟ್ಟು, ಉಂಟಾಗು
ಸಮ್ಮತಿಸು, ಒಪ್ಪು
ಉಂಟಾಗು, ಉಂಟುಮಾಡು,
ಮಾಡಿಸು

ಒತ್ತು
ಒದವಿಪುದು

೧-೨೮, ೪-೮
೩-೧೧

ಹತ್ತಿರ, ನಿಕಟ
ಒದಗಿಸುವುದು

ಒಪ್ಪ
ಒಯ್ಯನೆ
ಒರಲು

೭-೧೬, ೮-೩೭
೩-೧೬, ೮-೩೬
೭-೨೫

ಚೆಲುವು, ಮೆರುಗು
ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಮೃದುವಾಗಿ
ನರಳು, ಸಂಕಟಪಡು

ಒರೆ

೭-೨೩

ಹೇಳು

ಒಲವು

೩-೨೦

ಪ್ರೀತಿ

ಒಲುಮೆ

೬-೨೦

ಪ್ರೇಮ

ಒಲೆ

೮-೩೭

ಬಾಗು, ಬಳುಕು

ಒಸೆ

೪-೨೬, ೫-೧೦

ಪ್ರೀತಿಸು, ಪ್ರಸನ್ನವಾಗು

ಒಳವು

೨-೨೨

ಉಂಟು

ಓ

ಓ

೩-೪೮

ಪ್ರೀತಿಸು

ಓಪ	೭-೭	ಪ್ರಿಯ, ಪತಿ
ಓರಗೆ	೪-೨೩	ಸಮಾನ, ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನ
ಓರಂತೆ	೧-೩೦, ೫-೪೫	ಚೆನ್ನಾಗಿ
ಓವು	೪-೪೫	ಸಾಕು, ಕಾಪಾಡು
ಓಸರಿಸು	೩-೨೧	ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟು, ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿ

ಕ

ಕಕ್ಕಸ	೨-೨೮, ೪-೨೯	ಸಂ. ಕರ್ಕಶ , ಶ್ರಮ, ದುಷ್ಟತನ
ಕಜ್ಜ ಕಟ್ಟಾಣಿ	೮-೩೫ ೧-೨೭	ಸಂ. ಕಾರ್ಯ ಚಿನ್ನದ ಮಣಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸರ
ಕಡಲು	೬-೨	ಸಮುದ್ರ
ಕಡೆಗಣಿಸು	೫-೨, ೬-೯	ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡು
ಕದುಬು	೧-೨೫, ೩-೧೧, ೭-೩೨	ಉತ್ಪಾದ, ಚಿಂತೆ, ಆಗ್ರಹ
ಕನಲು	೩-೧೮, ೬-೪೦	ಸಿಟ್ಟಾಗು, ಕೋಪಿಸು
ಕಬ್ಬ	೧-೨೯	ಸಂ. ಕಾವ್ಯ
ಕರಣ	೬-೩೬, ೭-೧೬, ೮-೨೩	ಇಂದ್ರಿಯ
ಕರೆಗಣ್ಣು	೭-೨	ದಡವನ್ನು ತೊಳೆ
ಕಲ್ಪ	೭-೨೭, ೮-೪೦	ಬಹು ಕಾಲ, ಸಾವಿರ ಯುಗ ಗಳಷ್ಟು ಅವಧಿ
ಕಲೆ	೮-೪೦	ನಿಮಿಷ
ಕವಿ	೧-೨೧, ೭-೪೩	ಮುಸುಕು, ದಟ್ಟವಾಗು
ಕವೆಕೋಡು	೩-೨೪	ಮೋಸ, ತಟ್ಟವಟ
ಕಾತರಿಸು	೭-೩೨	ತಹತಹಪಡು, ಕಳವಳಿಸು
ಕಾಪು	೪-೭, ೮-೩೮	ಕಾವಲು, ರಕ್ಷಣೆ
ಕಾರ್ಪಣ್ಯ	೩-೧೮	ಬಡತನ, ದೈನ್ಯ
ಕಾಯ	೪-೩೦, ೭-೧೧	ಒಡಲು, ಶರೀರ
ಕಾಳಾಂಜಿ	೧-೧೬	ಉಗಿಯುವ ಪಾತ್ರೆ

ಕಿಟ್ಟು	೫-೨೩	ಸೋಂಕು, ಸ್ಪರ್ಶಿಸು
ಕಿಲುಬು	೮-೨೪	ಕಪ್ಪು, ಕಳಂಕ, ಕರೆ
ಕುಂಚ	೧-೧೬	ಚಾಮರ
ಕುತ್ತ	೪-೨೧	ತಪ್ಪು, ದೋಷ, ಸಂಕಟ, ರೋಗ
ಕುರುಪು	೫-೪೮, ೮-೪೪	ಗುರುತು, ನೆನಪು
ಕುಲಪಾಲಿಕೆ	೨-೩೬, ೮-೨೫	ಪತಿವ್ರತೆ
ಕೂರ್ತು	೨-೩೪	(ಧಾತು : ಕೂರ್) ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು
ಕೂರ್ಮ	೩-೩೮, ೫-೪೯	ಪ್ರೇಮ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ
ಕೃಚ್ಛ್ರ	೨-೧೩	ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ, ಕಠಿಣ
ಕೇಳದಿ	೭-೭, ೮-೪೫	ಸಖಿ, ಸ್ನೇಹಿತೆ, ಜತೆಗಾತಿ
ಕೇಣ	೪-೪೨, ೭-೨೦	ಮತ್ತರ, ಅಸಹನೆ
ಕೇಳಿ	೩-೪೮	ಅಟ
ಕೈಗೆಡೆ	೪-೨೪	ವಶ, ಅಧೀನ
ಕೊಂಕು	೬-೧೮	ವಕ್ರ, ದೊಂಕು
ಕೊನಬು	೩-೩೮	ಕೋಪ, ಮುನಿಸು
ಕೊನರು, ಕೊನರಿಸು	೨-೩೩, ೩-೨೩	ಚಿಗುರು, ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡು
ಕೋಟಲೆ	೬-೧೨	ತೊಂದರೆ
ಕೋವಿದ	೪-೪೧, ೫-೧೧	ಕುಶಲ, ನಿಪುಣ
ಕಂಪು	೧-೨೬	ಪರಿಮಳ, ಸುವಾಸನೆ

ಖಿ

ಖಿತಿ	೨-೪೪, ೩-೨೮	ರೋಷ, ಆಕ್ರೋಶ
------	------------	-------------

ಗ

ಗಡಣ	೫-೨, ೭-೧೯	ಸಮೂಹ
ಗನ್ನಗದುಕ	೩-೨೨	ಮರೆಮೋಸ
ಗರತಿ	೩-೩೩, ೪-೩೬, ೭-೯	ಗೃಹಸ್ಥಿ, ಪತಿವ್ರತೆ

ಗಲಗು	೩-೨೮, ೬-೨೩	ಗದ್ದಲ, ಗಲಾಟೆ
ಗಳಪು	೨-೩೯	ಹರಟು
ಗಾಡಿ	೬-೨೧	ಚೆಲುವು, ಸೊಬಗು
ಗಾಂಪ	೫-೧೮	ಬಹಳ ದಡ್ಡ
ಗಾರುವಡು	೩-೨೩	ಬಿರುಸಾಗು, ಕರಿಣವಾಗು
ಗಾವಿಲ	೫-೭	ಸಂ. ಗ್ರಾಮೀಣ, ಮೂಢ
ಗಾವುದ	೧-೭, ೯-೧೯	ಹರಿದಾರಿ (೩ ಮೈಲಿ)
ಗ್ರಾಸ	೩-೨೧	ತುತ್ತು, ಆಹಾರ
ಗಾಳು	೩-೨೧	ಕೀಳು, ದುಷ್ಟ
ಗೀಪ್ಪತಿ	೨-೪೫	ಬೃಹಸ್ಪತಿ
ಗುಣಕರುಗೊಳ್	೬-೪೯, ೭-೧	ಇಷ್ಟವಾಗು, ಪ್ರೀತಿಪಡು
ಗೈಮೆ	೧-೩೪, ೬-೨೫	ಕೆಲಸ, ದುಡಿಮೆ

ಇ

ಘರಿಕ್ಕನೆ	೬-೩೮	ಸರ್ರನೆ, ತಟ್ಟನೆ
ಘಳಲನೆ	೭-೪೫	ಬೇಗನೆ

ಚ

ಚತುಷ್ಟಪ್ತಿ	೧-೧೮	ಅರುವತ್ತುನಾಲ್ಕು
ಚರಾಚರ	೮-೧	ಜಂಗಮ ಸ್ಥಾವರ, ಚಲಿಸುವ ನೆಲಸಿರುವ
ಚಲ್ಲ	೬-೧೪	ಸರಸ
ಚಾದಗೆ	೬-೨೬	ಸಂ. ಚಾತಕ
ಚಾಂದ್ರಾಯಣ	೨-೧೩	ಬಂದು ವ್ರತ, ನೇಮ
ಚಾರಿವರೆ	೩-೩೭	ಸುತ್ತಾಟ
ಚುನ್ನ	೪-೧೩, ೯-೭	ಸುಕ್ಕು
ಚೆಂಬೊನ್ನು	೧-೩೫	ಕೆಚ್ಚನೆಯ + ಪೊನ್ < ಚೆಂಬೊನ್ (ಚಿನ್ನ, ಬಂಗಾರ)
ಚೊಲ್ಲೆಹ	೭-೧೮	ತುರುಬು

ಛ

ಛಲ	೩-೩೭	ಹಟ, ಮೊಂಡತನ
----	------	------------

ಜ

ಜಸ	೩-೪೭, ೪-೫	ಸಂ. ಯಶಸ್
ಜಾನ	೭-೪೯	ಸಂ. ಧ್ಯಾನ
ಜಾನ	೭-೨೭	ಸಂ. ಯಾಮು ; ಮೂರು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ
ಜೊನ್ನ ವಕ್ಕಿ	೬-೨೫	ಸಂ. ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಪಕ್ಷಿ ; ಚಕೋರ
ಜೋಗಿ	೭-೩೪	ಸಂ. ಯೋಗಿ
ಜವ್ವನ	೬-೩, ೮-೩೫	ಯವ್ವನ, ಪ್ರಾಯ
ಜಂಪು	೬-೮	ಗುಂಪು, ಸಮುದಾಯ

ರ

ಶಾವು	೯-೨೦	ಸಂ. ಸ್ಥಾನ, ಎಡೆ, ತಾವು
------	------	----------------------

ತ

ತಣೆ	೫-೧೧, ೭-೪೮	ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದು
ತನಿ	೧-೪೩, ೭-೨೬	ಹೆಚ್ಚಾದ
ತರಳ, ತರಿ ?	೬-೨೮	ತಳಲು, ಬರಟು, ಕಣ
ತರಿಸಲ್	೬-೨೬	ನಿಶ್ಚಯಿಸು
ತನಕ	೭-೨೧	ಕುತೂಹಲ, ಆತುರ
ತಳುವು	೩-೧೫	ತಡಮಾಡು
ತಳೆ	೩-೪೬	ತಾಳು
ತಾಪತ್ರಯ	೯-೩೮	ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಧಿದೈವಿಕ ಅಧಿಭೌತಿಕ ಸಂಬಂಧವಾದ ತೊಂದರೆಗಳು
ತಾಳಿಗೆ	೯-೨೫	ಸಂ. ತಾಲುಕಾ ; ಗಂಟಲು
ತಿಲಕ	೮-೧೦	ಹಣೆಮೊಟ್ಟು, ಲಾಂಛನ
ತೀವು	೮-೧೪	ತುಂಬು
ತುಂಗ	೨-೩೦	ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಎತ್ತರವಾದ
ತುಡುಕು	೬-೩೮	ಹಿಡಿ, ಮುಟ್ಟು
ತುರುಚನ ಗಿಡು	೭-೨೬	ದುಸ್ವರ್ಣದ ಗಿಡ

೧೩೪

ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ

ತುರು	೮-೮, ೯-೨೩	ಹಸು, ದನ
ತೆಂಕಣ	೧-೭	ದಕ್ಷಿಣದ
ತೆತ್ತಿಗ	೪-೨೧	ನೆಂಟೆ, ಆಸ್ತ
ತೆರ	೪-೪೬	ರೀತಿ, ಪ್ರಕಾರ
ತೇಜೆ	೨-೮	ಕುದುರೆ
ತೋಟ	೬-೭	ಜಗಳ, ಕಲಹ

ದ

ದುಗುಲ	೫-೨೦, ೬-೪೩	ಸಂ. ದುಕೂಲ, ರೇಷ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆ
ದ್ಯೂತ	೩-೪೮	ಜೂಜು
ದೇಸೆ	೪-೩೦	ಸಂ. ದಶಾ, ಅವಸ್ಥೆ
ದೇಗುಲ	೭-೬	ಸಂ. ದೇವಕುಲ, ದೇವಸ್ಥಾನ, ಗುಡಿ
ದೇಶಿಕ	೮-೩೩	ಸದ್ಗುರು
ದೇಸಿ	೩-೧೭	ಸೊಗಸು
ದೊರೆ	೨-೨೪, ೩-೪೦	ಸಮಾನ, ಶ್ರೇಷ್ಠ

ಧ

ಧಾಮ	೧-೧	ವಾಸಸ್ಥಳ
ಧುರ	೧-೧೩	ಯುದ್ಧ

ಝ

ನಗ	೩-೨	ಪರ್ವತ, ಬೆಟ್ಟ
ನತಿ	೮-೩೩	ನಮಸ್ಕಾರ
ನಲವು	೨-೩೭, ೪-೮	ಸಂತೋಷ, ಪ್ರೀತಿ
ನಲ್ಲ	೪-೪೭	ಪ್ರಿಯ, ಒಳ್ಳೆಯವ
ನವಿರು	೬-೩೯, ೭-೩೯	ರೋಮಾಂಚ
ನಳಿನ	೭-೪೫	ಕಮಲ
ನಿಗಮ	೧-೫೭	ವೇದ
ನಿಟ್ಟಸು	೬-೧೫, ೮-೩೭	ನೋಡು
ನಿಧಿ	೭-೪೧	ದ್ರವ್ಯ, ಭಂಡಾರ
ನಿರವಿಸು	೩-೩೩	ಸಂ. ನಿರೂಪಿಸು; ಹೇಳು

ನೀಕರಿಸು	೪-೩೭, ೫-೩೧	ತಾತ್ಪಾರಮಾಡು, ಧಿಕ್ಕರಿಸು
ನೀಟ	೯-೧೯	ಉದ್ದ, ಸಮನಾದ
ನೀತ	೩-೨೯	ವಿಹಿತ, ಯೋಗ್ಯ, ತಕ್ಕಂಥ
ನೆಗಳು	೩-೧೦	ಮಾಡು
ನೆರೆ	೩-೪೦	ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಸರಿಯಾಗಿ
ನೆಲೆ	೧-೬, ೩-೧೦, ೭-೮	ಸ್ಥಳ, ಮನಸ್ಸಿನ ದಾರ್ಢ್ಯ
ನೆಮ	೩-೨೯, ೭-೮, ೮-೨೩	ವಿಧಿ, ನಿಷ್ಠೆ, ಕ್ರಮ, ಸಂಯಮ
ನೆಹ	೮-೪೫	ಸಂ. ಸ್ನೇಹ, ಗೆಳೆತನ, ಪ್ರೀತಿ
ನೋಂಪಿ, ನೋನ್	೭-೩೨	ವ್ರತ, ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳು

ವ

ಪಚನ	೮-೨೬	ಜೀರ್ಣ, ಬೇಯಿಸುವುದು
ಪಡಿ	೧-೧೯, ೩-೬	ಸಂ. ಪ್ರತಿ, ಸರಿಸಮ
ಪಡಿಗ	೩-೩೨	ಸಂ. ಪ್ರತಿಗ್ರಾಹ
ಪಡಿಮೊಗ	೭-೨೯	ಸಂ. ಪ್ರತಿಮುಖ, ಎದುರು
ಪಡಿವಿಡಿ	೬-೪೫	ಅನುಸರಿಸು
ಪಡಿಬರಿಸು	೨-೪೮	ಪ್ರತಿಭಟಿಸು
ಪಣ್ಣು	೭-೪೮, ೯-೨೪	ಮಾಡು
ಪತಿಕರಿಸು	೮-೩೨	ಸಂ. ಪ್ರತಿಕರಿಸು, ಉಪಚರಿಸು
ಪತ್ತುಗೆ	೪-೨೧, ೫-೧೭	ಹೊಂದಿಕೆ, ಸಂಬಂಧ, ಅಪ್ರತ್ಯ
ಪದ್ಮಭವ	೬-೯	ತಾವರೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು, ಬ್ರಹ್ಮ
ಪದುಳ	೫-೧೪, ೮-೪೩	ಹದುಳ, ಕ್ಷೇಮ
ಪರ	೬-೪	ಸ್ವರ್ಗ, ಶ್ರೇಷ್ಠ
ಪರಕೆ	೫-೨೫	ಹರಕೆ, ಅಶೀರ್ವಾದ
ಪರಿ	೨-೩೫, ೭-೪೮	ಸುತ್ತು, ರೀತಿ, ಬಗೆ, ಕತ್ತರಿಸು, ಹರಿ
ಪರಿಕರ	೩-೨೧	ಪದಾರ್ಥ, ಸಲಕರಣೆ
ಪರಿಕಿಸು	೫-೬	ಪರೀಕ್ಷಿಸು
ಪರಿಜು	೧-೧೮	ವೇಷ, ಆಕಾರ, ರೂಪು
ಪರಿಣತಿ	೭-೪೨	ಸಿದ್ಧಿ, ನೈಪುಣ್ಯ, ಕೌಶಲ್ಯ

ಪರಿಭವ	೬-೨೯	ತಾತ್ಪಾರ, ಹೀನಾಯ
ಪರಿಸರ	೨-೧೭	ಸಮಾಪ, ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು
ಪವಣಿಗೆ	೧-೨೬	ಹೊಂದಿಕೆ
ಪರ್ವ	೫-೨೯	ಹಬ್ಬ, ವಿಶೇಷ ದಿನ
ಪಸದನ	೫-೧೪	ಸಂ. ಪ್ರಸಾಧನ, ಅಲಂಕಾರ
ಪಸುಗೆ	೫-೧೦	ಪಾಲು, ಭಾಗ
ಪಳಿ	೨-೯, ೫-೧೬	ನಿಂದೆ, ದೂರು
ಪಾಟಿ	೨-೨೭	ಸಮಾನ
ಪಾಡು	೨-೨೨, ೪-೧೩	ಕಷ್ಟ, ತೊಂದರೆ
ಪಾರು	೩-೨೫	(ಧಾತು - ಪಾರ್), ನಿರೀಕ್ಷಿಸು
ಪಾರಣೆ	೫-೨೯	ಉಪವಾಸ ಮುಗಿಸುವ ದಿನ
ಪಾಸಟಿ	೨-೨೩	ಸಮಾನ, ಸದೃಶ
ಪಾಸು	೭-೨೫	ಹಾಸಿಗೆ
ಪಾಸಿಕೆ	೯-೨೩	,,
ಪಾವುಗೆ	೩-೩೨, ೬-೧	ಸಂ. ಪಾದುಕಾ, ಪಾದರಕ್ಷೆ
ಪುತ್ತಳಿ	೧-೨೨	ಸಂ. ಪುತ್ರಿಕಾ, ಬೊಂಬೆ
ಪುರುಡಿಸು	೪-೨೩	ಸ್ವರ್ಧಿಸು
ಪುರುಳು	೧-೨೬, ೫-೧೧	ದ್ರವ್ಯ, ಸಾರ, ಅರ್ಥ
ಪುಳಕ	೭-೪೪	ರೋಮಾಂಚ
ಪುಂಗವ	೨-೩೦	ಶ್ರೇಷ್ಠ
ಪುಂಜ	೧-೧೦	ರಾಶಿ, ಗುಂಪು
ಪೆರ್ಚುಗೆ	೬-೪೪	ಹೆಚ್ಚಿಗೆ, ಅಧಿಕೃ
ಪೆರ್ನು	೫-೪೦, ೯-೫೪	ದೊಡ್ಡತನ, ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ, ಹಿರಿಮೆ
ಪೆಂಪು	೬-೧೭	ಆತಿಶಯ
ಪೆರ	೩-೨೭, ೫-೫	ಹಿಂದೆ, ಇತರ
ಪೇಸು	೪-೧೪	ಹೇಸು, ಅಸಹ್ಯಪಡು
ಪೊಡಮಡು	೪-೮	ನಮಸ್ಕರಿಸು
ಪೊಡೆ	೪-೫೦	ಹೊಟ್ಟೆ
ಪೊಂಬೆಳೆ	೬-೩೯	ಪೊನ್ + ಸೆಳೆ, ಚಿನ್ನದ ಬೆತ್ತ (=ತೆಳ್ಳಗಿರುವ, ಬಳುಕುವ)
ಪೊದ್ದು	೧-೧೬	ಹ.ಗ. ಪೊರ್ದು; ಸಮಾಪಿಸು

ಪೊರು	೬-೧೦	ಹೊರು, ಧರಿಸು
ಪೊರೆ	೫-೭	ಕಾಪಾಡು
ಪೊಸತಿಲ್	೪-೪೩	ಹ.ಗ. ಪೊಸಂತಿಲ್, ಹೊಸತಿಲು
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ	೭-೨೪	ದೋಷಪರಿಹಾರಕವಾದ ವಿಧ

ಬ

ಬಗೆ	೩-೧೭, ೬-೨೭	ಮನಸ್ಸು, ರೀತಿ
ಬಟ್ಟೆ	೯-೧೯	ಸಂ. ವರ್ತ್ಮನ್, ದಾರಿ
ಬಣ್ಣಗೆ	೩-೧೭, ೬-೨೦	ಸಂ. ಪಣ್ಣೆಕ, ರಚನೆ
ಬನ್ನಣೆ [ಬಣ್ಣನೆ]	೧-೧೭	ಸಂ. ವರ್ಣನೆ
ಬಲವರು	೨-೧೦	ಸುತ್ತು, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡು
ಬಲವೈರಿ	೧-೧೯	ಇಂದ್ರ
ಬಸವಳಿ	೭-೨೫	ಶಕ್ತಿಗುಂದು
ಬಸುರು, ಬಸಿರು	೧-೯, ೪-೨೫, ೫-೧೦	ಹೊಟ್ಟೆ
ಬಿಂಕ	೧-೧೬, ೨-೪೨, ೬-೧೮	ಜಂಬ, ಗರ್ವ
ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆ	೧-೧೬, ೪-೧೮	ಸಂ. ವ್ಯಜನಿಕಾ, ಬೀಸಣಿಗೆ
ಬಿಜ್ಜೆ	೧-೨೯, ೩-೩೧	ಸಂ. ವಿದ್ಯಾ
ಬಿಡುಗಣ್ಣು	೫-೨	ದೇವತೆ
ಬಿತ್ತರ	೨-೧೯, ೭-೩	ಸಂ. ವಿಸ್ತಾರ, ಅಗಲ
ಬಿನದ	೩-೩೮, ೬-೨೯	ಸಂ. ವಿನೋದ
ಬಿರುಬು	೭-೨೬	ಒರಟುತನ, ಕಾರಿಣ್ಯ
ಬಿಳುವಕ್ಕಿ	೨-೩೩	ಪಾರಿವಾಳ
ಬೀಡು	೧-೭	ಇಳಿಯುವ ಸ್ಥಳ, ಮನೆ
ಬೀಯ	೬-೪೨, ೭-೧೨	ಸಂ. ವ್ಯಯ
ಬೀಳು	೫-೧೯	ಹೀನ, ಆಯೋಗ್ಯ
ಬೂತಾಟಿ	೬-೭, ೮-೪೪	ಬೂಟಾಟಿಕೆ, ಕಪಟ
ಬೆಕ್ಕಸ	೭-೩೭	ಸೋಜಿಗ, ಅಶ್ಚರ್ಯ
ಬೆಲೆಗೈ	೫-೧೯	ಮಾರು
ಬೆಸಗೊಳ್	೭-೩೪	ಕೇಳು, ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡು
ಬೆಸನ	೮-೪೧	ಸಂ. ವ್ಯಸನ
ಬೆಳೆಗೈ	೭-೪೪, ೯-೫೭	ಗದ್ದೆ, ಹೊಲ

ಬೇನೆ	೪-೧೪	ವೇದನೆ, ವ್ಯಥೆ, ರೋಗ
ಬೊಬ್ಬಿರಿ	೩-೨೫	ಕೂಗಾಡು
ಬಂದಿಗೊಳ್	೩-೧೭	ಸೆರೆಗೈ, ವಶಪಡಿಸಿಕೊ

ಭ

ಭವನ	೨-೧೪	ಮನೆ, ಮಹಲು
ಭಾವೆ	೩-೪೪, ೪-೩೩, ೮-೩೬	ಮಹಿಳೆ, ಚೆಲುವೆ
ಭಿನ್ನಗೈ	೬-೪೬	ಬಡೆ, ದೂರಮಾಡು
ಭೂರಿ	೮-೨೩	ಹೆಚ್ಚಾದ
ಭೂರುಹ	೨-೩೩	ಮರ
ಭೇದ	೩-೩೩, ೫-೩೮	ತಂತ್ರ, ವ್ಯತ್ಯಾಸ
ಭೋಂಕನೆ	೬-೩೯	ಬೇಗ

ಮ

ಮಡಮುರಿ	೬-೩೮	ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟು, ಹಿಂದೆಗೆ
ಮಡೆ	೮-೯	ತಲೆಬಾಗು, ವಿನಯತೋರು
ಮನದನ್ನ	೨-೨೬, ೫-೩೯, ೭-೧೩	ಮನಸ್ಸು ಬಸ್ಸಿರುವ ಪ್ರಿಯ, ಪತಿ
ಮನ್ನಣೆ	೨-೧೧, ೫-೨೫	ಗೌರವ, ಮರ್ಯಾದೆ
ಮಾನಿಸ	೫-೨೮	ಸಂ. ಮನುಷ್ಯ
ಮನೆವಾಳೆ	೨-೨೫, ೩-೨೦, ೭-೧೨	ಮನೆಗೆಲಸ
ಮಬ್ಬು	೮-೪೮	ಮರ್ವು, ಕತ್ತಲೆ, ಮಂಕು
ಮರ್ಮ	೩-೧೯, ೮-೪೧	ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಗುಟ್ಟು
ಮರವಡು	೬-೩೧	ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟವಾಗು
ಮರುಕ	೨-೩೧, ೪-೨೫	ಕನಿಕರ, ದಯೆ
ಮರುಳು	೧-೫೪, ೨-೪೩, ೭-೧೨	ಹುಚ್ಚು, ದಡ್ಡ
ಮಸುಳು	೧-೫೨	ಮಂಕಾಗು, ಕುಂದು
ಮಾಟ	೬-೩೧	ರೀತಿ, ತರ
ಮಾಡ	೭-೮	ಮನೆಯ ಮಹಡಿ
ಮಾಹ	೪-೨೪, ೮-೨೦	(ಧಾತು ಮೀ) ಸ್ನಾನ
ಮಾಸಲು	೮-೧೬	ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ಇರುವ, ಪವಿತ್ರವಾದ

ಮುಡಿ	೧-೪೪, ೨-೭, ೩-೩೪, ೮-೫	ತಲೆ, ಶಿರಸ್ಸು, ತಲೆಗೂದಲು
ಮುಪ್ಪುರ	೨-೪೮	ಮೂರು ಪಟ್ಟಣಗಳು
ಮೂದಲಿಸು	೪-೩೨	ಹೀಯಾಳಿಸು, ಜರೆದಾಡು
ಮೇಳ	೩-೪೪	ಜತೆ, ಸಹವಾಸ
ಮೊನೆ	೫-೩೮	ಜಗಳ
ಮೊಳೆ	೬-೩೫, ೮-೯೫	ಮೊಳಕೆ, ಅಂಕುರ
ಮೋಡಿ	೪-೧೧, ೬-೧೩	ಬಿಗುಮಾನ, ಗರ್ವ
ಮಂದಿ	೫-೩೯	ಬಹಿರಂಗ, ಗುಂಪು
ಮಂದಿನಾಳ	೫-೩೧	ಆತಿ ಸಲುಗೆ, ಅಲಕ್ಷ್ಯ ?

ಯ

ಯತಿ	೨-೪೫, ೮-೩೨	ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ಸಾಧು
ಯುಗ	೭-೨೭	ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾಲಮಾನ

ರ

ರಯ್ಯ	೮-೨೬	ಸುಂದರ, ಮನೋಹರ
ರಾಗ	೭-೪೦	ಪ್ರೀತಿ

ಲ

ಲಹರಿ	೭-೪೦	ಆಲೆ, ತರಂಗ
ಲಾವಣ್ಯ	೮-೩೬	ಸತ್ವ, ಹೊಳಹು
ಲೋಗರು	೪-೧೧	ಲೋಗ, ಸಂ. ಲೋಕ, ಜನರು
ಲಂಬಣ	೧-೪೨	ಹಾರ, ಸರ, ಮಾಲೆ

ವ

ವಂದಾರು	೭-೧	ಹೊಗಳುನವರು, ಭಕ್ತರು
ವಸನ	೩-೨೧	ಬಟ್ಟೆ, ಉಡಿಗೆ
ವಾಂಞಿತ	೬-೧	ಬೇಕಾದ, ಇಷ್ಟವಾದ
ವಾರ್ಧಿ	೧-೮	ಸಮುದ್ರ
ವಿಜ್ಞಾನ	೯-೧	ತಿಳಿವಳಿಕೆ

ವಿದಿತ	೨-೧೫	ತಿಳಿದದ್ದು
ವೃತ್ತ	೪-೩	ಸಂಗತಿ, ಸಮಾಚಾರ
ವೇಲೆ	೭-೪	ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆ
ವೇದನೆ	೭-೨೪	ಸಂಕಟ, ಕಳವಳ
ವ್ಯಂಗ್ಯ	೬-೨೨	ಅಣಕವುಳ್ಳ, ಸೂಚಕ
ವೈಜಯಂತಿ	೧-೨	ಬಾವುಟ, ಪತಾಕೆ

ಶ

ಶಾಕ	೮-೧೭	ಕಾಯಿಪಲ್ಯ
ಶೌರಿ	೬-೨	ವಿಷ್ಣು

ಸ

ಸರ್ಗ	೯-೪೨	ಅಧ್ಯಾಯ, ಪ್ರಕರಣ
ಸಜ್ಜು ವಡು	೮-೩೬	ಸಿದ್ಧವಾಗು, ಗೋಚರಿಸು
ಸದ್ವ	೮-೨	ಮನೆ
ಸದೆದಟ್ಟು	೧-೩೬	ಹೊಡೆದೋಡಿಸು
ಸನ್ನಾಹ	೧-೩೬	ಸಮೂಹ
ಸಮನಿಸು	೪-೧೯	ಮಾಡಿಸು, ಒದಗಿಸು
ಸವನಿಸು	೭-೧೮	” ”
ಸರ್ವಸಂಸಹೆ	೬-೧೦	ಭೂಮಿ
ಸಾರ	೨-೩೯	ತಿರುಳು
ಸಾರು	೭-೨೯	ಹತ್ತಿರ ಬರು
ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಳ್ಳು	೪-೭	ರೇಗು, ಸಿಟ್ಟಾಗು
ಸಿದ್ಧಿ	೪-೪೮	ಉದ್ದೇಶದ ಸಫಲತೆ
ಸುಯ್	೭-೨೫	ಉಸಿರು, ಉಚ್ಚಾಪಿಸ
ಸುಯಿಧಾನ	೮-೨೬	ಜಾಗರೂಕತೆ
ಸೂಸು	೪-೧೮	ಚಿಮುಕಿಸುವುದು
ಸೆಜ್ಜೆ	೭-೬	ಸಂ. ಶಯ್ಯ
ಸೇಕ	೨-೪೬	ಚಿಮುಕಿಸು
ಸೈಪಿಡು	೮-೫	ಸರಿಪಡಿಸು
ಸೈಪು	೭-೧೮	ಪುಣ್ಯ
ಸೊಗ	೧-೪೩	ಸಂ. ಸುಖ

ಸೋಗಸು	೫-೧೫	ಚಂದುಳ್ಳ, ಲಕ್ಷಣವಾದ
ಸೋಬಗು	”	”
ಸೋದೆ	೬-೨೫	ಸಂ. ಸುಧಾ; ಅಮೃತ
ಸೋಗೇ	೩-೧೪, ೭-೪	ನವಿಲು
ಸೌಸವ	೭-೩೩	ಸುಗಂಧ
ಸಂಗಾತಿ	೭-೧೦	ಜತೆಯವಳು
ಸಂಚಿ	೧-೩೬	ಎಲೆ ಅಡಕೆಯ ಚೀಲ
ಸಂದಣಿಸು	೭-೧೭	ಬಟ್ಟು ಗೂಡಿಸು, ಗುಂಪಾಗು
ಸಂದ	೧-೫೦	ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ (ಧಾತು ಸಲ್)
ಸಾಂಗ	೨-೩೦	ಚೆನ್ನಾ ಗಿ, ಸಂಪೂರ್ಣ
ಸಾಂತಪನ	೨-೧೩	ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸು
ಸಿಂಗರ	೭-೧೦	ಸಂ. ಶೃಂಗಾರ
ಸೊಂಪು	೬-೮	ಅಂದ, ಒತ್ತು

ಹ

ಹದನು	೧-೬೧	ರೀತಿ, ಸಂಗತಿ
ಹದಿಬದೆ	೨-೧೫, ೩-೪೮	ಸಂ. ಪತಿವ್ರತಾ, ಸಾಧ್ವಿ
ಹದುಗು	೬-೩೬	ಕುಗ್ಗು, ಸಂಕುಚಿತವಾಗು
ಹನ್ನ ಸ	೩-೨೨	ಕಿರುಕುಳ?
ಹಮ್ಮು	೪-೧೫	ಅಹಂಕಾರ, ಸೊಕ್ಕು
ಹಯನು	೪-೪೫	ಕರಾವಿನ ಹಸು
ಹೆಕ್ಕಳಿಸು	೪-೧೫	ಹ. ಗ. ಪೆಕ್ಕಳಿಸು, ಹೆಚ್ಚು

PUBLICATIONS OF THE UNIVERSITY

I. *English*

PRICE

Rs   a.   p

- 1 THE MYSORE TRIBES AND CASTES
by the late H V NANJUNDAYYA, M A ,
M.L, C I E., and Diwan Bahadur L. K
ANANTAKRISHNA IYER, B A , M D HON
(BRES)
Four Volumes   Volume II, 1928 ,
Volume III, 1930 ,   Volume IV, 1931 ,
Volume I, 1935   Each Volume is pro
fusely illustrated

Vol I

15   0   0

Other Vols Each

12   8   0

APPENDIX TO THE FOUR VOLUMES
OF THE MYSORE TRIBES AND
CASTES

- 2. PRAMANASAMUCCHAYA OF ACHA-
RYA DINNAGA, Cha I
by H R RANGASWAMI IYENGAR, M.A   3   0   0

- 3. LABOUR AND HOUSING IN BANGA
LORE CITY
by C. NARASIMHA MOORTY, M A   and
R K SRINIVASAN, M A   0   8   0

- 4 THE MUNRO SYSTEM OF BRITISH
STATESMANSHIP IN INDIA
by Dr K N VENKATASUBBASASTRI,
M.A., Ph D , F R Hist S   .   3   0   0

- 5 SOURCES OF KARNATAKA HISTORY,
Vol. I
by S. Srikantha Sastry, M.A.

Ordinary

3   0   0

Special

3   8   0

II. Kannada

		PRICE		
(a) General		Rs	a	p
1	HISTORY OF KANNADA LANGUAGE by the late Praktanavimarsa Vichakshana Mahamahopadhyaya Rao Bahadur R NARASIMHACHAR, M A , M R A S	1	0	0
2	HISTORY OF KANNADA LITERATURE by the late Praktanavimarsa Vichakshana Mahamahopadhyaya Rao Bahadur R NARASIMHACHAR, M A , M R A S	1	0	0
3	KANNADA KAIPIDI Vol I			
	Ordinary	1	4	0
	Special	1	12	0
(b) Mysore University Kannada Publication Series				
1	HARISCHANDRAKAVYA SANGRAHA Abridged and Edited by T S VENKAN NAIYA, M A and A R KRISHNA SASTRY, M.A.	0	12	0
2	KADAMBARI SANGRAHA Abridged and Edited by T S VENKAN NAIYA, M A	0	12	0
3.	PRABHULINGALEELEYYA SANGRAHA (2nd Edn) Abridged and Edited by M. S. BASAVA- LINGAYYA, M A , B L and M. R. SRINIVASA MOORTY, B A.	0	12	0
4.	SAKRATISANA KONEYA DINAGALU by A. N. MURTY RAO, M A. Translation of four Socratic Dialogues with an introduction			
	Ordinary	0	12	0
	Calico	1	0	0

		PRICE		
		Rs	a	p
5	LIFE OF SRI RAMAKRISHNA PARA MAHATMA (2nd Edn) by K V PUTTAPPA, M A	Ordinary	0 12	0
		Calico	1 4	0
6	RABINDRANATH TAGORE by M VENKATESA IYENGAR, M A	Ordinary	0 12	0
		Calico	1 4	0
7	AROGYA VIDARA JNANA MAITRU SADHANA by J A ISWAKAMURTHY, B A , L M S , B S Sc	Ordinary	0 12	0
		Calico	1 4	0
8	PAMPARAMAYANA SANGRAHA by Asthana Mahavidvan Tiruvallur SRINI VASARAGHAVACHAR and D L NARA SIMHACHAR, M A	Ordinary	0 12	0
		Calico	1 0	0
9.	HANA PRAPANCHA by V SITHARAMIAH, M A.	Ordinary	0 12	0
		Calico	1 4	0
10	SANSKRIT DRAMA by A. R KRISHNA SASTRY, M A	Ordinary	0 12	0
		Calico	1 4	0
11.	JIVA VIJNANA by B. VENKATANARANAPPA, M A.	Ordinary	0 12	0
		Calico	1 4	0

		PRICE		
		Rs	a	p.
12.	HINDU DARSANA SARA by Mahamahopadhyaya L SRINIVAS- ACHAR			
	Ordinary	0	12	0
	Calico	1	4	0
13.	RAJANITHI by H. KRISHNA RAO, M A			
	Ordinary	0	12	0
	Calico	1	4	0

Note :-The Publications are available for sale at the Oriental Library, Mysore and at the Karnataka Publishing House, Basavanagudi P O , Bangalore City

